G. K. CHESTERTON

NEDŮVĚRA OTCE BROWNA

DRUHÉ ŘADY ŽATVY SVAZEK PRVNÍ

Nevím, je-li třeba říkat při tak nepatrných povídkách, že se takové příběhy obyčejně zakládají na archeologii a historii. Je mnoho velmi podobných problemů; ale já jsem zúmyslně nepoužil skutečného příběhu.

I.

Vzkříšení otce Browna.

Bylo krátké údobí, ve kterém se otec Brown těšil, či spíše netěšil něčemu podobnému slávě. Byl devítidenním zázrakem v novinách; byl dokonce obecným předmětem sporů v týdenících; o jeho činech se vypravovalo horlivě a nepřesně ve všech klubech a salonech, zvláště v Americe. Jakkoli se to zdá nevhodné a vpravdě neuvěřitelné každému, kdo ho znal, staly se jeho detektivní příhody dokonce námětem povídek, vycházejících v časopisech.

Jest dosti na podiv, že toto bludné světlo jej zastihlo v nejtemnějším nebo alespoň nejvzdálenějším z jeho četných bydlišť. Byl poslán jako něco mezi misionářem a farářem, aby vykonával bohoslužby v jedné z těch částí sever-

ního pobřeží Jižní Ameriky, kde dosud některé okrsky krajiny podléhají nejistě evropským mocnostem, nebo ustavičně hrozí, že se stanou nezávislými republikami pod obrovským stínem presidenta Monroe. Obyvatelstvo tam bylo rudé a hnědé s růžovými skvrnami; to jest bylo španělsko-americké, a přesněji španělsko-americko-indiánské, ale značně a stále více promíseno Američany severního druhu — Angličany, Němci a ostatními. A zmatek začal patrně tehdy, když jeden z návštěvníků, který přistal docela nedávno a byl velmi rozmrzen, že se mu ztratilo jedno zavazadlo, se přiblížil k první budově, kterou zahlédl; a byl to náhodou dům misie a k němu připojená kaple, před níž se táhla dlouhá veranda a dlouhá řada kůlů, a po nich se vinula černá popínavá réva se zubatým listím, zrudlým podzimem. Za nimi sedělo také v řadě množství lidských bytostí, téměř tak nehybných jako kůly a zbarvených poněkud jako to listí. Jejich klobouky se širokou střechou byly tak černé jako jejich nehybné oči, ale obličej mnohých z nich byl jako vytesán z temně rudých kmenů těch zámořských lesů. Někteří z nich kouřili dlouhé tenké černé doutníky; a v celé té skupině byl kouř téměř jedinou pohyblivou věcí. Návštěvník by je patrně popsal jako domorodce, ačkoli někteří z nich byli velmi pyšni na svou španělskou krev. Ale on nebyl z těch, kteří by dělali jemný rozdíl mezi Španěly a rudými Indiány, byl spíše nakloněn vy-

pudit lidi se scény, když je jednou usvědčil, že je to jejich vlast.

Byl to novinář z Kansasu, hubený světlovlasý muž s nosem, kterému Meredith říká dobrodružný; mohlo by se skoro předpokládat, že našel svou cestu tím, že ji vyčenichal, a pohyboval se jako rypák mravenečníka. Jmenoval se Snaith, a jeho rodiče ho po nějaké temné úvaze nazvali Šavel, kterýžto fakt skrýval s oprávněným jemnocitem, kde mohl. Nakonec učinil ústupek a nazýval se Pavel, třebaže naprosto ne z toho důvodu, který pohnul pohanského apoštola. Naopak, pokud měl vůbec nějaký názor na takové věci, bylo by bývalo vhodnější jméno pronásledovatele; neboť pohlížel na organisované náboženství s obvyklým pohrdáním, kterému se lze snáze naučiti u Ingersolla než u Voltaira. A byla to právě nepříliš důležitá stránka jeho povahy, kterou se obrátil k misionářské stanici a skupině před verandou. Něco v jejich nestoudném klidu a lhostejnosti roznítilo jeho vlastní vztek a čilost; a protože nemohl dostat pořádnou odpověď na své první otázky, jal se obstarávat všechno mluvení sám.

Jak tu stál v prudkém slunečním svitu, zbrusu nová postava v panamském klobouku a pěkných šatech s ručním vakem v železné pěsti, jal se křičet na lidi ve stínu. Začal jim vykládat velmi nahlas, proč jsou líní a špinaví a zvířecky nevědomí a nižší než zvěř, která by

zhynula, kdyby tato otázka mohla zaměstnávat její duši. Po jeho názoru to byl zhoubný vliv kněží, který z nich učinil takové ubohé chudáky a takové beznadějné otroky, že mohou sedět ve stínu a kouřit a nic neděłat.

„A musíte to být pěkně omezené stádo," řekl, „že se dáte vodit za nos těmi nadutými bůžky, protože si chodí ve svých mitrách a tiarách a zlatých pláštích a jiných pestrých hadrech, a shlížejí dolů na každého jako na špínu — že jsou ověšeni korunami a baldachýny a posvátnými slunečníky jako dítě v pantomimě; jen proto, že nafoukaný starý velekněz Strašák kouká, jakoby byl pánem světa. A co je s vámi? Jak to vypadáte, ubozí hlupáci? Povídám vám, že jen proto jste ještě stále barbary a nedovedete číst, ani psát a — —"

V tu chvíli vyšel velekněz Strašák v nedůstojném spěchu ze dveří misie, a nevypadal právě jako pán světa, ale spíše jako ranec černých vetešnických šatů, ovinutých kolem malého polštářku, což připomínalo hastroše. Neměl na hlavě tiaru, měl-li vůbec jakou, ale ošumělý široký klobouk ne docela nepodobný kloboukům španělských Indiánů, a ten si narazil do týla pohybem nepohodlí. Vypadal, jakoby se právě chystal promluvit k nehybným domorodcům, když tu zahlédl cizince a řekl spěšně:

„Oh, mohu vám něčím prospět? Nešel byste laskavě dovnitř?"

Pán Pavel Snaith šel dovnitř; a to byl začátek značného obohacení vědomostí tohoto žurnalisty o mnoha věcech. Patrně byl jeho žurnalistický pud silnější než jeho předsudky, jak tomu často bývá u bystrých žurnalistů; a dával velké množství otázek, jejichž odpovědi ho zajímaly a překvapovaly. Objevil, že Indiáni dovedou číst a psát z toho prostého důvodu, že je tomu kněz naučil; ale že nečtou a nepíší více, než je třeba, protože dávají přirozenou přednost bezprostřednějšímu styku. Dověděl se, že ten podivný lid, který sedá v houfech na verandě a nehne při tom ani brvou, dovede velmi tvrdě pracovat na svých vlastních pozemcích; hlavně ti z nich, kteří jsou více než poloviční Španělé; a dověděl se k ještě většímu údivu, že mají všichni po kousku země, která jim opravdu náleží. To právě byla část té nezvratné tradice, která byla domorodcům docela vrozená. Ale při tom hrál kněz také jistou roli; a tím snad projevoval svou první a poslední účast v politice, i když to byla pouze místní politika. Nedávno proběhla tím krajem jedna z těch horeček atheistického a téměř anarchistického radikalismu, který vypuká periodicky v zemích latinské kultury, obyčejně se začíná tajnou společností a obyčejně se končí občanskou válkou a skoro ničím jiným. Místním vůdcem obrazoborecké strany byl jakýsi Alvarez, poněkud malebný dobrodruh portugalské národnosti, ale jak říkali jeho nepřátelé,

částečně černošského původu, hlava nějakého počtu loží a chrámů takového zasvěcení, které v takových místech odívá i atheismus něčím mystickým. Vůdcem konservativnější strany byla mnohem všednější osoba, velmi zámožný muž jménem Mendoza, majitel mnohých továren a docela úctyhodný, ale ne příliš povzbuzující. Obecné mínění bylo, že by byla strana zákona a pořádku docela ztracena, kdyby si nebyla pořídila svou vlastní populárnější politiku na zajištění země sedlákům ; a toto hnutí mělo svůj hlavní původ v malé misionářské stanici otce Browna.

Zatím co hovořil s žurnalistou, vstoupil konservativní vůdce Mendoza. Byl to statný temný muž s hlavou holou jako hruška a tělem kulatým také jako hruška; kouřil silně vonící doutník, ale odhodil jej možná poněkud divadelně, když přišel do styku s knězem, jakoby byl vstoupil do kostela; a poklonil se v křivce, která vypadala u tak tlustého pána docela pravděnepodobně. Byl vždy nesmírně vážný ve svém společenském chování, hlavně k náboženským institucím. Byl to jeden z těch laiků, kteří jsou církevnější než církev. Otce Browna to přivádělo do značných rozpaků, hlavně když se to přenášelo do soukromého života.

„Myslím, že jsem protiklerikální," říkával otec Brown s jemným úsměvem, „ale nebylo by tu ani spolovic tolik klerikalismu, kdyby jen přenechali věci kněžím."

„Ale to je pan Mendoza," zvolal žurnalista s novou svěžestí, „myslím, že jsme se již dříve setkali. Nebyl jste loni na Obchodním sjezdu?"

Těžká víčka pana Mendozy vyjádřila záblesk poznání, a on se usmál svým pomalým způsobem. „Vzpomínám si."

„Pěkná práce se tam vykonala za hodinu nebo dvě," pochvaloval si Snaith. „Myslím, že i pro vás to znamenalo velký obrat."

„Měl jsem velké štěstí," řekl Mendoza skromně.

„Nevěřte tomu!" zvolal nadšenec Snaith. „Štěstí přichází k lidem, kteří vědí, kdy je zachytit; a vy jste je zachytil dobře a jistě. Ale doufám, že vás nevyrušuji ve vašich záležitostech?"

„Vůbec ne," řekl druhý. „Dostane se mi často té cti přijít k padre na malou rozprávku. Pouze na malou rozprávku."

Jakoby tato důvěrnost mezi otcem Brownem a úspěšným a dokonce slavným obchodníkem přispěla k usmíření mezi knězem a praktickým panem Snaithem. Mohlo by se říci, že cítil novou úctu k stanici a misii a byl ochoten přehlédnout takové náhodné připomínky existence náboženství, jakým se může kaple a presbyterium stěží docela vyhnout. Docela se nadchl knězovým programem — alespoň jeho světskou a sociální stránkou; a prohlásil, že je v každé chvíli ochoten vystupovat v úloze živého telegramu na jeho rozhlášení po celém světě. A v této věci

přicházel otec Brown na to, že je žurnalista skoro obtížnější ve svém zájmu než ve svém nepřátelství.

Pan Pavel Snaith se silně vynasnažil, aby vylíčil otce Browna. Posílal o něm dlouhé a hlasité chvalozpěvy přes pevninu do svých novin na středním Západě. Bral momentky nešťastného kněze v nejvšednějších zaměstnáních a uveřejňoval jeho obrovské fotografie v obrovských nedělních novinách Spojených států. Jeho výroky obracel v hesla a ustavičně posílal světu „Poselství" od velebného pána z Jižní Ameriky. Každý jiný méně silný a horlivě vnímavý národ než americká rasa by se velmi brzy znudil otcem Brownem. Ale takto dostával pěkné a horlivé nabídky, aby podnikl kazatelskou cestu po Státech; a když odmítal, byly mu zvyšovány honoráře s výrazy úctyhodného podivu. Velká řada příběhů o něm jako příhody Sherlocka Holmese byla prostřednictvím pana Snaitha vymyšlena a předložena hrdinovi s prosbou o přispění a povzbuzení.

Když kněz shledal, že již začaly, nemohl dáti jiný návrh, než aby zase přestaly. A to opět si vzal pan Snaith jako text k rozpravě, neměl-li by otec Brown na čas zmizet pádem se skály po způsobu hrdiny doktora Watsona. Na všechny tyto dotazy odpovídal kněz trpělivě písemně, že za takových podmínek souhlasí s dočasným zastavením příběhů a prosí, aby uběhla delší doba, než znovu začnou. Dopisy, které psal, byly stále

kratší a kratší; a když psal poslední z nich, vzdychal.

Není třeba říkat, že tento nezvyklý hřmot na severu se odrážel v malém místě na jihu, kde očekával, že bude žíti v tak osamělém vyhnanství. Anglické a americké obyvatelstvo začalo okamžitě být pyšno na to, že má tak široko daleko slavnou osobnost. Američtí turisté toho druhu, který přijíždí s hlasitým požadavkem westminsterského opatství, přijížděli na vzdálené pobřeží s hlasitým požadavkem otce Browna. Málem jezdili výletními vlaky pojmenovanými po něm a vodili davy dívat se naň, jakoby to byl veřejný pomník. Hlavně byl obtěžován čilými a ctižádostivými novými obchodníky a kramáři toho místa, kteří jej nepřetržitě trápili, aby zkusil jejich zboží a dal jim osvědčení. I když nebylo osvědčení po ruce, prodlužovali korespondenci ke sbírání autografů. Protože to byl člověk dobrosrdečný, dostali od něho většinu toho, co chtěli; a bylo to tenkrát v odpověď na zvláštní žádost frankfurtského obchodníka vínem Ecksteina, kdy napsal spěšně na lístek několik slov, a ta slova měla přivolati hrozný obrat v jeho životě.

Eckstein byl neklidný človíček s neklidnými vlasy a skřipcem, který měl nesmírný zájem na tom, aby kněz ne pouze okusil některé jeho slavné medicinální víno, ale také mu oznámil, kdy a kde je bude pít, čímž mu potvrdí, že je obdržel. Kněz nebyl nijak zvláště překvapen

touto žádostí, neboť již dávno ho nepřekvapovalo šílenství reklamy. Naškrabal tedy něco a obrátil se k jiné práci, která byla poněkud moudřejší. Byl znovu vyrušen dopisem od nikoho menšího než svého politického nepřítele Alvareza, který ho prosil, aby přišel na schůzi, na které doufali dosáhnout kompromisu v nějaké odlehlé otázce; a navrhoval schůzku tohoto večera v kavárně právě za hradbami městečka. Tam také poslal zprávu o svém souhlasu po svěžím a vojenském poslu, který na ni čekal; a protože měl ještě hodinu nebo dvě volné, usedl potom, aby se pokusil projíti poněkud své vlastní legitimní záležitosti. Když byl čas, nalil si sklenici znamenitého vína od pana Ecksteina, a pohlédnuv na hodiny s humorným výrazem, vypil je a vyšel do noci.

Ostré měsíční světlo leželo na španělském městečku, takže když došel k malebné bráně s téměř rokokovým obloukem a fantastickou ozdobou z palem nad ním, vypadalo to skoro jako výjev ze španělské opery. Jeden dlouhý palmový list s vroubkovanými okraji, černý proti měsíci, visel na druhé straně oblouku; bylo jej branou vidět a vypadal poněkud jako čelist černého krokodila. Tato představa by se nebyla v jeho myšlenkách udržela, kdyby nebylo jeho přirozeně bdělé oko zahlédlo něco jiného. Vzduch byl smrtelně klidný, a vítr se ani nehnul; ale on zřejmě spatřil, že se svislý list pohybuje.

Rozhlédl se a uvědomil si, že je sám. Nechal za sebou poslední domy, které byly většinou uzavřeny a zamčeny, a kráčel mezi dvěma dlouhými holými zdmi ze širokých a beztvarých, ale uhlazených kamenů, porostlých tu a tam chomáči podivného ostnatého býlí toho kraje — zdmi, které běží rovnoběžně podél cesty k bráně. Neviděl světla kavárny za branou; patrně byla ještě daleko. Nemohl pod obloukem vidět nic než širý prostor dláždění z velkých balvanů, bledý v měsíčním svitu, s vyrážejícími tu a tam kaktusy.

Měl silný pocit, že je něco v nepořádku; cítil podivnou tělesnou stísněnost; ale nepomyslil na to, aby se zastavil. Jeho odvaha, která byla značná, byla snad ještě silnější stránkou jeho povahy než zvědavost. Po celý život byl veden duševním hladem po pravdě, i v malichernostech. Často jej krotil ve jménu umírněnosti; ale byl tu stále. Šel přímo branou; a na druhé straně seskočil muž jako opice s vrcholku stromu a vrhl se na něho s nožem. V témž okamžiku se připlížil bystře jiný muž podél zdi a mávaje klackem nad hlavou, spustil jej dolů. Otec Brown se obrátil, zavrávoral a klesl na zem; ale jak klesal, rozzářil se na jeho kulaté tváři výraz něžného a nezměrného překvapení.

V témž městečku žil v té době jiný mladý Američan, naprosto jiný než pan Pavel Snaith. Jmenoval se John Adams Race, a byl elektroinženýr, zaměstnaný Mendozou, aby vybavil

staré město všemi novými zařízeními. Byla to postava daleko méně zvyklá na satiru a mezinárodní klepařství než postava amerického žurnalisty. Ale ve skutečnosti má Amerika milion lidí mravního typu Raceova na jeden mravní typ Snaithův. Byl výjimečný tím, že byl výjimečně dobrý ve svém povolání, ale v každém jiném směru byl velmi prostý. Začal jako přiručí u materialisty ve vesnici na Západě a vynikl pouhou prací a vlastní zásluhou; ale doposud pohlížel na své rodné město jako na přirozené srdce obyvatelného světa. Byl vyučen čistě puritánskému nebo čistě evangelickému druhu křesťanství z rodinné bible na matčině klíně; a pokud měl čas míti nějaké náboženství, bylo to dosud jeho náboženství.

Uprostřed všech těch oslňujících světel posledních a nejdivočejších vynálezů, když byl na samém kraji a hraně pokusů, vyráběje zázraky světla a zvuku jako bůh tvořící nové hvězdy a sluneční systémy, nepochyboval nikdy ani na okamžik, že věci „tam doma" jsou nejlepší věci na světě; jeho matka a rodinná bible a klidná a slušná vesnická morálka. Měl tak vážný a vznešený pocit posvátnosti své matky, jakoby byl lehkomyslným Francouzem. Byl si docela jist, že náboženství bible je tou pravou věcí; jen že je nejasně postrádal, kdekoli přišel do moderního světa. Nemohlo se od něho očekávat, že by souhlasil s náboženskými obřady katolických zemí; a v odporu k mitrám a berlám

se shodoval s panem Snaithem, třebaže ne tak drzým způsobem. Neměl záliby ve veřejné podlízavosti a hrabivosti Mendozově a jistě ho nelákal zednářský mysticismus atheisty Alvareza. Možná, že celý ten polotropický život byl pro něho příliš barvitý, pruhovaný indiánskou červení a španělským zlatem. V každém případě, když řekl, že se nic nemůže vyrovnat jeho rodnému městu, nevychloubal se tím. Myslil tím opravdu, že je někde něco prostého a nestrojeného a dojemného, co měl opravdu ve větší úctě než cokoli na světě. Při takovém duševním stavu Johna Adamse Racea v jihoamerické stanici rostl v něm od nějaké doby podivný pocit, který odporoval všem jeho předsudkům a který si nedovedl vysvětlit. Neboť bylo pravda, že jediná věc ze všech, jaké kdy potkal na svých cestách, která mu alespoň poněkud připomínala staré hranice dříví a venkovské zvyky a bibli na matčině klíně, byla (z nějakého nevyzpytatelného důvodu) kulatá tvář a černý nemotorný deštník otce Browna.

Shledal, že nepozorovaně sleduje tu všední a dokonce směšnou černou postavu, když jde s lomozem mimo; že ji sleduje téměř s chorobným zanícením; jakoby to byla chodící hádanka nebo protiklad. Shledal, že musí mít oproti své vůli rád něco v srdci všeho, co nenávidí; jakoby byl hrozně trápen menšími démony a pak shledal, že ďábel je docela obyčejná osoba.

Tu se stalo, že vyhlédl ze svého okna za měsíční noci a spatřil jít mimo ďábla, démona nezměrně nevinného v širokém černém klobouku a dlouhém černém kabátě, jak se šine ulicí k bráně, a díval se na to se zájmem, který sám nechápal. Divil se, kam kněz jde a proč vlastně vyšel; a zůstal tak, pohlížeje do měsícem osvětlené ulice ještě dlouho potom, když černá postava přešla. A pak spatřil něco jiného, co jej ještě více zmátlo. Dva jiní muži, které poznal, přešli před jeho oknem jako přes osvětlené jeviště. Jakási modrá svatozář z měsíce obepínala spektrálním kruhem velkou houšť vlasů, která se tyčila na hlavě malého vinárníka Ecksteina a obkreslovala vyšší a temnější postavu s orlím profilem a podivným staromódním a velmi nesouměrným černým kloboukem, který ještě zesměšňoval celý zjev jako nějaký tvar ve stínohře. Race pokáral sám sebe, že dovoluje měsíci, aby hrál takovou hru s jeho fantasií; neboť druhým pohledem rozeznal černé španělské licousy a ostré rysy tváře dra Calderona, věrohodného lékaře města, kterého jednou potkal na návštěvě u Mendozy. Ale bylo něco ve způsobu, jakým si muži šeptali a plížili se ulicí, co mu připadalo zvláštní. Z náhlého popudu přeskočil nízký okenní pražec a vyběhl sám s nepokrytou hlavou na ulici, následuje je v patách. Viděl, jak zmizeli pod temným obloukem; a za okamžik vyšel odtamtud hrozný výkřik; podivně hlasitý a pronikavý, a přece při

něm Raceovi tuhla krev, protože vyslovoval něco jasně v nějakém jazyce, kterému nerozuměl.

V nejbližším okamžiku bylo slyšet dupot nohou, zesílený pokřik, a pak zmatený řev vzteku nebo zármutku, který otřásal věžemi a palmami; bylo to hnutí davu, který se shromáždil, jakoby byl hnán nazpět branou. A pak zaduněl temný oblouk novým hlasem, tentokrát srozumitelným a dopadajícím jako rozsudek, jak někdo vzkřikl branou:

„Otec Brown je mrtev!“

Nikdy nezvěděl, jaká opora se to uvolnila v jeho duši, nebo proč něco, nač spoléhal, ho náhle opustilo; ale běžel k bráně a dohonil právě včas svého rodáka, žurnalistu Snaitha, který vycházel smrtelně bledý z temného vchodu a luskal nervosně prsty.

„Je to docela pravda,“ řekl Snaith tónem, který u něho nenahrazoval úctu. „Je po něm. Lékař jej prohlédl, a není tu naděje. Některý z těch prokletých dagos jej skolil, když šel branou — Bůh ví proč. Bude to znamenat velkou ztrátu pro město.“

Race neodpověděl nebo spíše nemohl odpovědět, ale proběhl obloukem k výjevu za ním. Malá černá postava ležela tam, kam padla, na divokých velkých kamenech, porostlých tu a tam zeleným trním; a velký dav lidu byl zahnán nazpět pouhými pohyby jedné ohromné postavy v popředí. Neboť tu byli mnozí, kdož

se klátili sem a tam pouhým pohybem jeho ruky, jakoby to byl kouzelník.

Alvarez, diktátor a demagog, byl vysoká vychloubačná postava, vždy poněkud okázale oděný, a při této příležitosti měl na sobě zelenou uniformu s vyšíváním jako stříbrní hadi plazící se kolem dokola, a řád zavěšený na krku na velmi křiklavě rudohnědé stuze.

Husté kudrnaté vlasy měl již prošedivělé, a proti tomu jeho plet, kterou jeho přátelé nazývali olivovou a jeho nepřátelé míšeneckou, vypadala téměř doslova zlatá, jakoby to byla maska ulitá ze zlata. Ale jeho široká tvář, která byla panovačná a náladová, byla v tomto okamžiku patřičně vážná a zarmoucená. Čekal, jak vysvětloval, na otce Browna v kavárně, když tu zaslechl šelest a pád, a když vyšel, nalezl tělo ležící na dlažbě.

„Vím, co si někteří z vás myslí," řekl, rozhlížeje se pyšně, „a bojíte-li se mne, jako že ano, řeknu to za vás. Já jsem atheista; nemám boha, kterého bych se dovolával pro ty, kdož nevěří mému slovu. Ale pravím vám ve jménu každého kousku cti, která zůstala vojáku a muži, že jsem se toho nezúčastnil. Kdybych tu měl muže, kteří to učinili, s radostí bych je pověsil na stromě."

„Ovšem že jsme rádi, že to od vás slyšíme," řekl starý Mendoza upiatě a slavnostně, stoje u těla svého padlého pomocníka. „Tato rána byla pro nás příliš překvapující, než abychom

mohli říci, co ještě mimo toho nyní cítíme. Myslím, že bude slušnější a vhodnější, když odneseme tělo mého přítele a ukončíme tuto nečekanou schůzi. Rozumím-li tomu," dodal vážně k doktorovi, „není tu na neštěstí pochyby."

„Není tu pochyby," řekl dr. Calderon.

John Race se vrátil zpět do svého bytu smuten a s podivným pocitem prázdnoty. Připadalo mu nemožné, že by mohl postrádat muže, kterého nikdy nepoznal. Dověděl se, že se pohřeb bude konat příštího dne; neboť všichni cítili, že se musí krise přejít pokud možno nejrychleji ze strachu před vzbouřením, které se stávalo každou hodinu pravděpodobnější. Když viděl Snaith řadu rudých Indiánů sedících na verandě, mohla to také být řada starobylých azteckých soch vytesaných z červeného dřeva. Ale neviděl je, jak vypadali, když slyšeli, že je kněz mrtev.

Jistě by byli vypukli v revoluci a lynchovali republikánského vůdce, kdyby nebyli okamžitě zaraženi přímou nutností chovat se úctyhodně k rakvi svého náboženského vůdce. Přímí vrahové, které lynchovat by bylo nejpřirozenější, jakoby se rozplynuli ve vzduchu. Nikdo neznal jejich jmen; a nikdo se také nemohl dovědět, zda umírající muž spatřil jejich tváře. Ten podivný překvapený pohled, který byl zřejmě jeho posledním pohledem na zemi, mohl být poznáním jejich tváří. Alvarez opakoval pruďce, že to není jeho dílo, a byl přítomen

pohřbu, kráčeje za rakví ve své nádherné stříbrozelené uniformě s jakousi chvástavou úctou.

Za verandou stoupala řada kamenných schodů po velmi příkrém zeleném svahu, lemovaná kaktusovým houštím; a poté byla rakev pracně vynesena nahoru a umístěna zatím u paty velkého štíhlého kříže, který čněl nad cestou a hlídal posvátnou půdu. Dole na cestě bědovalo velké moře lidí a pronášelo své modlitby; národ sirotků, kteří ztratili otce. Přes všechny tyto symboly, které byly pro něho dosti provokativní, se Alvarez choval zdrželivě a uctivě; a všechno by bylo v pořádku, jak si Race sám povídal, kdyby ho jen ti ostatní nechali na pokoji.

Race si trpce říkal, že starý Mendoza vypadal vždycky jako starý blázen, a choval se nyní zcela zřejmě a dokonale jako starý blázen. Po zvyku, zavedeném u prostších společností, byla rakev nechána otevřena a tvář nepokryta, a tím byla u všech těch prostých lidí vášeň vystupňována až na bod nejvyšších muk. Poněvadž to souhlasilo s tradicí, nemusilo to být na škodu; ale některé oficiální osobnosti přidaly k tomu zvyk francouzských volnomyšlenkářů, zvyk pronášet řeči nad hrobem. Mendoza předstoupil, aby pronesl řeč; poněkud dlouhou řeč, a čím byla delší, tím níže a níže klesala nálada Johna Racea a jeho sympatie s náboženskými obřady. Výpočet zbožných přívlastků, zřejmě

nejzastaralejšího druhu, byl rozvinut se zdlouhavou těžkopádností slavnostního řečníka, který neví, jak by si zase usedl. To bylo již dosti zlé; ale Mendoza také s nevyslovitelnou hloupostí počal vyčítat a dokonce se posmívat svým politickým odpůrcům. Ve třech minutách se mu podařilo vyvolat výstup: a byl to velmi nezvyklý výstup.

„Můžeme se právem ptát," řekl, rozhlížeje se okázale kolem, „můžeme se právem ptát, kde lze nalézt takové ctnosti mezi těmi, kteří zbrkle opustili víru svých otců. To proto, že máme mezi sebou atheisty, atheistické vůdce, ba někdy dokonce atheistické vládce, přináší jejich zlověstná filosofie plody v takovýchhle zločinech. Tážeme-li se, kdo zavraždil svatého muže, nalezneme nesporně — — —"

Africké pralesy vyhlížely z očí dobrodružného míšence Alvareza. A Raceovi se zdálo, že náhle vidí, jak je ten muž přece jen barbarem, který se nedovede až do konce ovládat; bylo znát, že všechen jeho „osvícený" transcendentalismus má v sobě něco z Voodoo. Zkrátka Mendoza nemohl pokračovat, neboť Alvarez vyskočil a rozkřikl se na něho a zakřikl ho nekonečně silnějším hlasem.

„Kdo jej zavraždil?" řval. „Váš Bůh jej zavraždil! Jeho vlastní Bůh jej zavraždil! Podle vás vraždí všechny své věřící a bláznivé sluhy, — jako zavraždil toho tady," a udělal

prudký pohyb, ne směrem k rakvi, ale směrem ke kříži.

Pak se zdálo, že se poněkud ovládl a pokracoval tónem ještě hněvivým, ale věcnějším: „Já tomu nevěřím, ale vy ano. Není lépe nemít žádného Boha než takového, který vás tímto způsobem olupuje? Já alespoň se nebojím říci, že žádný není. Není mocnosti v celém tom slepém a pitomém vesmíru, která by mohla vyslechnout vaše modlitby nebo vrátit vám vašeho přítele. Ačkoli prosíte nebesa, aby jej vzkřísila, nevzkřísí se. Ačkoli vyzývám nebesa, aby jej vzkřísila, nevzkřísí se. Chci tu nyní provést zkoušku — zříkám se Boha, který tu není, aby probudil muže, jenž spí navždy.“

Rozlehlo se zaražené ticho a demagog vyvolal žádaný dojem.

„Měli jsme to vědět,“ křičel Mendoza tenkým písklavým hlasem, „když jsme dovolili takovému muži, jako jste vy — —“

Nový hlas vpadl do jeho řeči; vysoký a pronikavý hlas s yankeejským přízvukem.

„Počkat! Počkat!“ volal žurnalista Snaith, „Něco se děje! Přisahám, že jsem viděl, jak se pohnul.“

Vyběhl po schodech a spěchal k rakvi, zatím co se dav dole zakolísal nepopsatelnou zuřivostí. V nejbližším okamžiku obrátil užaslou tvář přes rameno a zakýval prstem na dra Calderona, který spěchal na poradu s ním. Když

opět oba muži odstoupili od rakve, mohli všichni spatřit, že se poloha hlavy změnila. Rozčilený řev vyrazil z davu a jakoby náhle ustal, jako přeříznutý ve vzduchu; neboť kněz v rakvi vyrazil vzdech a vztyčil se na lokti, pohlížeje kalnýma a mžouravýma očima na zástup.

John Adams Race, který znal až doposavad jen zázraky vědy, nedovedl nikdy ani po letech popsat zmatek příštích několika dní. Jakoby vyskočil ze světa času a prostoru a žil v nemožnosti. Za půl hodiny bylo celé město i okres změněno v něco, co tu již nebylo tisíc let; středověký lid proměněný v zástup mnichů při omračujícím zázraku; řecké město, kde Bůh sestoupil mezi lid. Tisíce klesaly na kolena na cestě; sta se zaslíbila Bohu na místě; a i nezúčastnění, jako oba Američani, nemohli mluvit a myslit o ničem jiném než o zázraku. Alvarez sám byl užaslý, jak se právem slušelo; a usedl s hlavou ve dlaních.

A uprostřed všeho toho burácení a blahoslavení se namáhal malý mužíček, aby ho bylo slyšet. Měl hlas slabý a jemný, a hluk byl ohlušující. Dělal slabé, nepatrné pohyby, které se více než čemu jinému podobaly výrazu hněvu. Došel až na kraj výstupku nad davem, mávaje na jeho uklidnění pohyby podobajícími se poněkud mávání krátkých křídel pinguina. Vzniklo něco více než ukonejšení hluku; a tu otec Brown poprvé dohnal ke krajnosti rozhorlení, s jakým se jen dovedl obořit na své děti.

„Oh, vy pošetilí lidé," řekl vysokým a třaslavým hlasem. „Oh, vy pošetilí lidé."

Pak jakoby se náhle sebral dohromady, vyrazil ke schodům svým obvyklejším krokem a jal se spěšně sestupovat.

„Kam jdete, otče," řekl Mendoza s více než obvyklou úctou.

„Na telegrafní úřad," řekl otec Brown spěšně. „Co ? Ne, ovšem že to není zázrak. Proč by to měl být zázrak ? Zázraky nejsou tak laciné, jako tohle všechno."

A sešel vrávoravě po schodech, a lid před ním padal na kolena a prosil jej o požehnání.

„Bůh vám žehnej, Bůh vám žehnej," říkal otec Brown spěšně. „Bůh žehnej vám všem a dej vám více rozumu."

A odcupital s neobyčejnou rychlostí k telegrafnímu úřadu, odkud telegrafoval tajemníkovi svého biskupa : „Koluje tu nějaká zmatená pověst o zázraku ; doufám, že to jeho Milost nepotvrdí. Nic na tom není."

Když se odvrátil od této práce, zavrávoral poněkud a John Race jej zachytil do náručí.

„Dovedu vás domů," řekl ; „zasloužíte více, než vám tito lidé dávají."

John Race se usadil s knězem v presbyteři ; stůl byl dosud pokryt papíry, s kterými kněz zápolil předešlého dne ; láhev vína a prázdná vinná sklenice dosud stály tam, kde je nechal.

„A nyní," řekl otec Brown téměř přísně, „mohu začít myslit."

„Já bych právě nyní příliš mnoho nemyslil," řekl Američan. „Potřebujete jistě odpočinek. Ostatně o čem chcete přemýšlet?"

„Měl jsem velmi často za úkol pronásledovat vrahy, když se naskytla příležitost," řekl otec Brown. „Nyní mám pronásledovat vlastního vraha."

„Kdybych byl na vašem místě," řekl Race, „napil bych se napřed trochu vína."

Otec Brown vstal a nalil si do jiné sklenice, zdvihl ji, díval se zamyšleně do prázdna a pak ji zase postavil. Pak si zase sedl a řekl:

„Víte, co jsem cítil, když jsem umíral? Věřte mi nebo ne, ale byl to pocit zdrcujícího údivu."

„Nu ano," odpověděl Race, „myslím, že jste byl udiven, že vás někdo uhodil do hlavy."

Otec Brown se k němu naklonil a řekl tiše:

„Byl jsem udiven, že mne nikdo neuhodil do hlavy."

Race na něho okamžik pohlížel, jakoby si pomyslil, že měla rána do hlavy až příliš silný účinek; ale řekl pouze: „Jak to myslíte?"

„Chci tím říci, že když ten člověk napřáhl svůj klacek na velkou ránu, zarazil se u mé hlavy a vůbec se jí nedotkl. Stejně ten druhý člověk dělal, jakoby mne bodal nožem, ale ani mne neškrábl. Byla to jako divadelní hra. Myslím, že opravdu byla. Ale pak přišla ta neobyčejná věc."

Díval se chvíli zamyšleně na papíry na stole a pak pokračoval:

„Ačkoli se mne nedotkl ani ten nůž ani hůl, pocítil jsem, že pode mnou klesají nohy a život že ze mne uniká. Věděl jsem, že mne něco srazilo, ale nebyly to ty zbraně. Víte, co si myslím, že to bylo?“

A ukázal na víno na stole.

Race zdvihl skleničku a díval se na ni a čichal k ní.

„Myslím, že máte pravdu,“ řekl. „Začal jsem jako materialista a studoval jsem chemii. Nemohu říci nic určitého bez rozboru, ale domnívám se, že je v té tekutině něco velmi neobvyklého. Jsou takové prášky, kterými Asiaté vyvolávají dočasný spánek, jenž vypadá jako smrt.“

„Ovšemže,“ řekl kněz klidně. „Celý ten zázrak byl podvodem, ať už z jakéhokoli důvodu. Ta pohřební scéna byla sehrána — a připravena. Myslím, že je to část toho zuřivého šílenství veřejnosti, které posedlo Snaitha; ale sotva mohu uvěřit, že by šel tak daleko jen pro něco takového. Přece jen je něco jiného udělat mou podobiznu a vydávat mne za jakéhosi Sherlocka Holmesa, a — —“

Ještě za řeči se knězova tvář změnila. Jeho mžouravá oční víčka se náhle zavřela a on vstal, jakoby se dusil. Pak vztáhl nejistou ruku, jakoby tápal po dveřích.

„Kam jdete?“ tázal se druhý s jistým údivem.

„Když se mne ptáte,“ řekl otec Brown, který byl docela bledý, „šel jsem se pomodlit. Nebo spíše vzdávat díky.“

„Myslím, že tomu nerozumím. Co je s vámi?“

„Šel jsem vzdát díky Bohu, že mne tak podivně a tak neuvěřitelně zachránil — zachránil mne jen o píď.“

„Ovšem,“ řekl Race, „nejsem vašeho náboženství; ale věřte mi, že mám dosti náboženství, abych tomuhle rozuměl. Zajisté chcete poděkovat Bohu, že vás zachránil před smrtí.“

„Ne,“ řekl kněz. „Ne před smrtí. Před potupou.“

Druhý seděl v úžasu; a kněz vyrážel další slova v jakémsi pokřiku.

„A kdyby to byla jen moje potupa! Ale byla to potupa všech, za které jsem zodpovědný; potupa víry, kterou chtěli dostat do pasti. Co z toho mohlo být! Největší a nejstrašnější ostuda, jaká byla kdy na nás vymyšlena od té doby, co poslední lež uvázla v hrdle Tita Oatese.“

„O čem to pro všechno na světě mluvíte?“ ptal se jeho společník.

„Dobře, řeknu vám to raději hned,“ řekl kněz; a usednuv pokračoval klidněji: „projelo mi to hlavou, když jsem náhodou připomněl

Snaitha a Sherlocka Holmesa. Nyní si vzpomínám, co jsem napsal o jeho nesmyslném plánu; bylo přirozené napsat to, a přece si myslím, že mne důmyslně přivedli k tomu, abych napsal právě ta slova. Bylo to něco jako ‚Jsem ochoten zemřít a znovu oživnout jako Sherlock Holmes, je-li to ten nejlepší způsob'. A v okamžiku, kdy jsem na to myslil, jsem si uvědomil, že jsem byl donucen psát všemožné věci toho druhu, všechny zdůrazňující jednu myšlenku. Psal jsem jako svému spoluvinníku, že vypiji otrávené víno v určitou dobu. Nerozumíte nyní?"

Race vyskočil, stále užaslý. „Ano," řekl, „myslím, že začínám chápat.""

„To ONI chtěli vymyslit zázrak. A pak ONI chtěli překazit zázrak. A co horšího, chtěli dokázat, že JÁ jsem v tom spiknutí. Byl by to býval NÁŠ falešný zázrak. To je všechno, co na tom je, a je to tak blízko peklu, jak ani vy a já, doufám, nikdy nebudeme."

Pak řekl po přestávce docela mírným hlasem:

„Pak ovšem chtěli získat ode mne spoustu dobropisů."

Race pohlížel na stůl a řekl temně: „Kolik těch zvířat v tom bylo?"

Otec Brown potřásl hlavou. „Více než se odvážím myslit," řekl; „ale doufám, že někteří z nich byli pouhými nástroji. Alvarez si možná myslí, že je za války všechno dovoleno; má podivnou duši. Bojím se velmi, že je Mendoza starý

pokrytec; nikdy jsem mu nedůvěřoval, a on nenáviděl mou činnost s průmyslového hlediska. Ale na to všecko je dost času; nyní musím jen děkovat Bohu za to, že jsem unikl. A hlavně, že jsem hned telegrafoval biskupovi."

John Race vypadal velmi zamyšleně.

„Řekl jste mi spoustu věcí, které jsem nevěděl," řekl konečně, „a já cítím potřebu říci vám jedinou věc, kterou vy nevíte. Dovedu si představit, jak ti lidé dost dobře počítali. Myslili, že živý muž probuzený v rakvi, aby shledal, že je prohlašován za svatého a proměněný v chodící zázrak, který může každý obdivovat, se dá strhnout svými zbožňovateli a přijme korunu slávy, která mu spadla na hlavu s nebe. A uznávám, že jejich výpočet byl velmi praktickou psychologií."

„Viděl jsem všemožné lidi na všemožných místech; a povídám vám upřímně, nemyslím, že je tu jeden muž z tisíce, který by se takhle probudil se všemi smysly pohromadě; a který by zatím, co by mluvil ještě téměř ze spaní, měl ten zdravý rozum a tu prostotu a pokoru, aby — — —" S velkým překvapením shledal, že je dojat, a že se jeho klidný hlas chvěje.

Otec Brown pohlížel roztržitě a jaksi mžouravě na láhev na stole. „Podívejte," pronesl, co byste říkal láhvi pravého vína?"

II.

Šíp s nebes.

Jest se obávat, že alespoň sto detektivních příběhů začíná odhalením, že byl zavražděn americký milionář; příhodou, která se z nějakého důvodu pokládá za jakousi pohromu. Rád přiznávám, že tento příběh musí začít zavražděným milionářem; v jistém smyslu dokonce musí začít třemi zavražděnými milionáři, což může někdo pokládat za embarras de richesse. Ale byla to hlavně tato shoda nebo spojitost kriminální prohnanosti, která postavila celou věc mimo přirozený běh zločineckých případů a učinila z ní neobyčejný problém, kterým byla.

Říkalo se obecně, že všichni padli za oběť nějaké pomstě nebo prokletí vztahujícímu se k majetku drahocenné památky jak skutečné, tak historické; jakémusi kalichu vykládanému drahokamy a obecně zvanému koptický pohár. Jeho původ byl tajemný, ale jeho účel se pokládal za náboženský; a někteří připisovali osud, který pronásledoval jeho majitele, fanatismu nějakého orientálního křesťana, poděšeného, že pohár prochází tak hmotařskýma rukama. A

tajemný vrah, ať již to byl takový fanatik nebo ne, byl již postavou přišerného a sensačního zájmu v žurnalistickém a klepavém světě. Bezejmenná bytost dostala jméno nebo přezdívku. Ale nás zajímá nyní jenom příběh třetí oběti; neboť jen v tom případě měl příležitost na sebe upozornit jistý otec Brown, jenž je předmětem těchto povídek.

Když otec Brown poprvé sestoupil z atlantického parníku na americkou půdu, objevil jako mnohý jiný Angličan, že je mnohem důležitější osobností, než za jakou se kdy pokládal. Jeho krátká postava, jeho krátkozraká bezvýrazná tvář, jeho poněkud zašlý černý kněžský oděv mohl projít davem ve vlasti, aniž si ho někdo všiml jako něčeho neobvyklého, nejvýš snad jako neobvykle všedního. Ale Amerika má schopnost podporovat slávu; a jeho účast v jednom nebo dvou podivných kriminálních problémech spolu s jeho dlouhým spojením s Flambeauem, bývalým zločincem a detektivem, upevnilo jeho slávu v Americe z toho, co bylo sotva něčím více než pověstí v Anglii. Jeho kulatá tvář byla užaslá překvapením, když shledal, že jej na břehu obklopila skupina novinářů jako tlupa loupežníků, kteří mu dávali otázky o všech věcech, v nichž se ani zdaleka nepokládal za autoritu, o takových jako podrobnosti ženského obleku a kriminální statistika země, na kterou teprve v tuto chvíli dopadl jeho

zrak. Možná, že právě kontrast s tou černou, těsně shluklou skupinou zdůraznil jinou postavu, která stála stranou, také černá proti žhavému bílému dennímu světlu tohoto znamenitého místa a té roční doby, ale docela opuštěná; vysoký muž se žlutavou tváří a s velkými brýlemi, který jej zastavil pohybem, když novináři skončili, a řekl: „Dovolte, ale možná, že hledáte kapitána Waina."

Pro otce Browna je tu jistá omluva: protože on sám by byl upřímně omluvný. Je třeba připomenout, že nikdy před tím neviděl Ameriku, a hlavně že nikdy neviděl ten druh želvovinou vroubených brýlí; neboť ta móda se v té době ještě nerozšířila do Anglie. Jeho první pocit byl, že pohlíží na nějakou vyjevenou mořskou obludu s jemným náznakem potápěčské kukly. Jinak byl ten muž znamenitě oblečen; a otci Brownovi v jeho nevinnosti připadaly brýle jako nejpodivnější znetvoření šviháka. Jakoby se švihák ozdobil dřevěnou nohou jako zvláštním znakem elegance. Otázka ho přivedla do rozpaků. Nějaký americký aviatik jménem Wain, přítel některých jeho přátel ve Francii, byl sice na dlouhém seznamu lidí, které doufal potkat během své návštěvy v Americe; ale nikdy neočekával, že by o něm slyšel tak záhy.

„Prosím za prominutí," řekl pochybovačně, „jste kapitán Wain? Znáte — — znáte ho?"

„Nu, jsem naprosto přesvědčen, že nejsem kapitán Wain," řekl muž v brýlích s nepohnu-

tou tváří. „Byl jsem si tím docela jist, když jsem jej viděl, jak na vás čeká tady ve voze. Ale druhá otázka je poněkud složitější. Přiznávám, že znám Waina a jeho strýce, a starého Mertona také. Znám starého Mertona, ale starý Merton nezná mne. A on myslí, že je ve výhodě, a já myslím, že jsem ve výhodě. Víte ? ?“

Otec Brown tak docela nevěděl. Mžoural na mořskou hladinu a na městské věže a pak na muže s brýlemi. Nejenom zakrytí mužových očí budilo dojem něčeho neproniknutelného. Něco v jeho žluté tváři vypadalo skoro asiaticky, ba čínsky ; a jeho řeč jakoby byla složena z nahromaděných vrstev ironie. Byl to typ, jaký se vyskytuje tu a tam v srdečném a družném národě ; byl to nevyzpytatelný Američan.

„Jmenuji se Drage,“ řekl, „Norman Drage, a jsem americký občan, což vysvětluje vše. Alespoň se domnívám, že váš přítel Wain vám bude chtít vysvětlit ostatní ; a tak tedy toho zatím necháme.“

Otec Brown byl vlečen v poněkud zmámené náladě k vozu opodál, kde jej zdaleka pozdravil mladík s chumáči nepořádných žlutých vlasů a poněkud neklidného a divokého vzezření, a představil se jako Petr Wain. Než se otec Brown dověděl, kde je, byl naložen do vozu a unášen značnou rychlostí městem a za město. Nebyl zvyklý na neodolatelnou praktičnost takového amerického jednání a cítil takový zmatek, jakoby jej kočár, tažený draky, unášel do pohád-

kové říše. Za těchto zmatených podmínek slyšel poprvé z dlouhých samomluv Wainových a krátkých vět Drageových příběh koptického poháru a dvou zločinů, s ním spojených.

Zdálo se, že má Wain strýce jménem Crake, jenž měl společníka jménem Mertona, jenž byl číslo tři v řadě bohatých obchodníků, kterým náležel pohár. První z nich, Titus P. Trant, měděný král, dostal vyhrůžné dopisy od někoho, kdo se podepisoval Daniel Doom. Jméno bylo patrně pseudonym, ale nabylo velmi veřejného, ne-li populárního zvuku; stalo se tak známé jako Robin Hood a Jack Rozparovač dohromady. Neboť se záhy vysvětlilo, že se pisatel vyhrůžných dopisů neomezuje jen na hrozby. Zkrátka výsledek byl ten, že byl starý Trant nalezen jednoho rána s hlavou ve vlastním rybníce, a nebylo tu ani stínu po rozluštění. Pohár byl na štěstí v bezpečí v bance ; a přešel s ostatním Trantovým majetkem k jeho bratranci Brianu Horderovi, jenž byl také velmi zámožný muž a byl také ohrožován bezejmenným nepřítelem. Brian Horder byl sebrán mrtev na úpatí srázu poblíž svého přímořského sídla, ve kterém bylo provedeno vloupání, tentokráte ve velkém měřítku. Neboť ačkoli pohár zřejmě opět unikl, bylo vykradeno dosti úpisů a jistin, aby zanechaly Horderovy peněžní záležitosti v nepořádku.

„Vdova po Brianu Horderovi," vysvětloval Wain, „musila prodat většinu jeho cenin, myslím,

a Brander Merton musil koupit pohár v té době, protože jej měl, když jsem se s ním seznámil. Ale můžete si pomyslit, že není moc pohodlné mít takovou věc."

„Dostal někdy pan Merton některý z těch vyhrůžných dopisů?" ptal se otec Brown po chvíli.

„Myslím, že ano," řekl pan Drage; a něco v jeho hlase donutilo kněze, aby naň zvědavě pohlédl, až si uvědomil, že se muž s brýlemi tiše směje způsobem, z kterého dostal nový příchozí jakési mrazení.

„Jsem si jist, že dostal," řekl Petr Wain se zamračením. „Neviděl jsem ty dopisy; jen jeho tajemník vídá jeho dopisy, protože je velmi mlčelivý v obchodních věcech, jako mají být velcí obchodníci. Ale viděl jsem jej velmi vzrušeného a rozmrzelého nad dopisy; a viděl jsem dopisy, které roztrhal dříve, než je jeho tajemník viděl. Tajemník sám se zneklidnil a říká, že ví jistě, že někdo ukládá o život toho starce; a zkrátka a dobře bychom byli velmi vděčni za malou radu v té věci. Každý zná vaši slavnou pověst, otče Browne, a tajemník mne prosil, abych vyzvěděl, byl-li byste ochoten přijít ihned přímo k Mertonovi."

„Oh, rozumím," řekl otec Brown, kterému počínal konečně svítat význam toho zdánlivého únosu; „ale opravdu nevím, co bych mohl udělat více než vy. Vy jste na místě a musíte mít sto-

krát více bodů pro vědecký závěr než náhodný návštěvník.“

„Ano,“ řekl pan Drage suše, „naše závěry jsou příliš vědecké, aby byly pravdivé. Hádám, že jestliže něco zasáhlo muže jako byl Titus P. Trant, přišlo to přímo s nebe a nečekalo to na vědecké vysvětlení. Tomu se říká blesk z čista jasna.“

„Nemůžete se přece domýšlet,“ zvolal Wain, „že to bylo nadpřirozené!“

Ale nebylo nikdy naprosto snadné odhalit, co se asi pan Drage domýšlí; vyjma když řekl, že je někdo opravdu milý člověk, pak si velmi pravděpodobně myslil, že je to blázen. Pan Drage zachoval orientální nehybnost, dokud vůz nezastavil o chvíli později u jejich zřejmého cíle. Bylo to poněkud zvláštní místo. Jeli krajinou řídce lesem porostlou, která se otevírala do širé roviny, a právě proti nim byla budova, skládající se z jediné stěny nebo velmi vysoké bašty, kulaté jako římské ležení a podobající se poněkud aerodromu. Pevnost vypadala jako ze dřeva a z kamene, a při bližším prozkoumání se objevilo, že je z kovu.

Všichni vystoupili z vozu, a s dostatečnou opatrností byla otevřena malá dvířka ve zdi způsobem, podobajícím se otevírání nedobytné pokladny. Ale k velkému překvapení otce Browna neprojevoval muž jménem Norman Drage úmysl vstoupit, nýbrž rozloučil se s nimi se zlomyslnou veselostí.

„Nepůjdu dovnitř," řekl. „Bylo by to příliš radostné rozčilení pro starého Mertona, myslím. Vidí mne tak rád, že by umřel radostí."

A odešel, zatím co otec Brown byl se stále se zvyšujícím podivením propuštěn ocelovými vrátky, která za ním okamžitě zapadla. Uvnitř byla veliká a pěstěná zahrada veselých a pestrých barev, ale docela bez stromů nebo vysokého křoví nebo květů. Uprostřed se tyčil dům vkusné a dokonce nápadné architektury, ale tak vysoký a úzký, že se skoro podobal věži. Žhavé sluneční světlo třpytilo se na skle, pokrývajícím tu a tam střechu, ale zdálo se, že v nižší části domu není vůbec oken. Nad vším panovala neposkvrněná a třpytná čistota, která se zdála být složkou jasného amerického vzduchu.

Když vešli vchodem, stáli uprostřed nádherných mramorů a kovů a emailů skvělých barev, ale nebyly tu schody. Nic než jediná šachta pro zdviž vystupovala středem mezi pevnými zdmi, a přístup k ní hlídali těžcí silní muži podobní strážníkům v plné zbroji.

„Pěkně promyšlená obrana, ne?" řekl Wain. „Možná že to u vás vzbudí úsměv, otče Browne, když shledáváte, že musí Merton žít v takovéhle pevnosti bez jediného stromu v zahradě, aby se za ním nemohl nikdo ukrýt. Ale vy nevíte, čemu jsme vystaveni tady v té zemi. A snad také nevíte, co znamená jméno Brandera Mertona. Vyhlíží docela klidně, a každý by ho

na ulici minul bez povšimnutí ; ne že by k tomu měli nyní mnoho příležitosti, protože si může vyjet jen tu a tam v zavřeném voze. Ale kdyby se něco stalo Branderu Mertonovi, roztřásla by se země od Aljašky po Kanibalské ostrovy. Domnívám se, že nebyl nikdy král nebo vládce, který by měl takovou moc nad národy, jako má on. Ostatně předpokládám, kdybyste byl požádán, abyste navštívil cara nebo anglického krále, že byste už ze zvědavosti šel, i když nestojíte příliš o cary nebo milionáře; ale to právě znamená, že taková moc je vždycky zajímavá. A doufám, že není proti vašim zásadám, když navštívíte moderní druh vládce jako je Merton."

„Vůbec ne," řekl otec Brown klidně. „Je mou povinností navštěvovat vězně a všechny nešťastné lidi v zajetí."

Rozlehlo se ticho, a mladík se zamračil s podivným a skoro prohnaným výrazem na hubené tváři. Pak řekl náhle :

„Nu, nesmíte zapomínat, že to nejsou všední úskoky nebo Černá ruka, co je proti němu. Tenhle Daniel Doom se velmi podobá ďáblu. Podívejte, jak dopadl Tranta v jeho vlastní zahradě a Hordera mimo dům, a jak se z toho dostal."

Nejvyšší poschodí paláce mezi ohromně tlustými stěnami se skládalo ze dvou pokojů ; krajního pokoje, do kterého vstoupili, a zadního pokoje, který byl útulkem velkého milionáře.

Vstoupili do krajního pokoje právě, když dva jiní návštěvníci vešli ze zadního. Jednoho z nich pozdravil Petr Wain jako svého strýce — byl to malý, ale velmi statný a živý muž s oholenou hlavou, která vypadala skoro příliš snědá, aby mohla být kdy bílá. To byl starý Crake, obecně zvaný Ořech Crake na památku slavnějšího Starého Ořecha, který se proslavil v posledních válkách s rudými Indiány. Jeho společník byl neobyčejným protikladem — velmi čilý pán s temnými vlasy jako černé leštidlo a širokou černou stuhou u monoklu; Barnard Blake, který byl právním zástupcem starého Mertona a projednával se společníky věci firmy. Ti čtyři muži se setkali uprostřed vnějšího pokoje a zastavili se na malou zdvořilou rozpravu za zdvořilého přecházení. A při tom všem přecházení sem a tam seděla jiná postava v pozadí pokoje poblíž vnitřních dveří, těžká a nehybná v polosvětle vnitřního okna; muž s černošskou tváří a obrovskými rameny. To byl člověk, kterého vtipný americký sebekriticismus nazývá žertovně Zlý muž; kterého by jeho přátelé nazvali tělesná stráž a jeho nepřátelé lotr.

Ten muž se nikdy nepohnul nebo nepovstal, aby někoho pozdravil; ale pohled na něho v krajním pokoji pohnul jaksi Petra Waina k prvnímu nervosnímu dotazu.

„Je někdo u šéfa?“ otázal se.

„Neplaš se, Petře,“ zachechtal se jeho strýc. „Je u něho tajemník Wilton, a doufám, že to

každému stačí. Myslím, že Wilton nikdy nespí, jen aby mohl hlídat Mertona. Je lepší než dvacet tělesných stráží. A je bystrý a klidný jako Indián."

„Nu dobře, ty to musíš vědět," řekl synovec se smíchem. „Vzpomínám si na ty úskoky rudých Indiánů, kterým jsi mne učíval, když jsem byl chlapec a čítával rád indiánky. Ale v mých indiánkách pochodili vždy rudí Indiáni nejhůře."

„To se jim nestávalo ve skutečném životě," řekl starý voják pochmurně.

„Opravdu?" tázal se jemný pan Blake. „Byl bych myslil, že mnoho nezmohli proti našim střelným zbraním."

„Viděl jsem Indiána, který stál před stem pušek s jediným malým skalpovacím nožem a zabil bílého muže, stojícího vedle mne na vrcholu pevnosti," řekl Crake.

„Jak to, co s ním udělal?" ptal se druhý.

„Vymrštil jej," odpověděl Crake, „vymrštil jej bleskurychle, než se mohlo vystřelit. Nevím, kde se naučil tomu úskoku."

„Nu, doufám, že ty jsi se tomu nenaučil," řekl jeho synovec se smíchem.

„Zdá se mi," řekl otec Brown zamyšleně, „že by tenhle příběh mohl mít morálku."

Za řeči vyšel ze zadního pokoje tajemník pan Wilton a stál tu v očekávání: bledý, světlovlasý muž s hranatou bradou a spolehlivýma

očima s psím pohledem; nebylo nesnadno uvěřit, že má zvláštní oko hlídacího psa.

Řekl pouze: „Pan Merton vás může přijmout asi za deset minut," ale vyznělo to jako znamení na rozptýlení hovořící skupiny.

Starý Crake řekl, že musí odejít, a jeho synovec vyšel s ním a s jeho legálním společníkem, ponechávajíce otce Browna na okamžik samotného s tajemníkem, neboť černošský obr na druhém konci pokoje se sotva mohl pokládat za živou nebo lidskou bytost; seděl tak nehybně obrácen k nim širokými zády, pohlížeje k zadnímu pokoji.

„Bojím se, že je to tu poněkud složité uspořádání," řekl tajemník. „Patrně jste slyšel všechno o tom Danielu Doomovi, a proč není bezpečno nechat pána příliš samotného."

„Ale právě nyní je samoten, ne?" řekl otec Brown. Tajemník na něho pohlédl vážnýma šedýma očima.

„Na patnáct minut," řekl. „Na patnáct minut z celých dvacetičtyř hodin. To je jediná skutečná samota, kterou má; a na té trvá z velmi pozoruhodného důvodu."

„A jaký je to důvod?" tázal se návštěvník.

Tajemník Wilton se stále upřeně díval, ale jeho ústa, která byla pouze vážná, zpřísněla.

„Koptický pohár," řekl. „Patrně jste zapomněl na koptický pohár, ale on na to nezapomněl, ani na cokoli jiného. Nevěří nikomu

z nás koptickým pohárem. Je zamčen někde a nějak v tom pokoji, takže jedině on jej může najít; a nechce ho vynést, dokud nejsme všichni s cesty. Tak musíme riskovat tu čtvrthodinu, kdy on sedí a obdivuje jej; myslím, že je to jeho jediný podiv. Ne že by tu bylo opravdu nějaké nebezpečí; neboť změnil jsem celé toto místo v past, a nevěřím, že by se sám ďábel do ní dostal — nebo v každém případě z ní. Jestliže nás navštíví ten ďábelský Daniel Doom, zůstane tu na oběd a ještě o něco déle, přisámbohu. Sedím tu jako na trní těch patnáct minut, a jakmile bych zaslechl výstřel nebo hluk boje, zmáčkl bych tento knoflík a kolem celé zahradní zdi by začal probíhat elektrický proud, takže by to znamenalo smrt přelézt nebo přeskočit ji. Ovšem že tam nikdo nemůže vystřelit, protože tady je jediný vchod dovnitř; a jediné okno, u kterého sedí, je vysoko na vrcholu věže tak hladké jako šplhadlo. Ale přes to jsme zde ovšem všichni ozbrojeni; a kdyby se Doom dostal tady do toho pokoje, byl by mrtev, než by vyšel."

Otec Brown mžoural v zadumání na koberec. Pak řekl náhle s jakýmsi škubnutím:

„Doufám, že se nebudete zlobit, když to připomenu; ale něco mě právě v tuto chvíli napadlo. Týká se to vás."

„Skutečně," poznamenal Wilton, „a co je se mnou?"

„Myslím, že máte jistou myšlenku," řekl otec Brown, „a odpustíte mi, když vám řeknu,

že je to spíše myšlenka polapit Daniela Dooma než obhájit Brandera Mertona.“

Wilton se poněkud zarazil a stále upřeně pohlížel na svého společníka; pak se jeho přísná ústa velmi pomalu stáhla v poněkud nezvyklý úsměv.

„Jak jste — z čeho tak soudíte?“ otázal se.

„Řekl jste, kdybyste slyšel výstřel, že byste mohl okamžitě zabít elektrickým proudem prchajícího nepřítele,“ poznamenal kněz. „Předpokládám, že by vás dříve napadlo, že by mohl být výstřel osudný vašemu zaměstnavateli, než že byla rána osudná jeho nepříteli. Nemyslím tím, že byste nebránil pana Mertona, kdybyste mohl; ale vypadá to, jakoby to bylo až na druhém místě ve vašich myšlenkách. Zařízení jest velmi důmyslné, jak říkáte, a zdá se, že vy jste je vymyslil. Ale jakoby bylo spíše určeno k tomu, aby chytilo vraha, než aby zachránilo muže.“

„Otče Browne,“ řekl tajemník, který nabyl opět svého klidného tónu, „vy jste velmi duchaplný, ale je ve vás něco více než duchaplnost. Jste jaksi muž, kterému chce každý říkat pravdu; a mimo to ji patrně uslyšíte v každém případě, protože se to již v jistém smyslu stalo vtipem na mne. Všichni říkají, že jsem monomaniak, jak tu honím toho velkého lotra, a možná že taky jsem. Ale povím vám něco, co nikdo z nich neví. Mé plné jméno je John Wilton

Horder.“ Otec Brown přikývl, jakoby byl dokonale poučen, ale ten druhý pokračoval.

„Ten chlap, který si říká Doom, zabil mého otce a strýce a přivedl na mizinu mou matku. Když hledal Merton tajemníka, vzal jsem to místo, protože jsem si myslil, že kde je pohár, tam bude dříve nebo později také zločinec. Ale nevěděl jsem, kdo je ten zločinec, a mohl jsem toliko na něho čekat; a chtěl jsem sloužit Mertonovi poctivě.“

„Rozumím,“ řekl otec Brown jemně; „a mimochodem, není na čase, abychom k němu zašli?“

„Nu ovšem,“ odpověděl Wilton, vytrhuje se opět poněkud ze svého zamyšlení, takže kněz usoudil, že se ho opět na chvíli zmocnila jeho mstivá manie. „Jděte nyní rozhodně k němu.“

Otec Brown šel přímo do zadního pokoje. Nenásledoval žádný zvuk pozdravu, ale pouze mrtvé ticho; a za okamžik se kněz opět zjevil ve dveřích.

V téže chvíli se mlčelivý strážce sedící u dveří náhle pohnul; bylo to, jakoby oživl obrovský kus nábytku. Jakoby něco v knězově chování bylo signálem; neboť jeho hlava byla proti světlu z vnitřního okna a jeho tvář byla ve stínu.

„Myslím, abyste stiskl knoflík,“ řekl s povzdechem.

Wilton se naráz probudil ze svého divokého zasnění a poskočil se zajiknutím v hlase.

„Neslyšel jsem výstřel," vykřikl.

„Nu," řekl otec Brown, „podle toho, čemu říkáte výstřel."

Wilton spěchal vpřed, a spolu vnikli do zadního pokoje. Byl to poměrně malý pokoj, prostě, třebaže elegantně zařízený. Proti nim bylo otevřeno široké okno, z něhož byl výhled na zahradu a zalesněnou rovinu. Těsně u okna stála židle a malý stolek, jakoby byl vězeň vyhledával tolik vzduchu a světla, kolik se mu dovolovalo za jeho krátké rozkoše samoty.

Na stolku pod oknem stál koptický pohár: jeho majitel si jej patrně prohlížel v nejlepším světle. Stál také za podívanou, neboť toto bílé a skvělé denní světlo hrálo na jeho drahokamech pestrými plameny, takže by mohl být modelem svatému Grálu. Stál opravdu za podívanou; ale Brander Merton se naň nedíval. Neboť hlava se mu zvrátila na židli, houšť jeho bílých vlasů visela k podlaze a špice jeho prošedlého vousu trčela ke stropu, a z hrdla mu čněl dlouhý hnědě zbarvený šíp s rudými pery na druhém konci.

„Tichý výstřel," řekl otec Brown tiše; „podivoval jsem se těm novým výmyslům tichých střelných zbraní. Ale tohle je velmi starý vynález, a stejně tichý."

Pak po chvíli dodal: „Bojím se, že je mrtev. Co budete dělat?"

Bledý tajemník se vzchopil s náhlým odhodláním. „Stisknu tenhle knoflík, ovšem," řekl,

„a nestačí-li to pro Daniela Dooma, budu ho honit po světě, dokud ho nenajdu.“

„Dejte pozor, aby to nestačilo pro některého z vašich přátel,“ poznamenal otec Brown; „nemohou ještě být daleko; raději je zavolám.“

„Ti vědí všechno o zdi,“ odpověděl Wilton. „Nikdo z nich se nepokusí ji přelézt, leda by někdo z nich — měl velmi naspěch.“

Otec Brown přistoupil k oknu, kterým zřejmě šíp přilétl, a vyhlédl ven. Zahrada s plochými záhony ležela hluboko dole jako jemně omalovaná mapa světa. Celý výhled vypadal tak pustý a prázdný, věž vypadala jako postavená vysoko v nebi, takže když pohlížel ven, napadla ho podivná věta.

„Blesk z čista jasna,“ řekl. „Co to někdo povídal o blesku z čista jasna a smrti přicházející s oblohy? Podívejte se, jak všechno připadá vzdálené; vypadá to neobyčejné, že mohl šíp dolétnout tak daleko, leda že by to byl šíp s nebes.“

Wilton se obrátil, ale neodpověděl, a kněz pokračoval jako v samomluvě.

„Napadají mi aeroplány. Musíme se zeptat mladého Waina — na aeroplány.“

„Je jich tu kolem plno,“ řekl tajemník.

„Případ velmi nové nebo velmi staré zbraně,“ poznamenal otec Brown. „Jeho starý strýc bude jistě některé dobře znát, myslím, musíme se ho zeptat na šípy. Tohle vyhlíží skoro jako indiánský šíp. Nevím, odkud jej rudí Indiáni

vystřelili"; ale vzpomeňte si na příběh, který starý pán vypravoval. Říkal jsem, že má morálku."

„Měl-li morálku," řekl Wilton horlivě, „tedy jen tu, že rudý Indián dovede střílet dále, než byste si pomyslil. Je to nesmysl, ten váš nápad o podobnosti případu."

„Nemyslím, že byste pochopil tu morálku správně," řekl otec Brown.

Ačkoli malý kněz splynul příštího dne s miliony Nového Yorku bez zdánlivého úsilí být něčím jiným než číslem v očíslované ulici, byl nevtíravě zaměstnán příštích čtrnáct dní věcí, která mu byla svěřena, neboť byl naplněn hlubokým strachem, že by spravedlnost mohla selhat. Lehko se dostal do hovoru s dvěma nebo třemi lidmi nedávno zapletenými do tajemství, aniž budil nějaký zvláštní dojem, že je odděluje od svých ostatních nových známých; a hlavně se starým Ořechem Crakem měl zvláštní a zajímavý rozhovor. Odbýval se na lavičce v Ústředním parku, kde usedl vysloužilec s kostnatýma rukama a ostrou tváří spočívající na podivně vyřezané rukojetí své hole z temně červeného dřeva, zhotovené možná z tomahawku.

„Nu, mohl by to být dlouhý výstřel," řekl, pokyvuje hlavou, „ale neradil bych vám, abyste příliš spoléhal na to, jak daleko může doletět indiánský šíp. Znal jsem výstřely z luku, které se zdály jít příměji než kterákoli kulka, a zasáhly kupodivu cíl, když se považí, jak dlouho

letěly. Ovšem nyní již neslyšíte nikdy o rudém Indiánu potloukajícím se tady. Ale kdyby tu náhodou byl některý z těch starých indiánských střelců s takovým starým indiánským lukem, skrývající se v těchto stromech na sto yardů za Mertonovou vnější zdí — nepokládal bych toho vznešeného divocha za neschopna vyslat šíp přes zeď do nejvyššího okna Mertonova domu, ne, ani do Mertona samotného. Viděl jsem právě tak podivuhodné věci za starých časů."

„Bezpochyby," řekl kněz, „jste takové podivuhodné věci nejen viděl, ale i dělal."

Starý Crake se zarazil a pak řekl nevrle: „Oh, to je všechno stará historie."

„Někteří lidé rádi studují staré historie," řekl kněz. „Myslím, že můžeme předpokládat, že ve vašem starém příběhu není nic, proč by lidé mluvili nepříznivě o této věci."

„Co tím chcete říci?" ptal se Crake, a poprvé zakoulel očima ve své rudé dřevěné tváři, která se poněkud podobala hlavě tomahawku.

„Nu když jste tak dobře znal zvyky a úskoky rudé rasy," počal otec Brown pomalu.

Crake vypadal zaraženě a téměř uvadle, jak tu seděl s bradou opřenou o podivně vyřezanou rukojeť. Ale v nejbližším okamžiku se vzpřímil na cestě jako bojovný vrah a sevřel hůl jako kyj.

„Jakže?" vykřikl jakýmsi chraplavým jekotem. „Co u čerta! Chcete mi tady vytýkat, že jsem snad náhodou já zavraždil vlastního švagra?"

Z tuctu laviček roztroušených podél cesty vzhlíželi lidé k odpůrcům, jak tu stáli proti sobě uprostřed cesty, holohlavý energický mužík mávající svou cizozemskou holí jako kyjem a černá zavalitá postava malého kněze pohlížejícího na něho bez jediného pohnutí, vyjma mžourající oční víčka. Na chvíli to vypadalo, jakoby měla zavalitá černá postava dostat přes hlavu a být položena s pravou indiánskou mrštností a rychlostí; a široké tvary irského strážníka se objevily v dálce a valily se ke skupině. Ale kněz řekl pouze docela mírně jako někdo odpovídající na obyčejnou otázku:

„Utvořil jsem si o tom jisté závěry, ale myslím, že o nich nebudu mluvit, dokud se nepřesvědčím."

Buď pod vlivem strážníkových kroků nebo očí kněze zastrčil starý Ořech zase hůl pod paždí a nasadil si klobouk se zachrochtáním. Kněz mu klidně přál dobré poledne a vyšel z parku s neukvapeným vzezřením, kráčeje k vestibulu hotelu, kde věděl, že nalezne mladého Waina. Mladík přiskočil s pozdravem; vypadal ještě vyzáblejší a utýranější než dříve, jakoby ho stravovalo nějaké trápení; a kněz měl podezření, že jeho mladý přítel byl nedávno zaměstnán s příliš zřejmým úspěchem obcházením poslední Opravy Americké Ústavy. Ale při prvním slově o svém koníčku nebo oblíbené vědě byl pozorný a dosti soustředěný. Neboť otec Brown se otázal lenivě a lehce, zda

létá mnoho vzducholodí v tomto okrese, a pověděl, jak měl s počátku omylem kolovou zeď pana Mertona za aerodrom.

„Podivno, že jste žádný neviděl, co jsme tady," odpověděl kapitán Wain. „Někdy je jich tu husto jako much; ta otevřená rovina je místo pro ně, a nedivil bych se, kdyby tady byl, řekl bych, hlavní chov tohoto druhu ptáků budoucnosti. Já sám jsem tu mnohokrát létal, ovšem, a znám většinu těch lidí tady, kteří létali za války; ale je celá spousta lidí, kteří s tím nyní tady začínají, a o kterých jsem v celém svém životě neslyšel. Myslím, že se to brzy rozšíří jako automobilismus, a každý člověk ve Státech bude mít své letadlo."

„Neboť je svým Tvůrcem obdařen," řekl otec Brown s úsměvem, „právem na život, svobodu a jízdu autem — nemluvě o aviatice. Tak myslím, že můžeme předpokládat, že jeden cizí aeroplán míjející tento dům by nebyl vůbec zpozorován."

„Ne," odvětil mladík, „myslím, že by nebyl."

„Nebo i kdyby ten muž byl znám," pokračoval druhý, „myslím, že by mohl získat stroj, který by vůbec nebyl poznán jako jeho. Kdybyste vy na příklad letěl obvyklým způsobem, mohli by snad pan Merton a jeho přátelé rozeznat výstroj; ale mohl byste letět docela blízko okna na jiném druhu aera, nebo jak tomu říkáte; dosti blízko pro praktické účely."

„Nu ovšem," začal mladík skoro automaticky, a pak přestal a zadíval se na kněze s otevřenými ústy a vykulenýma očima.

„Můj Bože!" řekl tichým hlasem, „můj Bože!"

Pak vstal s lavičky bledý a chvěje se od hlavy k patě, a stále pohlížel na kněze.

„Zbláznil jste se?" řekl; „jste posedlý?"

Pak bylo ticho, a pak opět promluvil prudce a syčivě. „Přišel jste sem patrně, abyste narážel — —"

„Ne, jen abych sbíral narážky," řekl otec Brown vstávaje. „Možná, že jsem si utvořil nějaké zatímní závěry, ale raději si je zatím nechám pro sebe."

Pozdravil druhého s touž ztrnulou zdvořilostí a vyšel z hotelu, aby pokračoval na své podivné pouti.

Za soumraku vedla ho tato pouť špinavými uličkami a po schodech, které byly rozptýleny a vedly k řece v nejstarší a nejnepravidelnější části města. Těsně pod barevnou lucernou, která označovala vchod do poněkud zapadlého čínského hostince, potkal postavu, kterou již dříve viděl, třebaže se tehdy vůbec tak nejevila oku, jak ji viděl nyní.

Pan Norman Drage ještě stále pohlížel přísně na svět za svými velkými brýlemi, které zakrývaly jeho tvář jako temná skleněná maska. Ale kromě brýlí podlehl jeho zjev podivné změně za měsíc, který uplynul od vraždy. Jak si otec

Brown povšiml, byl tehdy oblečen jako švihák; až do té krajnosti, kde začíná být příliš jemný rozdíl mezi dandym a panákem v krejčovské výkladní skříni. Ale nyní se všechny tyto vnější znaky tajemně změnily k nejhoršímu; jakoby se krejčovský panák změnil ve strašáka. Měl ještě cylindr, ale byl rozbitý a opotřebovaný, šaty měl na rozpadnutí; jeho řetízek od hodinek a drobné ozdoby zmizely. Přes to ho otec Brown oslovil, jakoby se setkali včera, a nerozpakoval se usadit se s ním na lavici v laciné jídelně, kam byl zaveden. Nebyl to však on, který začal hovor.

„Nu tak?“ bručel Drage, „a podařilo se vám pomstít svého posvátného a blahoslaveného milionáře? Víme, že všichni milionáři jsou posvátní a blahoslavení; můžete to všechno číst v novinách příštího dne, o tom, jak žili podle rodinné bible, kterou četli na klíně matčině. Oho! Kdyby si byli jen něco přečetli z té rodinné bible, byla by se matka trochu poděsila. A myslím, že milionář také. Ta stará kniha je plna spousty velkých zuřivých starých pojmů, na které by dnes nepřipadli; jakési moudrosti kamenného věku pochované pod pyramidami. Jestli někdo praštil starého Mertona s vrcholku té jeho věže a dal jej pak sežrat psům dole, nebylo by to nic horšího, než co se stalo Jezábel. Nebyl Agag rozsekán na malé kousky za to, že chodil příliš nafoukaně? Merton chodil nafoukaně po celý život, čert ho vem — až byl příliš

nafoukaný, aby chodil vůbec. Ale boží šíp ho přece našel, jako to udělal v té staré knize; a zabil jej na vrcholku věže, aby poskytoval podívanou lidem."

„Ten šíp alespoň byl hmotný," řekl jeho společník.

„Pyramidy jsou velmi hmotné a pokrývají mrtvé krále dokonale," šklebil se muž v brýlích. „Myslím, že se toho může říci spousta o tom starém hmotném náboženství. Jsou tu staré řezby, které přečkaly tisíce let, ukazující jejich bohy a vládce s napiatými luky; s rukama, které vypadají, jakoby skutečně dovedly napínat kamenné luky. Hmotný snad — ale z jaké hmoty! Nedíváte se někdy s údivem na ty staré vzory a věci, až vás napadne, že ten starý Pánbůh dosud jezdí jako temný Apollo a střílí černé smrtelné paprsky?"

„Je-li jaký," odpověděl otec Brown, „nazval bych jej jiným jménem. Ale pochybuji, že by Merton zemřel nějakým temným paprskem nebo dokonce kamenným šípem."

„Myslíte si patrně, že je to svatý Šebestián," posmíval se Drage, „zavražděný šípem. Milionář musí být mučedníkem. Jak víte, že toho nezasluhoval? Zdá se mi, že nemůžete mnoho vědět o tom svém milionáři. Dovolte tedy, abych vám řekl, že toho zasluhoval ještě stokrát více."

„Nu tak tedy," zeptal se otec Brown jemně, „proč jste ho nezavraždil?"

„Chcete vědět, proč jsem to neudělal?“ řekl ten druhý se ztrnulým pohledem. „Nu vy jste mi pěkný kněz.“

„Vůbec ne,“ řekl druhý, jakoby odmítal poklonu.

„Zdá se mi, že tímhle způsobem chcete říci, že jsem to udělal,“ bručel Drage. „Nu tak to tedy dokažte. Co se jeho týče, uznávám, že ho nebyla škoda.“

„Ano, byla,“ řekl otec Brown ostře. „Bylo ho škoda pro vás. Proto jste ho nezavraždil.“

A vyšel z místnosti, a muž v brýlích se díval s otevřenými ústy za ním.

Asi o měsíc později navštívil otec Brown opět dům, kde podlehl třetí milionář pomstě Daniela Dooma. Konala se tam jakási porada osob nejvíce zaujatých. Starý Crake seděl v čele stolu se svým synovcem po pravé straně a právníkem po levé; velký muž afrického vzhledu, jehož jméno se zdálo být Harris, byl závažně přítomen, třebaže jen jako hmotný svědek; rudovlasá osoba s ostrým nosem nazývaná Dixon zdála se být zástupcem Pinkertonovy nebo nějaké takové soukromé agentury; a otec Brown vklouzl nevtíravě na prázdné sedadlo vedle něho.

Všechny noviny světa byly plny katastrofy finančního velikána, velkého organisátora Velkého Obchodu, který zaujímá moderní svět; ale z malé skupiny, která mu byla nejblíže

právě ve chvíli jeho smrti, bylo možno se dovědět jen velmi málo. Strýc, synovec a jeho právní zástupce vysvětlovali, že byli mimo vnější zeď dříve než nastal poplach; a dotazy úředních strážců u obou vchodů přinesly odpovědi, které byly poněkud zmatené, ale celkem potvrzující. Jenom jediná komplikace byla na uváženou. Zdálo se, že asi v době smrti, před ní nebo po ní, byl napaden nějaký cizinec, který obcházel tajemně vchod a vyžadoval přístup k panu Mertonovi. Služebnictvo mělo jakousi nesnáz, aby pochopilo, co chce, neboť jeho řeč byla velmi zmatená; ale to se později pokládalo také za velmi podezřelé, neboť říkal něco o špatném člověku, který se má zničit slovem s nebes.

Petr Wain se nachýlil dopředu s očima jiskřícíma v divoké tváři a řekl:

„Sázím se, že to byl Norman Drage."

„A kdo pro všechno na světě je Norman Drage?" ptal se strýc.

„To bych také rád věděl," odpověděl mladík. „Také jsem se ho ptal, ale má podivuhodný způsob pokroutit každou přímou otázku; je to, jako když se učiní výpad na šermíře. Zasypával mne narážkami na létající loď budoucnosti; ale nikdy jsem mu příliš nedůvěřoval."

„Ale jaký je to člověk?" ptal se Crake.

„Je to tajnůstkář," řekl otec Brown s nevinnou ochotou. „Je jich tu takových spousta; takoví lidé v městech, kteří vám prozrazují

v pařížských kavárnách a kabaretech, že pozdvihli závoj Isis nebo odhalili tajemství Stonehenge. V takovém případě, jako je tento, jistě mají nějaké mystické vysvětlení."

Uhlazená temná hlava advokáta pana Barnarda Blakea byla zdvořile nakloněna k řečníkovi, ale jeho úsměv byl nepatrně nepřátelský.

„Nebyl bych si pomyslil, pane," řekl, „že jste měl někdy nějaký spor s mystickými výklady."

„Naopak," odpověděl otec Brown a přátelsky na něho zamrkal. „Právě proto s nimi nemusím souhlasit. Každý podvodný právník mne může vodit za nos, ale nemůže vodit za nos vás, protože jste sám právník. Každý blázen se může převléci za rudého Indiána a já ho mohu přijmout jako jediného pravého Hiawathu; ale pan Crake by ho okamžitě prohlédl. Podvodník mi může namluvit, že ví všechno o letadlech, ale ne kapitánu Wainovi. A tak je to také s tím ostatním, víte ? Právě proto, že jsem nasbíral nějaké vědomosti o mystice, nepotřebují tajnůstkářů. Praví mystikové neskrývají tajemství, ti je odhalují. Staví věc do plného denního světla, a když vy jste ji spatřili, je to ještě stále tajemství. Ale tajnůstkář skrývá věc v temnu a tajnosti, a když jste ji našli, je to samozřejmost. V případě Dragově připouštím, že měl ještě jiný cíl, když mluvil o výstřelu s nebes nebo blescích z čista jasna."

„A jaký měl cíl?“ ptal se Wain. „Myslím, že stojí za pozornost, ať je jakýkoli.“

„Nu tedy,“ odpověděl kněz pomalu, „chtěl, abychom si myslili, že vrahové jsou zázrakem, protože — — nu, protože věděl, že nejsou.“

„Ah,“ řekl Wain s jakýmsi zasyčením, „to jsem čekal. Zkrátka a dobře je to zločinec.“

„Zkrátka a dobře je to zločinec, který neprovedl zločin,“ odpověděl otec Brown klidně.

„Tomuhle říkáte zkrátka a dobře?“ otázal se Blake zdvořile.

„Řekněte, že já jsem nyní tajnůstkář,“ řekl otec Brown poněkud zaraženě, ale s širokým úsměvem, „ale bylo to skutečně docela náhodou. Drage neprovedl zločin — myslím tento zločin. Jeho jediným zločinem bylo, že někoho vydíral a potloukal se proto tady kolem; ale patrně nechtěl, aby se tajemství stalo veřejným majetkem nebo aby celá věc byla krátce ukončena smrtí. Můžeme o něm mluvit později. Zatím bych si přál, aby byl odklizen s cesty.“

„S cesty čemu?“ ptal se druhý.

„S cesty pravdě,“ odpověděl kněz a pohlédl na něho klidně přimhouřenýma očima.

„Chcete tím říci, že víte pravdu?“ zakoktal druhý.

„Skoro se domnívám,“ řekl otec Brown skromně.

Všichni náhle utichli, načež vykřikl Crake náhle a nesouvisle drsným hlasem:

„Ale kdepak je ten tajemník? Wilton! Měl by být tady.“

„Jsem ve spojení s panem Wiltonem,“ řekl otec Brown vážně; „prosil jsem ho, aby mi sem zatelefonoval asi za pět minut. Mohu říci, že jsme tu věc vypracovali společně postupem hovoru.“

„Pracujete-li spolu, myslím, že je to v pořádku,“ bručel Crake.

„Vím, že byl vždycky jakýmsi honicím psem na stopě té ztracené cesty, takže možná bylo dobře honit s ním v páru. Ale víte-li o tom pravdu, odkud jste ji k čertu zvěděl?“

„Zvěděl jsem ji od vás,“ odpověděl kněz klidně a nepřestával pohlížet mírně na překvapeného vysloužilce. „Chci tím říci, že jsem dostal první pokyn z narážky ve vašem příběhu o Indiánu, který vymrštil nůž a zasáhl muže na vrcholu pevnosti.“

„To jste již říkal několikrát,“ řekl Wain se zmateným výrazem, „ale nevidím jiného závěru, než že vrah vymrštil šíp a zasáhl muže na vrcholu domu velmi podobného pevnosti. Ale ovšem že šíp nebyl vymrštěn, nýbrž vystřelen, a mohl letět ještě mnohem dále. Ovšem že doletěl nepříjemně daleko; ale nevidím, jak nás to přivádí dále.“

„Bojím se, že jste zapomněli závěr příběhu,“ řekl otec Brown. „Není v tom, že může-li nějaká věc doletět daleko, může jiná doletěti ještě dále. Je v tom, že špatné použití nástroje

může způsobit obojí. Lidé na Crakeově pevnosti pokládali nůž za věc, vhodnou k boji rukama, a zapomněli, že může být vymrštěn jako oštěp. Jiní lidé, které znám, pokládali věc vhodnou k házení za oštěp a zapomněli, že jí může přece jen být použito jako ruční zbraně. Zkrátka morálka toho příběhu je ta, že jako se může dýka změnit v šíp, tak se může šíp změnit v dýku."

Nyní pohlíželi všichni na něho; ale on pokračoval týmž věcným a bezděčným tónem.

„Přirozeně jsme se divili a trápili dlouho tím, kdo vystřelil ten šíp oknem a přiletěl-li zdaleka a tak dále. Ale pravda je, že ten šíp vůbec nikdo nevystřelil. Vůbec nikdy nepřiletěl oknem."

„Jak tam tedy přišel?" ptal se snědý právník s poněkud zamračenou tváří.

„Myslím, že jej někdo přinesl s sebou," řekl otec Brown; „nebylo by těžko přinést jej nebo ukrýt. Někdo jej měl v ruce, když stál s Mertonem v Mertonově vlastním pokoji. Někdo jej vrazil Mertonovi do hrdla jako dýku; a pak měl tu vysoce důvtipnou myšlenku postavil to všechno na takové místo a do takového rohu, že nás všechny okamžitě napadlo, že přilétl oknem jako pták."

„Někdo," řekl starý Crake hlasem těžkým jako kámen.

Telefonní zvonek zazněl ostrým a hrozně naléhavým zvukem. Byl ve vedlejším pokoji

a otec Brown se tam vrhl dříve, než se kdo jiný mohl hnout.

„Co to všechno k čertu znamená?“ zvolal Petr Wain, který vypadal celý rozechvělý a bez sebe.

„Říkal, že čeká, až mu zatelefonuje tajemník Wilton,“ odpověděl jeho strýc týmž mrtvým hlasem.

„Je to patrně Wilton?“ poznamenal právník jako někdo, kdo mluví, jen aby vyplnil ticho. Ale nikdo neodpověděl na otázku, až když se otec Brown vrátil náhle a tiše do pokoje, přinášeje odpověď.

„Pánové,“ řekl, když opět usedl, „vy jste mne požádali, abych přinesl pravdu do této hádanky; a když jsem nalezl pravdu, musím ji říci bez úmyslu zmírnit poděšení. Bojím se, že nikdo, kdo vstrčil nos do podobných věcí, nemůže šetřit osob.“

„Myslím,“ řekl Crake, přerušuje mlčení, které následovalo, „že to znamená, že je někdo z nás obviněn nebo podezírán.“

„My všichni jsme podezíráni,“ odpověděl otec Brown. „Já sám mohu být podezírán, protože jsem nalezl mrtvolu.“

„Ovšem, že jsme podezíráni,“ vyhrkl Wain. „Otec Brown mi laskavě vysvětlil, jak jsem mohl obléhat věž v letadle.“

„Ne,“ odpověděl kněz s úsměvem, „vy jste mi popsal, jak byste to mohl udělat. To bylo na tom právě to zajímavé.“

„Pokládal za pravděpodobné," bručel Crake, „že jsem jej já zavraždil indiánským šípem."

„Pokládal jsem to za velmi pravděnepodobné," řekl otec Brown a zatvářil se poněkud kysele. „Je mi líto, jestli jsem udělal chybu, ale neznal jsem jiné cesty, jak to dokázat. Nedovedu si představit nic pravděnepodobnějšího než domněnku, že kapitán Wain se hnal v obrovském stroji mimo okno právě ve chvíli vraždy, a nikdo si ho nevšiml; leda že by to byla domněnka, že by si úctyhodný starý pán hrál na rudé Indiány s lukem a šípem za křovím, aby zavraždil někoho, koho by byl mohl zabít dvaceti jednoduššími způsoby. Ale musil jsem vypátrat, zda s tím měli co dělat; tak jsem je musil obvinit, abych dokázal jejich nevinu."

„A jak jste dokázal jejich nevinu?" zeptal se právník Blake, nakláněje se horlivě vpřed.

„Pouze rozčilením, které projevili, když byli obviněni," odpověděl druhý.

„Co tím chcete přesně říci?"

„Dovolíte-li mi to říci," poznamenal otec Brown dosti klidně, „pokládal jsem nepochybně za svou povinnost podezírati je i všechny ostatní. Podezíral jsem pana Crakea a podezíral jsem kapitána Waina v tom smyslu, že jsem uvažoval o možnosti nebo pravděpodobnosti jejich viny. Řekl jsem jim, že jsem si o tom učinil závěry; a nyní jim povím, jaké to byly závěry. Byl jsem si jist, že jsou nevinni podle jejich chování ve chvíli, kdy přecházeli z neuvědomení

do rozhorlení. Pokud je nenapadlo, že jsou obviňováni, dávali mi materiál na podporu obžaloby. Vyložili mi prakticky, jak by byli mohli provést zločin. Pak si náhle uvědomili s leknutím a návalem hněvu, že jsou obviňováni; uvědomili si to dlouho potom, kdy mohli očekávat, že budou obviněni, ale dlouho před tím, než jsem já je obvinil. To by nemohl nikdy vinník udělat. Byl by bdělý a podezíravý od začátku; nebo by předstíral nevědomost až do konce. Ale nezačal by tím, že by si dělal věci horší a pak by náhle udělal velký skok a začal by zuřivě popírat domněnku, kterou sám pomáhal vzbudit. To se mohlo stát jen tím, že skutečně zapomněl uvědomit si, co napověděl. Uvědomění vrahovo by bylo alespoň tak chorobně živé, že by mu zabránilo především zapomenout na vztah k věci a pak si na ni vzpomenout, aby ji popřel. Tak jsem vás oba prohlédl a ostatní zase z jiných důvodů, o kterých se nyní nemusím šířit. Na příklad tu byl tajemník — —

Ale o tom právě nyní nemluvím. Podívejte se, právě jsem mluvil s Wiltonem telefonicky, a on mi dovolil říci vám několik vážnějších zpráv. Předpokládám, že nyní všichni víte, kdo byl Wilton a co hledal."

„Vím, že hledal Daniela Dooma a že nebude šťasten, dokud ho nedostane," odpověděl Petr Wain; „a slyšel jsem, že je to syn starého Hor-

dera a proto že žízní po krvi. Zkrátka určitě hledá muže jménem Doom."

„Ano," řekl otec Brown, „a nalezl jej."

Petr Wain rozčileně vyskočil.

„Vraha!" vykřikl. „Je již vrah ve vězení?"

„Ne," řekl otec Brown vážně; „řekl jsem, že jsou to vážné zprávy, a je to ještě něco vážnějšího. Bojím se, že Wilton vzal na sebe hroznou odpovědnost. Bojím se, že chce svalit hroznou odpovědnost na nás. Podnikal štvanici na zločince, a právě, když jej konečně vehnal do úzkých — nu, tak vzal zákon do vlastních rukou."

„Chcete říci, že Daniel Doom — —" začal právník.

„Chci říci, že Daniel Doom je mrtev," řekl kněz. „Byla to nějaká divoká rvačka a Wilton jej zabil."

„Zasloužil si to," zabručel pan Ořech Crake.

„Nemohu vytýkat Wiltonovi, že srazil takového lotra, hlavně když šlo o krevní mstu," souhlasil Wain; „bylo to, jako když se zašlápne vosa."

„Nesouhlasím s vámi," řekl otec Brown. „Myslím, že my všichni tady říkáme nazdařbůh romantické žvásty na obhajobu lynchování a nezákonnosti; ale mám podezření, že kdybychom přišli o své zákony a svobody, litovali bychom toho. Mimo to mi nepřipadá logické tvrdit, že se musí něco říci na obhajobu Wiltonovy vraždy, aniž bychom se tázali, nemělo-li by se něco říci

na obhajobu Doomovy vraždy. Skoro pochybuji, že byl Doom pouze obyčejný vrah ; byl to možná jakýsi lupič s manií poháru, vyžadující jej hrozbami a zabíjející až po boji ; obě oběti byly pohozeny mimo dům. Námitka proti Wiltonově způsobu, jak to učinil, je ta, že nikdy neuslyšíme Doomovo vylíčení případu."

„Oh, nemám trpělivost na všechno to omlouvání bezcenných vražedných ničemů," zvolal Wain rozčileně. „Odpravil-li Wilton zločince, udělal tím dobrou práci, a to je vše."

„Právě, právě," řekl jeho strýc, rázně pokyvuje.

Tvář otce Browna vyjadřovala ještě těžší vážnost, jak se pomalu rozhlížel po polokruhu tváří.

„Je to opravdu mínění vás všech ?" ptal se. Již jak to říkal, uvědomil si, že je Angličan a přistěhovalec. Uvědomil si, že je mezi cizinci, i když je mezi přáteli. Kolem tohoto kruhu cizinců šlehal neklidný plamen, který nebyl vrozený jeho vlastnímu národu ; horečnější duch západního národa, který se dovede vzpouzet a lynchovat a hlavně spojit se. Věděl, že se již spojili.

„Nu dobře," řekl otec Brown se vzdechem, „musím tomu tedy rozumět tak, že rozhodně odpouštíte tomu nešťastnému muži jeho zločin nebo čin soukromé spravedlnosti, nebo ať to jakkoli nazvete. V tom případě mu neublíží, když vám o tom povím něco více."

Vstal náhle se židle ; a ačkoli neviděli smysl jeho pohybu, přece jakoby jaksi změnil nebo zmrazil i vzduch v pokoji.

„Wilton zabil Dooma poněkud divným způsobem," začal.

„Jak ho Wilton zabil?" ptal se Crake prudce.

„Šípem," řekl otec Brown.

Soumrak houstnul v dlouhém pokoji a denní světlo se zmenšovalo na záblesk z velkého okna v zadním pokoji, kde zemřel velký milionář. Skoro automaticky se oči celé skupiny pomalu obrátily k němu, ale nikdo ani nehlesl. Pak se ozval Crakeův hlas, křaplavý a vysoký a stařecký jako kokrhání.

„Co to znamená ? Co to znamená ? Brander Merton zavražděn šípem. Ten lotr zavražděn šípem — — —"

„Týmž šípem," řekl kněz „a v témž okamžiku."

Opět se rozlehlo jakési dušené a přece nabité a napiaté ticho a mladý Wain začal : „Myslíte — —"

„Myslím tím, že váš přítel Merton byl Daniel Doom," řekl otec Brown pevně ; „a ten jediný Daniel Doom, kterého naleznete. Váš přítel Merton vždycky šílil po koptickém poháru, který zbožňoval denně jako bůžka ; a ve svém divokém mládí skutečně zabil dva lidi, aby jej získal, ačkoli se dosud domnívám, že obě smrti mohly být v jistém smyslu náhodami při

lupičství. Ale dostal jej; a ten Drage znal celý příběh a vydíral ho. Ale Wilton ho pronásledoval za docela jiným účelem; zdá se mi, že objevil pravdu, až když se dostal sem do domu. Ale v každém případě to bylo v tomto domě a v tomto pokoji, kde se honba skončila a on zabil vraha svého otce."

Dlouhou dobu nikdo neodpověděl. Pak bylo slyšet, jak starý Crake bubnuje prsty na stůl a šeptá: „Brander musil být šílený. Musil být šílený."

„Ale pro živého Boha!" vybuchl Petr Wain. „Co budeme dělat? Co řekneme? Oh, nyní je to všecko docela jiné! Co s papíry a velkými obchodníky? Brander Merton je něco jako president nebo římský papež."

„Myslím věru, že je to poněkud jiné," začal právník Barnard Blake tiše. „Rozdíl je v celém — —"

Otec Brown uhodil do stolu, že na něm sklenice zařinčely; a zdálo se jim skoro, že slyší příšernou ozvěnu tajemného kalichu, který dosud stál v pokoji za nimi.

„Ne!" zvolal hlasem jako výstřel z pistole. „Nesmí v tom být rozdíl. Dal jsem vám možnost litovat toho ubožáka, když jste ho pokládali za sprostého zločince. Tehdy jste mne nechtěli poslouchat; byli jste tehdy všichni pro soukromou pomstu. Byli jste všichni pro to, aby byl zařezán jako divoké zvíře bez výslechu nebo veřejného přelíčení, a řekli jste, že dostal jen,

co zasloužil. Dobře tedy, dostal-li Daniel Doom, co zasloužil, dostal i Brander Merton, co zasloužil. Bylo-li to dosti dobré pro Dooma, při všem, co je svaté, je to dosti dobré pro Mertona. Jednejte podle své divoké spravedlnosti nebo podle naší hloupé zákonnosti; ale ve jménu Všemohoucího, ať je tu také stejné bezpráví nebo stejný zákon."

Nikdo neodpověděl kromě právníka, a ten odpověděl jakýmsi zavrčením.

„Co řekne policie, když se jí řekne, že chceme odpustit zločin?"

„Co řeknou, když jim povím, že jste jej odpustili?" odpověděl otec Brown. „Vaše úcta k zákonu přichází poněkud pozdě, pane Barnarde Blake."

Po chvíli pokračoval mírnějším hlasem: „Já sám jsem ochoten říci pravdu, budou-li se mne ptát patřičné úřady; a vy ostatní můžete činit, jak vám libo. Ale ve skutečnosti to bude velmi nepatrný rozdíl. Wilton mi jen proto telefonoval, aby mi řekl, že vám nyní mohu přednést jeho zpověď; neboť až ji uslyšíte, bude již mimo dosah."

Šel pomalu do zadního pokoje a zastavil se tam u stolku, vedle kterého milionář zemřel. Koptický pohár stál dosud na témž místě, a on tu zůstal chvíli stát, pohlížeje na jeho hru všech duhových barev a za ním do modrého bezedna nebes.

III.

Proroctví psa.

„Ano," řekl otec Brown, „mám vždycky rád psy, pokud nejsou přeceňováni."

Ti, kteří dovedou rychle mluvit, nedovedou vždycky rychle poslouchat. Někdy dokonce vyvolává jejich hbitost jistou tupost. Přítel a společník otce Browna byl mladík s přívalem myšlenek a příběhů, nadšený mladík jménem Fiennes s horlivýma modrýma očima a světlými vlasy, které jakoby byly sčesány nazad nejenom kartáčem, ale větrem světa, jak jím spěchal. Ale zarazil proud svého hovoru v náhlém zmatku, než pochopil velmi prostý smysl kněžových slov.

„Myslíte, že s nimi lidi příliš nadělají?" řekl. „Nu, já nevím. Jsou to zázračtí tvorové. Někdy si myslím, že vědí mnohem více než my."

Otec Brown neříkal nic; ale hladil dále hlavu velkého honicího psa polo roztržitě, ale zřejmě lichotivě.

„Podívejte," řekl Fiennes, rozehřívaje se opět svým monologem, „v tom případě, k vůli kterému jsem k vám přišel, byl pes. Takový

tak zvaný ‚Případ vraždy', víte. Je to podivný příběh, ale po mém názoru je ten pes na tom to nejpodivnější. Ovšem je tu tajemství zločinu samotného, a jak mohl být starý Druce zavražděn někým druhým, když byl docela sám ve vile — —"

Ruka hladící psa se na chvíli zastavila ve svém rytmickém pohybu; a otec Brown řekl klidně: „Oh, byla to tedy vila?"

„Myslil jsem, že jste o tom četl všechno v novinách," odpověděl Fiennes. „Počkejte minutu; myslím, že mám výstřižek, ze kterého se dovíte všechny podrobnosti." Vytáhl proužek papíru z kapsy a podal jej knězi, který jej začal číst, přidržuje si jej jednou rukou těsně k mžouravým očím, zatím co druhou pokračoval v neuvědomělém laskání psa. Vypadalo to jako podobenství o člověku, jehož pravice neví, co činí levice.

„Mnoho tajemných dohadů o lidech zavražděných za zavřenými dveřmi a okny a vrazích uniknuvších s místa, kde nebylo vchodu ani východu, se vyplnilo během neobvyklých příhod v Cranstonu na pobřeží yorkshirském, kde byl nalezen plukovník Druce probodnut zezadu dýkou, která docela zmizela se scény a patrně také z okolí.

Vila, ve které zemřel, byla sice přístupna vchodem, obyčejnými dveřmi, které vedly k hlavní cestě v zahradě u domu. Ale spojením okolností, které lze téměř nazvat

shodou, se zdá, že i cesta i vchod byly po dobu kritickou pod dozorem, a je tu řada svědků, jichž svědectví navzájem souhlasí. Vila stojí docela na konci zahrady, kam není žádný vchod ani východ. Hlavní zahradní cestou jest alej mezi dvěma řadami vysokých delfinií, sázených tak hustě, že každý chybný krok s cesty by zanechal stopu; a cesta i rostliny vedou přímo ke vchodu do domu, takže by jakékoli uchýlení od přímé stezky nemohlo zůstat nepozorováno, a nelze si představit jiný způsob příchodu.

Patrik Floyd, tajemník zavražděného, dosvědčil, že byl na místě, odkud mohl přehlédnout celou zahradu od chvíle, kdy se plukovník Druce naposledy objevil živý ve dveřích, až po chvíli, kdy byl nalezen mrtev, neboť on, Floyd, byl nahoře na žebříku, ořezávaje zahradní křoví. Janeta Druceová, dcera zavražděného, to potvrdila, a pravila, že seděla během té doby na terase domu a viděla Floyda při práci. Co se týká doby, je to opět potvrzeno Donaldem Drucem, jejím bratrem, který přehlížel zahradu z okna své ložnice, u kterého stál v županu, protože pozdě vstal. Konečně souhlasí tato výpověď s výpovědi dra Valentina, souseda, který přišel na chvíli pohovořit se slečnou Druceovou na terase, a plukovníkovým právním zástupcem, panem Aubrey Trail-

lem, který byl patrně poslední, jenž viděl zavražděného na živu — ovšem vyjma vraha.

Všichni se shodují, že běh událostí byl tento: asi v půl čtvrté odpoledne přišla slečna Druceová po cestě zeptat se otce, kdy si přeje čaj; ale on řekl, že žádný nechce a že čeká na Trailla, svého právního zástupce, který měl být k němu poslán do vily. Děvče pak odešlo a potkalo Trailla, jak přichází po cestě; poslalo jej k otci a on šel k němu. Asi po půl hodině opět vyšel, plukovník šel s ním ke dveřím a objevil se v plném světle ve zdraví a dokonce vesel. Na začátku dne byl poněkud rozmrzen nad nepravidelným životem svého syna, ale zdálo se, že se dostal do obvyklé nálady, a s poněkud nápadnou veselostí přijímal další návštěvy, mezi nimi dva své synovce, kteří přijeli na den. Ale protože ti dva byli na procházce v době celé tragedie, neměli co vypovídat. Říká se sice, že plukovník nebyl v dobrém vztahu k dru Valentinovi, ale ten pán měl jen krátkou rozmluvu s dcerou domu, které prý se vážně dvoří.

Advokát Traill praví, že zanechal plukovníka docela samotného ve vile, a to je potvrzeno Floydovým přehledem zahrady; neviděl nikoho jiného vstupovat do jediného vchodu. O deset minut později šla opět slečna Druceová zahradou a ještě nedošla

ani na konec cesty, když spatřila otce, který byl nápadný svým bílým plátěným kabátem, jak leží zhroucen na zemi.

Vyrazila výkřik, který přivolal ostatní na místo, a když tam vstoupili, našli plukovníka ležícího mrtvého vedle proutěné židle, která byla převržena. Dr. Valentine, který byl dosud v bezprostřední blízkosti, dosvědčil, že rána byla způsobena jakousi dýkou, vniknuvší pod lopatkou a proniknuvší srdcem. Policie prohledala sousedství, ale nenalezla ani stopy po takové zbrani."

„Tak tedy plukovník Druce nosil bílý kabát, že ano?" řekl otec Brown, když odložil papír.

„To se naučil v tropech," odpověděl Fiennes s jistým údivem. „Podle jeho vlastního vypravování tam měl nějaké podivné dobrodružství; a domnívám se, že jeho odpor k Valentinovi souvisel s tím, že doktor také přišel z tropů. Ale je to všechno ďábelská záhada. Tady ta výpověď je velmi přesná; já sám jsem neviděl tragedii ve smyslu udání; byl jsem na procházce s mladými synovci a psem — psem, o kterém jsem vám chtěl povídat. Ale viděl jsem jeviště toho, co tu bylo popsáno; rovnou alej mezi modrými květy, přímo vedoucí k temnému vchodu, a advokáta kráčejícího po ní v černých šatech a cylindru, a zrzavou hlavu tajemníkovu prokmitající vysoko nad zeleným křovím, jak na něm pracoval nůžkami. Nikdo se nemohl

zmýlit v té zrzavé hlavě na žádnou vzdálenost; a říkají-li lidé, že ji tam viděli po celou tu dobu, buďte ujištěn, že ji viděli. Tenhle rudovlasý tajemník Floyd je charakterní osoba; udýchaný čilý člověk, který vždy vykonává něčí práci, jako právě vykonával zahradníkovu. Myslím, že je to Američan; jistě má americký názor na život; to, čemu říkají hledisko, čert je vem!"

„A co advokát?" zeptal se otec Brown.

Chvíli bylo ticho, a pak promluvil Fiennes nezvykle pomalu. „Traill mi připadal jako zvláštní člověk. Ve svých jemných černých šatech vypadal skoro šviháckv, ale přece jen ho nemůžeme nazvat módním. Neboť má dlouhé bohaté černé licousy, jaké již není vidět od viktoriánských dob. Má jemnou vážnou tvář a jemné vážné chování, ale tu a tam jakoby si připomínal, že se musí usmát. A když ukázal své bílé zuby, jakoby ztratil něco ze své důstojnosti a bylo na něm něco slabě podlízavého. Mohly to být pouze rozpaky, neboť si také ohmatával kravatu a jehlu v ní, které byly stejně hezké a neužitečné jako on sám. Kdybych měl o někom myslit — ale k čemu to, když je ta celá věc nemožná? Nikdo neví, jak se to mohlo stát. Ale je tu alespoň jedna výjimka, kterou bych učinil, a proto jsem vlastně připomněl celou tu věc. Pes to ví."

Otec Brown vzdychl a pak řekl roztržitě: „Byl jste tam jako přítel mladého Donalda, že ano? Ten nešel s vámi na procházku?"

„Ne," odpověděl Fiennes s úsměvem. „Ten mladý lotr šel spat ráno a vstával odpoledne. Šel jsem s jeho bratranci, dvěma mladými důstojníky z Indie, a náš rozhovor byl dosti všední. Vzpomínám si, že starší, který se, myslím, jmenuje Herbert Druce a rozumí chovu koní, mluvil jen o klisně, kterou koupil, a mravní povaze člověka, který mu ji prodal; a jeho bratr Harry patrně uvažoval o svém neštěstí v Monte Carlu. Připomínám to jen proto, abych vám ukázal ve světle toho, co se stalo na naší procházce, že mezi námi nebylo nic duševního. Pes byl jediný mystik naší společnosti."

„Jaký druh psa to byl?" ptal se kněz.

„Táž rasa jako tady ten," odpověděl Fiennes. „To mne přivedlo na ten příběh, když jste řekl, že nevěříte ve víru ve psy. Je to velký černý honicí pes jménem Nox a má také významné jméno; neboť to, co učinil, pokládám za temnější tajemství než vraždu. Víte, že Druceův dům a zahrada jsou u moře; šli jsme asi míli od něho podél písčin a pak jsme se vrátili a šli jsme druhou cestou. Šli jsme mimo podivnou skálu, které se říká Skála štěstí, proslavenou v okolí, protože je to příklad jednoho kamene sotva se udržujícího na druhém, takže by je jediný dotyk svalil. Není vlastně příliš vysoká, ale svým svislým obrysem vypadá poněkud divoce a ponuře; alespoň mi to tak připadalo, neboť nemyslím, že by moji veselí společníci byli sklíčeni malebností. Ale možná,

že jsem počínal vyciťovat ovzduší; neboť právě tehdy vznikla otázka, je-li již čas vrátit se k čaji, a myslím, že i tehdy jsem měl předtuchu, že je doba v tomto případě velmi závažnou otázkou. Ani Herbert Druce ani já jsme neměli hodinky, zavolali jsme tedy na jeho bratra, který byl několik kroků za námi, neboť se zastavil, aby si zapálil dýmku pod křovím. Tu se stalo, že vykřikl hodinu — bylo dvacet minut po čtvrté — silným hlasem v přibývajícím soumraku; a ten výkřik zazněl nějak jako prohlášení něčeho strašného. Vypadalo to tak tím spíše, protože on si to neuvědomoval; ale tak tomu vždycky bývá při předzvěstech; a jednotlivé tikání hodinek bylo toho odpoledne opravdu velkou předzvěstí. Podle svědectví doktora Valentina zemřel ubohý Druce opravdu právě asi kolem půl páté.

Řekli tedy, že nemusíme jít domů před deseti minutami, a šli jsme o něco dále podél písčin, a nic zvláštního jsme nedělali — házeli jsme kameny psu a házeli jsme klacky do moře, aby za nimi ploval.

Ale mně připadal soumrak stále více sklíčující a stín Skály štěstí, hrozící sesutím, na mě ležel jako břemeno. A tu se stala ta podivná věc. Nox přinesl právě Herbertovu vycházkovou hůl z moře a jeho bratr tam také hodil svou. Pes skočil opět do moře, ale právě asi ve chvíli, kdy tlouklo půl páté, přestal plavat. Vrátil se na břeh a stál před námi. Pak

náhle natáhl hlavu a vyrazil ze sebe zavytí nebo žalostné zakvílení, jaké jsem sotva kdy vůbec na světě slyšel.

„Co je to k čertu s tím psem?“ zeptal se Herbert; ale nikdo z nás nedovedl odpovědět. Bylo ticho dlouho potom, kdy kvílení a kňučení zvířete odumřelo na opuštěném pobřeží; a pak bylo ticho přerušeno. Bylo přerušeno slabým a vzdáleným výkřikem, jako ženský výkřik odněkud za křovím na pevnině. Nevěděli jsme tehdy, co to je; ale dověděli jsme se to potom. Byl to výkřik, který vyrazila dívka, když poprvé spatřila otcovo tělo.“

„Předpokládám, že jste se vrátili,“ řekl otec Brown trpělivě. „Co se stalo potom?“

„Řeknu vám, co se stalo potom,“ řekl Fiennes s děsným důrazem. „Když jsme se vrátili do zahrady, první, koho jsme viděli, byl advokát Traill; jako bych jej nyní viděl v jeho černém klobouku a s černými licousy odrážet se proti průhledu modrých květin, táhnoucích se k vile, se západem slunce a podivnými obrysy Skály štěstí v pozadí. Jeho tvář i postava byly ve stínu proti západu slunce, ale přisahám, že se v jeho tváři objevily bílé zuby a že se smál.

Jakmile spatřil Nox toho muže, vyrazil vpřed a stál uprostřed cesty štěkaje na něho zuřivě, vražedně, chrle na něho kletby, které byly skoro lidské v hrozné jasnosti hněvu. A ten muž se přikrčil a utekl po cestě mezi záhony.“

Otec Brown vyskočil s překvapující netrpělivostí.

„Tak ho tedy pes obvinil, ne?“ zvolal. „Proroctví psa ho odsoudilo. Viděl jste, jací ptáci tam lítali, a nevíte, byli-li po pravé nebo po levé straně? Poradil jste se s augury o obětech? Jistě že jste neopominul rozpárat psa a prozkoumat jeho vnitřnosti. Tohle je ten vědecký důkaz, kterému vy, pohanští lidumilové, věříte, když chcete vzít člověku život a čest.“

Fiennes seděl chvíli s otevřenými ústy, než nabral dechu, aby řekl: „Ale co se vám děje? Co jsem provedl?“

Jakási úzkostlivost se vrátila do kněžových očí — úzkostlivost člověka, který se rozběhl proti sloupu ve tmě a uvažuje chvíli, zdali mu ublížil.

„Je mi to hrozně líto,“ řekl s upřímnou žalostí, „prosím vás za odpuštění, že jsem byl tak hrubý; prosím vás, odpusťte mi.“

Fiennes se na něho podivně zahleděl. „Někdy si myslím, že jste větší tajemství, než kterékoli z jiných tajemství,“ řekl. „Ale i když nevěříte v tajemství psa, nemůžete popřít tajemství člověka. Nemůžete zapřít, že právě v tu chvíli, kdy to zvíře vyplavalo z moře a štěkalo, byla duše jeho pána vypuzena z těla zavanutím nějaké neviditelné síly, kterou nemůže žádný smrtelník sledovat nebo jen si představit. A co se týká advokáta, nesoudím jen podle psa; jsou tu také jiné podivné podrobnosti. Připadal mi

jako uhlazený, úsměvný, obojetný člověk; a jeden jeho zvyk připadal mi jako pokyn. Víte, že lékař a policie byli okamžitě na místě; Valentine byl přiveden nazpět, když odcházel z domu, a ihned telefonoval. Tak bylo velmi dobře možno v osamělém domě s malým počtem lidí a uzavřeným prostorem prohledat každého, kdo mohl býti nablízku; a každý byl pečlivě prohledán — aby se našla zbraň. Po celém domě, zahradě i břehu se hledala zbraň. Zmizení dýky jest téměř tak nesmyslné jako zmizení muže."

„Zmizení dýky," řekl otec Brown, přikyvuje. Zdálo se, že náhle napjal pozornost.

„Řekl jsem vám přece," pokračoval Fiennes, „že ten Traill měl zvyk ohmatávat si kravatu a špendlík v ní — hlavně špendlík. Ten špendlík byl stejně jako on sám nápadný a staromódní. Byl v něm takový kámen se soustřednými barevnými kruhy, který vypadá jako oko; a jeho vlastní soustředěnost na něm mi šla na nervy, jakoby byl Cyklopem s jediným okem uprostřed těla. Ale ten špendlík nebyl pouze veliký, nýbrž také dlouhý; a napadlo mě, že měl proto takovou starost o jeho upevnění, protože byl dokonce delší než vypadal; skutečně tak dlouhý jako dýka."

Otec Brown zamyšleně pokyvoval. „Mluvilo se tu ještě o nějakém jiném nástroji?" otázal se.

„Byl tu ještě jeden nápad," odpovídal Fiennes, „nápad jednoho z mladých Druceů — totiž bratranců. Ani o Herbertu ani o Harrym Druceovi by nikoho nemohlo na první pohled napadnout, že by mohli nějak pomoci ve vědeckém pátrání; Herbert je skutečně tradiční typ těžkého dragouna, který se stará jen o koně a je ozdobou jízdního pluku, ale jeho mladší bratr Harry byl u indické policie a ví něco o takových věcech. Je opravdu po svém způsobu docela chytrý; a skoro se domnívám, že je příliš chytrý; myslím tím, že odešel od policie, protože nedodržel nějaké úřední nařízení, a vzal na sebe jakési nebezpečí a vlastní odpovědnost. Zkrátka je v jistém smyslu detektivem mimo službu, a vrhl se na tu věc s horlivostí více než amatérskou. A s ním jsem nalezl důkaz zbraně — důkaz, který vedl k něčemu novému. Začalo to tím, že opravil můj popis výjevu, jak pes štěkal na Trailla; řekl, že pes v nejhorším případě neštěkal, ale vrčel."

„V tom měl docela pravdu," poznamenal kněz.

„Ten mladík dále říkal, že co se toho týče, slyšel Noxa vrčet před tím také na jiné lidi; a mezi jinými na tajemníka Floyda. Odpověděl jsem, že si jeho vlastní důkaz odporuje; neboť zločin se nemohl přičítat dvěma nebo třem lidem, a nejméně Floydovi, který byl tak nevinný jako školák větroplach, a všichni ho viděli po celou tu dobu usazeného nad zahrad-

ním křovím s jeho zrzavými vlasy tak nápadnými jako rudý papoušek. „Vím, že je v tom háček," řekl můj soudruh, „ale chtěl bych, abyste šel se mnou na minutu do zahrady. Chci vám něco ukázat, co myslím dosud nikdo neviděl." Bylo to ještě v den neštěstí, a zahrada zůstala tak, jak byla, žebřík stál dosud u křoví, a právě pod žebříkem se můj vůdce zastavil a vyhrabal něco z hluboké trávy. Byly to nůžky na stříhání křoví, a na jednom jejich konci byla krvavá skvrna."

Po krátkém tichu řekl otec Brown náhle: „Proč tam byl advokát?"

„Řekl nám, že pro něho plukovník poslal, že chce změnit svou poslední vůli," odpověděl Fiennes. „A mimo to tu bylo ještě něco s tou vůlí, co zasluhuje zmínky. Víte, vůle nebyla opravdu toho odpoledne ve vile podepsána."

„Taky si to myslím," řekl otec Brown, „bylo by k tomu potřebí dvou svědků."

„Advokát tam právě přišel den před tím a tehdy byla podepsána; ale byl opět druhého dne povolán, protože měl stařec pochybnosti o jednom ze svědků a chtěl nabýt jistoty."

„Kdo byli svědky?" ptal se otec Brown.

„To je právě to," odpověděl zpravodaj horlivě, „svědky byli tajemník Floyd a dr. Valentine, ten cizí lékař nebo co to je; a ti dva se pohádali. Nyní musím říci, že je tajemník něco jako všetečka. Je jedním z těch horkokrevných a ukvapených lidí, jejichž prudký temperament

se na neštěstí velmi často obrací ve svárlivost a štiplavé podezírání; nedůvěřují pak lidem, místo aby jim důvěřovali. Tenhle druh zrzavých rozpálených lidí je vždy buď naprosto důvěřivý nebo naprosto nedůvěřivý; a někdy obojí. Nebyl pouze všudybyl, ale rozuměl všemu lépe než všichni ostatní. Nejenže všechno věděl, ale varoval každého před každým. S tím vším se musí počítat při jeho podezření proti Valentinovi; ale v tomto zvláštním případě jako by bylo něco za tím vším. Řekl, že jméno Valentine není pravým Valentinovým jménem. Řekl, že jej kdesi viděl vystupovat pod jménem de Villon. Řekl, že tím ztrácí vůle platnost; ovšem že byl tak laskav a vysvětlil advokátovi, jaký je o této věci zákon. Byli oba hrozně dopáleni."

Otec Brown se zasmál. „To bývají lidé často, když svědčí při poslední vůli," řekl, „z jednoho důvodu, totiž, že se jim tam nic neodkazuje. Ale co říkal dr. Valentine? Nepochybně věděl ten universální tajemník více o doktorově jméně, než sám doktor. Ale i doktor mohl míti nějaké informace o svém vlastním jméně."

Fiennes se na chvíli odmlčel, než odpověděl.

„Dr. Valentine to přijal podivně. Dr. Valentine je podivný člověk. Jeho zevnějšek je poněkud nápadný, ale velmi cizokrajný. Je mladý, ale nosí do čtverhrana zastřižený plnovous; a tvář má velmi bledou, strašně bledou a strašně vážnou. V očích má jakousi bolest, jako by měl

nosit brýle nebo měl bolení hlavy z přemýšlení: ale je docela hezký a vždycky velmi dokonale oblečen, v cylindru a tmavých šatech a s malou červenou rosetou. Chová se poněkud chladně a nadutě a má zvyk dívat se na vás, což je velmi znepokojující. Když byl takto obviněn, že změnil své jméno, díval se jenom jako sfinx a pak řekl s krátkým zasmáním, že si myslil, že Američané nemají jmen, která by mohli měnit. Myslím, že se při tom plukovník také rozzlobil a řekl spoustu hněvivých věcí doktorovi; byl tím rozhněvanější, protože si doktor činil nároky na budoucí místo v jeho rodině. Ale nebyl bych tomu všemu přikládal velkou váhu, kdyby nebylo několika slov, která jsem náhodou později zaslechl záhy odpoledne v den tragedie. Nechci je přeceňovat, protože to nebyla taková slova, která by někdo chtěl obyčejně vyslechnout za dveřmi. Když jsem šel k hlavním vratům se svými dvěma společníky a se psem, zaslechl jsem hlasy, které mi prozradily, že dr. Valentine a slečna Druceová se uchýlili na chvíli do stínu domu, do kouta za řadou kvetoucích květin, a hovoří spolu vášnivým šepotem — někdy skoro jako sykotem; neboť to bylo něco jako hádka milenců stejně jako důvěrnosti milenců. Takové věci, které říkali, se většinou nikdy neopakují; ale v nešťastném případě jako je tento, musím říci, že opakovali více než jednou větu o zavraždění někoho. Zdálo se opravdu, že ho děvče prosí, aby někoho nezabíjel, nebo říká, že žádná

urážka neopravňuje k tomu, aby se někdo vraždil; a to vypadá jako neobvyklý druh hovoru s pánem, který zašel na čaj."

„Víte snad," otázal se kněz, „vypadal-li dr. Valentine rozzlobeně po výjevu s tajemníkem a plukovníkem — myslím k vůli svědectví o vůli?"

„V žádném případě," odpověděl druhý, „nebyl ani zpola tak rozzloben jako tajemník. Tajemník odešel zuře vzteky po svědectví při vůli."

„A nyní," řekl otec Brown, „jak je to s tou vůlí samotnou?"

„Plukovník byl velmi zámožný člověk, a jeho poslední vůle byla důležitá. Traill nám nechtěl říci v tomto stavu o změně, ale slyšel jsem potom ještě téhož dopoledne, že byla většina peněz přenesena se syna na dceru. Říkal jsem vám, že se Druce zlobil na mého přítele Donalda pro jeho mrhání časem."

„Otázka motivu byla poněkud zastíněna otázkou metody," poznamenal zamyšleně otec Brown. „V tu chvíli zřejmě slečna Druceová bezprostředně získala tou smrtí."

„Dobrý Bože! Jak chladnokrevně mluvíte!" zvolal Fiennes, pohlížeje na něho s údivem. „Nechcete snad narážet na to, že by — —"

„Vezme si toho dra Valentina?" ptal se druhý.

„Někteří lidé jsou proti tomu," odpovídal jeho přítel. „Ale ona ho má v lásce a úctě a on je obratný a horlivý lékař."

„Tak horlivý lékař," řekl otec Brown, „že měl s sebou lékařské nástroje, když přišel navštívit mladou dámu k čaji. Neboť musil užít lancety nebo něčeho takového, a zdá se, že neodešel domů."

Fiennes vyskočil a pohlížel na něho s prudkou zvědavostí. „Myslíte, že mohl užít téže lancety — —"

Otec Brown potřásl hlavou. „Všechny tyhle domněnky jsou zatím jen fantasie," řekl. „Otázka je ne, kdo to udělal nebo co udělal, ale jak to bylo uděláno. Můžeme najít mnoho lidí a dokonce mnoho nástrojů — jehly a nůžky a lancety. Ale jak se dostal člověk do toho pokoje? Jak se tam jen dostala jehla?"

Díval se zamyšleně do stropu, když mluvil, ale když vyslovil poslední slova, zamžoural bystře očima, jako by náhle spatřil na stropě zvláštní mouchu.

„Nu tak, co s tím chcete dělat?" zeptal se mladík. „Máte mnoho zkušeností, co byste nyní radil?"

„Bojím se, že tu nemohu mnoho prospět," řekl otec Brown s povzdechem. „Nemohu na mnoho přijít, když jsem ani nebyl poblíž toho místa nebo těch lidí. Zatím můžete jen pokračovat v místním pátrání. Soudím, že váš přítel od indické policie se tam více nebo méně zabývá pátráním. Šel bych tam a podíval bych se, jak pokračuje. Podíval bych se, co vykonal v úloze

amatérského detektiva. Možná, že má již nějaké novinky."

Když zmizeli oba jeho hosti, dvounohý i čtvernohý, vzal otec Brown pero a vrátil se k svému přerušenému zaměstnání: rozvrhoval si řadu přednášek o encyklice Rerum Novarum. Ten předmět byl velmi široký a on jej musil více než jednou předělat, takže byl ještě stále tak zaměstnán o dva dny později, když ten velký černý pes přiskákal opět do jeho pokoje a vrhl se k němu nadšeně a rozčileně. Pán, který následoval psa, sdílel jeho rozčilení, ne-li jeho nadšení. Byl rozčilen nejpříjemnějším způsobem, neboť vypadal, jako by mu jeho modré oči lezly z důlků a jeho čilá tvář byla dokonce poněkud bledá.

„Řekl jste mi," pravil náhle a bez úvodu, „abych se podíval, co dělá Harry Druce. Víte, co udělal?"

Kněz neodpověděl, a mladík pokračoval trhaně:

„Řeknu vám, co udělal. Zabil se."

Rty otce Browna se jen slabě pohnuly, a v tom, co řekl, nebylo nic praktického — nic, co by mělo nějaký vztah k té události nebo k tomuto světu.

„Někdy mi z vás naskakuje husí kůže," řekl Fiennes. „Vy jste — —! Vy jste to očekával?"

„Pokládal jsem to za možné," řekl otec Brown; „proto jsem vás prosil, abyste tam šel a podíval se, co dělá. Doufal jsem, že nepřijdete pozdě."

„Sám jsem jej nalezl," řekl Fiennes poněkud chraptivě. „Byla to ta nejošklivější a nejpříšernější věc, jakou jsem kdy viděl. Šel jsem opět do té staré zahrady a cítil jsem, že je tam něco nového a nepřirozeného ještě mimo vraždu. Květiny se tam dosud vlnily v modré hmotě po obou stranách černého vchodu do staré šedé vily; ale mně připadaly ty modré květy jako modří ďáblové, tančící před nějakou temnou jeskyní z podsvětí. Rozhlížel jsem se kolem; zdálo se, že je všechno na obvyklém místě. Ale stále ve mě rostl podivný pocit, že je něco nezvyklého i na obrysu oblohy. A pak jsem spatřil, co to je. Skála štěstí vždycky čněla v pozadí za zahradním křovím a proti moři. A Skála štěstí zmizela."

Otec Brown pozdvihl hlavu a pozorně naslouchal.

„Bylo to, jakoby odešlo pohoří z krajiny nebo spadl měsíc s nebe; ačkoli jsem ovšem věděl, že jediný dotyk kdykoli může tu skálu převalit. Něco mne zaujalo a já spěchal po zahradní cestě jako vítr a prodral jsem se křovím, jakoby to byla pavučina. Bylo to řídké křoví, ačkoli svou bezvadnou úpravností vyhovovalo všem účelům zdi. Na pobřeží jsem našel uvolněnou skálu, která spadla se svého podstavce; a ubohý Harry Druce ležel jako zřícenina pod ní. Jednu ruku měl ovinutu kolem ní v jakémsi objetí, jakoby ji sám na sebe strhl; a do hnědého písku vedle ní naškrabal širokými, sla-

bými písmeny slova: „Skála štěstí padá na blázna.“

„To způsobila plukovníkova vůle,“ poznamenal otec Brown. „Ten mladík vsadil vše na to, aby získal sám Donaldovou nemilostí, hlavně když strýc pro něho poslal téhož dne jako pro advokáta a přivítal jej s takovou vřelostí. Jinak byl ztracen, ztratil své místo u policie; byl ožebračen v Monte Carlu. A zabil se, když shledal, že zabil svého příbuzného pro nic.“

„Počkejte minutku!“ zvolal překvapený Fiennes. „Postupujete pro mne příliš rychle!“

„Když mluvíme o vůli, mimochodem,“ pokračoval otec Brown mírně, „než na ni zapomenu nebo než přejdeme k důležitějším věcem, myslím, že tu bylo prostší vysvětlení celé té věci s doktorovým jménem. Zdá se mi skoro, že jsem obě jména již dříve někde slyšel. Doktor je skutečně francouzský šlechtic s titulem markýz de Villon. Ale je také horlivý republikán a zřekl se svého titulu a vrátil se k zapomenutému rodinnému příjmení. Se svými občany Riquetti jste mátli Evropu deset dní.“

„Co je to?“ otázal se mladík zaraženě.

„Na tom nezáleží,“ řekl kněz, „v devíti případech z deseti je podlé změniti své jméno; ale tohle byl čin jemného fanatismu. To je důvod jeho sarkasmu o Američanech, kteří nemají jmen — totiž titulů. V Anglii se markýzi z Hartingtonu nikdy neříká pane Hartingtone, ale ve Francii se markýz de Villon tituluje pan

de Villon. Tak to může opravdu vypadat jako změna jména. Co se týče hovoru o vraždě, domnívám se, že to také byla otázka francouzské obřadnosti. Doktor mluvil o tom, že vyzve Floyda na souboj, a děvče se pokoušelo vymluvit mu to."

„Oh, rozumím," zvolal Fiennes zvolna. „Nyní chápu, co tím myslila."

„A co to je?" otázal se jeho společník s úsměvem.

„Nu víte," řekl mladý muž, „je to něco, co se mi přihodilo právě předtím, než jsem nalezl tělo toho ubožáka; jenom pro to neštěstí mi to vypadlo z hlavy. Myslím, že je těžko připomínat si malou romantickou idylu, když jste právě přišli na neštěstí. Ale když jsem šel alejí vedoucí k plukovníkovu starému domu, potkal jsem jeho dceru, která tu šla s drem Valentinem. Byla ovšem ve smutku, a on chodil vždy v černém, jakoby šel na pohřeb; ale nemohu říci, že by jejich tváře byly příliš smuteční. Nikdy jsem neviděl dva lidi vyhlížet po svém způsobu tak neomylně vesele a zářivě. Zastavili se a pozdravili mne, a ona mi povídala, že se vzali a žijí v malém domku na pokraji města, kde doktor pokračuje ve své praksi. To mne poněkud překvapilo, protože jsem věděl, že jí otec v poslední vůli odkázal své jmění; a narazil jsem na to jemně slovy, že jsem šel mimo starý dům jejího otce a očekával jsem, že ji tam potkám. Ale ona se jen zasmála a řekla:

‚Oh, my jsme se toho všeho zřekli. Můj manžel nemá rád dětičky.' A přišel jsem s jistým údivem na to, že skutečně stáli na tom, aby majetek přešel na ubohého Donalda; tak doufám, že dostal za vyučenou a bude s ním moudře zacházet. Nebylo to s ním nikdy tak zlé; byl velmi mlád a jeho otec nebyl příliš rozumný. Ale v souvislosti s tím řekla něco, čemu jsem tehdy nerozuměl; ale nyní jsem si jist, že to musí být tak, jak říkáte. Řekla s jakousi náhlou a skvělou smělostí, která byla docela neosobní:

‚Doufám, že ten zrzavý blázen teď přestane šťourat do poslední vůle. Myslí snad, že můj manžel, který se zřekl jen ze zásady šlechtické koruny a znaku tak starého jako křižáci, by zavraždil starce ve vile pro takovéhle dědictví?' Pak se opět zasmála a řekla: ‚Můj manžel nezabíjí nikoho, leda když je k tomu donucen. Vždyť ani nepožádal přátele, aby navštívili tajemníka.' Nyní ovšem rozumím, co tím chtěla říci."

„Rozumím částečně tomu, co chtěla říci," řekl otec Brown. „Co mínila přesně tím, že tajemník šťoural do poslední vůle?"

Fiennes se usmál a odpověděl. „Měl byste znát tajemníka, otče Browne. Bylo by pro vás rozkoší dívat se, jak dovede rozehrát věci, jak on tomu říká. Změnil dům v smuteční bzučivý úl. Naplnil pohřeb klepotem a sykotem jako při nejveselejší sportovní události. Nic ho nemohlo

zadržet, až když se skutečně něco přihodilo. Říkal jsem vám, jak dohlížel na zahradníka, když pracoval v zahradě, a jak poučoval právníka o zákonech. Je zbytečno podotýkat, že také poučoval lékaře o lékařské praksi ; a protože byl tím lékařem dr. Valentine, chápete, že ho nakonec obvinil z něčeho horšího než lékařství. Tajemník si vzal do své zrzavé hlavy, že doktor spáchal ten zločin ; a když přišla policie, byl dokonale vznešený. Nemusím snad říkat, že se z něho stal na místě největší z detektivů-amatérů. Sherlock Holmes se nikdy nepovznesl nad Scotland Yard s větší duševní hrdostí a opovržením, než soukromý tajemník plukovníka Drucea nad policii vyšetřující smrt plukovníka Drucea. Povídám vám, že byla rozkoš dívat se na něho. Přecházel tu s roztržitým vzhledem, pohazuje svou rudou hřívou a dávaje krátké netrpělivé odpovědi. Ovšem že právě jeho chování v těchto dnech tak proti němu popudilo Druceovu dceru. Ovšem že měl teorii. Je to právě taková teorie, jakou by měl člověk v knize : a Floyd je druh lidí, kteří by měli být v knize. V knize by byl zábavnější a méně by obtěžoval."

„Jakou to měl teorii ?" zeptal se druhý.

„Oh, byla velmi peprná," odpověděl Fiennes zádumčivě. „Byla by z toho nádherná kniha, kdyby se byla ta teorie udržela pohromadě ještě o deset minut déle. Řekl, že byl plukovník ještě živ, když ho našli ve vile, a doktor

že ho zabil lékařským nástrojem pod záminkou, že mu rozřezává šaty."

„Rozumím," řekl kněz. „Myslím, že ležel natažen tváří k zablácené podlaze, jakoby odpočíval."

„Je to podivuhodné, jaká je to mela," pokračoval vypravěč. „Myslím, že Floyd chtěl dát každopádně svou velkou teorii do novin, a snad i dát doktora zatknout, když tu byly všechny tyhle věci rozehnány do vzduchu jako dynamitem při odhalení mrtvoly ležící pod Skálou štěstí. A k tomu se nyní po tom všem vracíme. Domnívám se, že sebevražda je téměř přiznáním. Ale nikdo se nikdy nedoví celý příběh."

Bylo chvíli ticho, a pak řekl kněz mírně: „Skoro se domnívám, že vím celý příběh."

Fiennes se zarazil. „Ale podívejte se," zvolal, „jak můžete vědět celý příběh, nebo si být jist, že je to tak správné? Seděl jste tady na sta mil daleko a psal jste kázání; chcete mi snad říci, že skutečně víte, co se stalo? Jestli jste opravdu dospěl k nějakému konci, kde na světě začínáte? Co vás přivedlo na váš příběh?"

Otec Brown vyskočil v nezvyklém rozčilení a jeho první výkřik zněl jako výbuch.

„Pes!" zvolal. „Ovšem že pes! Měl jste celý příběh v rukou ve formě psa na břehu, jestli jste si jen všiml toho psa pozorně."

Fiennes se ještě více podivil. „Ale řekl jste

mi právě nyní, že jsou všechny mé domněnky o psu nesmyslem, a že s tím pes nemá co dělat.“

„Pes s tím měl mnoho co dělat,“ řekl otec Brown, „a byl byste nato přišel, kdybyste byl jen pohlížel na psa jako na psa a ne jako na Všemohoucího Boha odsuzujícího lidské duše.“

Odmlčel se na okamžik v rozpacích, a pak se poněkud patheticky omlouval.

„Pravda je, že mám náhodou hrozně rád psy. A zdálo se mi, že v celém tom bledém kruhu psích pověr nikdo opravdu nepomyslil vůbec na ubohého psa. Začnu s malou příhodou, jak štěkal na právníka nebo vrčel na tajemníka. Ptal jste se, jak mohu uhodnout věci na vzdálenost sta mil; ale je to upřímně většinou vaší zásluhou, protože jste mi popsal lidi tak dobře, že jsem znal jejich typy. Muž jako Traill, který se obyčejně mračí a náhle se usmívá, muž, který ohmatává věci, hlavně na svém vlastním hrdle, je nervosní muž, který snadno přichází do rozpaků. Nedivil bych se, kdyby byl Floyd, ten horlivý tajemník, také nervosní a prchlivý; tihleti dotěrní Yankeeové často takoví bývají. Jinak by si nepořezal prsty o nůžky a neupustil je, když slyšel výkřik Janety Druceové.

A psi nenávidí nervosní lidi. Nevím, jestli je z toho pes také nervosní; nebo snad, protože to je přece jen zvíře, nahání rád hrůzu; nebo jestli jeho psí marnivost (která je obrovská) je prostě uražena, že není v oblibě. Ale v každém případě nebylo v odporu chudáka Noxa proti

těm lidem nic jiného, než že je neměl rád, protože se ho báli. Vím, že jste hrozně chytrý, a nikdo rozumný nekrčí nosem nad chytrostí. Ale někdy si na příklad myslím, že jste příliš chytrý, abyste rozuměl zvířatům. Někdy jste příliš chytrý, abyste rozuměl lidem, hlavně když jednají skoro tak prostě jako zvířata. Zvířata jsou velmi důsledná; žijí ve světě samozřejmosti. Vezměte si tento případ: pes štěká na člověka a člověk utíká před psem. Zdá se, že nejste dosti prostý, abyste viděl skutečnost: že pes štěkal, protože se mu člověk nelíbil, a člověk utíkal, protože se bál psa. Neměli jiných důvodů a nepotřebovali žádných. Ale vy v tom musíte vidět psychologické tajemství a domnívat se, že měl pes nadpřirozené vidění a byl tajemným mluvčí kletby. Musíte si představovat, že člověk utíkal ne před psem, ale před katem. A přece když o tom přemýšlíte, je všechna tato hlubší psychologie naprosto pravdě nepodobná. Kdyby opravdu pes mohl naprosto a vědomě rozeznat vraha svého pána, nestál by tu a neštěkal by na něho jako na faráře při čajové společnosti; mnohem pravděpodobněji by se mu vrhl na hrdlo. A na druhé straně myslíte opravdu, že muž, který zatvrdil své srdce tak, že zavraždil starého přítele a pak tu chodil usmívaje se na přítelovu rodinu před očima dcery svého starého přítele a lékaře zemřelého — myslíte, že takový muž by se zhroutil jenom výčitkami, protože zaštěkal pes? Mohl by cítit tragickou ironii toho; mohlo by to

otřást jeho duší jako kterákoli jiná tragická podobnost. Ale neutíkal by bláznivě celou zahradou, aby unikl jedinému svědku, o kterém věděl, že nedovede mluvit. Lidé mívají podobný strach, když jsou poděšeni, ne strach z tragických ironií, ale ze zubů. To celé je jednodušší, než vy to chápete.

Ale když si všimneme příhody na mořském břehu, jsou to věci mnohem zajímavější. Jak jste je popsal, byly mnohem záhadnější. Nerozuměl jsem tomu, jak pes skočil do vody a zase ven; nepřipadalo mi to psu podobné. Kdyby byl Nox velmi poděšen něčím jiným, byl by možná odmítl plavat vůbec za holí. Byl by patrně větřil tím směrem, odkud cítil neštěstí. Ale když jednou pes něco pronásleduje, kámen nebo hůl nebo králíka, vím ze zkušenosti, že se nedá zadržet ničím, leda velmi rozhodným rozkazem, a to ještě ne vždycky. Že by se byl vrátil, protože změnil náladu, to mi připadá nemyslitelné."

„Ale on se vrátil," tvrdil Fiennes, „a přišel bez hole."

„Přišel bez hole z nejlepšího důvodu na světě," odpověděl kněz. „Vrátil se, protože ji nemohl nalézt. To je právě ta věc, pro kterou opravdu pes vyje. Pes je zarytý ritualista. Trvá tak na přesném provádění hry, jako dítě na přesném opakování pohádky. V tomto případě nebylo něco v pořádku s hrou. Vrátil se, aby si vážně stěžoval na chování hole. Taková věc se

mu nikdy před tím nestala. Nikdy nezacházela mizerná stará hůl takhle s výborným a vzácným psem."

„Jak to, co udělala ta hůl?" ptal se mladý muž.

„Potopila se," řekl otec Brown.

Fiennes nic neřekl, ale divil se dále a kněz pokračoval:

„Potopila se, protože to nebyla skutečná hůl, ale ocelový prut s tenkým dřevěným obalem a ostrou špicí. Jinými slovy byl to meč v holi. Myslím, že se nikdy vrah nezbavil zakrvácené zbraně tak podivně a přece tak přirozeně, jako když ji hodil do moře honicímu psu."

„Začínám chápat, co si myslíte," připustil Fiennes; „ale i když bylo použito meče v holi, nemám zdání, jak ho bylo použito."

„Měl jsem o tom jakési zdání," řekl otec Brown, „hned na začátku, když jste řekl slovo vila. A pak když jste řekl, že Druce měl na sobě bílý kabát. Pokud všichni hledali krátkou dýku, nikdo na to nepomyslil; ale když připustíme delší čepel jako rapír, není to tak nemožné."

Naklonil se nazad a pohlížel do stropu a začal, jako když se vrací k svým prvním myšlenkám a základům.

„Všechen hovor o detektivních příhodách jako je Žlutý pokoj, o muži, který byl nalezen mrtev v zamčených pokojích, do kterých nemohl

nikdo vstoupit, se nehodí na tento případ, protože to je vila. Když mluvíme o Žlutém pokoji nebo vůbec o nějakém pokoji, představujeme si stěny, které jsou skutečně ze stejného materiálu a neproniknutelné. Ale vila není tak stavěna; bývá často vystavěna, jako v tomto případě, z těsně propletených, ale přece oddělených latí a větví, ve kterých jsou tu a tam skuliny. Jedna z nich byla právě za Druceovými zády, jak seděl ve své židli u stěny. Ale právě jako ten dům byla vila, byla ta židle proutěná židle. Byla to také mříž plná otvorů. Konečně stála vila těsně u křoví; a vy jste mi právě řekl, že to bylo skutečně řídké křoví. Člověk stojící v něm mohl lehko vidět ve spleti větví a prutů a latěk bílou skvrnu plukovníkova kabátu tak jasně jako bílý terč. Zeměpis jste nevyložil dost jasně; ale mohl jsem si to lehko domyslit. Řekl jste, že Skála štěstí nebyla příliš vysoká; ale řekl jste také, že ji bylo vidět tyčit se nad zahradou jako vrchol hory. Jinými slovy byla velmi blízko u konce zahrady, ačkoli jste ji na procházce obešli dlouhou oklikou. Není tedy pravděnepodobno, že mladá dáma opravdu vykřikla tak, že to bylo slyšet na půl míle. Vyrazila obvyklý nedobrovolný výkřik, a vy jste jej přece slyšel na břehu. A mezi jinými zajímavými věcmi, které jste mi řekl, vám mohu připomenout, že jste řekl, že Harry Druce zůstal pozadu, aby si zapálil dýmku za křovím."

Fiennes se lehce otřásl. „Chcete říci, že tam vytáhl svůj meč a vrazil jej křovím do bílého bodu. Ale byla to skutečně velmi podivná náhoda a velmi náhlé rozhodnutí. Ostatně si nemohl být jist, že dostane peníze starého pána, a také je skutečně nedostal."

Tvář otce Browna se oživila.

„Nechápete povahu toho člověka," řekl, jakoby sám znal toho muže po celý život. „Zvláštní, ale ne neznámý druh povahy. Kdyby byl skutečně věděl, že dostane peníze, věřím vážně, že by to byl neudělal. Byl by to pokládal za špinavost, jaká to také byla."

„Není to trochu paradoxní?" ptal se druhý.

„Ten člověk byl hráč," řekl kněz, „a v nemilosti za to, že vzal na sebe odpovědnost a předešel zákony. Bylo to patrně pro něho něco velmi nepatrného, protože každá říšská policie se podobá více ruské tajné policii, než si myslíváme. Ale přestoupil meze a chybil. Nu a takový typ lidí má pokušení dělat šílené věci právě proto, že odvaha je ve vzpomínce podivuhodná. Chce tím říci: „Nikdo mimo mne nemohl pochopit příležitost nebo vidět, že to musí být teď nebo nikdy. Jaká to byla divoká a podivuhodná bystrost, když jsem si to všechno dal dohromady; Donald v nemilosti; pozvání advokáta; a zároveň pozvání mne a Herberta — a pak nic jiného než způsob, jakým jsem byl šílený, že jsem se toho odvážil; ale tak se dělá štěstí, tak je dělá člověk dosti šílený, aby měl

trochu prozíravosti.“ Zkrátka je to marnivost bystrosti. Je to megalomanie hráče. Čím nevhodnější příležitost, tím náhlejší rozhodnutí, tím pravděpodobněji využije náhody. Náhoda a právě všednost bílé skvrny a otvoru v křoví jej opojila jako přízrak světové touhy. Nikdo dosti chytrý, aby si všiml takové shody okolností, by nebyl dosti zbabělý, aby jich nevyužil! Tak mluví ďábel k hráči. Ale sám ďábel by sotva donutil nešťastného muže, aby postupoval hloupě a rozvážně a zabil starého strýce, od kterého měl vždy co očekávat. Bylo by to příliš počestné.“

Zamlčel se na okamžik; a pak pokračoval s jakýmsi klidným nadšením:

„A nyní se pokuste vyvolat si ten výjev, i když jste jej sám viděl. Jak tu stál, zmámený svou ďábelskou příležitostí, vzhlédl a spatřil ten podivný obrys, který mohl být obrazem jeho vlastní vrávorající duše; jeden velký balvan spočívající nebezpečně na druhém jako pyramida na své špici, a vzpomněl si, že se tomu říká Skála štěstí. Můžete uhodnout, jak si člověk v takové chvilce vyloží takové znamení? Myslím, že ho to posílilo k činu a dokonce k opatrnosti. On, který chtěl být věží, nemusil se bát, že bude řítící se věží. Zkrátka jednal; jeho nejbližší nesnází bylo zakrýt stopy. Při prohledávání, které jistě bude následovat, by bylo osudné být nalezen s mečem v holi, natož se zakrváceným mečem. Nechá-li jej někde,

bude nalezen a patrně poznán. I kdyby jej hodil do moře, všimne si každý jeho jednání a bude je pokládat za pozoruhodné — ledaže by si vymyslil nějaký přirozenější způsob, jak by zakryl svůj čin. Jak víte, vymyslil si jej, a to velmi dobrý. Protože on jediný z vás měl hodinky, řekl vám, že je ještě dost času na návrat, kráčel poněkud dále a začal hru s házením hole psu. Ale jak musily jeho oči temně bloudit po celém tom opuštěném pobřeží, než utkvěly na psu!“

Fiennes přikývl, pohlížeje zamyšleně do prázdna. Jeho vzpomínky jakoby se vracely k méně praktické části vypravování.

„Je to podivné,“ řekl, „že ten pes byl přece jen opravdu v příběhu.“

„Pes by vám byl skoro mohl říci celý příběh, kdyby dovedl mluvit,“ řekl kněz. „Všechno, co vám vyčítám, je, že protože nedovedl mluvit, vymyslil jste si jeho příběh za něho, a dal jste mu mluvit řečí lidí a andělů. Je to něco, čeho si stále více všímám v moderním světě, objevuje se to ve všemožných novinářských pověstech a konversačních heslech; něco, co je libovolné a není při tom neodvolatelné. Lidé ochotně uznávají nedosvědčené stížnosti na to neb ono. Potlačuje to celý náš starý racionalismus a skepticismus, valí se to na nás jako moře; a jmenuje se to pověra.“ Prudce vstal s tváří sklíčenou zamračeným pohledem a pokračoval v hovoru, skoro jakoby byl sám. „To je první výsledek nevěry v Boha, že jste ztratili svůj

zdravý rozum a nevidíte již věci, jaké jsou. Všechno, o čem někdo mluví a tvrdí, že v tom něco je, se roztahuje do nekonečna jako rozhled ve snu. A pes je předzvěst a kočka je tajemství a prase je modla a brouk je odznak a tak vyvoláváte celý zvěřinec polytheismu z Egypta a staré Indie; psa Anubise a velkého zelenookého Pashta a všecky ty svaté řvoucí býky Bashanu; přizpůsobujete se zvířeckým bohům začátku, měnícím se v slony a hady a krokodily; a to všechno proto, že se bojíte tří slov: „byl stvořen člověkem."

Mladík vstal poněkud zaraženě, jakoby byl vyslechl samomluvu. Zavolal psa a opouštěl pokoj s nejistým, ale lomozným loučením. Ale musil na psa zavolat dvakrát, protože pes zůstal chvíli docela nepohnutě, pohlížeje vytrvale na otce Browna, jako se díval vlk na svatého Františka.

IV.

Zázrak Půlměsíce.

Půlměsíc se pokládal v jistém smyslu za tak romantický jako jeho jméno; a věci, které se tu přihodily, byly po svém způsobu dosti romantické. Alespoň to byl dojem toho přirozeného citového živlu — historického a skoro hrdinského —, který doprovází obchodní svět ve starších městech na východním pobřeží americkém. Původně to byl oblouk klasické stavby, skutečně připomínající to ovzduší osmnáctého století, ve kterém se zdáli lidé jako Washington a Jefferson tím více republikány, protože to byli aristokraté. Když někdo kladl cestovatelům obvyklou otázku, co si myslí o našem městě, čekal při tom hlavně odpověď, co si myslí o našem Půlměsíci. Právě kontrasty, které kazí jeho původní soulad, byly příznačné pro jeho trvání. Na jednom konci nebo rohu Půlměsíce vyhlížela poslední okna do obory podobné pruhu panského parku, kde byly stromy a keře tak upravené jako v zahradě královny Anny. Ale hned za rohem vyhlížela druhá okna, dokonce z týchž pokojů nebo spíše bytů na holou, nevzhlednou zeď ohromného

skladiště, náležejícího k nějaké ošklivé továrně. Byty v Půlměsíci byly na tomto konci uspořádány podle jednotvárného vzoru amerického hotelu a vystupovaly do výše, která byla sice nižší než u obchodního domu, ale mohl se nazývat mrakodrapem v Londýně. Ale sloupořadí, které vedlo podél celého průčelí na ulici, mělo šedou a omšelou okázalost, vyvolávající dojem, že by se tam ještě mohli procházet duchové otců republiky. Vnitřek pokojů byl však tak pěkný a nový, jak jej jen mohlo vytvořit nejnovější novoyorské zařízení, hlavně na severní straně mezi pěknou zahradou a holou stěnou skladiště. Byla to řada velmi malých bytů, každý z nich se skládal z obývacího pokoje, ložnice a koupelny, tak stejných, jako sto buněk v úlu. V jednom z nich seděl slavený Warren Wynd u psacího stolu, pořádaje dopisy a vydávaje rozkazy s podivuhodnou mrštností a přesností. Dal se přirovnat jen k důkladnému větru.

Warren Wynd byl velmi malý mužíček s rozcuchanými šedými vlasy a špičatým vousem, zdánlivě křehký a horečně činný. Měl velmi podivuhodné oči, jasnější než hvězdy a silnější než magnet, na které nemohl nikdo, kdo je jednou spatřil, hned tak zapomenout. A skutečně ukázal, alespoň ve své práci jako reformátor a ředitel mnohého dobrého díla, že má pár očí v hlavě. Všemožné pověsti a dokonce legendy se vypravovaly o jeho zázračné

bystrosti, s jakou si dovedl utvořit zdravý úsudek, hlavně o lidské povaze. Vypravovalo se, že si vybral ženu, která s ním tak dlouho a tak dobročinně pracovala, tím, že si ji vyvolal z celého pluku žen v stejnokroji, které kráčely mimo při nějaké oficiální oslavě, někteří říkají, že z ženských průvodců, jiní z ženské policie. Jiný příběh vypravoval, jak před něj předstoupili tři tuláci, nerozeznatelní jeden od druhého svou špínou a hadry, a dožadovali se jeho dobročinnosti. Bez jakéhokoli váhání poslal jednoho z nich do zvláštní nemocnice pro jisté nervové choroby, doporučil druhého do útulku pro opilce a třetího najal za pěkný plat za svého soukromého sluhu, kterýžto úřad zastával úspěšně ještě po léta. Byly tu ovšem nevyhnutelné anekdoty o jeho bystré kritice a ostrých odpovědích, když se dostal do styku s Rooseveltem, s Henry Fordem, s paní Asquithovou a všemi ostatními osobami, se kterými musí americký veřejně činný muž mít historický rozhovor, i když jen v novinách. Jistě nevypadal, jakoby se bál takových osobností; a v tu chvíli pokračoval klidně ve svém odstředivém rozvířování papírů, ačkoli člověk před ním sedící byl osobností téměř stejně důležitou.

Silas T. Vandam, milionář a naftový magnát, byl hubený muž s dlouhým žlutým obličejem a modročernými vlasy, které byly tím méně nápadné, ale jaksi tím zlověstnější, pro-

tože jeho postava a tvář vypadaly temně proti oknu a bílému skladišti za ním; byl těsně upjat do elegantního svrchníku s astrachánovým lemováním. Živá tvář a třpytivé oči Wyndovy byly naproti tomu v plném světle z druhého okna, z něhož byla vyhlídka na zahrádku, neboť jeho židle a stůl stály proti němu; a ačkoli byla ta tvář zaujata, nezdála se být příliš zaujata milionářem. Wyndův komorník nebo osobní sluha, velký, silný muž s hladkými, světlými vlasy stál za stolem svého pána a držel svazek dopisů; a Wyndův soukromý tajemník, hezký zrzavý mladík s ostrou tváří, měl již ruku na klice u dveří, jakoby uhádl nějaký úmysl nebo poslouchal nějaký pohyb svého zaměstnavatele. Pokoj byl nejen pěkný, ale přísný až do prázdnoty; neboť Wynd najal s příznačnou pečlivostí celé patro nad ním a změnil je v půdu nebo skladiště, kde byly nakupeny všechny jeho papíry a majetek v krabicích a motouzem převázaných balících.

„Dejte tohle skladištnímu úředníku, Wilsone," řekl Wynd sluhovi, držícímu papíry, „a pak mi přineste brožuru o nočních klubech v Minneapolis; najdete ji ve svazku označeném písmenou G. Potřebuji ji za půl hodiny, ale do té doby mne nevyrušujte. Nu, pane Vandame, myslím, že váš návrh zní velmi slibně; ale nemohu vám dát rozhodnou odpověď, dokud neuvidím zprávu. Mám ji dostat zítra odpoledne

a budu vám hned telefonovat. Je mi líto, že nemohu nyní říci nic určitějšího.“

Bylo vidět na panu Vandamovi, jak cítí, že je to něco jako zdvořilé propuštění; a jeho žlutavá, zamračená tvář vyjadřovala, že v tom vidí jistou ironii.

„Nu, myslím tedy, že musím odejít,“ řekl.

„Byl jste velmi laskav, že jste mne navštívil, pane Vandame,“ řekl zdvořile Wynd; „omluvte mne, že vás nepůjdu doprovodit, protože tu musím ihned něco vyřídit. Fennere,“ dodal tajemníkovi, „doveďte pana Vandama k vozu, a nevracejte se sem před půl hodinou. Mám tu něco, co si chci vypracovat sám; pak vás budu potřebovat.“

Všichni tři muži vyšli do společné předsíně a zavřeli za sebou dveře. Velký sluha Wilson se obrátil chodbou směrem k úředníku skladiště a oba druzí se dali opačným směrem k výtahu; neboť Wyndův byt byl vysoko ve čtrnáctém poschodí. Sotva došli metr od zavřených dveří, když si uvědomili, že je chodba zaplněna kráčející a dokonce velkolepou postavou. Byl to velmi vysoký a širokoramenný muž, a jeho tělo bylo tím nápadnější, protože bylo oblečeno v bílém nebo světle šedém obleku, který vypadal bíle, s širokánským panama a se stejně širokou obrubou nebo kruhem skoro stejně bílých vlasů na hlavě. V této svatozáři byla zasazena jeho silná a hezká tvář jako tvář římského vládce, jenže v ní bylo něco více než chlapec-

kého, něco poněkud dětského v jasu jeho očí a kráse jeho úsměvu.

„Je pan Warren Wynd přítomen?“ zeptal se srdečným hlasem.

„Pan Warren Wynd je zaměstnán,“ řekl Fenner; „nesmí být děj se co děj vyrušován. Jsem jeho tajemník a mohu přijmout každý vzkaz.“

„Pan Warren Wynd není doma ani pro papeže nebo korunované hlavy,“ řekl naftový magnát Vandam s trpkým úsměškem. „Pan Warren Wynd je velký podivin. Přišel jsem mu sem odevzdat maličkost dvaceti tisíc dolarů za určitých podmínek; řekl mi, abych přišel ještě jednou, jako bych byl hoch se vzkazem.“

„To je hezké být hochem,“ řekl cizinec, „a ještě hezčí přinášet vzkaz; a já mám vzkaz, který právě musí vyslechnout. Je to vzkaz z velké dobré země Západu, kde se utvořil pravý Američan, zatím co jste tady chrápali. Jen mu povězte, že ho přišel přesvědčit Art Alboin z Oklahomy.“

„Povídám vám, že k němu nikdo nesmí,“ řekl zrzavý tajemník ostře. „Dal rozkazy, aby ho během půl hodiny nikdo nevyrušoval.“

„Vy tady na východě jste všichni proti tomu, aby vás někdo vyrušoval,“ řekl lomozně pan Alboin, „ale zdá se mi, že přichází od západu velká vichřice, která vás jistě vyruší. Vypočítal, kolik peněz musí stačit na to neb ono zatuchlé staré náboženství, ale já vám povídám, že každý

návrh, který opomíjí nové velké duševní hnutí v Texasu a Oklahomě, opomíjí náboženství budoucnosti.“

„Oh, prohlédl jsem tahle náboženství budoucnosti,“ řekl milionář pohrdavě. „Vidím jim až do žaludku: jsou prašivá jako žlutý pes. Byla tam žena, která si říkala Sára; myslím, že by se spíše měla jmenovat Šalba; taková dokonalá podvodnice. Provázky přivázané ke všem stolům a bubínkům. Pak tam byl spolek Neviditelného Života; říkali, že dovedou zmizet, když chtějí a také zmizeli, a mých sto tisíc dolarů zmizelo s nimi. Byl tam jakýsi Jupiter Jesus v Denveru; viděl jsem ho ustavičně po celé týdny; byl to docela obyčejný lotr. A patagonský prorok také; to se ví, ten vymyslil blesk pro Patagonii! Ne, toho všeho mám už po krk; od nynějška věřím jen tomu, co vidím. Myslím, že se tomu říká být atheistou.“

„Patrně jste mne špatně pochopil,“ řekl muž z Oklahomy skoro ostře. „Myslím, že jsem právě takový atheista jako vy. V našem hnutí není nic nadpřirozeného ani pověrčivého; jen čistá věda. Jediná skutečná pravá věda je zdraví; a jediné skutečné pravé zdraví je dýchání. Naplňte si plíce volným vzduchem prérií a můžete odfouknout všechna svá stará západní města do moře. Můžete odfouknout i jejich největší muže jako pýří. To tedy děláme v tom novém hnutí u nás doma: dýcháme. Nemodlíme se: dýcháme.“

„Nu to bych skoro myslil," řekl tajemník; měl bystrou inteligentní tvář, která stěží mohla zakrýt únavu; ale vyslechl oba monology s obdivuhodnou trpělivostí a zdvořilostí (tak odporující pověstem o netrpělivosti a hrubosti), s jakou se naslouchá takovým monologům v Americe.

„Nic nadpřirozeného," pokračoval Alboin, „jen velká přirozená skutečnost za všemi nadpřirozenými fantasiemi. Co požadovali Židé od Boha jiného, než aby vdechl do lidských nozder dech života? Vdechujeme do vlastních nozder tam v Oklahomě. Jaký je smysl slova Spiritus? Je to řecký význam pro dechová cvičení. Život, pokrok, proroctví; to všechno je dech."

„Někdo by připustil, že to je všechno vítr," řekl Vandam; „ale jsem rád, že jste se alespoň zbavili žvastů o božství."

Bystrá tajemníkova tvář, poněkud bledá proti rudým vlasům, projevila záblesk nějakého podivného pocitu připomínajícího tajnou trpkost.

„Já nejsem rád," řekl, „to vím jistě. Zdá se, že jste rádi, že jste atheisté; tak můžete věřit všemu, čemu se vám zachce věřit. Ale Pánbůh dej, aby byl Pánbůh; ale on není. Je to moje štěstí."

Bez jediného zvuku nebo pohybu si všichni skoro strašidelně uvědomili v tu chvíli, že skupina před Wyndovými dveřmi vzrostla tiše ze tří postav na čtyři. Jak dlouho tu ta čtvrtá postava stála, nemohl nikdo z vážných roz-

právěčů říci, ale vypadala zřejmě, jakoby čekala uctivě a dokonce plaše na příležitost říci něco naléhavého. Jejich nervosní přecitlivělosti se však zdálo, jakoby tu byla vyrostla náhle a tiše jako houba. A také se poněkud podobal velké černé houbě, neboť byl docela malý, a jeho krátká zavalitá postava byla zastíněna velkým černým kněžským kloboukem; podoba by byla ještě dokonalejší, kdyby měly houby ve zvyku nosit deštníky, třeba ošumělé a beztvaré.

Tajemník Fenner si uvědomil podivné dodatečné překvapení, když poznal postavu kněze; když však kněz otočil kulatou tvář pod kulatým kloboukem a ptal se nevinně na pana Warrena Wynda, dal mu pravidelnou zápornou odpověď ještě úsečněji než dříve. Ale kněz se nehýbal s místa.

„Chci opravdu vidět pana Wynda," řekl. „Připadá to podivné, ale to je právě to, co chci. Nechci s ním mluvit. Chci ho jen vidět. Chci jen vidět, je-li tady."

„Nu vždyť vám povídám, že je tu a že ho nemůžete vidět," řekl Fenner s rostoucí netrpělivostí. „Co chcete říci tím, že chcete vidět, je-li tady? Ovšem že je tady. My všichni jsme ho opustili před pěti minutami a stáli jsme od té doby stále před těmito dveřmi."

„Víte, já chci vidět, je-li v pořádku," řekl kněz.

„Jak to?" ptal se tajemník podrážděně.

„Protože mám vážné, řekl bych, velebné důvody," řekl kněz vážně, „k pochybnostem, je-li v pořádku."

„Můj bože!" zvolal Vandam s jakýmsi vztekem, „jen už žádné pověry!"

„Vidím, že musím udat své důvody," poznamenal velebníček vážně. „Patrně nemohu očekávat, že byste mi dovolili nahlédnout jen skulinou dveří, dokud vám nevypovím celý příběh."

Na chvíli se odmlčel, jakoby přemýšlel, a pak pokračoval, aniž by si všiml udivených tváří kolem sebe. „Kráčel jsem venku podél sloupořadí, když jsem spatřil velmi rozedraného muže, jak běží rychle kolem rohu na konci Půlměsíce. Přiběhl po chodníku ke mně, ukazuje velkou kostnatou postavu a tvář, kterou jsem znal. Byla to tvář divokého Irčana, kterému jsem jednou trochu pomohl; neřeknu vám jeho jméno. Když mne spatřil, zavrávoral, zavolal mne jménem a řekl: „Pro všechny svaté, to je otec Brown; vy jste jediný člověk, jehož tvář mne mohla dnes poděsit."

Věděl jsem, že tím chce říci, že dělal nějakou divokou věc, a nemyslím, že ho moje tvář příliš poděsila, protože mi o tom brzy pověděl. A byla to velmi podivná věc. Ptal se mne, znám-li Warrena Wynda, a já řekl, že ne, ačkoli jsem věděl, že bydlí tady nahoře v těch bytech. On řekl: „To je člověk, který si myslí, že je svatý boží; ale kdyby věděl, co jsem

o něm řekl, tak by se nejraději oběsil.“ A opakoval vzrušeně více než jedenkrát: „Ano, tak by se jistě oběsil.“ Ptal jsem se ho, neublížil-li Wyndovi, a jeho odpověď byla poněkud zvláštní. Řekl: „Vzal jsem pistoli a nenabil jsem ji ani kulkou ani olovem, ale kletbou.“ Pokud jsem mohl vyzvědět, šel tou malou alejí mezi tímto domem a velkým skladištěm se starou pistolí, nabitou slepým nábojem, a jen jej vystřelil proti stěně, jakoby to mohlo zbořit budovu. „Ale když jsem to udělal,“ řekl, „proklel jsem ho velkou kletbou, aby ho boží spravedlnost vzala za vlasy a pekelná pomsta za paty a aby byl roztržen ve dví jako Jidáš a svět aby ho více neznal.“ Nu nyní na tom nezáleží, co jsem ještě řekl tomu ubohému šílenci; odešel poněkud uklidněn, a já se šel podívat za roh budovy. A opravdu v malé aleji u paty této zdi ležela zrezavělá stará pistole; vím dosti o pistolích, abych poznal, že byla nabita jen malou dávkou prachu; na zdi byly černé stopy prachu a kouře a dokonce stopa po ústí, ale ani škrábnutí po kulce. Nezanechal stopy zpustošení; nezanechal jiné stopy vyjma ty černé značky a tu černou kletbu, kterou vmetl do nebes. Tak jsem se vrátil sem, abych se zeptal po Warrenu Wyndovi a vyzvěděl, je-li v pořádku.“

Tajemník Fenner se zasmál. „Těchto rozpaků vás mohu záhy zbavit. Ujišťuji vás, že je docela v pořádku; opustili jsme ho píšícího u stolu teprve před několika minutami. Byl

sám ve svém bytě; ten je sto stop nad ulicí, a tak umístěn, že by ho nemohl zasáhnout žádný výstřel, i kdyby nebyl váš přítel střelil na slepo. Není jiného vchodu do těch místností než tyto dveře, a stáli jsme po celou tu dobu před nimi."

„To je jedno," řekl otec Brown vážně, „chtěl bych se tam podívat a přesvědčit se."

„Ale vždyť nemůžete," odpověděl druhý. „Pro Boha, nepovídejte mi, že dáte něco na kletbu."

„Zapomínáte," řekl milionář s lehkým posměchem, „že veškerou povinností velebného pána je žehnat a proklínat. Poslouchejte, pane, když byl proklet do pekla, proč jste ho zase nevyžehnal zpátky? K čemu je vaše požehnání, když nemůže zmoci kletbu irského blázna?"

„Věří dnes někdo takovým věcem?" namítal muž ze Západu.

„Otec Brown věří mnoha věcem, to připouštím," řekl Vandam, jehož nálada utrpěla předešlým odbytím a nynějším hašteřením. „Otec Brown věří v poustevníka, který přepluje řeku na krokodilu, přičarovaném odnikud, a pak řekl krokodilu, aby umřel, a on to opravdu udělal. Otec Brown věří, že nějaký velebný svatý umřel a změnil svou mrtvolu ve tři mrtvoly, aby vyhověl třem farnostem, které se všechny pokládaly za jeho rodiště. Otec Brown věří, že nějaký svatý pověsil svůj plášť na slu-

neční paprsek, a jiný přeplaval na svém plášti oceán. Otec Brown věří, že má posvátný osel šest noh a že Loretánský dům letěl vzduchem. Věří ve sta skalních panen, které mrkají a pláčou celý den. Beze všeho uvěří, že se může člověk protáhnout klíčovou dírkou nebo zmizet ze zamčeného pokoje. Zdá se mi, že nedá mnoho na přírodní zákony."

„Ale já musím něco dát na zákony Warrena Wynda," řekl unaveně tajemník, „a je jeho zákonem, že se musí nechat o samotě, když řekne. Wilson vám to také poví," neboť velký sluha, který byl poslán pro brožuru, kráčel klidně chodbou za tajemníkovy řeči, nesa brožuru, ale klidně se vyhnul dveřím.

„Půjde si sednout na lavici k skladištnímu úředníkovi a otáčet palci, dokud nebude zavolán; ale dříve tam nevkročí; a já také ne. Myslím, že oba dobře víme, co je naše povinnost; a bylo by zapotřebí mnoha světců a andělů otce Browna, abychom na to zapomněli."

„Co se týče světců a andělů — —" začal kněz.

„To je všechno nesmysl," opakoval Fenner. „Nechci říci nic urážlivého, ale takovéhle věci mohou být dobré pro hrobky a kláštery a taková měsíčná místa. Ale duchové nemohou projít zavřenými dveřmi v americkém hotelu."

„Ale lidé mohou otevřít dveře i v americkém hotelu," odpověděl otec Brown trpělivě.

„A zdá se mi, že otevřít je by bylo nejjednodušší věcí na světě.“

„Bylo by to dosti jednoduché, aby mne to připravilo o místo,“ odpověděl tajemník, „a Warren Wynd nemá rád tak jednoduché tajemníky. Ne tak jednoduché, aby věřili v podobné pohádky, v jaké patrně vy věříte.“

„Nu dobrá,“ řekl kněz vážně, „je pravda, že věřím v mnoho věcí, ve které vy asi nevěříte. Ale bylo by potřebí značné doby na vysvětlení všech věcí, ve které věřím a všech důvodů, proč si myslím, že mám pravdu. Bylo by potřebí jen dvou vteřin na otevření těchto dveří a důkaz, že se mýlím.“

Něco v té větě se zalíbilo prudšímu a neklidnějšímu duchu muže ze Západu.

„Přiznávám, že bych rád dokázal, že se mýlíte,“ řekl Alboin, odstupuje náhle od nich. „A dokáži to.“

Otevřel dokořán dveře bytu a nahlédl dovnitř. Na první pohled bylo vidět, že je židle Warrena Wynda prázdná. Druhý pohled dokázal, že je jeho pokoj také prázdný.

Fenner, který nabyl náhle také energie, spěchal mimo ostatní do bytu.

„Je v ložnici,“ řekl krátce, „musí tam být.“

Zatím co zmizel v zadním pokoji, stáli ostatní muži v prázdné místnosti a rozhlíželi se kolem. Přísnost a jednoduchost jeho zařízení, o které jsme se již zmínili, připadala jim jako přísná výzva. V tomhle pokoji se jistě nemohla

ukrýt ani myš, natož člověk. Nebyly tu záclony, ani, což je nezvyklé v americkém zařízení, kredence. I stůl byl prostým stolem s mělkou zásuvkou a šikmým příklopem. Židle byly pouhé tvrdé kostry s vysokými opěradly. Chvilku nato se tajemník opět objevil v zadních dveřích, když prohledal oba zadní pokoje. jeho oči vyjadřovaly překvapený zápor a jeho ústa jakoby se jen mechanicky pohybovala, když řekl ostře: „Nevyšel tudy ?“

Ostatní jaksi ani nepokládali za nutné odpovědět na tento zápor v záporu. Jejich duše narazily na něco jako holou zeď skladiště, která sem pohlížela protějším oknem, postupně se měníc z bílé v šedou, jak pomalu houstl soumrak s pozdním odpolednem. Vandam přešel k okennímu pražci, o který se před půl hodinou opíral, a vyhlédl z otevřeného okna. Nebylo tu ani potrubí, ani hasičský žebřík, ani římsa nebo nějaká opora na příkrém srázu k malé postranní uličce pod ním, nebylo nic na celé holé ploše zdi, která se tyčila do výše mnoha poschodí. Ještě méně pestrosti bylo na druhé straně ulice; nic než nudná plocha obílené zdi. Pohlédl dolů, jakoby očekával, že spatří zmizelého lidumila, jak leží po sebevražedném pokuse na cestě. Neviděl nic než malý temný předmět, který, třebaže zmenšený na dálku, mohl být dobře pistolí, kterou tam kněz našel. Zatím přistoupil Fenner k druhému oknu, které vyhlíželo ze zdi stejně holé a nepřístupné, ale byla z něho vyhlídka

na malý ozdobný park místo na postranní ulici. Tam zamezovala skupina stromů pohledu na zem; ale ty dosahovaly jen nepatrné výšky vedle obrovské kamenné stavby. Oba se opět obrátili do pokoje a pohlíželi na sebe v houstnoucím soumraku, kde rychle šedly poslední stříbrné paprsky denního světla na lesklém povrchu psacích stolů a stolků. Jakoby ho soumrak sám rozčiloval, dotkl se Fenner kontaktu a celá scéna se objevila v znepokojujícím jasu elektrického světla.

„Jak jste právě řekl," pravil Vandam přísně, „nemohl ho zasáhnout žádný výstřel zdola, i kdyby byl z pušky. Ale i kdyby byl zasažen kulkou, nebyl by praskl jako bublina."

Tajemník, který byl bledší než obvykle, pohlédl podrážděně na žlutavou tvář milionářovu.

„Co vás přivedlo na takové chorobné představy? Co mluvíte o kulkách a bublinách? Proč by nebyl na živu?"

„Opravdu, proč ne?" odpověděl Vandam samozřejmě; „když mi řeknete, kde je, řeknu vám, jak se tam dostal."

Po chvíli zamumlal tajemník poněkud nevrle: „Myslím, že máte pravdu. Stojíme právě před tou věcí, o které jsme hovořili. Bylo by podivné, kdybychom si vy nebo já někdy pomyslili, že je něco na kletbě. Ale kdo mohl ublížit Wyndovi, když tu byl zamčen?"

Pan Alboin z Oklahomy stál skoro obkročmo uprostřed pokoje, a podiv jakoby vy-

zařoval z jeho bílé hřívy vlasů stejné jako z jeho kulatých očí. V tu chvíli řekl roztržitě s jakousi nezávažnou drzostí enfant terrible:

„Snad jste ho moc nevyčerpal, pane Vandame?“

Dlouhá žlutá tvář pana Vandama se ještě prodloužila, když se na ní objevil zlomyslný výraz a on s úsměvem klidně odpověděl:

„Přijde-li na tyhle okolnosti, myslím, že jste to byl vy, který jste řekl, že vítr od západu odvane naše velké muže jako pýří.“

„Vím, že jsem to řekl,“ řekl muž ze západu otevřeně; „ale přece jen, jak by se to mohlo stát?“

Mlčení bylo přerušeno Fennerem, který řekl s příkrostí rovnající se zuřivosti:

„Tady je možno říci jen jedno o celé té věci. Prostě se to nestalo. Nemohlo se to stát.“

„Oh, ano,“ ozval se otec Brown z kouta, „docela jistě se to stalo.“

Všichni vyskočili: neboť opravdu všichni zapomněli na nepatrného mužíčka, který je původně donutil, aby otevřeli dveře. A to připomenutí změnilo ostře náladu; napadlo je náhle, že ho všichni zamítli jako pověrčivého snílka, když jen narazil na věc, která se pak stala před jejich vlastníma očima.

„Proklatě!“ vykřikl prudký muž ze Západu jako někdo, kdo mluví a nemůže se zarazit: „Což jestli v tom všem přece jen něco bylo!“

„Musím doznat," řekl Fenner, hledě zamračeně na stůl, „že byly dohady jeho velebnosti zřejmě oprávněny. Nevím, má-li nám ještě co říci."

„Snad by nám mohl říci," řekl Vandam posměšně, „co k čertu máme nyní dělat."

Malý kněz vypadal, jakoby své postavení přijímal skromně, ale obchodnicky. „Jediné, co si mohu vymyslit," řekl, „je především promluvit s majiteli tohoto domu, a pak se podívat, jsou-li tu ještě nějaké stopy po mém muži, který vystřelil z pistole. Zmizel za druhým rohem Půlměsíce, kde je ta zahrádka. Jsou tam lavičky a je to oblíbené místo tuláků."

Přímá porada s ředitelstvím hotelu vedoucí k nepřímé poradě s policejními úřady, je na delší dobu zaměstnala; a začínala již noc, když vyšli pod dlouhou, klasickou křivkou sloupořadí. Půlměsíc vypadal tak chladně a prázdně jako měsíc, po kterém byl pojmenován, a měsíc sám stoupal jasně, ale strašidelně za černými vrcholky stromů, když zahnuli za roh u veřejné zahrádky. Noc zahalovala mnoho z toho, co dodávalo místu velkoměstského a umělého rázu; a když se ponořili do stínu stromů, měli podivný pocit, že náhle přišli na mnoho tisíc mil od svých domovů. Když kráčeli chvíli tiše, vybuchl náhle Alboin, který měl v sobě něco živelného.

„Vzdávám se!" zvolal; „prohrál jsem to. Nemyslil jsem si nikdy, že bych přišel k takovým věcem; ale co dělat, když ty věci přijdou

k vám? Prosím vás za odpuštění, otče Browne; zdá se mi, že se s tím přece jen setkám, pokud jde o vás a ty vaše pohádky. Potom přijdou na řadu moje pohádky. Nu, pane Vandame, vy jste sám řekl, že jste atheista a věříte jen tomu, co vidíte. Tak, co jste tedy viděl? Nebo spíše, co jste neviděl?“

„Já vím,“ řekl Vandam a zasmušile přikývl.

„Oh, je to částečně ten měsíc a stromy, co jde člověku na nervy,“ řekl Fenner tvrdošíjně. „Stromy vypadají vždycky podivně v měsíčním světle, s větvemi plazícími se kolem. Podívejte se na tuhle — —“

„Ano,“ řekl otec Brown, zastavil se a díval se na měsíc spletí stromů. „Tady to je velmi podivná větev.“

Když opět promluvil, řekl jen:

„Myslil jsem, že je to ulomená větev.“

Ale tentokrát byl v jeho hlase přízvuk, který nepochopitelně zmrazil jeho posluchače. Něco, co vypadalo skoro jako suchá větev, opravdu viselo mdle se stromu, který čněl temně proti měsíci; ale nebyla to suchá větev. Když přistoupili těsně k tomu, aby se podívali, co to je, odskočil Fenner zpět s hlasitým zaklením. Pak opět přiskočil a odvázal provaz s krku suchého malého těla, klátícího se tu se svislými chumáči šedých vlasů. Věděl jaksi, že je to mrtvé tělo dříve, než je sejmul se stromu. Velmi dlouhý kotouč provazu byl omotán kolem větví,

a poměrně krátký kus z něho visel od kořene větve k tělu. Veliká zahradní káď byla odvalena asi na metr od nohou, jako stolička odkopnutá nohou sebevraha.

„Oh můj Bože," řekl Alboin, takže to vypadalo jako modlitba stejně jako kletba, „co to povídal o něm ten člověk?" — „Kdyby věděl, tak by se jistě oběsil." — „Nepovídal to, otče Browne?"

„Ano," řekl otec Brown.

„Nikdy jsem si nepomyslil," řekl Vandam dutým hlasem, „že bych viděl nebo říkal takové věci. Ale co se tu může říci jiného, než že kletba působila?"

Fenner stál s obličejem ukrytým ve dlaních; a kněz mu položil ruku na rameno a řekl jemně: „Měl jste ho moc rád?"

Tajemník spustil ruce a jeho bílá tvář vypadala strašidelně pod měsícem.

„Nenáviděl jsem ho jako peklo," řekl; „a zemřel-li kletbou, mohla to být moje kletba."

Tlak knězovy ruky na jeho rameni se zesílil; a kněz řekl s vážností, jakou až dosud neprojevil:

„Nebyla to vaše kletba; prosím, uklidněte se."

Policie toho okresu měla značné nesnáze s vyšetřováním čtyř svědků, kteří byli do případu zapleteni. Všichni byli úctyhodní a dokonce důvěryhodní lidé v obecném smyslu; a jeden z nich byla osobnost značné moci a

důležitosti: Silas Vandam z naftového trustu. Policejní úředník, který se pokusil vyslovit pochybnosti o jeho vypravování, vykřesal velmi rychle jiskry z ocelové mysli tohoto velmože.

„Nepovídejte mi nic o tom, že se musíme držet skutečnosti," řekl milionář drsně. „Já jsem se přidržoval velmi mnohé skutečnosti dříve, než jste se narodil, a velmi málo skutečnosti se přidrželo mne. Popíší vám důkladně skutečnost, máte-li smysl pro to, správně ji pochopit."

Úředník byl mladý a podřízený a měl mlhavý nápad, že je milionář příliš prohnaný, aby se s ním zacházelo jako s obyčejným občanem; odevzdal tedy jeho i jeho druhy lhostejnějšímu nadřízenému, inspektorovi Collinsi, prošedivělému muži s přísným a pohodlným způsobem hovoru jako někdo, kdo je vtipný, ale nesnese nesmyslů.

„Dobře, dobře," řekl, pohlížeje na tři postavy před sebou mžouravýma očima, „tohle bude asi zábavná pohádka."

Otec Brown odešel již po své denní práci: ale Silas Vandam přerušil dokonce asi na hodinu obrovský tržní obchod, aby dosvědčil svou pozoruhodnou zkušenost. Fennerova povinnost jako tajemníka přestala jaksi ukončením života jeho zaměstnavatele; a velký Art Alboin, který neměl práci v Novém Yorku ani nikde jinde, vyjma rozšiřování Dechu života nebo náboženství Velkého ducha, neměl nic, co by ho v tu

chvíli zdržovalo od bezprostřední záležitosti. Tak stáli v řadě v inspektorově kanceláři, připraveni posilovat se navzájem.

„Bude dobře, když vám řeknu," řekl přívětivě inspektor, „že to není nikomu nic platno chodit ke mně s nějakým žvastem o zázraku. Jsem praktický muž a policejní úředník, a takovéhle věci jsou tak dobré pro kněze a faráře. Zdá se, že vás ten váš kněz všechny přesvědčil nějakou povídkou o hrozné smrti a soudu; ale já hodlám z toho všeho docela vypustit jeho i jeho náboženství. Vyšel-li Wynd z toho pokoje, musil ho někdo pustit. A byl-li Wynd nalezen oběšený na stromě, někdo ho tam oběsil."

„Ovšem že," řekl Fenner; „ale protože jsme svědky, že ho nikdo nepustil ven, je otázka, jak ho tam mohl někdo oběsit?"

„Jak může mít někdo nos mezi očima?" ptal se inspektor. „Měl nos mezi očima a měl smyčku kolem krku. To jsou fakta; a jak říkám, jsem praktický člověk a držím se fakt. Nemohlo se to stát zázrakem, a tak to tedy musil udělat člověk."

Alboin stál poněkud v pozadí; a jeho široká postava jakoby tvořila přirozené pozadí hubenějším a živějším lidem před ním. Měl svou bílou hlavu skloněnu v jakési roztržitosti; ale když řekl inspektor poslední větu, pozdvihl ji, potřásl svou bělavou hřívou jako lev a díval se zmámeně, ale probuzeně. Postoupil vpřed do

středu skupiny; a měli nejasný pocit, že je ještě ohromnější než dříve. Byli všichni až příliš ochotni pokládat ho za blázna nebo chvastouna; ale neměl tak docela nepravdu, když říkal, že má v sobě jistou hloubku plic a života, jakoby byl v jeho síle nahromaděn západní vítr, který by mohl jednoho dne odfouknout lehčí věci.

„Tak tedy vy jste praktický muž, pane Collinsi," řekl hlasem zároveň něžným a těžkým. „Je to již po druhé nebo po třetí, co jste připomněl v tomto malém rozhovoru, že jste praktický muž; nemohu o tom tedy mít pochybnosti. A je to velmi zajímavá podrobnost pro každého, kdo by chtěl popsat váš život, vaše dopisy, hovory, s portrétem ve věku pěti let, dagerotypem vaší babičky a pohledy ze starého rodného města; a jsem jist, že to váš životopisec nezapomene připomenout zároveň s poznámkou, že jste měl mopslí nos a na něm bradavici, a že jste byl tak tlustý, že jste skoro nemohl chodit. A protože jste praktický muž, snad byste mohl dokázat svou praktičnost tím, že byste zase vzkřísil Warrena Wynda a že byste přesně objevil, jak projde praktický muž prkennými dveřmi. Ale já myslím, že se mýlíte. Vy nejste praktický muž. Vy jste vtip na praktického muže; to jste. Všemohoucí si s námi dovolil malý žert, když si vás vymyslil."

S charakteristickým vycítěním dramatu doplul ke dveřím, než mohl překvapený in-

spektor odpovědět; a ani další vyšetřování ho nemohlo připravit o jisté vítězné vzezření.

„Myslím, že jste měl docela pravdu," řekl Fenner. „Jsou-li tohle praktičtí lidé, to jsou mi kněží milejší."

Byl podniknut ještě jiný pokus o oficielní vysvětlení případu, když si úřady plně uvědomily, kdo stojí v pozadí celé té věci, a jaké byly jeho podrobnosti. Vypukl již i v tisku v nejsensačnější a nejneslušnější jeho formě. Interviewy s Vandamem o jeho zázračné příhodě, články o otci Brownovi a jeho tajemných předtuchách záhy vzbudily v těch, kdož cítí odpovědnost za vedení veřejnosti, přání, aby ji vedli na moudřejší cestu. Nadále se s nevhodnými svědky zacházelo opatrněji a uctivěji. Řeklo se jim téměř bezstarostně, že se profesor Vair velmi zajímá o takové neobvyklé zkušenosti; a hlavně že se zajímá o jejich vlastní překvapující případ. Profesor Vair byl vynikající psycholog; bylo o něm známo, že má obzvláštní zájem o kriminologii; jen o něco málo později se objevilo, že je nějak spojen s policií.

Profesor Vair byl zdvořilý pán klidně oblečený ve světlešedé šaty, s uměleckou vázankou a pěkným zašpičatělým vousem; každému, kdo nezná jistý zvláštní typ hodnostářů, připadal spíše jako malíř krajin. Vypadal nejen zdvořile, ale také otevřeně.

„Ano, ano, já vím," řekl s úsměvem; „mohu si myslet, co jste musili prodělat. Policie

nevyniká ve vyšetřování psychického druhu, viďte? Ovšem, milý starý Collins řekl, že chce znát jen fakta. Jaký nesmyslný přehmat. V případě tohoto druhu právě nechceme znát jen fakta. Je dokonce důležitější znát fantasie."

„Myslíte?" zeptal se Vandam vážně, „že všechno to, čemu říkáme fakta, byla pouhá fantasie?"

„Vůbec ne," řekl profesor; „myslím jen, že je od policie hloupé, myslí-li, že může vypustit psychologický prvek v těchto věcech. Ovšem, psychologický prvek je ve všem vším, ačkoli je to jen začátek, abychom si porozuměli. Začněme na příklad s prvkem zvaným osobnost.

„Slyšel jsem o tom knězi, otci Brownovi, již dříve; a je to jeden z nejvýznačnějších lidí naší doby. Takoví lidé přinášejí s sebou jakési ovzduší; a nikdo neví, jak dalece jsou jeho nervy a dokonce jeho smysly tím ovzduším pro přítomnou dobu zachyceny. Lidé jsou hypnotisováni — ano hypnotisováni; neboť hypnotismus jako všechno ostatní je otázka postupu; vniká poznenáhlu do každého denního hovoru, nemusí jej ani provádět muž ve fraku na podiu ve veřejném sále. Náboženství otce Browna rozumělo vždy psychologii ovzduší a dovede se dovolávat zároveň všeho; i na příklad smyslu čichu. Rozumí těm podivným účinkům způsobeným hudbou u zvířat a lidských bytostí; dovede — —"

„K čertu," namítal Fenner, „nemyslíte přece, že kráčel chodbou a nesl při tom kostelní varhany ?"

„Dovede něco lepšího," řekl profesor Vair se smíchem. „Dovede soustředit výtažek všech těch duševních zvuků a pohledů a dokonce i vůní v několik omezených pohybů ; v jakési umění nebo školu chování. Tak může soustředit vaše duše na nadpřirozeno pouze svou přítomností, takže přirozené věci unikaly vaším myslím napravo a nalevo nepovšimnuty. Nyní vidíte," pokračoval s obratem k bezstarostnému příjemnému tónu, „že čím více to studujeme, tím podivnější se stává celá otázka lidského přesvědčení. Není ani jeden člověk z dvaceti, který by vůbec skutečně pozoroval věci. Není ani jeden člověk ze sta, který by je pozoroval se skutečnou přesností ; jistě ani jeden ze sta, který by dovedl především pozorovat, pak si vzpomenout a konečně popsat. Vědecké pokusy dokázaly vždy znovu a znovu, že lidé pod nějakým napětím myslili, že jsou dveře zavřeny, když byly otevřeny, a otevřeny, když byly zavřeny. Lidé se neshodovali o počtu dveří a oken ve stěně právě před nimi. Trpěli optickými klamy v plném denním světle. Dělali to i bez hypnotického působení osobnosti ; ale tady máme velmi mocnou a přesvědčivou osobnost, snažící se upevnit jen jeden obraz ve vaší mysli ; obraz divokého irského zbojníka, který mával pistolí

k nebi a vystřelil naslepo tak, že se ozvaly hromy s nebes."

„Profesore," zvolal Fenner, „přisahal bych na smrtelné posteli, že se dveře nikdy neotevřely."

„Poslední výzkumy," pokračoval profesor klidně, „dokázaly, že naše vědomí není souvislé, nýbrž je řadou velmi rychlých dojmů jako v kinematografu ; je možno, že někdo nebo něco může jaksi zapadnout nebo vypadnout mezi jednotlivými výjevy. Jedná pouze v tu chvíli, když je opona dole. Patrně závisí tlach kouzelníků a všech možných kejklířů na tom, co bychom mohli nazvat temná nebo slepá místa mezi záblesky pohledu. Tedy tento kněz a kazatel nadsmyslných názorů vás naplnil nadsmyslnou představitostí ; obrazem Kelta, který jako Titan otřásá věží svou kletbou. Patrně ji doprovodil nějakým lehkým, ale rozkazujícím pohybem, a upoutal vaše oči a duše směrem k neznámému pachateli dole. Nebo snad se stalo něco jiného, nebo přešel někdo jiný."

„Sluha Wilson," zachrochtal Alboin, „šel chodbou, aby si usedl a čekal na lavici, ale myslím, že nás příliš nerozptýlil."

„Nikdy nevíte, jak mnoho," odpověděl Vair ; „mohlo to být tohle, nebo pravděpodobněji vaše oči sledovaly nějaký knězův pohyb, když mluvil o těch kouzlech. V jednom z těch černých záblesků proklouzl pan Warren Wynd dveřmi a šel na smrt. To je pravdě nejpodob-

nější vysvětlení. Je to obraz nových objevů. Vědomí není souvislou řadou, ale spíše tečkovanou řadou."

„Velmi tečkovanou," pronesl Fenner slabě. „Skoro bych řekl bláznivě tečkovanou."

„Přece nevěříte," ptal se Vair, „že byl váš zaměstnavatel zavřen v pokoji jako ve škatuli?"

„To je lepší než věřit, že bych měl být zavřen v pokoji jako v ucpané buňce," odpověděl Fenner. „To je to, nač si stěžuje ve vašich názorech, profesore. Nevěřil bych stejně knězi, který věří v zázraky, jako nevěřím nikomu, kdo má nějaké právo věřit ve fakta. Kněz mi říká, že se může člověk dovolávat Boha, o kterém nic nevím, aby ho pomstil zákony nějaké vyšší spravedlnosti, o které nic nevím. Nemám o tom co říci, vyjma, že o tom nic nevím. Ale konečně, kdyby bylo slyšet prosebníka a pistol ubohého Paddyho v nějakém vyšším světě, mohl by ten svět jednat nějakým způsobem, který nám připadá podivný. Ale vy mne žádáte, abych nevěřil skutečnostem tohoto světa, jak se jeví mým vlastním pěti smyslům. Podle vás mohlo jít celé procesí Irčanů s puškami tady tím pokojem, co hovoříme, tak dlouho, pokud se snažili dostávat se na slepá místa v našem vědomí. Zázraky mnišského druhu jako zhmotnění krokodila nebo pověšení pláště na sluneční paprsek vypadají u porovnání k vám docela rozumně."

„Nu, dobře," řekl profesor Vair poněkud

úsečně, „jste-li rozhodnut věřit svému knězi a jeho zázračnému Irčanu, nemám více co říci. Bojím se, že jste neměl příležitost studovat psychologii.“

„Ne,“ řekl Fenner suše, „ale měl jsem příležitost studovat psychology.“

A ukloniv se zdvořile, odvedl svou výpravu z pokoje a nepromluvil, dokud nevyšel na ulici; pak je oslovil téměř výbušně.

„Potřeštění blázni!“ zvolal Fenner vztekle. „Co si k čertu myslí, že se stane se světem, když nikdo neví, viděl-li něco nebo ne?“

„Škoda, že jsem jeho pitomou hlavu neodstřelil slepým nábojem a nevysvětlil pak, že jsem to udělal v slepém záblesku! Ať je zázrak otce Browna zázračný nebo ne, ale on řekl, že se to stane a taky se to stalo. Tihle zlořečení mrzouti dovedou jen vidět, že se nějaká věc stala, a pak říci, že se nestala. Podívejte se, myslím, že jsme povinni otci dosvědčit jeho malý důkaz. Jsme všichni rozumní slušní lidé, kteří nikdy v nic nevěřili. Nebyli jsme opilí. Nebyli jsme pobožní. Prostě se to stalo, právě tak, jak řekl, že se stane.“

„Souhlasím úplně s vámi,“ řekl milionář. „Může to být začátek pěkně velkých věcí v duševním směru; ale přece jen muž, který je sám duševního směru, otec Brown, to jistě tady vyhrál.“

O několik dní později dostal otec Brown velmi zdvořilý dopis, podepsaný Silasem T.

Vandamem, ve kterém ho tento prosil, aby přišel v určenou dobu do bytu, který byl jevištěm zmizení, protože se měly učinit kroky k urovnání toho zázračného případu. Případ sám se již začínal objevovat v novinách, a všude se ho začínali ujímat nadšenci okultismu. Otec Brown viděl křiklavé plakáty, nadepsané „Sebevražda zmizelého muže“, a „Kletba oběsila lidumila“, když kráčel k Půlměsíci a šel po schodech k výtahu. Nalezl malou skupinu téměř tak, jak ji opustil, Vandama, Alboina a tajemníka: ale v jejich tónu k němu byla docela nová úcta a dokonce pokora. Stáli u Wyndova psacího stolu, na kterém ležel velký papír a psací náčiní, a obrátili se, aby ho pozdravili.

„Otče Browne,“ řekl mluvčí, kterým byl bělovlasý muž ze Západu, poněkud vystřízlivělý svou odpovědností; „pozvali jsme si vás sem především proto, abychom vám vyslovili svou omluvu a své díky. Uznáváme, že jste to byl vy, který jste první prohlédl ten duševní projev. My všichni jsme byli tupí skeptikové s tlustou kůží; ale chápeme nyní, že někdo musí proniknout tou kůží, aby se dostal k velkým věcem za světem. Vy jste se toho ujal; vy jste se zastal nadpřirozeného vysvětlení věcí; a my vám v tom musíme dát za pravdu. A pak cítíme, že by tento dokument nebyl úplný bez vašeho podpisu. Popisujeme přesnou skutečnost pro Psychickou badatelskou společnost, protože zprávy v novinách nejsou právě nejpřesnější.

Popsali jsme, jak byla na ulici vyslovena kletba; jak byl ten muž zavřen tady v pokoji jako v krabici; jak kletba způsobila, že se rozpustil přímo v čirý vzduch, a touž nemyslitelnou cestou se opět zhmotnil jako sebevrah visící na šibenici. To je vše, co o tom můžeme říci; ale to všechno víme a viděli jsme to na vlastní oči. A protože vy jste byl první, kdo uvěřil v zázrak, myslíme všichni, že byste to měl první podepsat."

„Ne, opravdu," řekl otec Brown v rozpacích. „Nemyslím, že bych to chtěl udělat."

„Chcete říci, že byste to raději nepodepsal první?"

„Chci říci, že bych to raději nepodepsal vůbec," řekl otec Brown skromně. „Vidíte, nehodí se to docela pro muže v mém postavení, aby žertoval ze zázraky."

„Ale vždyť jste to byl vy, který řekl, že to je zázrak," řekl Alboin udiveně.

„Je mi líto," řekl otec Brown; „bojím se, že je to omyl. Nemyslím, že bych byl kdy řekl, že je to zázrak. Řekl jsem pouze, že se to mohlo stát. Vy jste řekli, že se to nemohlo stát, protože kdyby se to stalo, byl by to zázrak. A pak se to stalo. A tak jste tedy řekli, že je to zázrak. Ale já jsem nikdy neřekl ani slovo o zázraku nebo kouzlech nebo o něčem podobném od začátku až do konce."

„Ale já myslil, že věříte v zázraky," vybuchl tajemník.

„Ano," odpověděl otec Brown, „věřím v zázraky. Věřím v tigry, pojídající lidi, ale nevidím je běhat všude kolem. Chci-li zázraky, vím, kde je najít."

„Nemohu pochopit, že se dáváte touhle cestou, otče Browne," řekl Vandam vážně. „Připadá mi tak obmezená ; a vy mi nepřipadáte obmezený, třebaže jste kněz. Což nevidíte, že takovýhle zázrak obrátí celý materialismus vzhůru nohama? Poví celému světu velkými písmeny, že duchovní síly mohou pracovat a pracují. Budete sloužit náboženství, jak dosud žádný kněz nesloužil."

Kněz vypadal poněkud upiatěji a jakoby vzal na sebe neuvědomělou a neosobní důstojnost, přes svou zavalitou postavu. „Snad nechcete říci," řekl, „že bych sloužil náboženství něčím, o čem vím, že je to lež? Nevím přesně, co míníte tou větou ; a docela upřímně řečeno, nejsem si jist, víte-li to vy. Lež může sloužit náboženství; ale jistě nemůže sloužit Bohu. A když tak vytrvale narážíte na to, čemu věřím, nebylo by dobře, kdybyste měli nějaké ponětí o tom, čemu věřím, nebylo by dobře, kdybyste měli nějaké ponětí o tom, co to je?"

„Nemyslím, že bych tomu rozuměl," poznamenal milionář starostlivě.

„To si myslím, že ne," řekl otec Brown prostě. „Říkáte, že ta věc byla způsobena duchovními silami. Jakými duchovními silami? Snad nemyslíte, že jej vzali svatí andělé a po-

věsili ho na strom v zahradě — či ano? A co se týče nesvatých andělů — ne, ne, ne. Lidé, kteří to učinili, učinili špatnou věc, ale nešli dále než jejich vlastní špatnost; nebyli dost špatní, aby pracovali s duchovními silami. Vím pohříchu něco o satanismu; byl jsem donucen poznat jej. Vím, co to je, co to prakticky vždycky znamená. Je pyšný a je lstivý. Rád je pánovitý; rád děsí nevinného věcmi jen zpola srozumitelnými, má rád, když dětem naskakuje husí kůže. Proto si tak libuje v tajemství a zasvěcování a tajných společnostech a takových věcech. Jeho oči jsou obráceny dovnitř, a ať připadá jakkoli veliký a vážný, skrývá vždy nepatrný šílený úsměv." Otřásl se náhle, jakoby se ho dotkl ledový závan vzduchu. „To se jich však netýká; ti s tím nemají co dělat, věřte mi. Myslíte si o tom mém ubohém divokém Irčanu, který utíkal zuřivě po ulici, který vyzvonil polovičku toho, jakmile spatřil mou tvář a utekl ze strachu, že by mohl vyzvonit více, myslíte, že mu satan svěřil nějaké tajemství? Připouštím, že se zúčastnil spiknutí, patrně spiknutí s dvěma jinými muži, horšími než je on sám; ale právě pro to všechno byl v neustálém rozčilení, když běžel po cestě a pustil svou pistoli a vyslovil svou kletbu."

„Ale co to všechno pro boha znamená?" ptal se Vandam. „Kdyby byl jen upustil tu hračku — pistoli a vyslovil lacinou kletbu, nebylo by se stalo to, co se stalo, leda zázrakem.

Proto by nebyl Wynd zmizel jako víla. Nebyl by se proto objevil čtvrt míle dále s provazem kolem krku."

„Ne," řekl otec Brown ostře, „ale proč tedy by se to stalo?"

„Nemohu vás stále ještě sledovat," řekl milionář vážně.

„Povídám, proč by se to stalo?" opakoval kněz, projevuje po prvé jakési oživení hraničící s mrzutostí. „Opakujete stále, že by slepý výstřel z pistole nezpůsobil to a nezpůsobil ono; že kdyby to bylo vše, nebylo by došlo k vraždě nebo nebylo by došlo k zázraku. Zdá se, že vás nenapadlo zeptat se, co by se stalo. Co by se stalo vám, kdyby nějaký blázen vystřelil bez důvodu právě pod vaším oknem? Co by se stalo nejdříve?"

Vandam se díval zamyšleně. „Myslím, že bych se podíval z okna," řekl.

„Ano," pokračoval otec Brown, „podíval byste se z okna. To je celý ten příběh. Je to smutný příběh, ale nyní je po něm; a byly zde polehčující okolnosti."

„Proč by mu vyhlížení z okna ublížilo?" ptal se Alboin. „Vždyť nevypadl, jinak by byl nalezen na cestě."

„Ne," řekl otec Brown tiše. „Nevypadl. Vznesl se."

V jeho hlase bylo něco jako zadunění gongu, tón osudu, ale jinak pokračoval pevně:

„Vznesl se, ale ne na křídlech; ne na křídlech nějakých svatých nebo pekelných andělů. Vznesl se na konci šňůry, právě tak, jak jste ho spatřili v zahradě; na smyčce hozené mu na hlavu ve chvíli, kdy ji vyklonil z okna. Nevzpomínáte si na Wilsona, toho velkého sluhu, muže obrovské síly, kdežto Wynd byl lehký jako trpaslík? Nešel Wilson nahoru na půdu pro brožuru do místnosti plné balíků převázaných kotouči a kotouči provazů? Viděl někdo Wilsona od toho dne? Myslím, že ne."

„Myslíte," ptal se tajemník, „že ho Wilson vytáhl z jeho vlastního okna jako pstruha na udici?"

„Ano," řekl druhý, „a spustil jej opět dolů z druhého okna do parku, kde ho třetí spoluvinník přivázal ke stromu. Vzpomeňte si, že byla cesta vždycky prázdná; vzpomeňte si, že zeď naproti byla docela holá; vzpomeňte si, že to všecko bylo odbyto pět minut potom, co dal Irčan znamení pistolí. Byli v tom ovšem tři; a jsem zvědav, uhodnete-li, všichni, kdo to byli."

Všichni tři pohlíželi na hladké čtvercové okno a holou bílou zeď za ním; a nikdo neodpovídal.

„Mimochodem," pokračoval otec Brown, nemyslete, že vám vyčítám nepřirozené závěry. Důvod je skutečně velmi prostý. Vy všichni jste přísahali, že jste zatvrzelí materialisté; a ve skutečnosti jste všichni kolísali na samém kraji

víry — víry skoro ve všechno. Tisíce jich tam dnes kolísá; ale je to ostrá, nepohodlná hrana na sedění. Neustanete, dokud v něco neuvěříte; proto prozkoumal pan Vandam nová náboženství a pan Alboin cituje písmo pro své náboženství dechových cvičení, a pan Fenner přemýšlí o tom Bohu, kterého popírá. Tady se všichni rozcházíte; je přirozené věřit v nadpřirozené. Nikdy nepřipadá přirozené přijímat pouze přirozené věci. Ale ačkoli bylo potřebí jediného dotyku, aby vás strčil do nepřirozeného v těchto věcech, byly tyto věci jediné přirozené věci. Byly nejen přirozené, ale skoro nepřirozeně jednoduché. Myslím, že nebylo nikdy tak docela jednoduchého příběhu, jako je tento."

Fenner se zasmál a pak se podíval zmateně. „Nerozumím jedné věci," řekl. „Byl-li to Wilson, jak mohl Wynd míti takového muže v tak důvěrné blízkosti? Jak mohl býti zavražděn člověkem, kterého viděl denně po léta? Byl známý jako znalec lidí."

Otec Brown uhodil do země deštníkem s důrazem, jaký málokdy dával najevo.

„Ano," řekl skoro vášnivě. „Tak došlo k jeho zavraždění. Právě proto byl zabit. Byl zabit proto, že byl znalcem lidí."

Všichni na něho udiveně pohlíželi, ale on pokračoval skoro jakoby tu nebyli.

„Co jest nějaký člověk, aby mohl být znalcem lidí?" ptal se. „Ti tři byli tuláci, kteří stáli kdysi před ním a byli rozpuštěni rychle napravo

a nalevo na různá místa ; jakoby pro ně neplatila záminka zdvořilosti ani důvěrné vztahy ani svobodná vůle v přátelství. A dvacet let nesmazalo rozhorlení, vzniklé z této nezměrné urážky ve chvíli, kdy se odvážil poznati je na první pohled."

„Ano," řekl tajemník, „rozumím — — — a rozumím, jak to, že vy rozumíte — — — všemu na světě."

„Nu af jsem nectný chlap, jestli rozumím," zvolal prudce hřmotný pán ze Západu. „Váš Wilson a váš Irčan jsou jen párek prohnaných vrahů, kteří zabili svého dobrodince. Nepotřebuji ve své morálce takové černé a krvavé vrahy, af je to náboženství nebo ne."

„Byl to nepochybně černý a krvavý vrah," řekl Fenner klidně. „Nehájím ho ; ale domnívám se, že je povinností otce Browna modlit se za všechny lidi, i za člověka jako byl — —"

„Ano," přizvukoval otec Brown, „je mou povinností modlit se za všechny lidi, i za člověka jako byl Warren Wynd."

V.

Kletba zlatého kříže.

Šest lidí sedělo kolem malého stolku a vypadali tak nesouladně a nahodile, jakoby byl každý z nich zvlášť po ztroskotání lodi vysazen na týž opuštěný ostrůvek. Alespoň moře je obklopovalo; neboť v jistém smyslu byl jejich ostrov uzavřen v jiném ostrově, velkém a plujícím ostrově jako Laputa. Neboť jejich stolek byl jedním z mnoha stolků rozestavených v jídelně obrovské lodi „Moravia“, spěchající nocí a věčnou prázdnotou Atlantického oceánu. Malá společnost neměla nic společného, leč že všichni cestovali z Ameriky do Anglie. Alespoň dva z nich mohou být nazváni proslulostmi; druzí se mohou nazvat temnými a v jednom nebo dvou případech dokonce pochybnými existencemi.

První byl slavný profesor Smaill, odborník v jistých archeologických studiích, týkajících se pozdního byzantského panství. Jeho přednášky na jedné americké universitě byly přijaty jako od první autority i v nejodbornějších sídlech vědy v Evropě. Jeho literární dílo bylo tak prosáklé něžnou a obrazotvornou sympatií

k evropské minulosti, že se cizinci často divili, když ho slyšeli mluvit americkým přízvukem. Ale byl po svém způsobu pravý Američan; měl dlouhé světlé vlasy sčesané nazad s velkého hranatého čela, dlouhé přímé rysy a podivnou směs předpojatosti, vyvážené působivou hbitostí, jako lev, uvažující roztržitě o příštím skoku.

Jenom jedna žena byla v té skupině; a ta byla (jak o ní žurnalisté často říkali) sama sebou hostem, jsouc ochotna hráti hostitelku, ne-li vladařku u toho nebo onoho jiného stolu. Byla to lady Diana Walesová, slavná cestovatelka v tropických i jiných krajích; ale nebylo nic mužského nebo drsného v jejím zjevu u oběda. Sama byla hezká téměř tropickým způsobem, se spoustou ohnivých a těžkých rudých vlasů; byla oblečena, jak říkají žurnalisté, „odvážně", ale měla tvář inteligentní a oči lesklé a poněkud vyboulené jako oči žen, které kladou otázky na politických schůzích.

Ostatní čtyři postavy vyhlížely s počátku jako stíny v této skvělé společnosti; ale při podrobnějším prohlédnutí byly na nich zřejmy rozdíly. Jeden z nich byl mladý muž, zapsaný v seznamu lodních cestujících jako Pavel T. Tarrant. Byl to americký typ, který by se vhodněji mohl nazvat americkým protitypem. Každý národ má patrně svůj protityp; jakousi krajní výjimku, která potvrzuje národní pravidlo. Američané si skutečně váží práce, skoro jako si

Evropané váží války. Je kolem ní záře hrdinnosti, a ten, kdo se jí vyhýbá, je méně než muž. Protityp je nesporný, protože je krajně vzácný. Je to švihák nebo flákač; bohatý marnotratník, který zastupuje podlého darebáka v tak mnohých amerických románech. Pavel Tarrant neměl patrně nic jiného na práci než se převlékat, což dělal asi šestkrát denně, přecházeje do bledších nebo bohatších stínů svých dokonale šedých obleků, jako se jemné stříbro mění za šera. Na rozdíl od většiny Američanů si pěstil velmi pečlivě kučeravý plnovous; a na rozdíl od většiny hejsků i svého typu vypadal spíše nevrle než okázale. Snad bylo něco téměř byronského v jeho mlčení a jeho zasmušilosti.

O dalších dvou cestujících se přirozeně předpokládalo, že patří k sobě; jen proto, že byli oba angličtí přednášeči, vracející se z amerického turné. Jeden z nich byl jakýsi Leonard Smyth, zřejmě nepatrný básník, ale něco jako důležitější žurnalista; s dlouhou hlavou, světlými vlasy, dokonale oblečen a dokonale schopen starat se o sebe. Druhý byl poněkud směšným protikladem, neboť byl malý a tlustý a s černým mrožím vousem, a tak mlčelivý, jako byl ten druhý hovorný. Ale protože byl zároveň obviňován, že oloupil, a vychvalován, že zachránil jednu rumunskou princeznu, ohroženou jaguárem z jeho kočovného zvěřince, a tak hrál úlohu v módní při, předpokládalo se přirozeně, že jeho názory na Boha, pokrok,

vlastní dřívější život a budoucnost anglo-amerických vztahů vzbudí velký zájem a bude oceněn obyvateli Minneapole a Omahy. Šestou a ne nepatrnější osobou byl malý anglický kněz, vystupující pod jménem Brown. Naslouchal hovoru se zdvořilou pozorností, a v tu chvíli si utvořil dojem, že se tu děje něco podivného.

„Doufám, že tyhle vaše byzantské studie, profesore," mluvil Leonard Smyth, „osvětlí poněkud ten příběh s hrobem nalezeným někde na jižním pobřeží; u Brightonu, ne? Brighton je ovšem daleko od Byzance. Ale četl jsem něco o způsobu pohřbívání nebo balsamování nebo něco takového, o kterém se usoudilo, že je byzantský."

„Byzantská studia jistě sahají daleko," odpověděl profesor suše. „Mluví se o odbornících; ale myslím, že nejtěžší věcí na světě je třídit na odbory. Na příklad v tomto případě: jak může někdo vědět něco o Byzanci, dokud neví nic o Římu před ní a o Islamu po ní? Většina arabského umění bylo staré byzantské umění; jen si vezměte algebru — —"

„Ale já si nechci vzít algebru," zvolala dáma rozhodně. „Nikdy jsem to nedělala a neudělám. Ale strašně se zajímám o balsamování. Víte, byla jsem při tom, když Gatton otevíral babylonské hrobky. Od té doby mi mumie a zachovaná těla a to všechno připadá docela úchvatné. Povídejte nám o tom."

„Gatton byl zajímavý muž," řekl profesor. „Byla to zajímavá rodina. Ten jeho bratr, který byl v parlamentě, byl mnohem více než všední politik. Nikdy jsem nerozuměl fašistům, až když měl tu řeč o Italii."

„Ale na téhle cestě nejedeme do Italie," řekla lady Diana umíněně, „a myslím, že vy jedete na to místo, kde se našel hrob. Je to v Sussexu, že?"

„Sussex je pěkně veliký, jak bývají tyhle malé anglické úseky," odpovídal profesor. „Může se tamtudy bloudit pěknou dobu, a je to dobré místo na toulky. Je to podivuhodné, jak velké vypadají ty nízké kopce, když jste na nich." kopce, když jste na nich."

Náhle všechno bezdůvodně umlklo; a pak dáma řekla: „Oh, půjdu na palubu," a vstala, a muži vstali s ní. Ale profesor váhal, a malý kněz poslední opouštěl stůl, skládaje pečlivě svůj ubrousek. A když zůstali tak sami spolu, řekl profesor náhle svému společníku:

„Co byste řekl smyslu toho malého hovoru?"

„Nu, když se mne ptáte," řekl otec Brown s úsměvem, „bylo tu něco, co mne poněkud pobavilo. Možná, že se mýlím; ale zdálo se mi, že se společnost třikrát pokusila přimět vás k hovoru o balsamovaném těle, o kterém se říká, že bylo nalezeno v Sussexu. A vy sám jste velmi zdvořile navrhl rozhovor — nejprve o algebře,

potom o fašistech a na konec o krajině v horách."

„Zkrátka," odpověděl profesor, „jste si myslil, že jsem ochoten mluvit o čemkoli vyjma o tom. Měl jste docela pravdu."

Profesor chvíli mlčel, pohlížeje na ubrus na stole; pak vzhlédl a promluvil s náhlou vznětlivostí, která připomínala lví skok.

„Podívejte se, otče Browne," řekl, „pokládám vás za nejmoudřejšího a nejnevinnějšího muže, s jakým jsem se kdy setkal."

Otec Brown byl velmi anglický. Měl všechnu obvyklou národní bezradnost v tom, co má dělat s vážnou a upřímnou poklonou, náhle mu vyslovenou po americkém způsobu. Jeho odpovědí bylo bezvýznamné zamumlání; a byl to profesor, který pokračoval s touž trhavou vážností:

„Vidíte, až k jistému bodu je to všechno dosti prosté. Křesťanský hrob z temných věků, patrně nějakého biskupa, byl nalezen pod kostelíčkem v Dulhamu na sussexském pobřeží. Vikář je náhodou sám poněkud archeologem a podařilo se mu vypátrat mnohem více než já doposud vím. Byla tu pověst, že to tělo bylo balsamováno způsobem obvyklým u Řeků a Egypťanů, ale neznámým na západě, hlavně v té době. Pan Walters (tak se jmenuje vikář) je tedy přirozeně překvapen byzantskými vlivy. Ale vypozoroval také něco jiného, co mne osobně ještě více zajímá."

Jeho dlouhá, vážná tvář jakoby se ještě prodloužila a zvážněla, když se mračil na stolní ubrus. Jeho dlouhé prsty kreslily na něm nějaké vzory, jako plány mrtvých měst a jejich chrámů a hrobů.

„Řeknu vám tedy, a nikomu jinému, proč musím být tak opatrný v hovoru o tom předmětě v smíšené společnosti; a proč musím být tím obezřelejší, čím horlivěji o tom všichni mluví. Shledalo se také, že je v rakvi řetěz s křížem, dosti všední na pohled, ale s nějakým tajným symbolem vzadu, jaký je jen ještě na jednom kříži na světě. Je to jedno z tajemství velmi časné církve a předpokládá se, že znamená svatého Petra, zřizujícího svou diecési v Antiochii než přišel do Říma. Zkrátka, jsem přesvědčen, že jest tu jen jeden podobný kříž, a ten náleží mně. Slyšel jsem, že se něco povídá o nějaké kletbě na něm; ale nevšímám si toho. Ale ať je tu kletba nebo ne, je tu jistě v jistém smyslu nějaké spiknutí; ačkoli by to spiknutí mohlo záležet v jediném člověku."

„V jediném člověku?" opakoval otec Brown skoro mechanicky.

„V jednom šílenci, pokud vím," řekl profesor Smaill. „Je to dlouhý příběh a skoro pošetilý."

Znovu se odmlčel a stále kreslil prstem po ubruse čáry jako architektonické kresby, a potom pokračoval:

„Snad bude lépe, když vám to povím od začátku, pro případ, že byste viděl nějaký smysl v příběhu, který je pro mne nesmyslný.

Začalo to před mnoha lety, když jsem soukromě podnikal nějaké výzkumy starožitností na Krétě a na řeckých ostrovech. Mnohé z nich jsem dělal docela sám; někdy za hrubé a dočasné pomoci obyvatel toho místa, a někdy doslovně sám. Za těchto posledních okolností jsem nalezl bludiště podzemních chodeb, které na konec vedly k hromadě drahocenných odpadků, rozbitých ozdob a rozházených drahokamů, které jsem pokládal za zbytky nějakého zapadlého oltáře, a mezi nimi jsem našel podivný zlatý kříž. Obrátil jsem jej, a na rubu jsem našel rybu, symbol časného křesťanství, ale tvaru a vzoru poněkud odlišného od obvyklých, a jak se mi zdálo realističtějšího — jakoby ten starý rytec chtěl, aby nebyla pouze obvyklým symbolem nebo nimbem, ale spíše jako opravdová ryba. Zdálo se mi, jakoby byla na jednom konci zploštělá nejen pro čistě matematickou dekoraci, ale spíše jako jakási hrubá anebo dokonce divošská zoologie.

Abych vám krátce vysvětlil, proč jsem to pokládal za důležité, musím vám sdělit cíl badání. Především mělo jakýsi ráz vykopávky. Byli jsme na stopě nejen starožitnostem, ale také obchodníkům se starožitnostmi. Měli jsme důvod k názoru, nebo někdo z nás myslil, že jej máme, že tyto podzemní chodby, většinou

z minoánské doby, jako ta slavná chodba, která se pokládá za labyrint Minotaurův, nebyly ve skutečnosti zanechány a opuštěny neporušeny po celé ty věky od Minotaura po moderní výzkumy. Věřili jsme, že tato podzemní místa, řekl bych skoro tato podzemní města a vesnice, byla již mezi tou dobou proniknuta nějakými lidmi, vedenými týmž důvodem. Názory o tom důvodu se rozcházely: někteří tvrdili, že vladaři nakázali oficiální prozkoumání z čistě vědecké zvědavosti; jiní, že zuřivá móda za pozdního římského císařství všech ponurých asijských pověr utvořila nějakou bezejmennou manichejskou sektu nebo něco podobného, shromažďující se ve sklepeních k orgiím, které se musily skrývat před tváří slunce. Já náležím ke skupině, která věřila, že se těchto sklepení užívalo stejně jako katakomb. Totiž věřili jsme, že při nějakém pronásledování, které se rozpoutalo jako požár po celém císařství, se křesťané skrývali v těchto starých, kamenných pohanských labyrintech. Proto jsem se zachvěním ostrým jako hromová rána našel a sebral zapadlý zlatý kříž a spatřil výkres na něm; a ještě s větším záchvěvem štěstí, když jsem se obrátil, abych opět vyšel ven a nahoru na denní světlo, jsem pohlédl na holé kamenné stěny, které se táhly do nekonečna podél nízkých chodeb, a spatřil jsem tu v ještě hrubších obrysech, ale pokud možno ještě neomylněji nakreslenu podobu ryby.

Něco na ní připomínalo, že by to mohla být zkamenělá ryba nebo nějaký počáteční organismus, upevněný navždy v zamrzlém moři. Nemohl jsem prozkoumat tuto analogii, jinak nesouvisící s pouhou kresbou vyškrabanou nebo načmáranou na kameni, až když jsem si uvědomil, že jsem si řekl ve svém podvědomí, že první křesťané musili vypadat poněkud jako ryby, němí a žijící v zapadlém světě šera a mlčení, zapadlí hluboko pod lidskými kroky a pohybující se ve tmě a soumraku a nehlasném světě.

Každý, kdo prochází kamennými chodbami, ví, co to je být pronásledován přízračnými kroky. Ozvěna klape nebo pleská za ním nebo před ním, takže je skoro nemožno uvěřit v samotu člověku, který je skutečně sám. Já jsem byl zvyklý na účinky takové ozvěny a až do nedávna jsem si jí příliš nevšímal, až když jsem zahlédl symbolickou podobou vyškrabanou na skalní zdi. Zastavil jsem se, a v též chvíli mi připadalo, že se mi i srdce zastavilo. Neboť mé kroky se zastavily, ale ozvěna pokračovala.

Běžel jsem vpřed, a zdálo se mi, jakoby strašidelné kroky běžely také, ale ne s tím přesným napodobením, které značí hmotný ohlas zvuku. Znovu jsem se zastavil, a kroky se také zarazily: ale byl bych mohl přisahat, že se zarazily o okamžik později; zavolal jsem otázku;

a dostal jsem odpověď na své zvolání; ale nebyl to můj vlastní hlas.

Zazněl za rohem skály právě přede mnou; a za celé té příšerné honby jsem si všiml, že jsem se zastavil a mluvil vždycky na nějakém takovém rohu zahnuté cesty. Malá prostora přede mnou, kterou mohla osvětlit má malá elektrická lampička, byla vždy prázdná jako prázdný pokoj. Za takových podmínek jsem měl nevím s kým rozhovor, jenž trval po celou cestu až k prvnímu bílému záblesku denního světla, a ani tam jsem nemohl pochopit, jak zmizel v denním světle. Ale ústí bludiště bylo plno vchodů a puklin a roklí, a nebylo by mu nesnadno uskočit nějak zpět a zmizet opět v podsvětí sklepů. Vím jen, že jsem vyšel k opuštěnému úpatí velké hory jako mramorová terasa, zpestřenému jen zeleným porostem, který vypadal nějak tropičtěji než holá skála, jako ten orientální vpád, který se porůznu rozprostřel po sklonku klasické Hellady. Pohlížel jsem odtamtud na bezvadně modré moře a slunce svítilo vytrvale na naprostou opuštěnost a ticho; nebylo tu ani stébla trávy, které by se pohnulo šelestem útěku, ani stínu člověka.

Byl to strašný rozhovor; tak důvěrný a tak osobitý a přece tak nahodilý. Ten tvor bez těla, bez tváře, bez jména a přece volající mne jménem, ke mně hovořil v těch hrobkách a jeskyních, kde jsme byli zaživa pohřbeni, s menší

vášní a dramatičností než kdybychom seděli ve dvou lenoškách v klubu.

Ale řekl mi také, že bez výhrady zabije mne nebo kohokoli jiného, kdo se zmocní kříže se znamením ryby. Řekl mi upřímně, že není takový blázen, aby mne napadl tady v tom bludišti, když ví, že mám nabitý revolver, a že se vydává právě takovému nebezpečí jako já. Ale řekl mi stejně klidně, že si promyslí mé zavraždění s jistotou úspěchu, že si rozmyslí každou podrobnost a vyhne se každému nebezpečí s takovou uměleckou přesností, jakou věnuje čínský řemeslník nebo indický vyšívač životnímu uměleckému dílu. Ale nebyl to orientálec; jsem si jist, že to byl bílý muž. Mám podezření, že to byl můj krajan.

Od té doby jsem dostával čas od času značky a symboly a podivné, neosobní vzkazy, které mne konečně přesvědčily, že je-li ten člověk maniak, je to monomaniak. Říká mi stále týmž lehkým a nesouvislým způsobem, že jeho přípravy na mou smrt a pohřeb uspokojivě pokračují; a že jediný způsob, jakým mohu předejít to, aby byly vyvrcholeny pohodlným úspěchem, je vzdát se památky, která je v mém majetku — jedinečného kříže, který jsem nalezl ve sklepení. Nezdá se, že by měl k tomu předmětu nějaké náboženské pocity nebo fanatismus; zdá se, že nemá jiné vášně než vášeň sběratele zvláštností. To je jedna z věcí, která utvrzuje mé přesvědčení, že je to muž ze zá-

padu a nikoli z východu. Ale tahle zvláštní kuriosita ho patrně docela pobláznila.

A pak přišla ta zpráva, až dosud neprokázaná; o duplikátu té památky, nalezeném na balsamovaném těle v sussexském hrobě. Byl-li dříve maniakem, změnily ho tyto novinky v demoniaka, posedlého sedmi demony. Že je tu jeden takový kříž, který náleží někomu jinému, bylo již dosti zlé, ale že tu jsou dva a žádný nenáleží jemu, bylo nesnesitelné utrpení. Jeho šílené vzkazy začaly přicházet často a rychle jako dešť otrávených šípů; a každý volal s větší jistotou než předešlý, že mne zastihne smrt ve chvíli, kdy vztáhnu svou nehodnou ruku po kříži v hrobě."

„Nikdy mne nepoznáte," psal, „nikdy nevyslovíte mé jméno; nikdy nespatříte mou tvář; zemřete a nikdy se nedovíte, kdo vás zabil. Mohu být v kterékoli formě mezi těmi, kdož jsou kolem vás; ale budu vždy jedině v té, na kterou jste se zapomněl podívat."

Podle těch hrozeb soudím, že mne patrně následuje na této výpravě; a pokouší se ukrást památku nebo mi něco provést, aby ji získal. Ale protože jsem toho muže v celém životě nikdy nespatřil, může to být skoro každý, s kým se setkávám. Logicky řečeno může to být jeden z číšníků, kteří mne obsluhují u stolu. Může to být jeden z cestujících, kteří sedí se mnou u stolu."

„Může to být já!“ řekl otec Brown s veselým pohrdáním gramatiky.

„Může to být kdokoli jiný,“ odpovídal Smaill vážně. „To jsem mínil tím, co jsem právě řekl. Vy jste jediný člověk, o kterém mám jistotu, že nejste nepřítel.“

Otec Brown vyhlížel opět rozpačitě; potom se usmál a řekl:

„Nu, je to dost podivné, ale nejsem. Hlavně musíme uvažovat o nějaké možnosti, jak se dovědět, je-li tady, dříve než — než se stane nepohodlným.“

„Je jedna možnost, jak ho najít, myslím,“ poznamenal profesor poněkud zachmuřeně; „až dojedeme do Southamptonu, pojedu hned vozem po pobřeží; byl bych rád, kdybyste jel se mnou, ale jinak se ovšem naše malá společnost rozejde. Objeví-li se někdo z nich opět na tom malém hřbitově na sussexském pobřeží, budeme vědět, kdo to vlastně je.“

Profesorův program byl přesně proveden, alespoň pokud se týče vozu a jeho nákladu ve formě otce Browna. Jeli po pobřežní cestě s mořem po jedné straně a hampshirskými a sussexskými kopci po druhé; a nebylo vidět ani stínu pronásledování. Když se přiblížili k městečku Dulhamu, přešel jejich cestu jen jediný člověk, který byl v nějakém spojení s celou věcí; žurnalista, který si právě prohlédl kostel a byl zdvořile doprovázen vikářem nově vykopanou kaplí; ale jeho poznámky a zápisky se zdály

být docela všedně novinářského druhu. Ale profesor Smaill měl snad poněkud velkou obrazotvornost a nemohl se zbavit pocitu něčeho zvláštního a zastrašujícího v chování a zjevu toho muže, který byl velký a ošumělý, se zahnutým nosem a vpadlýma očima, s vousy ochable splihlými. Nevypadal ani dost málo oživen svou poslední zkušeností prohlížeče památek; skutečně se zdálo, jakoby se vzdaloval co možná nejrychleji s dohledu, když ho zastavili otázkou.

„Je na tom všem nějaká kletba," řekl; „kletba místa podle průvodce nebo faráře nebo nejstaršího obyvatele nebo kdo je ta osoba, a skutečně to tu tak vypadá. Kletba nebo ne, jsem rád, že jsem se odtamtud dostal."

„Věříte v kletby?" otázal se Smaill zdvořile.

„Nevěřím v nic; jsem žurnalista," odpověděl melancholický tvor; „Boon z Denního Telegrafu. Ale tady v té kobce je něco strašidelného; nemohu popřít, že jsem cítil mrazení." A vykročil k nádraží co nejrychlejšími kroky.

„Vypadá jako havran nebo vrána, ten člověk," poznamenal Smaill, když se obrátil ke hřbitovu. „Co se to říká o zlověstném ptáku?"

Vstoupili na hřbitov, a oči amerického milovníka starožitností spočinuly rozkošnicky na osamělém krytu hřbitovních vrat a neproniknutelném černém tisovém houští, které vyhlíželo jako noc sama popírající jasné denní

světlo. Cestička se vinula mezi zvlněnou drnovou rovinou, ve které se klonily náhrobní kameny na všechny strany jako kamenné vory rozházené po zeleném moři, až došla k vrcholku, za kterým se rozlévalo velké šedé moře samo jako zelená přehrada s bledými světly jako z ocele. Téměř u jejich nohou se hustá nepoddajná tráva měnila v chumáče chaluh a končila šedožlutým pískem; a na krok nebo dva od chaluhy stála nehybná postava, odrážející se temně proti ocelovému moři. Kdyby neměla temněšedý oblek, mohla by to skoro být socha na nějakém náhrobním pomníku. Ale otec Brown poznal ihned něco v elegantním nahrbení ramen a poněkud zasmušilém vykroucení krátkého vousu.

„Hola!“ zvolal profesor archeologie, „to je ten člověk Tarrant — může-li se nazvat člověkem. Pomyslil jste si, když jsem mluvil na lodi, že bych kdy dostal tak rychle odpověď na svou otázku?“

„Pomyslil jsem si, že byste na ni mohl dostat mnoho odpovědí,“ odpovídal otec Brown.

„Co, jak to myslíte?“ ptal se profesor, a vrhl na něho pohled přes rameno.

„Myslím,“ odpověděl druhý mírně, „že se mi zdálo, že slyším hlasy za tisem. Nemyslím, že je pan Tarrant tak samotný, jak vypadá; skoro bych se odvážil říci, tak samotný, jak chce vypadat.“

Právě, když se Tarrant obracel pomalu svým zádumčivým způsobem, přišlo potvrzení. Jiný hlas, vysoký a poněkud drsný, ale přece jen ženský, pronesl se zkušeným posměškem:

„A jak jsem mohla vědět, že tu bude?“

Bylo zřejmo, že tato veselá poznámka nebyla adresována profesoru Smaillovi; musil proto usoudit s jistým vztekem, že je tu přítomna ještě třetí osoba. Když vyšla lady Diana Walesová zářící a rozhodná jako vždy ze stínu tisu, všiml si mrzutě, že má za sebou živý stín. Hubená švižná postava Leonarda Smythe, toho pochlebného spisovatele, se objevila bezprostředně za jejím vlnivým obrysem, a usmíval se s hlavou poněkud na stranu jako pes.

„Proklatě!“ bručel Smaill. „Vždyť oni jsou všichni tady! Nebo všichni vyjma toho malého komedianta s mrožími kníry.“

Zaslechl, jak se otec Brown vedle něho mírně zasmál; a opravdu se situace stala více než směšnou. Jakoby dělala kolem jejich uší kotrmelce a kejkle jako v pantomimickém kousku; neboť i když mluvil profesor, nabývala jeho slova nejsměšnějšího protikladu. Kulatá hlava s groteskním černým půlměsícem z vousů se vynořila náhle a přízračně z díry v zemi. O okamžik později si uvědomili, že je díra ve skutečnosti velmi velkou dírou, vedoucí k žebříku, který sestupoval do útrob země; že to je vlastně vchod do podzemní místnosti, na kterou se přišli podívat. Malý mužíček našel

první vchod a sestoupil již po jedné nebo dvou příčkách žebříku, než opět vystrčil hlavu, aby oslovil své spolucestující. Vyhlížel jako nějaký obzvlášť pošetilý hrobník v parodii na Hamleta. Řekl jen rychle pod svým hustým vousem: „Je to tady.“ Ale ostatním členům společnosti to připadalo v náhlém uvědomění, jakoby ho nikdy před tím nebyli slyšeli mluvit, ačkoli seděli týden proti němu při jídle; a že ačkoli byl považován za anglického přednášeče, promluvil se skoro tajemným cizím přízvukem.

„Vidíte, drahý profesore,“ zvolala lady Diana s břitkou veselostí, „vaše byzantská mumie byla prostě příliš lákavá, abychom ji vynechali. Musila jsem se zkrátka přijít na ni podívat; a jsem si jista, že pánové cítili totéž. Nyní nám o ní musíte všecko říci.“

„Nevím o ní všecko,“ řekl profesor vážně, ne-li pochmurně. „V jistém ohledu nevím ani, co je to — všecko o ní. Je to jistě podivné, že jsme se měli všichni opět tak záhy setkat; ale zdá se mi, že není hranic pro moderní touhu po vědění. Chceme-li však všichni navštívit to místo, musí se tak stát odpovědným způsobem, a odpustíte-li, za odpovědného vůdcovství. Musíme to oznámit tomu, kdo má na starosti vykopávky; patrně musíme alespoň zapsat svá jména do knihy.“

Něco skoro jako hádka následovalo po této srážce mezi netrpělivostí lady a podezřením archeologa; ale nakonec zvítězil profesor se

svým trváním na oficiálních právech vikářových a místních výzkumů. Mužíček s knírem vylezl opět váhavě z hrobu a mlčky se podrobil názoru o méně výbojném postupu. Na štěstí se objevil na místě sám duchovní, šedovlasý, hezký pán, jehož stáří bylo ještě zdůrazněno dvojitými brýlemi; s profesorem navázal sice rychle přátelství jako s kolegou sběratelem, ale na poněkud pestrou skupinu jeho společníků se zdál pohlížet spíše s nepřátelstvím než s pobavením.

„Doufám, že není nikdo z vás pověrčivý," řekl vesele. „Musím vám říci, abych s tím začal, že se této věci připisují všemožné zlé předzvěsti a kletby, které prý visí nad našimi oddanými hlavami. Právě jsem rozluštil latinský nápis, který byl nalezen nad vchodem do kaple; a zdálo by se, že v něm není méně než tři kletby: kletba nad vstupem do uzavřené místnosti, dvojnásobná kletba nad otevřením rakve a trojnásobná a nejstrašnější kletba nad dotknutím se zlaté památky, která v ní byla nalezena."

„Obě dvě první prokletí jsem již na sebe přivolal," dodal s úsměvem, „ale bojím se, že i vy se budete musit vydat v nebezpečí první a nejmírnější z nich, máte-li vůbec něco vidět. Podle pověsti se kletby vyplňují poněkud váhavě, v dlouhých přestávkách a při pozdějších příležitostech. Nevím, bude-li vám to všechno po chuti."

A důstojný pan Walters se znovu usmál svým unaveným a blahovolným způsobem.

„Pověst," opakoval profesor Smaill, „jaká je to pověst?"

„Je to poněkud dlouhá pověst a mění se jako všechny místní legendy," odpověděl vikář. „Ale nepochybně pochází z téže doby jako hrob; a její obsah je v nápise a je zhruba takový: Guy de Gisors, majitel zdejšího panství na začátku třináctého století, zatoužil po krásném černém koni, který patřil vyslanci z Janova, a kterého nechtěl obchodně praktický kníže prodat jinak než za obrovskou cenu. Lakota dohnala Guye k zločinu vyloupení svatyně a podle pověsti dokonce i k zavraždění biskupa, který tu tenkrát sídlil. Biskup pronesl kletbu, která měla padnout na každého, kdo by nadále měl v majetku zlatý kříž z místa jeho odpočinku v hrobě anebo se pokusil získat jej, když se sem jednou navrátil. Lenní pán získal peníze na koně tím, že prodal zlaté památky zlatníkovi v městě; ale prvního dne, kdy sedl na koně, se zvíře vzepialo a shodilo jej před kostelním vchodem, a on si zlámal vaz. Zatím zlatník, který byl až doposud zámožný a úspěšný, přišel na mizinu řadou nevysvětlitelných událostí a upadl do rukou židovského lichváře, žijícího na panství. Nakonec, když nešťastný zlatník viděl před sebou jen smrt hladem, se oběsil na jabloni. Zlatý kříž se vším jeho ostatním zlatem, domem, obchodem a nástroji již dávno před tím přešel

do rukou lichváře. Ale syn a dědic lenního pána, poděšen osudem svého rouhavého otce, se stal pobožnůstkářem v temném a přísném duchu těch dob a pokládal za svou povinnost pronásledovat každé kacířství a nevíru mezi svými vasaly. Tak žid, kterého otec cynicky snášel, byl nemilosrdně upálen na rozkaz syna; takže také on trpěl za to, že měl ve svém majetku památku; a po třech rozsudcích byl vrácen kříž do hrobu biskupova; a od té doby ho žádné oko nespatřilo a žádná ruka se ho nedotkla."

Lady Diana Walesová vypadala více vzrušena, než by se bylo mohlo očekávat.

„Skutečně, mě z toho trochu mrazí," řekla, když pomyslím, že my máme být první vyjma vikáře."

Průkopník s velkými kníry a lámanou angličtinou nesestoupil přece jen po svém oblíbeném žebříku, kterého vpravdě používali jen někteří z dělníků pracujících na vykopávání; neboť kněz je vedl kolem k většímu a pohodlnějšímu vchodu asi o sto metrů dále, odkud se sám před chvíli vynořil ze svých podzemních výzkumů. Tady se sestupovalo po mírném pozvolném svahu bez nesnází přes to, že se stmívalo; a brzy na to postupovali v řadě za sebou tunelem černým jako smůla, a teprve za nějakou dobu zahlédli záblesk světla před sebou. Během tichého pochodu zaslechli jednou zvuk jako zajiknutí dechu, nebylo možno říci, čí dech to byl; a jednou zaslechli zaklení jako tlumený

výbuch, a bylo vysloveno v neznámém jazyku.

Vešli do kruhové místnosti jako basilika, obklopené kruhovými oblouky; neboť kaple byla vystavěna dříve, než vnikl první zašpičatělý gotický oblouk jako oštěp do naší civilisace. Záblesk zelenavého světla mezi některými sloupy naznačoval místo, kde byl jiný východ do světa nahoře, a vzbuzoval nejasný pocit, jakoby to bylo pod mořem, který byl ještě zesílen jedním nebo dvěma náhodnými a snad fantastickými znaky. Neboť zubovitý normánský vzor byl slabě znatelný na všech obloucích, a dodával jim nad sklepní temnotou zdání tlam obludných žraloků. A temná hmota samotné hrobky uprostřed s otevřeným kamenným víkem mohla skoro být jícnem nějaké velryby.

Buď z pocitu vhodnosti nebo z nedostatku modernějšího zařízení osvětlil kněžský badatel kapli pouze čtyřmi vysokými svícemi ve velkých dřevěných svícnech stojících na podlaze. Z těch byla jen jedna rozsvícena, když vstoupili, a rozlévala slabé světlo po velebných architektonických formách. Když se všichni shromáždili, rozsvítil kněz tři ostatní svíce, a vzhled i vnitřek velkého náhrobku se objevil jasněji zrakům.

Všechny zraky se obrátily nejprve k tváři mrtvoly, zachovávající všemi těmi věky rysy života nějakým tajným východním prostředkem, jak se povídalo, zděděným z pohanských dob a neznámým na prostých hřbitovech našeho ostrova. Profesor stěží potlačil výkřik podivu;

neboť ačkoli byla tvář bledá jako vosková maska, vypadala jinak jako spící člověk, který právě v tu chvíli zavřel oči. Byla to tvář asketického, snad dokonce fanatického typu, se silnou soustavou kostí; tělo bylo zahaleno do zlatého roucha a nádherných oděvů, a vysoko na prsou, tam, kde začíná hrdlo, se třpytil slavný zlatý kříž na krátkém zlatém řetězu nebo spíše náhrdelníku. Kamenná rakev se otevírala pozdvižením víka u hlav a to se podepíralo o dva silné kůly nebo bidla, zapadající za okraj vrchní desky a zaražené do rohů rakve za hlavou mrtvoly. Proto bylo méně vidět z nohou nebo spodní části postavy, ale světlo svíček osvětlovalo plně tvář; a v protikladu k její barvě mrtvé slonoviny se zdálo, že se zlatý kříž pohybuje a jiskří jako oheň.

Na velkém čele profesora Smailla se objevila hluboká vráska přemýšlení nebo možná napětí od chvíle, kdy kněz vypravoval příběh kletby. Ale ženský pud, ne nedotčený ženskou hysterií, pochopil smysl jeho zamyšlené nehybnosti lépe než muži kolem něho. V tichu svíčkou osvětleného sklepení vykřikla náhle ľady Diana: „Nedotýkejte se ho, prosím vás!“

Ale muž již učinil jeden ze svých prudkých lvích pohybů, nakloniv se nad tělo. V nejbližším okamžiku sebou všichni trhli, někteří vpřed a jiní nazpět, ale všichni s poděšeným schoulením, jakoby se řítila nebesa.

Jak položil profesor prst na zlatý kříž, poskočily a napnuly se náhle jako jediným trhnutím dřevěné podpěry, které se lehko ohýbaly pod váhou kamenného víka. Okraj kamenné desky sklouzl s dřevěných kůlů; a všechny přítomné duše a srdce sevřel chorobný pocit řítící se zkázy, jakoby byli všichni vrženi do propasti. Smaill ucukl rychle hlavou, ale ne včas; a ležel bez smyslů vedle rakve v rudé kaluži krve z lebky. A stará kamenná rakev se zase zavřela, jako byla po staletí; leda že jeden nebo dva úštěpky nebo třísky vězely ve štěrbině, připomínajíce strašidelně kosti roztříštěné obrem. Velryba sklapla své kamenné čelisti.

Lady Diana se dívala na tu zkázu očima, které vyzařovaly elektrický žár šílenství; její ryšavé vlasy vypadaly šarlachově proti bledé tváři a zelenavému šeru. Smyth na ni pohlížel stále ještě s držením hlavy, které připomínalo psa, ale byl to výraz psa, který se dívá na pána, jehož neštěstí může jen částečně chápat. Tarrant a cizinec ztuhli ve svém obvyklém zasmušilém postoji; ale jejich tváře zežloutly jako jíl. Zdálo se, že vikář omdlel. Otec Brown poklekl u padlé postavy, pokoušeje se zjistit její stav.

K obecnému překvapení mu přikročil na pomoc byronský povaleč Pavel Tarrant.

„Bylo by lépe, kdybychom jej vynesli na vzduch," řekl. „Doufám, že je tu ještě naděje."

„Není mrtev," řekl otec Brown tiše, „ale myslím, že je s ním velmi zle; nejste náhodou lékař?"

„Ne, ale pochytil jsem svého času mnoho věcí," řekl druhý. „Ale o mne nyní nejde. Mé skutečné povolání by vás patrně překvapilo."

„Nemyslím," odpověděl otec Brown s lehkým úsměvem. „Přemýšlel jsem o tom během půl cesty. Jste detektiv, který někoho sleduje. Nu, kříž je alespoň nyní jist před zloději."

Za hovoru zdvihl Tarrant bezvládnou postavu padlého muže se silou a zručností a opatrně jej nesl k východu. Odpověděl přes rameno: „Ano, kříž je v bezpečí."

„Myslíte, že nikde jiný není," odpověděl Brown. „Myslíte taky na kletbu?"

Otec Brown byl následující hodinu nebo dvě pod tíhou zakaboněného zmatku, který neměl nic společného s tragickou příhodou. Zúčastnil se odnášení oběti do hospůdky proti kostelu. Promluvil s lékařem, který zjistil, že je rána stejně vážná jako nebezpečná, ačkoli jistě ne smrtelná, a přinesl zprávy malé skupině cestovatelů, která se shromáždila kolem stolu v místnosti hostince. Ale ať šel kamkoli, všude ho tísnil mrak tajemství, a čím hlouběji uvažoval, tím více mrak temněl. Neboť hlavní záhada byla stále a stále tajemnější, právě v poměru, jak se mu menší záhady v duši vyjasňovaly. Přesně v poměru, jak se začínal vysvětlovat význam jednotlivých osob v pestré skupině,

stávala se věc, která se přihodila, stále nevysvětlitelnější. Leonard Smyth přišel jen proto, že přišla lady Diana; a lady Diana přišla jen proto, že se jí zachtělo. Byli zapleteni do jednoho z těch povrchních společenských flirtů, které jsou tím nevinnější, protože jsou polointelektuální. Ale ta dáma si ve svém romantismu zachovávala pověrčivost; a byla dokonale pokořena hrozným zakončením svého dobrodružství. Pavel Tarrant byl soukromý detektiv, možná, že sledující flirt na přání nějaké ženy nebo manžela; možná že stopoval cizího přednášeče s knírem, který se velmi podobal nevítanému vetřelci. Ale měl-li on nebo kdokoli jiný v úmyslu ukrást památku, byl tento úmysl nakonec zmařen. A podle vší lidské pravděpodobnosti bylo to, co ji zmařilo, buď neuvěřitelná náhoda nebo zasažení starobylé kletby.

Jak tu stál v neobvyklém zmatku na vesnické ulici mezi hostincem a kostelem, pocítil lehké překvapení při spatření neočekávané postavy, s kterou se nedávno seznámil, jak se blíží ulicí. Žurnalista pan Boon, vyhlížející velmi divoce v slunečním světle, které osvětlovalo jeho ošumělý oděv jako na strašáku, upíral své temné a zapadlé oči (ležící poněkud blízko sebe po stranách dlouhého svislého nosu) na kněze. Ten vzhlédl dvakrát, než si uvědomil, že těžký tmavý vous skrývá něco jako pošklebek nebo alespoň rozšklebený úsměv.

„Myslil jsem, že jste odešel," řekl otec Brown poněkud ostře. „Myslil jsem, že jste odjel tím vlakem před dvěma hodinami."

„Nu vidíte, že ne," řekl Boon.

„Proč jste se vrátil?" ptal se kněz skoro přísně.

„Tohle není pro žurnalistu malý venkovský ráj, který by se měl spěšně opustit," odpověděl druhý. „Věci se tu dějí příliš rychle, aby stálo za to vrátit se na tak hloupé místo, jako je Londýn. Ostatně mne nemohou vyloučit z té věci — míním z té druhé věci. Já jsem nalezl tělo nebo alespoň šaty. Podezřelé jednání s mé strany, ne? Snad si myslíte, že jsem se chtěl přestrojit do jeho šatů. Nebyl by ze mne pěkný farář?"

A hubený dlouhonosý žvanil udělal náhle výstřední pohyb uprostřed náměstí, roztahuje paže a vztahuje své temné ruce v rukavicích v jakémsi směšném požehnání se slovy: „Oh, drazí bratři a sestry, chtěl bych vás všechny obejmouti — —"

„O čem to pro Boha mluvíte?" zvolal otec Brown a zaklepal lehce na kamení svým objemným deštníkem, neboť byl o něco méně trpělivý než obvykle.

„Oh, dovíte se o tom všechno, když se zeptáte své společnosti v hostinci," odpověděl Boon opovržlivě. „Ten pan Tarrant mne patrně podezírá jen proto, že jsem našel šaty; ačkoli přišel jen o minutu později, aby je našel sám.

Ale v téhle věci je plno tajemství. Ten mužíček s velkým knírem může mít v sobě více, než prozrazují jeho oči. Co se toho týče, nevím, proč byste nebyl mohl zabít toho chudáka vy sám.“

Nezdálo se, že by byl otec Brown v nejmenším znepokojen narážkami, ale byl nesmírně uražen a rozzloben tou poznámkou.

„Myslíte,“ ptal se prostě, „že jsem se to já pokusil zabít profesora Smailla?“

„Vůbec ne,“ řekl druhý, mávaje rukou se vzhledem člověka, který velkomyslně ustupuje; „spousta mrtvol, ze kterých jste si mohl vybrat. Nejste omezen na profesora Smailla. Což nevíte, že se vyskytl ještě někdo mnohem mrtvější než profesor Smaill? A nevím, proč byste jej nebyl vy odpravil klidným způsobem. Náboženské nesrovnalosti, víte — — žalostná nesjednocenost křesťanství — — Zdá se mi, že jste vždycky toužil dostat nazpět anglické faráře.“

„Vrátím se do hospody,“ řekl kněz klidně. „Pravíte, že lidé tam vědí, co chcete říci; a o n i snad mi to budou moci povědět.“

Ve skutečnosti byl hned nato jeho soukromý zmatek rozptýlen na chvíli novinkami o nové pohromě. Jakmile vstoupil do malé místnosti, kde byl shromážděn zbytek společnosti, prozradilo mu něco v jejich bledých tvářích, že jsou poděšeni něčím ještě nedávnějším než příhodou u hrobu. Právě, když vstupoval, pravil Leonard Smyth: „Jak to všechno skončí?“

„Povídám vám, že to nikdy neskončí,“ od-

pověděla lady Diana, pohlížejíc do prázdna skleněnýma očima; „neskončí to nikdy, dokud my sami neskončíme. Jednoho po druhém nás stihne kletba; snad pomalu, jak řekl ubohý vikář; ale stihne nás všechny, jako stihla jeho.“

„Co se pro všechno na světě zase stalo?“ ptal se otec Brown.

Všichni mlčeli, a pak řekl Tarrant hlasem, který zazněl poněkud dutě:

„Vikář pan Walters spáchal sebevraždu. Myslím, že mu leknutí pomátlo rozum. Ale bojím se, že o tom nemůže být pochyby. Nalezli jsme právě jeho černý klobouk a šaty na skále vystupující s břehu. Patrně skočil do moře. Myslil jsem si, že vypadá, jakoby ho to pomátlo na rozumu, a snad jsme měli na něho dohlédnout; ale bylo toho tolik, nač se musilo dohlížet.“

„Nemohli jste nic dělat,“ řekla dáma. „Což nevidíte, že ta věc rozděluje kletbu v hrozném pořádku? Profesor se dotkl kříže, a šel první; vikář otevřel hrob, a šel druhý; my jsme vstoupili jen do kaple, a —“

„Zadržte,“ řekl otec Brown ostrým hlasem, jakého málokdy použil; „už je toho dost.“

Byl dosud těžce, třebaže neuvědoměle zamračen, ale v očích již neměl mrak tajemství, nýbrž světlo téměř hrozného pochopení.

„Jaký jsem to blázen!“ mručel. „Měl jsem to vidět již dávno. Pověst o kletbě mi to měla prozradit.“

„Chcete říci," ptal se Tarrant, „že můžeme být nyní skutečně zabiti něčím, co se stalo ve třináctém století?"

Otec Brown potřásl hlavou a odpověděl s klidným důrazem: „Nechci mluvit o tom, můžeme-li být zabiti něčím, co se stalo ve třináctém století. Ale jsem si naprosto jist, že nemůžeme být zabiti něčím, co se nikdy nestalo ve třináctém století, něčím, co se vůbec nikdy nestalo."

„Nu dobrá," řekl Tarrant, „je příjemné nalézti kněze, který je tak skeptický k nadpřirozenému, jako je to všechno tady."

„Vůbec ne," odpověděl kněz mírně; „není to ta nadpřirozená část, o které pochybuji. Je to přirozená část. Jsem docela v postavení člověka, který pravil: „Mohu věřit v nemožné, ale ne v pravdě nepodobné."

„Tomuhle říkáte paradox, viďte?" ptal se druhý.

„Tomu říkám zdravý rozum, správně řečeno," odpověděl otec Brown. „Je skutečně přirozenější věřit nepřirozenému příběhu, který se zabývá věcmi, jimž nerozumíme, než přirozenému příběhu, který odporuje věcem, jimž rozumíme."

„Řekněte mi, že velký Gladstone byl ve svých posledních hodinách poděšen duchem Parnellovým, a já to uznám. Ale řekněte mi, že když byl Gladstone po prvé představen královně Viktorii, nechal si na hlavě klobouk

v jejím saloně a poplácal jí po zádech a nabídl jí doutník, a já tomu naprosto neuvěřím. To není nemožné; je to jen neuvěřitelné. Ale vím mnohem jistěji, že se to nestalo, než že se duch Parnellův neobjevil; protože to porušuje zákony světa, které chápu. Tak je tomu s příběhem o kletbě. Není to legenda, které nevěřím — je to pověst o ní."

Lady Diana se poněkud vzpamatovala ze své ztrnulosti Kassandry, a její vytrvalá zvědavost na nové věci se opět zakmitla v jejích lesklých a vypouklých očích.

„Jaký jste to podivný člověk!" řekla. „Proč byste nevěřil té pověsti?"

„Nevěřím té pověsti, protože to není pověst," odpovídal otec Brown. „Pro každého, kdo náhodou něco ví o středověku, byl celý příběh asi tak pravděnepodobný jako příběh o Gladstonovi nabízejícím královně Viktorii doutník. Ale ví někdo něco o středověku? Víte, co to byl cech? Slyšeli jste kdy o salvo vanagio suo? Víte, jací lidé byli Servi Regis?"

„Ne, ovšem že ne," řekla lady poněkud mrzutě. „Jaká spousta latinských slov!"

„Ovšem že ne," řekl otec Brown. „Kdyby to byl Tutankhamon a skupina vyschlých Afričanů, zachovaných bůhví proč na druhém konci světa; kdyby to byl Babylon nebo Čína; kdyby to byla nějaká rasa tak vzdálená a tajemná jako Muž na měsíci, byly by vám vaše noviny řekly o tom všechno; až do posledního objevu

kartáčku na zuby nebo knoflíku do límečku. Ale lidé, kteří vystavěli vaše vlastní farní kostely a dali jména vašim vlastním městům a řemeslům a i těm cestám, po kterých chodíte — nikdy vás nenapadlo dovědět se něco o nich. Nechlubím se, že bych sám mnoho věděl; ale vím dosti, abych nahlédl, že je tento příběh nepravdivý a nesmyslný od začátku až do konce. Bylo proti zákonu, že lichvář zabavil něčí obchod a nářadí. Je naprosto nepodobno pravdě, že by cech nezachránil člověka z takové naprosté zkázy, hlavně když mu ji přivodil žid. Ti lidé měli své vlastní neřesti a tragedie; někdy mučili a spalovali lidi. Ale ta myšlenka o muži, který bez boha a naděje na světě se odplížil, aby zemřel, protože nikomu nezáleželo na tom, žije-li, to není středověká myšlenka. To je výtvor naší hospodářské vědy a pokroku. Žid by nemohl být vasalem feudálního pána. Židé měli obyčejně zvláštní postavení jako služebníci královi. Nad to nemohl být žid pravděpodobně spálen pro své náboženství."

„Paradoxy se množí," poznamenal Tarrant, „ale jistě nechcete popřít, že byli židé ve středověku pronásledováni?"

„Bylo by bližší pravdě," řekl otec Brown, „kdyby se řeklo, že byli jediným národem, který nebyl ve středověku pronásledován. Chcete-li se satiricky vyjádřit o středověku, mohl byste podat dobrý příklad slovy, že mohl být nějaký ubohý křesťan spálen za živa proto,

že se dopustil omylu o stejnobytnosti, kdežto bohatý žid se mohl procházet po ulici a posmívat se veřejně Kristovi a matce Boží. A tomu se podobá ten příběh. Nebyl to nikdy příběh ze středověku; nebyla to nikdy ani legenda o středověku. Byl vymyšlen někým, kdo měl své znalosti z románů a novin; a patrně vymyšlen z chvilkového popudu."

Ostatní vypadali poněkud zaraženi historickou odchylkou, a jakoby se nejasně divili, proč ji kněz zdůraznil a učinil z ní tak důležitou část záhady. Ale Tarrant, jehož oborem bylo vymotat praktickou podrobnost z mnohých uzlů odchylky, náhle obživl. Jeho vousatá brada vyrazila vpřed dále než obvykle, ale jeho nevlídné oči byly široce bdělé.

„Ah, vymyšlen z chvilkového popudu," řekl.

„Snad je to nadsázka," připustil otec Brown klidně. „Řekl bych spíše vymyšlen mnohem náhodněji a nedbaleji než ostatek nezvykle pečlivého spiknutí. Ale spiklenec nepomyslil, že by se někdo příliš zajímal o podrobnosti středověkého příběhu. A jeho výpočet byl celkem téměř správný, jako většina jeho ostatních výpočtů."

„Jakých výpočtů? Co bylo správné?" ptala se lady s náhlým záchvatem netrpělivosti. „O kom to mluvíte? Což jsme toho dost neprodělali, že nám tady ještě naháníte hrůzu svými narážkami?"

„Mluvím o vrahu," řekl otec Brown.

„Jakém vrahu?" zeptala se ostře. „Myslíte, že byl ubohý profesor zavražděn?"

„Nu," řekl ztrnulý Tarrant nevrle do vousů, „nemůžeme říci zavražděn, protože nevíme, je-li zabit."

„Vrah zabil někoho jiného, a nebyl to profesor Smaill," řekl kněz vážně.

„Jak to, koho jiného mohl zabít?" ptal se druhý.

„Zabil ctihodného Johna Walterse, dulhamského vikáře," odpověděl přesně otec Brown. „Chtěl zabít jen ty dva, protože oba získali památky nějakého vzácného druhu. Vrah byl jakýmsi monomaniakem v té věci."

„To všechno zní velmi podivně," bručel Tarrant. „Ovšem že nemůžeme přisahat, že je také vikář skutečně mrtev. Neviděli jsme jeho mrtvolu."

„Oh ano, viděli," řekl otec Brown.

Rozlehlo se ticho tak náhlé jako úder gongu; ticho, ve kterém div nevykřikla žena ve svém podvědomém uhodnutí, které v ní bylo tak činné a přesné.

„To právě jste viděli," pokračoval kněz. „Viděli jste jeho mrtvolu; neviděli jste jeho, skutečného žijícího člověka; ale viděli jste docela dobře jeho tělo. Pohlíželi jste na ně ve světle čtyř velkých svící; a nekleslo v sebevražedném úmyslu do moře, ale leželo

důstojně jako vládce církve ve svatyni vystavěné před křižáckými výpravami."

„Jasně řečeno," řekl Tarrant, „chcete, abychom uvěřili, že balsamované tělo bylo ve skutečnosti mrtvolou zavražděného muže."

Otec Brown byl chvíli tiše; pak řekl se skoro nezúčastněným vzhledem:

„První, čeho jsem si při tom všiml, byl kříž; nebo spíše řetěz, na kterém byl kříž zavěšen. Pro většinu z vás to byl přirozeně jen řetěz z kuliček a nic zvláštního, ale stejně přirozeně to bylo něco více pro mne než pro vás. Vzpomínáte si, že ležel těsně pod bradou, bylo z něho vidět jen několik kuliček, jakoby byl celý náhrdelník docela krátký. Ale kuličky, které bylo vidět, byly zvláštně uspořádány, nejprve jedna a pak tři a tak dále; poznal jsem na pohled, že je to růženec s křížem na konci. Ale růženec má alespoň pětkrát po deseti kuličkách; a přirozeně jsem se divil, kde jsou ty ostatní. Byl by stačil na více než jednou kolem hrdla starcova. Tehdy jsem to nemohl pochopit; a teprve potom jsem uhodl, kde pokračovala jeho délka. Byl obtočen kolem dřevěného kůlu, který byl upevněn v rohu rakve, a podpíral víko. Takže když se nešťastný Smaill jen dotkl kříže, vymrštil kůl z jeho místa a víko mu padlo na lebku jako kamenný kyj."

„U čerta!" řekl Tarrant, „začínám věřit,

že je něco na tom, co povídáte. To je podivný příběh, je-li pravdivý."

„Když jsem si to uvědomil," pokračoval otec Brown, „mohl jsem více nebo méně uhodnout ostatek. Vzpomeňte si především, že tu nikdy nebyla odpovědná archeologická autorita pro něco víc než prozkoumání. Chudák starý Walters byl počestný sběratel, který se zabýval otevřením hrobu, aby objevil, je-li něco pravdy na legendě o balsamovaných tělech. Všechno ostatní byla pověst, z těch, které často předbíhají nebo zveličují takové nálezy. Ve skutečnosti shledal, že tělo nebylo balsamováno, ale rozpadlo se dávno v prach. Zatím co tu pracoval při světle své osamělé svíčky v zapadlé kapli, objevil se jiný stín, který nebyl jeho."

„Ah!" vykřikla lady Diana se zajiknutím; „a já vím, co nyní myslíte. Chcete nám říci, že jsme potkali vraha, že jsme mluvili a žertovali s vrahem, dali jsme si od něho vypravovat romantickou pohádku a nechali jsme ho bez pohromy uniknout."

„Když zanechal své kněžské přestrojení na skále," souhlasil Brown. „Je to všechno strašně prosté. Ten muž předhonil profesora na cestě mezi hřbitovem a kaplí, patrně když profesor hovořil s neblahým žurnalistou. Potkal starého kněze u prázdné rakve a zabil ho. Pak se oblékl do černého obleku z mrtvoly, zahalil ji do starého pláště, který byl mezi skutečnými nálezy vykopávek, a dal ji do rakve a uspořádal růže-

nec a dřevěnou podpěru, jak jsem popsal. Tak nastražil past na svého druhého nepřítele, vyšel na denní světlo a pozdravil nás všechny s nejvlídnější zdvořilostí venkovského kněze."

„Vydával se značnému nebezpečí," poznamenal Tarrant, „vždyť mohl někdo znát Walterse od vidění."

„Připouštím, že byl zpola šílený," souhlasil otec Brown; „a myslím, že připustíte, že to nebezpečí stálo za to, neboť přese vše unikl."

„Připouštím, že měl velké štěstí," hučel Tarrant. „A kdo to k čertu byl?"

„Jak pravíte, měl velké štěstí," odpověděl otec Brown, „a nemenší v této věci. Neboť to je jediná věc, kterou se nikdy nedovíme."

Mračil se chvíli na stůl a pak pokračoval: „Ten muž tu strašil a ohrožoval po léta, ale to jediné, čeho dbal, bylo zachování tajemství, kdo je; a zachoval je dosud. Ale zotaví-li se ubohý Smaill, jak se domnívám, můžeme jistě říci, že se o tom dovíte více."

„Nu a co myslíte, že udělá profesor Smaill?" ptala se lady Diana.

„Myslil bych, že první, co udělá," řekl Tarrant, „bude, poštvat detektivy na toho ďábelského vraha jako psy. Já sám bych ho rád dostal do práce."

„Nu víte," řekl otec Brown, usmívaje se náhle po tak dlouhém záchvatu zamračeného zmatku, „myslím, že vím, co by měl nejprve udělat."

„A co je to?“ ptala se lady Diana s půvabnou horlivostí.

„Měl by se vám všem omluvit,“ řekl otec Brown.

Ale nebyla to tato věc, o které hovořil otec Brown s profesorem Smaillem, když seděl za dlouhého uzdravování u postele tohoto vynikajícího archaeologa. Ani to nebyl hlavně otec Brown, který hovořil; neboť ačkoliv byl profesor omezen na malé dávky dráždivého hovoru, soustředil je většinou na tyto řeči se svým duchovním přítelem. Otec Brown dovedl být tichý povzbuzujícím způsobem. A Smaill tím byl povzbuzen k hovoru o mnohých podivných věcech, o kterých nelze vždy lehce hovořit; jako jeho chorobné období odhalování a nestvůrné sny, které často doprovázejí horečku.

Je často poněkud nerovnovážnou povinností zotavovat se pomalu z těžkého úderu do hlavy; a je-li to tak zajímavá hlava, jako hlava profesora Smailla, mohou být i její porušení a zmatky původní a zajímavé. Jeho sny byly jako smělé a velké náčrty, které se nedaly vykreslit, jaké je vidět v silném ale ztrnulém archaistickém umění, které studoval; byly plny podivných světců s čtyřhrannou a trojhrannou svatozáří, zlatých vypouklých křížů a gloriol kolem temných a zploštělých obličejů, orlů z východu a vysokých čelenek vousatých mužů s vlasy po žensku upravenými. Ale jak vypravoval svému příteli, byl tu jeden prostší a méně složitý typ,

který se ustavičně vracel v jeho představách. Vždy znovu a znovu bledly tyto byzantské vzory jako vybledlé zlato, do kterého byly vyryty jako ohněm a zůstával pouze temný holý skalnatý sráz, na kterém byl vyryt jasný obrys ryby jakoby prstem namočeným ve světélkování ryb. Neboť to bylo znamení, na které jednou pohlédl a které spatřil, když poprvé zaslechl za rohem temné chodby hlas svého nepřítele.

„A konečně," řekl, „myslím, že jsem viděl smysl v obrazu a hlase; a to takový, jaký jsem nikdy před tím nepochopil. Proč bych se trápil, že jeden šílenec mezi miliony zdravých lidí, spojených proti němu ve velkou společnost, se chvástá, že mne bude ponásledovat a štvát do smrti? Muž, který vnesl do temných katakomb tajemství Kristova symbolu, byl docela jinak pronásledován. Byl to osamělý šílenec; celá zdravá společnost se proti němu spojila, ne aby ho zachránila, ale zahubila. Někdy jsem pátral a stopoval a ptal jsem se, zda ten neb onen muž je mým pronásledovatelem; je-li to Tarrant; je-li to Leonard Smyth; je-li to někdo z nich. Možná že to byli oni všichni! Možná že to byli všichni lidé na lodi a lidé ve vlaku a lidé ve vesnici. Možná že ve vztahu ke mně byli všichni vrahy. Myslil jsem, že mám právo na strach, protože jsem prolézal útroby země v temnotě a byl tu člověk, který mne chtěl zničit. Jak by to vypadalo,

kdyby byl můj ničitel na denním světle a náležela by mu celá země a rozkazoval by všem vojskům a davu? Což kdyby byl mohl zastavit celou zemi nebo mne vykouřit z mé díry, nebo mne zabít v okamžiku, kdy jsem vystrčil nos na denní světlo? K čemu jsem se měl zabývat vrahem na této výši? Svět zapomněl na tyto věci, jako zapomněl do nedávna na válku."

„Ano," řekl otec Brown, „ale válka přišla. I když byla ryba znovu vrácena do hloubek, vyjde opět jednou na povrch. Jak poznamenal vtipně svatý Antonín z Padovy, jediné ryby přežijí potopu."

VI.

Okřídlená dýka.

V jedné době svého života dokázal otec Brown jen s nesnázemi pověsit si klobouk na věšák a nemusit při tom potlačit lehké zamrazení. Původ této idiosynkrasie byl pouhou podrobností v mnohém složitějším případě; ale snad jen ta podrobnost mu zůstala v jeho zaměstnaném životě, aby mu připomínala celou věc. Její vzdálený původ byl skryt ve skutečnosti, která donutila dra Boynea, lékaře připojeného k policii, poslat jednoho zvlášť mrazivého prosincového jitra pro kněze.

Dr. Boyne byl velký temný Irčan, jeden z těch poněkud lstivých Irčanů, jaké lze nalézti na celém světě, kteří hovoří široce a dlouze o vědeckém skepticismu a materialismu a cynismu, ale které nikdy nenapadne připomenout něco týkajícího se náboženského rituálu, vyjma tradiční náboženství jejich vlasti. Bylo by těžko říci, je-li jejich víra velmi povrchním nátěrem nebo velmi základní podstatou; ale pravdě nejpodobněji je to obojí, se spoustou materialismu mezi tím. V každém případě, když se domníval, že se má jednat o věci toho druhu, povolal si

otce Browna, ačkoli si nedělal nároky na přednost tohoto názoru na ně.

„Nejsem si jist, jestli vás potřebuji, víte," zněl jeho pozdrav. „Nejsem si dosud ničím jist. Ať visím, dovedu-li rozluštit, je-li to případ pro lékaře nebo policejního úředníka nebo kněze."

„Nu dobře," řekl otec Brown s úsměvem, „jak předpokládám, jste vy policejní úředník i lékař; já jsem poněkud v menšině."

„Připouštím, že jste to, čemu se na policii říká způsobilá menšina," odpověděl doktor. „Chci tím říci, že vím, že jste měl poněkud co dělat v našem oboru stejně jako ve svém. Ale je skutečně těžko říci, patří-li tato věc do našeho oboru nebo do vašeho, nebo jen do oboru duševních chorob. Dostali jsme právě zprávu od člověka žijícího tady blízko v tom bílém domě na kopci, který nás žádá o ochranu proti vražednému útoku. Prozkoumali jsme fakta, pokud jsme mohli, a snad bude lépe, když vám povím od začátku příběh, jak se pravděpodobně stal."

„Jakýsi muž jménem Aylmer, který byl zámožným statkářem v západním kraji, se oženil dosti pozdě ve svém životě a měl tři syny, Filipa, Štěpána a Arnolda. Ale ve svých mládeneckých dobách, kdy si myslil, že nebude mít dědice, přijal za svého chlapce, kterého pokládal za velmi bystrého a slibného a který se jmenoval Jan Strake. Jeho původ se zdá být

nejasný; říká se, že to je nalezenec; někteří říkají, že je to cikán."

„Myslím, že ten poslední úsudek souvisí s faktem, že se Aylmer ve stáří zabýval všemi druhy pokoutního okultismu, i hádáním z ruky a astrologií, a jeho tři synové říkali, že ho v tom Strake podporoval. Ale mimo to říkali ještě mnoho jiných věcí. Říkali, že je Strake úžasný padouch a hlavně úžasný lhář; genius ve vymýšlení lží z okamžitého popudu a ve vykládání jich tak, že by oklamal i detektiva. Ale to může dobře být přirozeným předsudkem vzhledem k tomu, co se stalo. Snad si můžete více nebo méně představit, co se stalo. Stařec zanechal doslovně všechno adoptovanému synu; a když zemřel, hádali se tři skuteční synové o jeho poslední vůli. Říkali, že byl otec tak poděšen, že se vzdal a, což nebylo příliš jemné, že propadl žvanivému idiotství. Říkali, že znal Strake ten nejpodivnější a nejlstivější způsob, jak na něho jít, bez ohledu na ošetřovatelky a rodinu, a že mu nahnal strachu na smrtelné posteli. Zkrátka dokázali patrně něco o duševním stavu zemřelého, neboť soud uznal závěť za neplatnou a synové zdědili. Strake prý namítal nejhroznějším způsobem a přísahal, že je všechny tři zabije jednoho po druhém, a že je nic nezachrání od jeho pomsty. Třetí a poslední z bratrů, Arnold Aylmer, je ten, který žádá o ochranu policie."

„Třetí a poslední," řekl kněz, pohlížeje na něho vážně.

„Ano," řekl Boyne. „Oba druzí jsou mrtvi."

Bylo chvili ticho, než pokračoval. „Tady právě vznikají pochybnosti. Není tu důkazu, že byli zavražděni, ale je možno, že byli. Nejstarší, který se věnoval hospodářství, prý spáchal sebevraždu ve své zahradě. Druhý, který se věnoval obchodu jako továrník, byl uhozen do hlavy strojem v továrně; mohl velmi dobře učinit chybný krok a upadnout. Ale jestliže je Strake zavraždil, je jistě velmi obratný ve svém způsobu, jak to zařídit a zmizet. Na druhé straně je více než pravděpodobno, že to celé je spiklenecko manií, založenou na shodě okolností. Podívejte, já potřebuji tohle: potřebuji někoho rozumného, kdo není úředníkem, aby šel a promluvil si s tím panem Arnoldem Aylmerem a učinil si o něm nějaký úsudek. Vy víte, jak vypadá člověk, který klame, a jak vypadá ten, který mluví pravdu. Přeji si, abyste byl předběžným strážcem, než vezmeme tu věc do rukou."

„Vypadá to poněkud podivně," řekl otec Brown, „že jste ji nevzali do rukou dříve. Je-li něco v té věci, zdá se, že to pokračuje již delší dobu. Je tu nějaký zvláštní důvod, proč pro vás posílá právě nyní, a větší důvod než kdy jindy?"

„To mně také napadlo, jak si můžete představit," odpověděl dr. Boyne. „On udává důvod, ale přiznávám, že je to jedna z věcí, které ve mně vzbuzují podezření, není-li celá věc vrtochem nějakého potrhlého podivína. Prohlašuje,

že mu náhle všechno služebnictvo vypovědělo a opustilo ho, takže je nucen pozvati policii, aby mu hlídala dům. A po vyšetřování jsem skutečně shledal, že všechno služebnictvo opustilo dům na kopci, a ovšem že jest město plno pověstí, mohu říci velmi jednostranných. Obsah jejich výpovědi jest asi ten, že se jejich zaměstnavatel zhola znemožnil svým nepokojem a strachem a svými požadavky; že od nich požadoval, aby hlídali dům jako hlídka nebo vysedávali jako noční opatrovnice v nemocnici; že nemohli nikdy býti sami, protože on nesměl nikdy být nechán o samotě. Tak prohlásili všichni hlasitě, že je to šílenec a opustili ho. Ovšem, že to nedokazuje, že je to šílenec; ale v dnešní době je poněkud podivné, očekává-li nějaký muž od svého komorníka nebo pokojské, že bude vystupovat jako ozbrojený strážce."

„A tak," řekl kněz s úsměvem, „požaduje od strážníka, aby vystupoval jako jeho pokojská, protože jeho pokojská nechce vystupovat jako strážník."

„Připadalo mi to také poněkud silné," souhlasil doktor, „ale nemohu převzít odpovědnost z naprostého odmítnutí, dokud nezkusím kompromis. Vy jste ten kompromis."

„Nu dobře," řekl otec Brown prostě, „půjdu ho nyní navštívit, chcete-li."

Vlnitá krajina kolem městečka byla ztuhlá a ztvrdlá mrazem, a nebe bylo tak jasné a chladné jako ocel, vyjma na severovýchodě, kde

se začínaly na nebi objevovat mraky s ponurými okraji. Proti těmto tmavším a pochmurnějším barvám leskl se dům na kopci s řadou světlých sloupů, tvořící krátké sloupořadí po klasickém způsobu. Klikatá cesta vedla k němu křivkou pahorkatiny a nořila se do spousty temného křoví. Právě tam, kde zabíhala do houští, se zdálo, jakoby vzduch stále více chladl, jakoby se otec Brown blížil k ledárně nebo severnímu pólu. Ale on byl velmi praktickou osobou a nepřijímal podobné představy. A zamžoural jen okem na velký olověný mrak plížící se nad domem a poznamenal bezstarostně:

„Bude sněžit."

Nízkými železnými ozdobnými vraty italského vzoru vstoupil do zahrady, která měla něco z té opuštěnosti, jaká náleží jen nepořádku spořádaných věcí. Temně zelené rostliny byly šedé slabým ledovým popraškem, veliké býlí lemovalo blednoucí vzor záhonů jakoby roztřepenou obrubou; a dům stál jako po pás v zakrslém lese křoví a houští.

Rostlinstvo skládalo se hlavně ze zimostrázu a velmi vytrvalých rostlin; a ačkoli bylo husté a pevné, bylo příliš severské, aby se mohlo nazvat bujné. Spíše by se mohlo popsat jako severní džungle. Tak to bylo také poněkud s domem samým, který měl řadu sloupů a klasické průčelí, odkud byla kdysi možná vyhlídka na středozemní moře; ale nyní bylo zničeno větrem od severního moře. Klasické ornamenty tu a tam

zdůrazňovaly kontrast; karyalidy a vyřezané komické i tragické masky vyhlížely z koutků budovy na zelenou spleť zahradních cest; ale tváře byly jako omrzlé. I závity na hlavicích sloupů jakoby se pokroutily chladnem.

Otec Brown přišel po schodech zarostlých travou k čtverhrannému vchodu, ohraničenému velkými sloupy, a zaklepal na dveře. Asi za čtyři minuty zaklepal znovu. Pak stál dále trpělivě, opíraje se zády o dveře, a pohlížel na krajinu pomalu se zatemňující. Zatemňovala se pod stínem té velké hmoty mraku, který přiletěl od severu; a i když vzhlédl nad sloupy vchodu, které se nad tím tyčily vysoké a temné v soumraku, spatřil opalisující plížící se okraj velkého mraku, jak plul nad střechou a kloníl se nad vchodem jako baldachýn. Velký baldachýn s jemně zbarvenými třásněmi jakoby klesal níže a níže na zahradu, až to, co bylo ještě nedávno jasnou a bledě zabarvenou zimní oblohou, zůstalo v několika stříbrných pruzích a cárech jako mdlý západ slunce. Otec Brown čekal; a uvnitř nezazněl ani zvuk.

Odebral se tedy spěšně po schodech dolů a kolem domu, aby se poohlédl po jiném vchodu. Skutečně jeden našel, postranní dveře v holé zdi: a na ty také zabušil a před těmi také čekal. Pak zkusil kliku a shledal, že jsou dveře zřejmě nějak zavřeny a upevněny; a pak kráčel podél té strany domu, přemýšleje o možnostech svého postavení, a uvažuje, zda

se výstřední pan Aylmer zatarasil tak hluboko v domě, že neslyší žádného vyzvání nebo zda by se proto zatarasil tím více v předpokladu, že každé vyzvání musí být výzvou mstivého Strakea. Možná, že odcházející služebnictvo odemklo pouze jedny dveře, když opouštělo ráno dům, a že je jejich pán zamkl; ale ať on učinil cokoli, bylo pravdě nepodobno, že by oni v tehdejší náladě dbali tak opatrně na ochranu. Pokračoval ve své potulce kolem toho místa; nebylo to skutečně velké místo, ačkoli snad poněkud okázalé; a v několika chvilkách shledal, že učinil dokonalý kruh. O chvilku později nalezl, co očekával a hledal. Francouzské okno v jednom pokoji, zakryté záclonou a zastíněné popínavou rostlinou, bylo na skulinu pootevřeno, nepochybně náhodou bylo necháno otevřeno, a on se ocitl v středním pokoji, pohodlně zařízeném poněkud staromódně, se schodištěm vedoucím z něho po jedné straně a dveřmi vedoucími z něho po druhé. Přímo před ním byly jiné dveře se zapuštěným červeným sklem, poněkud příliš pestré pro modernější vkus; něco, co vypadalo jako červeně oděná postava na lacině pomalovaném skle. Na kulatém stole vpravo stálo jakési akvarium — velká nádoba plná zelenavé vody, ve které se pohybovaly ryby a podobné věci jako v nádrži; a právě naproti nějaký druh palmy s velmi širokými zelenavými listy. Všechno to vypadalo tak velmi zaprášeně a jako z doby viktoriánské, že byl skoro

překvapením telefon, viditelný v přístěnku záclonou odděleném.

„Kdo je to?“ zvolal nějaký hlas ostře a poněkud podezíravě za dveřmi s pomalovaným sklem.

„Mohu mluvit s panem Aylmerem?“ otázal se kněz omluvně.

Dveře se otevřely a vstoupil pán v pávově zeleném županu a pátravě se rozhlížel. Vlasy měl poněkud hrubé a neupravené, jakoby byl v posteli nebo se právě pomalu probouzel, ale oči měl nejen bdělé, nýbrž čilé, mohlo by se skoro říci vyděšené. Otec Brown věděl, že je takový protiklad docela možný u člověka, který poněkud chřadne ve stínu buď zklamání nebo nebezpečí. Z profilu měl jemnou orlí tvář, ale zepředu budil jeho bujný vous dojem neupravenosti a dokonce zdivočelosti.

„Já jsem pan Aylmer,“ řekl, „ale již jsem si odvykl očekávat návštěvy.“

Něco v neklidných očích pana Aylmera donutilo kněze, aby šel přímo k věci. Je-li pronásledování toho člověka pouhou monomanií, pravděpodobně se ho to nedotkne.

„Byl jsem zvědav,“ řekl otec Brown něžně, „je-li to docela pravda, že nikdy neočekáváte návštěvy.“

„Máte pravdu,“ odpověděl jeho hostitel pevně, „očekávám stále jednu návštěvu. A možná, že to bude poslední.“

„Doufám, že ne," řekl otec Brown, „ale alespoň mne uspokojuje názor, že se mu příliš nepodobám."

Pan Aylmer se otřásl jakýmsi divokým smíchem. „Ovšem že ne," řekl.

„Pane Aylmere," řekl otec Brown otevřeně, „omlouvám se za tu smělost, ale někteří moji přátelé mi řekli o vašich nesnázích a prosili mne, abych se podíval, mohl-li bych něco pro vás učinit. Pravda je, že mám jakési zkušenosti v podobných věcech."

„Není podobných věcí," řekl Aylmer.

„Myslíte," poznamenal otec Brown, „že tragedie ve vaší nešťastné rodině nebyly normální smrti ?"

„Myslím, že to ani nebyly normální vraždy," odpověděl druhý. „Muž, který nás všechny štve k smrti, je pekelník, a jeho moc pochází z pekla."

„Všechno zlo má jeden původ," řekl kněz vážně. „Ale jak víte, že to nebyly normální vraždy ?"

Aylmer odpověděl pohybem, kterým nabízel hosti židli ; pak usedl sám pomalu do druhé, mračе se s rukama na kolenou ; ale když vzhlédl, zmírnil se jeho výraz a stal se zamyšlenějším, a jeho hlas byl docela srdečný a klidný.

„Pane," řekl, „nechtěl bych, abyste se domýšlel, že jsem nějak nerozumná osoba. Došel jsem k těmto závěrům rozumově, neboť na neštěstí tu hraje rozum hlavní úlohu. Četl jsem velmi mnoho o podobných věcech ; neboť já byl

jediný, který zdědil otcovu školenost v poněkud tajemných otázkách a také jsem zdědil jeho knihovnu. Ale to, co vám říkám, se nezakládá na tom, co jsem četl, ale na tom, co jsem viděl."

Otec Brown přikývl, a druhý pokračoval, jakoby hledal slova: „V případě svého staršího bratra jsem si s počátku nebyl jist. Tam, kde byl nalezen zastřelen, nebylo stop nebo otisků kroků, a pistole ležela vedle něho. Ale obdržel výhrůžný dopis, jistě od našeho nepřítele, neboť byl podepsán značkou jako okřídlená dýka, která byla jedním z jeho kabalistických kousků. A jedna služka řekla, že spatřila, jak se něco pohybuje podél zahradní zdi za soumraku, a že to bylo příliš velké, aby to byla kočka. Nebudu pokračovat; vše, co mohu říci, je, že přišel-li vrah, zařídil to tak, aby nezanechal po sobě stop. Ale když zemřel můj bratr Štěpán, bylo to něco jiného; a od té doby jsem to pochopil. Stroj pracoval na otevřeném lešení pod tovární věží; zkoušel jsem podlahu o chvíli později, když upadl pod železné kladivo, které jej uhodilo; neviděl jsem nic jiného, co by jej mohlo udeřit, ale viděl jsem, co jsem viděl.

Veliký oblak továrního kouře se valil mezi mnou a tovární věží; ale skulinou v něm jsem spatřil na jejím vrcholku temnou lidskou postavu, zahalenou do něčeho, co vypadalo jako černý plášť. Pak se mezi nás opět přivalil sirnatý kouř; a když se rozptýlil, vzhlédl jsem ke vzdálenému komínu — nikdo tam nebyl. Jsem roz-

umný člověk a ptám se všech rozumných lidí, jak se dostal na tu závratnou nedostupnou věž a jak z ní odešel."

Pohlížel na kněze vyzývavě jako sfinga; pak po chvíli mlčení řekl náhle:

„Bratrův mozek byl rozdrcen, ale tělo nebylo příliš poškozeno. A v jeho kapse jsme nalezli jedno z těch varovných poselství, datované předešlého dne a poznamenané okřídlenou dýkou."

„Jsem si jist," pokračoval vážně, „že není symbol okřídlené dýky pouze libovolný nebo náhodný. U toho hrozného člověka není nic náhodného. On je zosobněný záměr; ačkoli je to skutečně nejtemnější a nejlstivější záměr. Jeho duše je spředena nejen z důmyslných plánů, ale ze všech druhů tajných řečí a znaků a němých signálů a obrazů beze slov, které jsou jmény bezejmenných věcí. Je to nejhorší druh lidí, jaký svět zná; je to zvrhlý mystik. Nu, nehodlám vniknout do všeho, co je skryto v tom symbolu; ale skutečně se zdá, že musí mít vztah ke všemu, co bylo pozoruhodné nebo dokonce neuvěřitelné v jeho postupu, když se plížil kolem mé nešťastné rodiny. Není tu vztah mezi myšlenkou okřídlené zbraně a tajemstvím, jak byl Filip zasažen na vlastním trávníku bez sebe lehčí stopy nohou, která by porušila prach nebo trávu? Není tu vztah mezi okřídlenou dýkou létající jako opeřený šíp a tou postavou, která se vznášela

na vysoké špici strmého komína, oděná v plášť podobný perutím?“

„Myslíte,“ řekl otec Brown zamyšleně, „že je v ustavičném stavu levitace.“

„Jako Šimon kouzelník,“ odpověděl Aylmer, „a bylo jedním z nejvšednějších proroctví temných věků, že bude Antikrist umět létat. Ostatně na dokumentu byla létající dýka; a ať dovedla létat nebo ne, dovedla jistě zasáhnout.“

„Všiml jste si, na jakém druhu papíru to bylo?“ ptal se otec Brown. „Na obyčejném papíru?“

Tvář podobná sfinze vybuchla náhle v drsný smích.

„Můžete se podívat, jak vypadá,“ řekl Aylmer pochmurně, „neboť jsem sám dnes ráno jeden dostal.“

Opřel se nyní v židli, vystrkuje své dlouhé nohy zpod zeleného županu, který mu byl poněkud krátký, a opíraje si vousatou bradu o pěst. Aniž by se jinak pohnul, vstrčil ruku hluboko do kapsy županu a držel třepetající se kousek papíru na konci tuhé ruky. Celé jeho chování připomínalo jakousi paralysu, která jakoby byla zároveň ztrnulostí a zhroucením. Ale příští poznámka knězova měla podivný účinek na jeho oživení.

Otec Brown mžoural svým krátkozrakým způsobem na papír, který mu byl podán. Byl to zvláštní druh papíru, hrubý, ale ne sprostý, jakoby z umělcova náčrtníku; a na něm byla na-

malována směle červeným inkoustem dýka ozdobená křídly jako Hermova hůl, s napsanými slovy: „Smrt bude následovat příštího dne, jako následovala u tvých bratří.“

Otec Brown odhodil papír na zem a seděl zpříma v židli.

„Nesmíte se vyděsit tímhle žvástem,“ řekl ostře. „Tihle lotrové se vždycky pokoušeli učinit nás bezbrannými tím, že nám odnímají naději.“

K jeho překvapení proběhla vlna probuzení zničenou postavou, která vyskočila se židle jako vytržená ze sna.

„Máte pravdu, máte pravdu!“ zvolal Aylmer s poněkud příšerným oživením, „ti lotrové shledají, že nejsem vůbec tak beznadějný ani tak bezbranný. Možná, že mám více naděje a lepší pomoc, než si představujete.“

Stál s rukama v kapsách, mračе se na kněze, který v tu chvíli za napiatého ticha měl okamžitou pochybnost, zda neublížilo dlouhé nebezpečí mozku toho muže. Ale když promluvil, mluvil docela střízlivě.

„Věřím, že moji nešťastní bratři chybili, protože užili nesprávných zbraní. Filip nosil revolver, a proto se jeho smrti říkalo sebevražda. Štěpán byl pod ochranou policie, ale měl také pojem o tom, co ho může zesměšnit; a nemohl dovolit strážníkovi, aby lezl za ním po žebříku na lešení, kde zůstal jen na chvilku. Byli oba posměváčci, oddávající se skepticismu proti po-

divnému mysticismu posledních dnů mého otce. Ale věděl jsem vždycky, že je v mém otci více, než mohou pochopit. Je pravda, že studiem kouzel propadl na konec černé magii; černé magii toho lotra Strakea. Ale moji bratří se mýlili v protijedu. Protijedem černé magie není hrubý materialismus nebo světová moudrost. Protijedem černé magie je bílá magie."

„To záleží poněkud na tom," řekl otec Brown, „čemu říkáte bílá magie."

„Míním stříbrnou magii," řekl druhý tiše, jakoby mluvil o tajemném objevu. Pak po chvíli řekl: „Víte, co myslím stříbrnou magií? Omluvte mne na chvilku."

Otočil se a otevřel střední dveře s červeným sklem a vešel do chodby za nimi. Dům měl menší hloubku, nežli Brown předpokládal; místo aby se dveře otevíraly do vnitřních pokojů, končila chodba, do které vedly, jinými dveřmi do zahrady. Dveře do jednoho pokoje byly po jedné straně chodby; patrně, jak si kněz řekl, majitelova ložnice, odkud vyběhl ve svém županu. Na té straně nebylo nic jiného než obyčejný věšák na klobouky s obvyklou zašlou hromadou starých klobouků a svrchníků; ale na druhé straně bylo něco zajímavějšího; velmi tmavá stará dubová police vykládaná nějakým starým stříbrem a ověšená trofejí nebo výzdobou starých zbraní. Tady se Arnold Aylmer zastavil a pohlížel na dlouhou starobylou pistoli se zvonovitým ústím.

Dveře na konci chodby byly pootevřeny; a

skulinou vnikal paprsek bílého denního světla. Kněz velmi bystře vnímal pudově přirozené věci a něco v nezvyklém jasu bílého pruhu mu říkalo, co se děje venku. Bylo to skutečně to, co prorokoval, když se blížil k domu. Proběhl mimo svého poněkud užaslého hostitele a otevřel dveře; a stál tváří tvář něčemu, co bylo zároveň pusté a oslňující. To, co viděl probleskovat skulinou, nebylo pouze negativní bělostí denního světla, ale positivní bělost sněhu. Všude kolem byl širý svah krajiny pokryt třpytnou bledostí, která vypadá zároveň bílá a nevinná.

„Tady je jistě bílá magie," řekl otec Brown svým veselým hlasem. Potom, když se vracel do pokoje, šeptal: „A myslím, že i stříbrná magie," neboť bílý třpyt se dotkl oslnivě stříbra a rozžehnul tu a tam starou ocel v šeré zbrojnici. Huňatá hlava zamyšleného Aylmera dostala jakousi svatozář ze stříbrného ohně, když se obrátil s tváří ve stínu a s cizokrajnou pistolí v ruce.

„Víte, proč jsem si vybral tuhle starou rachotinu?" ptal se. „Protože ji mohu nabít tímhle druhem kulek."

Sebral s police malou lžičku a v náhlé zuřivosti ulomil malou figurku na jejím konci. „Vraťme se do druhého pokoje," připojil.

„Četl jste někdy o smrti Dundeea?" zeptal se, když znovu usedli. Knězova neúnavnost upokojila jeho chvilkový neklid. „O Grahamu z Claverhousu, víte, který pronásledoval presbyteriány a měl černého koně, který dovedl jezdit

přímo přes propast. Nevíte, že mohl být zastřelen jediné stříbrnou kulkou, protože se zaprodal ďáblu? Vy to máte v něčem pohodlné: alespoň víte dosti, abyste věřil v ďábla."

„Oh ano," odpověděl otec Brown, „já věřím v ďábla. Ale nevěřím v Dundeea. Míním Dundeea z presbyteriánských legend, s tím čarodějným koněm. Jan Graham byl prostě najatý voják sedmnáctého století, o něco lepší než ostatní. Týral-li je, bylo to proto, že to byl dragoun, ale rozhodně to nebyl drak. Má zkušenost je, že to není tenhle druh chvástavých junáků, který se zaprodává ďáblu. Uctívatelé ďábla, které jsem znal, byli docela jiní. Abych nepřipomínal jména, která by zavinila společenský zmatek, vezmu muže z doby Dundeeovy. Slyšel jste někdy o Dalrympleovi ze Stairu?"

„Ne," odpověděl druhý nevrle.

„Slyšel jste o tom, co učinil," řekl otec Brown, „a bylo to horší než to, co kdy učinil Dundee; ale unikl hanbě zapomenutím. Byl to muž, který způsobil krveprolití v Glencoe. Byl to velmi vzdělaný člověk a vynikající právník, státník s velmi vážnými a osvícenými názory na státnictví, klidný muž s velmi jemnou a intelektuální tváří. To je druh člověka, který se zaprodává ďáblu."

Aylmer se napolo vztyčil v židli v nadšení horlivého souhlasu.

„Pro boha! Máte pravdu!" zvolal. „Jemná intelektuální tvář! To je tvář Jana Strakea."

Pak vstal a stál tu, pohlížeje na kněze se zvědavou pozorností.

„Chcete-li tu chvíli počkat," řekl, „ukáži vám něco."

Odešel opět středními dveřmi a zavřel je za sebou; kněz se domníval, že jde asi k staré polici nebo možná do své ložnice. Otec Brown zůstal sedět, pohlížeje roztržitě na koberec, kde svítil slabý rudý záblesk ze skla ve dveřích. Jednou jakoby se zaleskl jako rubín a potom opět ztemněl, jakoby zasvitlo slunce mezi jednotlivými mraky toho bouřlivého dne. Nic se nehýbalo, vyjma tvory ve vodě, kteří pluli sem a tam v kalné, zelené nádobě. Otec Brown usilovně přemýšlel.

Asi za minutu nebo dvě vstal a vklouzl klidně do výklenku s telefonem, kde zavolal svého přítele doktora Boynea v ústředním úřadu. „Chtěl jsem vám říci o Aylmerovi a jeho věcech," řekl klidně. „Je to podivný příběh, ale skoro se domnívám, že na tom něco je. Kdybych byl na vašem místě, poslal bych sem přímo několik mužů; čtyři nebo pět mužů, myslím, a obklopil bych dům. Stane-li se něco, bude patrně něco překvapujícího ve způsobu úniku."

Pak se vrátil a opět usedl, pohlížeje na tmavý koberec, který opět krvavě planul světlem ze skleněných dveří. Něco v tom propouštěném světle soustředilo jeho mysl na jisté hranice myšlení s prvním bílým úsvitem před objevením barev a vším tím tajemstvím, které je

střídavě zahaleno a odkryto v symbolu oken a dveří.

Nelidské zavytí lidského hlasu se ozvalo za zavřenými dveřmi skoro současně se zvukem výstřelu. Dříve než umlkla ozvěna výstřelu, rozlétly se prudce dveře dokořán a jeho hostitel vklopýtal do dveří, župan měl napolo stržený s ramen a dlouhou kouřící pistoli držel v ruce. Chvěl se na celém těle, ale částečně se otřásal nepřirozeným smíchem.

„Sláva bílé magii!“ volal, „sláva stříbrné kulce! Pekelník se tentokrát ukvapil a moji bratři jsou konečně pomstěni.“

Klesl do židle a pistole mu vyklouzla z ruky a padla na podlahu. Otec Brown vyrazil mimo něj, proklouzl skleněnými dveřmi a vyšel na chodbu. Když tak učinil, položil ruku na kliku u dveří do ložnice, jakoby měl zpola v úmyslu vstoupit; pak se na okamžik nachýlil jakoby něco prohlížel; a pak běžel k vnějším dveřím a otevřel je.

Na sněhové pláni, která byla tak pustá před malou chvílí, ležel černý předmět. Na první pohled vypadal jako obrovský netopýr. Druhý pohled ukázal, že to je přece jen lidská postava, která upadla na tvář a má celou hlavu zakrytou širokým černým kloboukem, vypadajícím poněkud latinsko-americky; dojem černých křídel budily dva cípy nebo volné rukávy velmi širokého černého pláště, roztaženého možná náhodou do největší šíře po obou stra-

nách. Obě ruce byly skryty, ačkoli se otec Brown domníval, že rozeznává polohu jedné z nich a vidí těsně u ní pod okrajem pláště záblesk nějaké kovové zbraně. Celkový dojem byl však podivný jako jednoduchá výstřednost znaku: jako černý orel rozprostřený na bílé půdě. Když jej obešel a nahlédl pod klobouk, zahlédl kněz tvář, která byla skutečně, jak jeho hostitel řekl, jemná a intelektuální, dokonce skeptická a přísná; tvář Jana Strakea.

„Vida, vida," bručel otec Brown. „Vypadá to opravdu jako nějaký obrovský upír, který se snesl dolů jako pták."

„Jak jinak by byl mohl přijít?" ozval se hlas od dveří; a otec Brown se ohlédl a spatřil Aylmera, jak tam zase stojí.

„Což nemohl přijít?" odpověděl otec Brown vyhýbavě.

Aylmer vztáhl ruku a ukázal pohybem na krajinu.

„Podívejte se na sníh," řekl hlubokým hlasem, který zazněl jaksi dunivě a pronikavě. „Což není sníh neposkvrněn — čistý jako bílá magie, jak jste to sám nazval? Což je tu na něm na míle daleko poskvrna, vyjma jediné černé kaňky, která se tady objevila? Nejsou tu otisky kroků, jen několik vašich a mých; žádné nevedou odnikud k domu."

Pak pohlížel na malého kněze chvíli se soustředěným zvědavým výrazem a řekl:

„Povím vám něco jiného. Tenhle plášť, ve kterém létá, je příliš dlouhý na chůzi. On nebyl příliš veliký; a byl by jej vláčel za sebou jako královskou vlečku. Jen mu jej natáhněte přes tělo, chcete-li, a uvidíte."

„Co se to stalo s vámi dvěma?" zeptal se náhle otec Brown.

„Bylo to příliš rychlé, než aby se to dalo popsat," odpověděl Aylmer. „Vyhlédl jsem ven ze dveří a vracel jsem se, když tu zašuměl všude kolem mne vítr, jakoby mne ovívalo kolo, otáčející se v nadvětří. Otočil jsem se nějak a vystřelil jsem naslepo; a pak jsem nespatřil nic než co vidíte nyní. Ale jsem si naprosto jist, že byste to neviděl, kdybych nebyl měl stříbrnou kulku v pušce. Leželo by tu jiné tělo ve sněhu."

„Mimochodem," poznamenal otec Brown, „necháme je tu ležet ve sněhu? Nebo je chcete odnést do svého pokoje — myslím, že je to vaše ložnice tam v chodbě?"

„Ne, ne," odpověděl Aylmer spěšně, „musíme je tu nechat ležet, dokud je policie neuvidí. Ostatně již jsem měl toho všeho tolik, že toho mám nyní dost. Ať se děje cokoli, já se jdu napít. Potom mne mohou třeba oběsit."

V prostředním pokoji mezi palmou a nádobou s rybami klesl Aylmer do židle. Málem překotil nádobu, jak vpadl do pokoje, ale podařilo se mu nalézt láhev s brandy, když ponořil poněkud nejistě ruku do několika polic a koutů. Nevypadal nikdy jako spořádaný člověk;

ale v tuto chvíli musil být krajně roztržitý. Napil se dlouhým douškem a jal se hovořit poněkud horečně, jakoby chtěl vyplnit mlčení.

„Vidím, že stále pochybujete," řekl, „ačkoli jste viděl tu věc na vlastní oči. Věřte mi, bylo něco více za tím sporem mezi duchem Strakeovým a duchem domu Aylmerova. Ostatně nemáte proč být nedůvěřivý. Vy se máte zastávat všech těch věcí, kterým hloupí lidé říkají pověry. Podívejte se, nemyslíte, že je něco v těch babských povídačkách o náhodách, kouzlech a tak dále, stříbrné kulky nevyjímaje? Co jim říkáte jako katolík?"

„Říkám, že je uznávám," odpověděl otec Brown s úsměvem.

„Nesmysl," řekl Aylmer netrpělivě. „Je vaší povinností věřiti všem věcem."

„Nu ovšem, že věřím některým věcem," doznal otec Brown; „a proto ovšem nevěřím jiným věcem."

Aylmer se nachýlil vpřed a díval se na něho s podivnou upřeností, jakoby byl mesmerián.

„Věříte jim," řekl. „Věříte všemu. My všichni věříme všemu, i když všechno popíráme. Ti, kdož popírají, věří. Nevěrci věří. Necítíte ve svém srdci, že si tyto protiklady ve skutečnosti neodporují; že je tu vesmír, který je všechny obsáhne? Duše obejde hvězdný kruh a všechno se vrací; možná, že Strake a já jsme zápasili v mnoha podobách, zvíře proti zvířeti a pták proti ptáku a možná, že budeme zápasit navždy.

Ale protože se navzájem hledáme a potřebujeme, je i tato věčná nenávist věčnou láskou. Dobro a zlo se vrací v kole, které jest jen jedinou věcí. Neuvědomujete si ve svém srdci, nevěříte za vší svou vírou, že jest jen jediná skutečnost a my jsme jejími stíny; a že všechny věci jsou jen výrazem jediné věci: středu, kde se lidé mění v Člověka a Člověk v Boha?"

„Ne," řekl otec Brown.

Venku se snášel soumrak v tom období zasněženého večera, kdy vypadá krajina jasněji než nebe. Před hlavním vchodem, který bylo vidět polozakrytým oknem, rozeznával otec Brown nejasně silnou stojící postavu. Pohlédl náhodně k francouzskému oknu, kterým původně vešel, a spatřil, že je zatemněno dvěma stejně nehybnými postavami. Vnitřní dveře s barevným sklem byly pootevřeny; a v krátké chodbě za nimi zahlédl konce dvou dlouhých stínů, rozšířené a pokroucené mírným večerním světlem, ale přece se podobající šedým karikaturám lidských postav. Dr. Boyne již uposlechl jeho telefonního vzkazu. Dům byl obklíčen.

„Proč říkat ne," stál na svém hostitel stále s týmž hypnotickým pohledem. „Spatřil jste část toho věčného dramatu na vlastní oči. Spatřil jste, jak hrozba Jana Strakea zasáhla Arnolda Aylmera černou magií. Spatřil jste, jak Arnold Aylmer zničil Jana Strakea bílou magií. Vidíte Arnolda Aylmera živého, jak s vámi nyní hovoří. A přece tomu nevěříte."

„Ne, nevěřím tomu," řekl otec Brown a vstal ze židle jako někdo, kdo končí návštěvu.

„Proč ne?" ptal se druhý.

Kněz pozdvihl jen poněkud hlas, ale ten zazněl jako zvon všemi kouty pokoje.

„Protože nejste Arnold Aylmer," řekl. „Vím, kdo jste. Jmenujete se Jan Strake; a zavraždil jste posledního z bratří, který leží venku ve sněhu."

Bílý kroužek se objevil kolem duhovky v očích druhého muže; vypadal, jakoby se nakonec pokoušel vyvalenými bulvami mesmerisovat a ovládnout svého společníka. Pak se náhle pohnul stranou; a jakmile to učinil, otevřely se dveře za ním a velký detektiv v civilním obleku mu položil klidně ruku na rameno. Druhá ruka visela dolů, ale držela revolver. Muž se divoce rozhlížel a spatřil muže v občanských oblecích ve všech koutech klidného pokoje.

Toho večera měl otec Brown druhý a delší rozhovor s doktorem Boynem o tragedii rodiny Aylmerů. Ale tentokrát nebylo již pochybnosti o hlavním článku případu, neboť Jan Strake přiznal svou totožnost a dokonce přiznal své zločiny; ba bylo pravdivější říci, že se chlubil svým vítězstvím. U porovnání s faktem, že dokončil své životní dílo smrtí posledního Aylmera, se zdálo, že všechno ostatní i jeho vlastní život je mu lhostejno.

„Ten člověk je jakýsi monomaniak," řekl otec Brown. „Nezajímá se o nic jiného, ani

o žádnou jinou vraždu. Jsem mu za to poněkud zavázán; těšil jsem se tou úvahou mnohokrát dnes odpoledne. Jak vás nepohybně napadlo, místo aby spřádal celou tu divokou, ale důmyslnou pohádku o okřídlených upírech a stříbrných kulkách, mohl do mne poslat obyčejnou olověnou kulku a odejít z domu. Ujišťuji vás, že mně to velmi často napadlo."

„Divím se, proč to neučinil," poznamenal Boyne. „Nerozumím tomu; ale nerozumím ještě něčemu jinému. Jak pro všechno na světě jste to odhalil, a co jste pro všechno na světě odhalil?"

„Oh, opatřil jste mi velmi cenné informace," odpověděl otec Brown skromně, „hlavně jednu informaci, která byla skutečně důležitá. Míním tím tvrzení, že je Strake velmi vynalézavý a důmyslný lhář s velkou duchapřítomností při vymýšlení lží. Dnes odpoledne to potřeboval; ale dostal se na výši situace. Snad jeho jediným přehmatem bylo to, že si vybral nepřirozený příběh; zdálo se mu, když jsem kněz, že uvěřím všemu. Mnoho lidí má takové podobné představy."

„Ale nevidím tomu hlavy ani paty," řekl doktor. „Musíte opravdu začít od začátku."

„Začátek toho byl župan," řekl otec Brown prostě. „Bylo to jediné skutečně dobré přestrojení, jaké jsem kdy poznal. Potkáte-li v domě člověka v županu, předpokládáte docela automaticky, že je ve vlastním domě. Před-

pokládal jsem to sám také; ale potom se začaly dít malé podivné věci. Když sundal pistoli, sklapl ji na vzdálenost paže, jako někdo, kdo si chce zajistit, že není cizí zbraň nabita; ovšem že by věděl, jsou-li pistole v jeho vlastním bytě nabity čili nic. Nelíbil se mi jeho způsob, jak hledal brandy nebo jak málem spadl do nádoby s rybami. Neboť člověk, který má takovou křehkou věc jako součást nábytku ve svém bytě, si docela mechanicky navykne vyhýbat se jí. Ale to všechno mohly být jen domněnky; první skutečný bod byl tento. Vyšel z krátké chodby mezi dvěma dveřmi; a v té chodbě jsou jen jedny jiné dveře, vedoucí do pokoje; proto jsem se domníval, že je to ložnice, odkud právě vyšel. Zkusil jsem kliku; ale bylo zamčeno. Zdálo se mi to podivné a podíval jsem se klíčovou dírkou. Byl to naprosto prázdný pokoj, zřejmě opuštěný, ani postel a nic. Nepřišel tedy z nějakého pokoje, ale zvenčí. A když jsem na to přišel, myslím, že jsem viděl jasně celý obraz.

Ubohý Arnold Aylmer nepochybně spal a patrně bydlil nahoře, a přišel dolů ve svém županu a prošel dveřmi s červeným sklem. Na konci chodby spatřil černat se proti zimnímu dennímu světlu nepřítele svého domu. Viděl vysokého vousatého muže v širokém černém klobouku a širokém vlajícím plášti. Nespatřil o mnoho více na tomto světě. Strake na něho skočil a zardousil ho nebo proklál; o tom nabudeme jistoty až při vyšetření. Potom zaslechl

Strake, stojící v úzké chodbě mezi věšákem na klobouky a starou policí a pohlížející vítězně na posledního ze svých nepřátel, něco, co neočekával. Slyšel kroky v přijímacím pokoji za sebou. Byl jsem to já, jak jsem vstupoval francouzským oknem.

Jeho přestrojení bylo divem rychlosti. Nebyl to pouze převlek, ale báseň; improvisovaná báseň. Sundal si svůj velký černý klobouk a plášť a vzal si župan mrtvého. Pak učinil něco příšerného; alespoň něco, co se dotýká mých představ příšerněji než to ostatní. Pověsil tělo jako plášť na jeden z věšáků. Zahalil je do svého dlouhého pláště a shledal, že dobře visí až přes paty; hlavu zakryl úplně širokým kloboukem. Byl to jediný možný způsob, jak je skrýt v té malé chodbě se zamčenými dveřmi; ale byl to opravdu velmi chytrý způsob. Sám jsem šel jednou mimo věšák, aniž jsem věděl, že je to něco jiného než věšák. Myslím, že při vzpomínce na tuhle nevědomost mi vždycky přejde mráz po zádech.

Mohl je tam snad nechat; ale já mohl odhalit mrtvolu každou minutu; a jak tam viselo, byla to mrtvola, která volala po vysvětlení, jak vy byste to nazval. Zvolil si odvážnější cestu, že ji objeví sám a vysvětlí sám.

Tehdy se rozbřeskl v této podivné a hrozně plodné duši nápad na výměnu, na přehození úloh. Převzal již úlohu Arnolda Aylmera. Proč by jeho mrtvý nepřítel nepřevzal úlohu Jana

Strakea ? V tomto zmatku musilo něco zaujmout představy toho temně obrazotvorného muže. Bylo to jako nějaký hrozný maškarní ples, kam přišli dva úhlavní nepřátelé převlečeni jeden za druhého. Jenže maškarní ples měl být tancem smrti ; a jeden z tanečníků měl být mrtev. Jen tak si dovedu představit, že si to ten člověk vzal do hlavy ; a dovedu si představit, že se při tom usmíval."

Otec Brown pohlížel do prázdna svýma velkýma šedýma očima, které, nebyly-li zakaleny zvykem mžourání, byly jedinou pozoruhodnou věcí v jeho tváři. Pokračoval prostě a vážně v řeči.

„Všechny věci jsou od Boha ; a nad veškerý rozum a představy a velké dary ducha. Jsou dobré samy o sobě ; a nesmíme tak docela zapomínat na jejich původ ani v jejich zvrácenosti. Tento muž měl v sobě velmi vznešenou moc, která se mohla zvrátit : moc povídat výmysly. Byl to velký básník ; ale přivedl svou sílu představivosti k praktickým a špatným koncům ; k tomu, že klamal lidi falešným faktem místo pravdivou představou. Začalo to tím, že klamal starého Aylmera důmyslnými výmluvami a obratně vypracovanými lžemi ; ale i to mohlo být ze začátku jen o málo více než odvážné výmysly a tlachy dítěte, které může stejně dobře říci, že vidělo krále Anglie nebo krále vil. Rostlo to v něm neřestí, která podporuje všechny neřesti, pýchou; byl stále a stále marnivější na

svou zběhlost ve vymýšlení příběhů, na svou původnost a jemnost v jejich rozvíjení. To mínili mladí Aylmerové, když říkali, že dovedl vždycky očarovat jejich otce; a byla to pravda. Byl to ten druh kouzel, jakého užívá pohádkář na vladaře z Tisíce a jedné noci."

„A nakonec chodil po světě s pýchou básníka a s falešnou, ale nezměněnou odvahou velkého lháře. Dovedl vždycky vymyslit pohádky z Tisíce a jedné noci tím spíše, když mu šlo o krk. A dnes mu šlo o krk.

Ale jak pravím, jsem si jist, že se tím bavil jako fantasií stejně jako spiknutím. Vzal na sebe úkol vypravovat pravdivý příběh nepravdivým způsobem; zacházet s mrtvým člověkem jako s živým a s živým jako s mrtvým. Oblékl si již Aylmerův župan; pokračoval tím, že vzal na sebe Aylmerovo tělo a duši. Díval se na to tělo, jakoby to jeho vlastní tělo leželo vychladlé ve sněhu. Pak je rozložil tím podivným způsobem, aby vzbudil dojem prudkého sletu dravce, a přikryl je nejen svým vlastním temným a vlajícím rouchem, ale celou temnou pohádkou o černém ptáku, který mohl klesnout jedině stříbrnou kulkou. Nevím, byl-li to stříbrný záblesk na polici nebo sníh lesknoucí se za dveřmi, který vnukl jeho prudce umělecké povaze nápad na bílou magii a bílý kov, užívaný proti kouzelníkům. Ale ať byl původ toho nápadu jakýkoli, užil ho jako básník; a učinil to velmi rychle jako praktický člověk. Dokonal záměnu a vý-

měnu úloh tím, že vyhodil tělo ven na sníh jako tělo Strakeovo. Vypracoval jak nejlépe dovedl hroznou představu Strakea jako něčeho, co se pohybuje všude ve vzduchu, harpyje s rychlými křídly a smrtonosnými drápy, aby vysvětlil nepřítomnost stop a jiné věci. Pro jeden kousek umělecké drzosti se mu velmi podivuji. Obrátil doslovně jeden z protikladů ve svém případě v důkaz pro ten případ; a řekl, že to, že je plášť toho muže pro něho příliš dlouhý, dokazuje, že nikdy nechodil po zemi jako jiný obyčejný smrtelník. Ale díval se na mne velmi upřeně, když to říkal; a něco mi říkalo, že se v tu chvíli pokouší o obrovský chvást."

Dr. Boyne vypadal zamyšleně. „Objevil jste tedy pravdu?" ptal se. „Myslím, že je něco velmi podivného a znervozňujícího v pochopení totožnosti. Nevím, bylo-li by kouzelnější dojít k takovému dohadu rychle nebo pomalu. Jsem zvědav, kdy jste měl podezření a kdy jste si byl jist."

„Myslím, že jsem měl skutečné podezření, když jsem vám telefonoval," odpověděl jeho přítel. „A nebylo to nic jiného než červené světlo ze zavřených dveří, které se objevovalo a temnělo na koberci. Vypadalo jako skvrna od krve, která oživla a volá o pomstu. Proč by se bylo tak měnilo? Věděl jsem, že slunce nevysvitlo; mohlo to být jedině proto, že někdo otevíral a zavíral druhé dveře za nimi vedoucí do zahrady. Ale kdyby byl tehdy vyšel a spatřil

nepřítele, byl by hned strhl pokřik; a hluk vznikl teprve o nějakou chvíli později. Počal jsem cítit, že vyšel, aby něco provedl — aby něco připravil — ale co se týče toho, kdy jsem si byl jist, to je něco jiného. Věděl jsem, že se mne na konec pokoušel hypnotisovat, ovládnout mne černým uměním očí podobných talismanům a hlasu znějícího jako zaříkání. To nepochybně dělával se starým Aylmerem. Ale nebyl to jen způsob, jak to říkal, bylo to to, co říkal. Bylo to náboženství a filosofie toho."

„Bojím se, že jsem praktický člověk," řekl doktor s drsným humorem, „a nestarám se příliš o náboženství a filosofii."

„Nebudete nikdy praktický člověk, dokud se o to nebudete starat," řekl otec Brown. „Podívejte se, doktore; znáte mne velmi dobře; myslím, že víte, že nejsem bigotní. Vy víte, že vím, že jsou všechny druhy ve všech náboženstvích; dobří lidé ve špatných a špatní lidé v dobrých. Ale je tu jeden malý fakt, který jsem pochopil prostě jako praktický člověk, docela praktický bod, který jsem si uvědomil zkušeností jako zvyky zvířete nebo značku dobrého vína. Sotva jsem se kdy setkal se zločincem, který by vůbec nefilosofoval, který by nefilosofoval v těch mezích orientalismu a věčného návratu a vtělení a kola osudu a hada zakusujícího se do vlastního ocasu. Pouhou praksí jsem přišel na to, že leží klatba na vyznavačích toho hada; jako on se musí plazit po

břiše a pojídat prach; a nikdy jsem nenašel zločince nebo zvrhlíka, který by nedovedl mluvit o tomto druhu víry. Možná, že není taková ve svém skutečném náboženském původu; ale tady v našem přemýšlivém světě je to náboženství ničemů; a já věděl, že to mluví ničema."

„Jakže," řekl Boyne, „byl bych myslil, že ničema může docela dobře hlásat každé náboženství, které se mu zachce."

„Ano," souhlasil druhý, „mohl by hlásat každé náboženství; totiž mohl by předstírat každé náboženství, kdyby bylo všechno náboženství jen záminkou. Kdyby bylo čistě mechanickou přetvářkou a ničím jiným, mohl by to nepochybně dělat čistě mechanický pokrytec. Jakákoli maska se může nasadit na jakýkoli obličej. Každý se může naučit jistým frázím nebo prohlásit, že hájí jisté názory. Mohu vyjít na ulici a tvrdit, že jsem wesleyský methodista nebo sandemanián, třebaže se obávám, že bych to nečinil příliš přesvědčivě. Ale tady mluvíme o umělci; a k uměleckému požitku musí být maska do jisté míry ulita na obličej. To, co dělá mimo sebe, musí odpovídat něčemu v něm; může podnítit své účinky jediné z nějakých prostředků své duše. Myslím, že mohl říci, že je wesleyský methodista; ale nemohl to nikdy být výmluvný methodista tak, jako to může být výmluvný mystik a fatalista. Mluvím o tom

druhu ideálu, na jaký myslí člověk, pokouší-li se skutečně být idealistou."

„Celá jeho hra se mnou spočívala v tom, být co největším idealistou; a kdykoli to zkouší tento druh lidí, shledáte obecně, že to je tento druh ideálu. Takový člověk může mokvat krví; ale bude vždy schopen říkat vám docela upřímně, že je budhismus lepší než křesťanství. Nebo vám bude povídat docela upřímně, že je budhismus více křesťanský než křesťanství. To již stačí, aby to vrhlo ošklivý a přísemný paprsek světla na jeho pojem křesťanství."

„Na mou duši," řekl doktor se smíchem, „nemohu přijít na to, jestli ho obviňujete nebo hájíte."

„To neznamená hájit někoho, když se o něm řekne, že je to genius," řekl otec Brown. „Co vás to napadá. A je prostě psychologickým faktem, že se umělec prozradí nějakou upřímností. Leonardo da Vinci nemůže kreslit, jakoby neuměl kreslit. I kdyby se o to pokoušel, bude to vždycky silná parodie slabé věci. Tenhle muž by byl mohl udělat něco docela strašného a podivuhodného z wesleyského methodisty."

Když kněz opět vyšel a dal se k domovu, utuhla zima, a přece byla jaksi opojující. Stromy stály jako stříbrné svícny nějaké neuvěřitelně chladné obětní hromnice. Byla pronikavá zima podobná tomu stříbrnému meči čisté bolesti, který kdysi pronikl pravé srdce čistoty. Ale nebyla to vraždící zima, leda v tom smyslu, že ja-

koby vraždila všechny smrtelné překážky naší nesmrtelné a nezměrné životnosti. Slabě zelená obloha soumraku s jedinou hvězdou jako hvězdou betlemskou vypadala nějakým podivným protikladem jako síň jasu; jakoby tu mohla být zelená výheň chladu, která by probouzela všecko k životu jako teplo, a čím hlouběji by se vniklo do těchto chladných křišťálových barev, tím více by všechno zesvětlelo jako okřídlené tvorstvo a zjasnělo jako barevné sklo. Znělo to pravdou a rozdělovalo pravdu od bludu ledovou čepelí; ale všechno, co zbylo, necítilo v sobě dosud nikdy tolik života. Bylo to, jakoby se všechno štěstí spojilo v klenot v srdci ledové hory. Kněz stěží chápal svou vlastní náladu, když kráčel hlouběji a hlouběji do zeleného šera a vpíjel do sebe stále hlubší a hlubší doušky té panenské živosti vzduchu. Zdálo se mu, že zanechal za sebou nějaký zapomenutý zmatek a chorobnost, nebo je setřel, jako sníh vymazal stopy krvavého muže. Jak se vlekl domů sněhem, bručel si: „A přece jen má pravdu v tom, že je tu bílá magie, jen kdyby věděl, kde ji hledat.“

VII.

Kletba Darnawayů.

Dva malíři krajináři stáli a dívali se na obraz krajiny, který byl zároveň obrazem moře, a oba jím byli podivně dojati, ačkoli jejich dojmy nebyly přesně tytéž. Jednomu z nich, který byl cestujícím umělcem z Londýna, to bylo nové stejně jako cizí. Druhému, který byl místním umělcem, ale něčím více než místní znamenitostí, to bylo lépe známo; ale snad tím podivnější pro to, co o tom věděl.

Ve výrazech tónu a tvaru, jak to ti muži viděli, to byl pruh písku proti pruhu západu, a celý výjev ležel v pruzích temné barvy, hluboké zeleni a bronzu a hnědi, která byla nejen pochmurná, ale v tomto žáru jaksi tajemnější než zlato. Jediné, co přerušovalo tyto rovné čáry, byla dlouhá budova, která vybíhala z polí do mořských písčin, takže její lem smutného býlí a křovin jakoby skoro splýval s vodními chaluhami. Ale nejpodivnější na ní bylo, že měla její horní část zubaté obrysy zříceniny, prolomené tolika širokými okny a velikými trhlinami, jakoby to byla pouhá temná kostra proti zhasínajícímu světlu; kdežto v dolní části

budovy byla sotva vůbec jaká okna, neboť většina z nich byla slepá a zazděná a jejich obrysy byly v soumraku jen slabě zřetelny. Ale alespoň jedno okno bylo dosud oknem; a nejdivnější ze všeho bylo, že v něm zářilo světlo.

„Kdo pro Boha může bydlit v těchhle starých hradbách?“ zvolal Londýňan; byl to velký bohémský muž, mladý, ale s huňatým zrzavým vousem, který ho dělal starším; v Chelsei byl znám jako Harry Payne.

„To si můžeš myslit, že duchové,“ odpověděl jeho přítel Martin Wood. „Ti lidé, kteří tam žijí, jsou jistě skoro jako duchové.“

Bylo to snad poněkud paradoxní, že londýnský umělec vypadal téměř bukolicky ve své hřmotné svěžesti a zvědavosti, kdežto místní umělec vypadal jako prohnaná a zkušená osoba, pohlížející na něho se zralým a přívětivým zájmem; opravdu, ten druhý byl zřejmě klidnější a všednější postavou ve svých tmavších šatech a se svou hranatou a hladce oholenou lhostejnou tváří.

„Je to ovšem jen znak doby,“ pokračoval, „nebo zániku starých dob a starých rodin s nimi. Poslední z velikých Darnawayů žijí v tomto domě; a nemnozí z nových chudých jsou tak chudí jako oni. Nemohou si ani dopřát upravit k obývání vlastní podkrovní patro; ale musí bydlit v dolních pokojích zříceniny jako netopýři a sovy. Mají však rodinné portréty, které sahají až do dob Růžových válek a prvního malova-

ného portrétu v Anglii, a některé z nich jsou velmi krásné; vím to náhodou, protože mne požádali o odbornou radu při jejich odhadu. Hlavně jeden z nich, a jeden z nejstarších, je tak dobrý, že působí až strašidelně."

„Myslím, že celé to místo působí strašidelně již při pouhém pohledu," odpověděl Payne.

„Nu víš," řekl jeho přítel, „abych ti řekl pravdu, je tomu skutečně tak."

Mlčení, které následovalo, bylo přerušeno slabým šelestem sítin u příkopu; a dosti přirozeně se poněkud nervosně polekali, když proběhla temná postava podél náspu, pohybující se spěšně a skoro jako vyplašený pták. Ale byl to pouze člověk kráčející prudce s černou brašnou v ruce; muž s dlouhou popelavou tváří a ostrýma očima, které pohlédly na londýnského cizince jaksi temně a podezíravě.

„To je pouze doktor Barnet," řekl Wood s jistým ulehčením. „Dobrý večer, doktore. Jdete tam do domu? Doufám, že není nikdo nemocen."

„Všichni jsou stále nemocni na takovém místě," zahučel doktor, „jenže jsou někdy příliš nemocni, aby o tom věděli. Již sám vzduch na tom místě je otravou a morem. Nezávidím tomu mladému muži z Australie."

„A kdopak je to, ten mladík z Australie?" otázal se Payne náhle a poněkud roztržitě.

„Ah!" zafuněl doktor, „nepovídal vám váš přítel o něm? Jak se věci mají, myslím, že přijel dnes. Úplný román ve starém melodramatickém

slohu: dědic vracející se z kolonií do svého zříceného sídla, všechno je to docela tak až po starou rodinu, která smluvila jeho sňatek se ženou čekající ve věži zarostlé břečtanem. To je přece podivná stará pohádka! Ale někdy se to skutečně stává. Má dokonce trochu peněz, které jsou jediným světlým paprskem, jenž se kdy objevil v této historii."

„A co si myslí o té věci slečna Darnawayová ve své břečtanem zarostlé věži?" zeptal se Martin suše.

„To, co si myslí o všem ostatním v této době," odpověděl doktor. „V tomhle starém zarostlém doupěti se nepřemýšlí o pověrách. Tam se pouze sní a vymýšlejí se plány. Myslím, že přijímá rodinnou smlouvu a manžela z kolonií jako součást kletby Darnawayů, rozumíte. Zdá se mi skutečně, kdyby se ukázalo, že je to hrbatý černoch s jedním okem a vražednou manií, pomyslila by si jen, že je to vhodné vyvrcholení a hodí se do té pochmurné scenerie."

„Nepodáváte mému londýnskému příteli příliš veselý obraz mých venkovských přátel," řekl Wood se smíchem. „Chtěl jsem ho tam dovést na návštěvu; žádný umělec nesmí opominout ty darnawayské portréty, má-li k tomu příležitost. Ale snad abych to raději odložil, když prožívají právě australský vpád."

„Oh, jen je jděte navštívit, pro Boha vás prosím," řekl doktor Barnet vřele. „Všechno, co osvětlí jejich zničený život, mi usnadní můj úkol.

Řekl bych, že bude potřebí mnoha bratranců z kolonií, aby se věci vyjasnily; a čím více, tím lépe. Pojďte, dovedu vás tam sám."

Když se blížili k domu, bylo vidět, že je oddělený jako ostrov příkopem slané vody, přes který přešli po mostě. Na druhé straně se rozkládal široký kamenný dvůr nebo násep s velkými trhlinami, z nichž vyrážely tu a tam trsy bylí a bodláčí. Tato skalnatá terasa vypadala v šedém soumraku rozlehlá a holá; a Payne mohl stěží uvěřit, že by v takovém koutě světa mohlo být tolik výrazu pustoty. Tato terasa se zvyšovala pouze po jedné straně jako obrovské schodiště a za ní byly dveře; velmi nízké tudorské klenutí, otevřené, ale temné jako sklepení.

Když je prudký doktor uvedl neobřadně dovnitř, měl Payne opět pocit stísněnosti. Byl by očekával, že vkročí do úplně zbořené věže docela úzkými točitými schody; ale tady v tom případě byly první schody do domu vlastně schody vedoucí dolů. Sešli po několika krátkých a lomených schodech do velkých temných místností, které, kdyby tam nebyly řady tmavých obrazů a zaprášených polic s knihami, mohly být obvyklým vězením u hradního příkopu. Tu a tam osvětlovala svíčka ve starém svícnu nějakou zašlou náhodnou podrobnost mrtvé elegance; ale toto umělé světlo nebudilo takový dojem nebo takovou stísněnost u příchozího jako jediný bledý paprsek přirozeného světla. Když procházel dlouhou místností, viděl jediné okno ve

stěně, podivné, nízké, oválné okno tvaru pozdního sedmnáctého století. Ale podivné na něm bylo to, že se v něm neodrážela přímo nějaká část oblohy, nýbrž pouze odraz oblohy; bledý pruh denního světla se pouze zrcadlil v příkopu pod převislým stínem srázu. Payne si vzpomněl na lady Shallottovou, která neviděla svět zvenčí nikdy jinak než v zrcadle. Zdejší lady Shallottová nejen že v jistém smyslu viděla svět v zrcadle, ale viděla také svět vzhůru nohama.

„To vypadá, jakoby se dům Darnawayů rozpadal stejně doslovně jako obrazně," řekl Wood tiše. „Jakoby klesal pomalu do bahna nebo písčin, až se přes něj moře přeleje jako zelený příkrov."

I otužilý doktor Barnet se poněkud zarazil, když se tiše přiblížila postava, která je přišla přivítat. Pokoj byl skutečně tak tichý, že se všichni polekali, když si uvědomili, že není prázdný. Byly v něm tři osoby, když vstoupili; tři ponuré nehybné postavy v ponurém pokoji; všechny tři byly oděny černě a vypadaly jako temné stíny.

Když přední postava přistoupila blíže k šedému světlu z okna, objevila se tvář, která vypadala skoro tak šedě jako její lem vlasů. Byl to starý správce Vine, který tu již byl dlouho in loco parentis od smrti výstředního otce, posledního lorda Darnawaye. Byl by to docela hezký stařec, kdyby neměl vůbec žádné zuby. Ale on měl jeden jediný, který občas ukazoval,

a ten mu dodával poněkud zlověstného vzhledu. Přijal doktora a jeho přátele s jemnou zdvořilostí a uvedl je na místo, kde seděly dvě ostatní černé postavy. Payneovi připadalo, že jeden z nich dodává také patřičný ráz zasmušilé starobylosti zámku již tím, že to je římsko-katolický kněz, který by byl mohl přijít z kněžské skrýše za starých, temných dob. Payne si ho dovedl představit, jak mumlá modlitby nebo se modlí růženec nebo zvoní na zvony nebo dělá řadu nejasných a melancholických věcí v tomto melancholickém místě. Zdálo se, že právě nyní dodával náboženské útěchy nějaké dámě, ale stěží by se mohlo říci, že byla útěcha dosti utěšující, nebo alespoň že byla dosti obveselující. Jinak byl kněz osobně dosti nepatrný, s prostými a poněkud bezvýraznými rysy; ale dáma byla naprosto odlišná. Její tvář daleko nebyla prostá nebo bezvýrazná; vystupovala z temného pozadí jejího oděvu a vlasů bledostí, která byla téměř příšerná, ale krásou, která byla skoro příšerně živá. Payne na ni pohlížel tak dlouho, pokud se odvažoval; a měl na ni pohlížet ještě mnohem déle, než zemřel.

Wood vyměnil toliko se svými přáteli takové zdvořilé a příjemné fráze, které by vedly k jeho účelu prohlédnout si portréty. Omluvil se, že přišel v den, kdy, jak slyšel, mají rodinnou návštěvu; ale záhy se přesvědčil, že rodina cítila skoro ulehčení, že dostala návštěvu, která by ji rozptýlila nebo vyvedla z leknutí. Neváhal

proto zavést Paynea středním přijímacím pokojem do knihovny za ním, kde visel portrét, neboť tu byl jeden, který hlavně chtěl ukázat nejen jako obraz, ale skoro jako záhadu. Malý kněz se vlekl s nimi ; zdálo se, že ví něco o starých obrazech stejně jako o starých modlitbách.

„Jsem skoro pyšný, že jsem jej vyslídil," řekl Wood. „Myslím, že je to Holbein. Není-li, žil patrně někdo v Holbeinově době, kdo byl tak veliký jako Holbein."

Byl to portrét tvrdého, ale vážného a živého způsobu té doby, představující muže, oděného v černé šaty, lemované zlatem a kožišinou, s těžkou, plnou, poněkud bledou tváří, ale bystrýma očima.

„Jaká škoda, že se umění nemohlo navždy zastavit právě v tomto přechodném stavu," zvolal Wood, „a již nikdy se neměnit. Nevidíte, že je dostatečně realistický, aby byl věrný ? Nevidíte, že ta tvář mluví tím více, že vystupuje z poněkud ztrnulejšího pozadí méně podstatných věcí? A oči jsou ještě skutečnější než tvář. Na mou duši, myslím, že ty oči jsou příliš skutečné pro tu tvář. Vypadá to, jakoby tyto lstivé, bystré bulvy vystupovaly z velké, bledé masky."

„V postavě je trochu ztrnulosti, myslím," řekl Payne. „Ke konci středověku neovládali dosti anatomii, alespoň na severu. Tahle levá noha mi připadá velmi neuměle namalována."

„Nejsem si jist," odpověděl Wood klidně. „Tihle lidé, kteří malovali v době, kdy přecházel realismus a než byl překonán, byli často realističtější než si myslíme. Vkládali skutečné podrobnosti malby do věcí, které se pokládají za čistě konvenční. Řekl bys, že oči nebo oční jamky toho člověka jsou poněkud nerovné; ale sázím se, že kdybys ho byl znal, shledal bys, že skutečně se jedno jeho obočí zdvihalo výše než druhé. A nedivil bych se, kdyby byl býval chromý nebo něco takového, a ta černá noha byla skutečně zkroucená."

„Jak ďábelsky vypadá!" vybuchl náhle Payne. „Doufám, že mne vaše velebnost omluví za tato slova."

„Věřím v ďábla, děkuji vám," řekl kněz s nevyzpytatelnou tváří. „Je to ku podivu, ale byla pověst, že je ďábel chromý."

„Poslouchejte," odporoval Payne, „nemyslíte přece opravdu, že to byl ďábel; ale kdo to u ďábla byl?"

„Byl to lord Darnaway za vlády Jindřicha VII. a Jindřicha VIII.," odpověděl jeho společník. „Ale vypravují se o něm podivné pověsti; na jednu z nich naráží tento nápis kolem rámu, a podrobněji je uvedena v některých poznámkách, jež někdo zanechal v knize, kterou jsem tu našel. Obojí je velmi pozoruhodná četba."

Payne se naklonil vpřed, natahuje hlavu, aby mohl přečíst starobylý nápis kolem rámu. Když pustil se zřetele staré písmo a pravopis,

objevil v něm jakýsi rým, který zněl asi takto:

„V sedmém potomku se vrátím,
v sedmé hodině odejdu,
nikdo mi v té hodině ruku nezadrží,
a běda té, jež svírá moje srdce.“

„Zní to jaksi příšerně,“ řekl Payne, „ale možná, že je to také proto, že z toho ani slovu nerozumím.“

„Je to pěkně příšerné, i když to pochopíš,“ řekl Wood tiše. „Zpráva pozdějšího data ve staré knize, kterou jsem nalezl, mluví stále o tom, jak se tento krasavec zúmyslně zabil takovým způsobem, že byla jeho žena obviněna z jeho zavraždění. Jiná poznámka připomíná pozdější tragedii, o sedm pokolení později, za vlády Jiřího, v níž jiný Darnaway spáchal sebevraždu, když byl dříve pozorně přimíchal ženě do vína jed. Říká se, že obě sebevraždy byly spáchány v sedm hodin večer. Myslím, že závěr toho je, že se skutečně vrací v každém sedmém dědici a, jak prozrazuje rým, zpříjemňuje život každé ženě, která je tak pošetilá, že se za něho vdá.“

„Podle toho závěru,“ odpověděl Payne, „by to byl nepohodlný žert pro příštího sedmého pána.“

Woodův hlas se ještě více ztišil, když řekl:

„Nový potomek bude sedmý.“

Harry Payne pozdvihl náhle svou velkou bradu a ramena, jako někdo, kdo odhazuje břemeno.

„O jakých hloupostech tu všichni žvaníme?“ zvolal. „Jsme všichni vzdělaní lidé v osvíceném věku, myslím. Než jsem přišel do tohohle prokletého ponurého ovzduší, nebyl bych nikdy uvěřil, že bych mohl mluvit o takových věcech, leda že bych se jim vysmíval.“

„Máš pravdu,“ řekl Wood. „Kdybys žil dosti dlouho v tomto podzemním paláci, začal bys tyhle věci cítit jinak. Začal jsem mít velmi podivné pocity u tohoto obrazu, když jsem měl tolik co dělat s jeho úpravou a zavěšováním. Zdá se mi někdy, že ta namalovaná tvář je živější než mrtvé tváře lidí tady žijících; že je to jakýsi talisman nebo magnet; že poroučí živlům a řídí osudy lidí a věcí. Myslím, že bys to nazval velmi fantastickým.“

„Jaký je to hluk?“ zvolal Payne náhle.

Všichni poslouchali, a zdálo se jim, že tu není jiného zvuku vyjma vzdáleného dunění moře; pak se v nich probouzel pocit, že se do něho něco přimísilo; něco jako hlas, pronikající zvukem příboje, s počátku jím tlumený, ale stále se blížící. V nejbližším okamžiku nabyli jistoty; někdo křičel venku ve tmě.

Payne se obrátil k nízkému oknu za sebou a vyhlédl. Bylo to okno, z něhož nebylo vidět nic než příkop s odrazem svahu a oblohy. Ale tento obrácený obraz nebyl tentýž, jak jej viděl

dříve. Ze svislého stínu svahu ve vodě splývaly dva temné stíny, odrážející se od nohou a chodidel postavy, která stála nahoře na svahu. Omezeným otvorem nemohli vidět nic než dvě temné nohy proti odrazu bledého a sinalého západu. Ale právě to, že byla hlava neviditelná jako v mracích, dodávalo jakési příšernosti zvuku, který následoval; hlasu člověka, hlasitě křičícího něco, co nemohli jasně slyšet nebo rozumět. Zvláště Payne vyhlížel z okénka se změněnou tváří a promluvil změněným hlasem:

„Jak podivně stojí!“

„Ne, ne,“ řekl Wood jakýmsi uklidňujícím šepotem; „věci často takhle vypadají v odrazu. To jen vlnění vody ti to připomíná.“

„Připomíná co?“ zeptal se kněz krátce.

„Že má chromou nohu,“ řekl Wood.

Payne pokládal oválné okno za jakési tajemné zrcadlo a zdálo se mu, že jsou v něm nevyzpytatelné obrazy osudu. Bylo tu ještě něco jiného vedle té postavy, čemu nerozuměl; tři tenčí nohy se tyčily v temných obrysech proti světlu, jakoby stál vedle cizince nějaký nestvůrný třínohý pavouk nebo pták. Pak měl bláznivou představu trojnožky, jakých se užívalo při pohanských věštbách; a v příštím okamžiku věc zmizela a lidské nohy odešly s dohledu.

Obrátil se a spatřil bledou tvář starého správce Vinea s otevřenými ústy, chystajícími se promluvit, a s vyceněným jediným zubem.

„Přišel," řekl. „Loď přijela dnes ráno z Australie."

Když se vrátili z knihovny do středního salonu, slyšeli kroky příchozího, klapající po hlavním schodišti, a občasné údery lehkých zavazadel, která za sebou vlekl. Když spatřil Payne jedno z nich, zasmál se s pocitem úlevy. Jeho třínožka nebyla nic jiného než teleskopický podstavec přenosného fotografického aparátu, který se dal snadno složit a rozložit; a muž, který jej nesl, vypadal tak dalece stejně solidně a všedně. Byl oblečen v tmavé šaty, ale nedbalé a volné; měl košili z šedého flanelu a jeho boty vrzaly dosti neúprosně v těch klidných místnostech. Jak vykročil, aby pozdravil své nové okolí, byl v jeho kroku sotva jen náznak kulhání. Ale Payne se svými přáteli pohlíželi na jeho tvář, a stěží od ní mohli oči odtrhnout.

Zřejmě cítil, že je v jeho přijetí něco podivného a nepohodlného; ale byli by přisahali, že sám neznal toho příčinu. Žena, která se již v jistém smyslu pokládala za jeho snoubenku, byla jistě dosti krásná, aby ho zaujala; ale zřejmě ho také polekala. Starý správce mu projevoval jakousi feudální úctu, ale zacházel s ním, jakoby to byl rodinný duch. Kněz na něho stále pohlížel s tváří, která byla docela nerozluštitelná a proto snad tím dráždivější. Nový výraz úsměšku, spíše podobný řecké ironii, začal probíhat Paynovou myslí. Snil o ci-

zinci jako o ďáblu, ale připadalo mu skoro horší, že je to neuvědomělý osud. Vypadal, jakoby kráčel vstříc zločinu s nestvůrnou nevinností Oedipovou. Přiblížil se k rodinnému sídlu v tak slepě bujné náladě, že si nařídil aparát, aby ofotografoval první pohled na ně; a i fotografický přístroj vzal na sebe podobu trojnožky tragické věštkyně.

Když se Payne o chvíli později loučil, byl překvapen něčím, co dokazovalo, že si Australan již poněkud uvědomuje své okolí. Řekl totiž tiše:

„Neodcházejte — — nebo se zase brzy vraťte. Vy vypadáte jako lidský tvor. Tady mi to připadá jako vězení."

Když se Payne vynořil z těch skoro podzemních místností a vyšel do nočního vzduchu a vůně moře, cítil, jakoby byl vyšel z toho podsvětí snů, ve kterém se události neúnavně a zároveň neskutečně řítí jedna na druhou.

Příchod neznámého příbuzného byl jaksi neuspokojivý a jakoby nepřesvědčivý. Zdvojení téže tváře na starém portrétu a u nově příchozího rozčilovalo jej jako dvouhlavá nestvůra. A přece to vůbec nebyla noční můra; ani snad to nebyla ta tvář, kterou viděl nejživěji.

„Co jste to říkal?" zeptal se doktora, když spolu kráčeli pruhovanými temnými písčinami u zšeřelého moře; „říkal jste, že je ten mladík zasnouben se slečnou Darnawayovou nějakou

rodinnou smlouvou, nebo něčím takovým? To zní jako román.“

„Ale historický román,“ odpověděl dr. Barnet. „Ti Darnawayové již všichni zesnuli před několika stoletími, kdy se skutečně děly věci, o kterých jen čteme v románech. Ano, věřím, že je tu nějaká rodinná tradice, podle které se vždy druhý nebo třetí bratranec ožení, když dosáhne jistého věku, aby se spojilo jmění. Proklatě hloupá tradice, řekl bych; a jestliže se často takhle mezi sebou ženili, může se přičísti zákonu dědičnosti, že tak zchátrali.“

„Neřekl bych ani,“ odpověděl Payne poněkud upiatě, „že všichni zchátrali.“

„Nu víte,“ odpověděl doktor, „ten mladík nevypadá ovšem zchátrale, ačkoli je jistě chromý.“

„Ten mladík!“ zvolal Payne, který se náhle a bezdůvodně rozzlobil. „Jestli si myslíte, že ta mladá dáma vypadá zchátrale, myslím, že jste to vy, který máte zchátralý vkus.“

Doktorova tvář se zatemnila a zatrpkla. „Zdá se mi, že o tom vím více než vy,“ vyhrkl.

Dokončili procházku mlčky; každý z nich cítil, že byl bezdůvodně hrubý a snášel zároveň bezdůvodnou hrubost; a Payne byl ponechán o samotě, aby o tom hloubal, neboť jeho přítel Wood zůstal v domě a pokračoval v jedné ze svých prací, týkajících se obrazů.

Payne plně využíval pozvání, kterého se mu dostalo od bratrance z kolonií, jenž potře-

boval někoho, kdo by ho rozveselil. V několika příštích týdnech viděl hodně z ponurého vnitřku darnawayského domu; ačkoli je nutno říci, že se neomezil úplně jen na obveselování bratrance z kolonií. Melancholie paní domu byla trvalejší a snad potřebovala více přispění; v každém případě projevoval přičinlivou ochotu přispět jí. Nebyl však neprozíravý a situace v něm vyvolávala pochyby a nepohodlí. Týdny míjely a nikdo nemohl odhalit z chování nového Darnawaye, pokládá-li se za snoubence podle staré smlouvy, nebo ne. Bloudil po temných galeriích a stál před temným a ponurým obrazem, roztržitě naň pohlížeje. Stíny této věznice ho jistě začínaly tísnit, a zbylo mu málo z jeho australské sebedůvěry. Ale Payne nemohl odhalit nic z věci, která ho zajímala nejvíce. Jednou se pokusil svěřit se příteli Martinu Woodovi, když se tam potloukal ve své funkci rozvěšovače obrazů; ale ani od něho se mu nedostalo mnoho uspokojení.

„Zdá se mi, že se do toho nemůžeš míchat," řekl Wood krátce, „k vůli tomu zasnoubení."

„Ovšem že se do toho nebudu míchat, jsou-li zasnoubeni," odpověděl jeho přítel. „Ale jsou opravdu zasnoubeni? Neřekl jí ovšem ani slovo; ale viděl jsem ji dosti, abych si byl jist, že se nepokládá za jeho snoubenku, i když si myslí, že by měla. On také nemluví o zasnoubení ani nenaráží na to, že by tu mělo být. Zdá se mi, že tahle nerozhodnost je všem nepříjemná."

„Zdá se mi, že hlavně tobě," řekl Wood po-

někud příkře. „Ale když se mne ptáš, povím ti, co si myslím — myslím si, že on se bojí.“

„Bojí se, že bude odmítnut?“ zeptal se Payne.

„Ne, bojí se, že bude přijat,“ odpověděl druhý. „Neutrhni mi proto hlavu — nemyslím tím, že se bojí té dámy. Chci říci, že se bojí obrazu.“

„Bojí se obrazu!“ opakoval Payne.

„Totiž bojí se kletby,“ řekl Wood. „Nevzpomínáš si na verš o kletbě Darnawayů, která padne na něho a na ni?“

„Ano, ale podívej se,“ zvolal Payne. „Ani kletba Darnawayů tu nemůže nic zmoci. Povídáš mi nejprve, že tu nesmím prosadit svou pro tu smlouvu a pak že se smlouva nemůže prosadit pro kletbu. Ale může-li kletba zničit smlouvu, proč by byla vázána smlouvou? Bojí-li se oba sňatku, mají volnost uzavřít sňatek s kýmkoli jiným, a je to odbyto. Proč bych trpěl ohledem na něco, nač oni nechtějí brát ohled? Zdá se mi, že je tvůj názor velmi nerozumný.“

„Je to ovšem všecko zmotané,“ řekl Wood jaksi mrzutě a vrátil se k přitloukání rámu na plátno.

Jednoho jitra přerušil náhle nový dědic své dlouhé a klamavé mlčení. Učinil to podivným způsobem, poněkud drsně, jak bylo jeho zvykem, ale se zřejmou snahou vykonat to správně. Ptal se upřímně na radu, ne toho nebo onoho jednotlivce, jako to učinil Payne, ale povšechně celé

společnosti. Když promluvil, obrátil se k celému shromáždění jako státník na schůzi. Nazýval to „přistoupením k věci“. Na štěstí nebyla paní domu přítomna tomuto širokému gestu ; a Payne se zachvěl, když si představil její pocity. Ale Australan byl docela čestný ; pomyslil si, že je přirozeno žádat o pomoc a o poučení, a svolal jakousi rodinnou radu, při níž vyložil své karty na stůl. Mohlo by se říci, že mrštil svými kartami na stůl, neboť to učinil s jistým zoufalým výrazem, jako ten, kdo byl po dlouhé dny a noci pronásledován vzrůstající tíhou problému. V té krátké době ho stíny toho místa s nízkými okny a propadající se dlažbou podivně změnily a zvýšily jistou podobu, která se vkrádala do paměti všech přítomných.

Pět mužů i s doktorem sedělo kolem stolu ; a Payne lenivě uvažoval, že jeho světlé vlněné šaty a zrzavé vlasy jsou asi jedinými barvami v pokoji, neboť kněz a správce byli oděni černě a Wood a Darnaway nosili obvykle tmavošedé obleky, které vypadaly skoro černě. Snad myslil mladík na tento rozdíl, když ho nazval lidskou bytostí. V tuto chvíli se mladík sám obrátil na své židli a dal se do řeči. O okamžik později pochopil omámený umělec, že mluví o nejstrašnější věci na světě.

„Je na tom něco pravdy ?“ mluvil. „To jsem se ptal sám sebe tak dlouho, až jsem se málem zbláznil. Nikdy bych nebyl věřil, že by mne napadlo přemýšlet o takových věcech ; ale

přemýšlím o portrétu a o verši a o shodách okolností, nebo jak tomu říkáte, a mrazí mne. Je na tom něco pravdy? Je opravdu nějaká kletba Darnawayů nebo jen proklatá podivná náhoda? Mám právo oženit se, nebo musím strhnout na sebe a ještě někoho něco velkého a temného s nebes, o čem nic nevím?“

Jeho těkavé oči přebíhaly kolem stolu a spočinuly na prosté tváři knězově, ke kterému jakoby se obracel nyní svými slovy. Payneova skrytá střízlivost se bouřila proti otázce pověry, vnesené před tento krajně pověrečný soud. Seděl vedle Darnawaye a vpadl mu do řeči dříve, než mohl kněz odpovědět.

„Připouštím jistě, že jsou tu podivné shody okolností,“ řekl předstíraje veselý tón.; „ale my jistě — —“ a tu se zarazil, jakoby do něho udeřil blesk. Neboť Darnaway obrátil při tom přerušení ostře hlavu přes rameno, a při tom pohybu se jeho levé obočí vytáhlo mnohem výše než druhé, a na okamžik pohlížela na něho tvář s portrétu s příšernou a přepiatou přesností. Ostatní to viděli; a všichni vypadali, jakoby byli oslněni zábleskem světla. Starý správce vydal ze sebe dutý ston.

„To není v pořádku,“ řekl chraptivě; „zabýváme se něčím příliš strašlivým.“

„Ano,“ souhlasil tiše kněz, „zabýváme se něčím strašlivým; tím nejstrašnějším, co znám; a jmenuje se to nesmysl.“

„Co jste to řekl?“ pravil Darnaway, pohlížeje stále směrem k němu.

„Řekl jsem nesmysl,“ opakoval kněz. „Neřekl jsem až do této chvíle nic zvláštního, protože to nebylo mou věcí; vykonával jsem jen dočasnou službu v sousedství a slečna Darnawayová mne k sobě zvala. Ale když se mne ptáte osobně a přímo, pak je snadno vám odpovědět. Zajisté že tu není kletby Darnawayů, která by vám zabránila oženit se s někým, s kým máte upřímný úmysl se oženit. Žádná kletba nemůže donutit člověka k nejmenším odpustitelným hříchům, natož k zločinům jako je sebevražda nebo vražda. Nemůžete být proti své vůli donucen k zlým věcem proto, že se jmenujete Darnaway, stejně jako nemohu být donucen já, protože se jmenuji Brown. Kletba Brownů,“ — připojil se zalíbením — „kouzlo Brownů by znělo dokonce ještě lépe.“

„A právě vy,“ opakoval Australan s ustrnutím, „mi říkáte, abych se na to takhle díval.“

„Říkám vám, abyste se raději díval na něco jiného,“ odpověděl kněz vesele. „Co je s rozmáhajícím se fotografickým uměním? Co dělá váš aparát? Vím, že je dole poněkud tma, ale ty lomené oblouky na půdě nahoře by se mohly lehko přeměnit v prvotřídní fotografický ateliér. Několik zedníků by jej za kratičkou dobu opatřilo skleněnou střechou.“

„Skutečně,“ namítal Martin Wood, „myslím, že vy byste měl být poslední na světě, který by

chtěl zkazit to krásné gotické klenutí; je to jedno z nejkrásnějších děl, jaké kdy vykonalo vaše vlastní náboženství ve světě. Byl bych se domníval, že máte nějaký smysl pro tento druh umění; ale nerozumím, proč tak neobvykle dychtíte po fotografování."

„Dychtím neobvykle po denním světle," odpověděl otec Brown, „hlavně v této nečisté věci; a fotografování má tu ctnost, že závisí na denním světle. A nevíte-li, že bych rozmělnil na prášek všechny gotické oblouky světa, abych zachránil zdraví jediné lidské duše, nevíte tak mnoho o náboženství, jak se domýšlíte."

Mladý Australan vyskočil se židle jako omlazený člověk. „U všech svatých! To je přece řeč!" zvolal, „ačkoli jsem si nikdy nepomyslil, že bych ji slyšel s tohohle konce. Já vám něco povím, ctihodný pane, udělám něco, co vám dokáže, že jsem přece jen neztratil odvahu." Starý správce na něho stále pohlížel s polekanou pozorností, jakoby cítil něco neblahého v mladíkově vzdoru. Zvolal: „Oh, co chcete udělat?"

„Chci ofotografovat portrét," odpověděl Darnaway.

Ale sotva o týden později jakoby se přihnala bouře pohromy s nebe, zatemnila slunce zdravého rozumu, kterého se kněz marně dovolával, a ponořila sídlo znovu do tmy darnawayské kletby. Bylo dosti snadno zřídit nový atelier; a zvenčí vypadal velmi podobně jako jiné takové ateliéry, prázdné kromě nadbytku

denního světla. Člověk přicházející sem z ponurých dolních místností měl více než obvykle pocit, že vchází do více než moderní nádhery, prázdné jako budoucnost. Na návrh Woodův, který znal dobře zámek a zanechal svých počátečních estetických námitek, změnil se pokojík, který zůstal neporušený v horní zřícenině, snadno v temnou komoru, do které vcházel Darnaway z bílého denního světla a tápal tam při rudém svitu červené lampy. Wood řekl se smíchem, že ho červená lampa smířila s tím vandalismem; neboť tato rudě osvětlená tma byla tak romantická, jako sklep alchymistův.

Darnaway vstal za svítání toho dne, kdy chtěl fotografovat tajemný portrét; a vynesl jej z knihovny po jednoduchých točitých schodech, které spojovaly obě poschodí. Tam jej umístil do plného bílého denního světla na jakýsi stojan a postavil před něj svou fotografickou třínožku. Řekl, že by rád poslal jeho reprodukci známému starožitníku, který psal o starožitnostech domu; ale ostatní věděli, že to je jen výmluva, skrývající mnohem hlubší důvody. Byl to, ne-li doslova duševní boj mezi Darnawayem a démonickým obrazem, tedy alespoň souboj mezi Darnawayem a jeho vlastními pochybami. Chtěl pustit denní světlo fotografie přímo na temné malířské dílo; a vyzkoumat, nevypudí-li sluneční svit nového umění stíny starého umění.

Snad proto to chtěl raději udělat sám, i když některé podrobnosti potřebovaly více času

a způsobovaly více než obvyklé zdržení. Jistě vzal odvahu těm několika, kteří přišli do jeho ateliéru během pokusu a nalezli jej, jak to tu zkouší a pobíhá tady velmi osaměle a neproniknutelně. Správce mu přinesl jídlo, protože odmítl jít dolů; ten starý muž se vrátil za několik hodin a shledal, že Darnaway skutečně požil jídla jako obvykle. Ale když je přinesl, nedostalo se mu více díků než zabručení. Payne tam jednou vešel, aby viděl, jak to pokračuje, ale nalezl fotografa velmi neochotného k hovoru, a proto se opět vrátil dolů. Otec Brown podstoupil tuto cestu nevtíravým způsobem, aby donesl Darnawayovi dopis od znalce, kterému se měla fotografie poslat. Ale nechal dopis na podnosu a ať si myslil cokoli o tom velkém skleníku plném denního světla a zaujaté práce, světa to, který v jistém smyslu sám vytvořil, nechal si to pro sebe a sešel dolů. Měl důvod připomenout si velmi záhy, že byl posledním, který sešel po opuštěném schodišti spojujícím poschodí a zanechal za sebou osamoceného muže a prázdný pokoj. Ostatní stáli v saloně, který vedl ke knihovně, právě pod velkými černými ebenovými hodinami, které vypadaly jako obrovská rakev.

„Jak pokročil Darnaway," ptal se Payne o něco později, „když jste byl posledně nahoře?"

Kněz si přejel rukou přes čelo. „Neříkejte, že jsem se stal psychologem," řekl se smutným úsměvem. „Myslím, že jsem úplně oslněn denním

světlem tam v tom pokoji, a nemohl jsem se podívat na věc zpříma. Upřímně řečeno, cítil jsem na okamžik, jakoby bylo něco neblahého na Darnawayově postavě, jak tam stál před portrétem."

„Oh, to je ta chromá noha," řekl Barnet bez okolků. „To již všechno víme."

„Víte," řekl Payne náhle, ale ztišeným hlasem, „nemyslím, že bychom již o tom všechno nebo vůbec něco věděli. Co je to s tou jeho nohou? Co to bylo s nohou jeho předka?

„Něco je o tom v té knize, kterou jsem tady četl v rodinném archivu," řekl Wood; „přinesu vám ji." A vstoupil do knihovny vedle.

Otec Brown řekl klidně: „Myslím, že pan Payne musí mít nějaký zvláštní důvod, že se tak ptá."

„Mohu to stejně dobře říci hned a všem," řekl Payne, ale ještě tišším hlasem. „Je tu přece jen rozumové vysvětlení. Jakýkoli člověk mohl to zařídit tak, aby vypadal jako ten portrét. Co víme o Darnawayovi? Chová se poněkud nezvykle — —"

Ostatní na něho pohlíželi jaksi vyděšeně; ale kněz vypadal, jakoby to přijímal docela klidně.

„Nemyslím, že byl starý portrét někdy fotografován," řekl. „Proto to chce udělat. Nemyslím, že by na tom bylo něco nezvyklého."

„Opravdu docela obvyklý stav věcí," řekl Wood se smíchem; vrátil se právě s knihou

v ruce. A právě když promluvil, pohnulo se něco ve stroji velkých temných hodin za ním a řada sedmi úderů zazněla pokojem. Při posledním úderu zazněla z horního poschodí rána, která otřásla domem jako hrom; a otec Brown byl již na druhém schodu točitého schodiště, dříve než zvuk zanikl.

„Můj bože!“ zvolal mimovolně Payne, „je tam nahoře sám.“

„Ano,“ řekl otec Brown, aniž se ohlédl, jak mizel na schodišti. „Nalezneme ho samotného.“

Když se ostatní vzpamatovali z prvního leknutí a vyběhli horem pádem po kamenných schodech a dostali se do nového atelieru, shledali, že kněz mluvil pravdu v tom smyslu, že ho opravdu nalezli samotného. Nalezli ho, jak leží v troskách svého velkého fotografického aparátu, a tři roztažené nohy stojanu stály groteskně ve třech různých koutech; a Darnaway padl přes něj a jednu černou chromou nohu měl ve čtvrtém koutě na podlaze. V prvním okamžiku vypadala ta temná hromada, jakoby byla zapletena v osidla nějakého obrovského a strašlivého pavouka. Stačil jediný pohled a dotek, aby se přesvědčili, že je mrtev. Jen portrét stál nedotčen na stojanu, a zdálo se jim, jakoby usměvavé oči svítily.

Otec Brown, který pomáhal uklidnit zmatek postižené domácnosti, nalezl o hodinu později starého správce, jak si něco šeptá skoro tak mechanicky, jak tikaly hodiny a odbývaly

hroznou hodinu. Nemusil ho ani poslouchat a věděl, jaká slova si šeptá.

V sedmém potomku se vrátím,
v sedmé hodině odejdu.

Když chtěl říci něco uklidňujícího, probudil se náhle stařec a ztuhl hrůzou; jeho šepot se změnil v prudký výkřik.

„Vy!“ zvolal. „Vy a vaše denní světlo! Ani vy nemůžete nyní říci, že není žádné kletby Darnawayů.“

„Mé mínění o tom zůstává nezměněno,“ řekl mírně otec Brown. Potom po chvíli dodal: „Doufám, že vyplníte poslední přání ubohého Darnawaye a odešlete fotografii.“

„Fotografii!“ zvolal doktor ostře. „K čemu to? Je to jistě poněkud zvláštní; ale není tu žádné fotografie. Zdá se, že ji nikdy neudělal po těch celodenních přípravách.“

Otec Brown se ostře otočil. „Pak ji udělejte sami,“ řekl. „Ubohý Darnaway měl docela pravdu. Je nejvýš důležito, aby se udělala fotografie.“

Když všichni hosté, doktor, kněz a oba umělci odcházeli v černém a neutěšeném průvodu přes hnědožluté písčiny, byli s počátku většinou tiše, jakoby byli omráčeni. A opravdu bylo něco podobného hromobití z jasné oblohy ve vyplnění zapomenuté pověry právě ve chvíli, kdy na ni úplně zapomněli; kdy doktor i kněz

naplnili své duše racionalismem, jako fotograf naplnil své místnosti denním světlem. Mohli být racionalističtí jak chtěli; ale v plném denním světle se sedmý potomek vrátil, a v plném denním světle v sedmé hodině zahynul.

„Bojím se, že bude nyní každý vždycky věřit darnawayské pověře," řekl Martin Wood.

„Znám někoho, kdo nebude," řekl doktor ostře. „Proč bych schvaloval pověru jen proto, že někdo jiný schvaluje sebevraždu?"

„Vy myslíte, že ubohý pan Darnaway spáchal sebevraždu?" otázal se kněz.

„Jsem si jist, že spáchal sebevraždu," odpověděl doktor.

„Je to možné," souhlasil druhý.

„Byl tam docela sám, a měl celý sklad jedů v temné komoře. A mimo to je to právě způsob Darnawayů."

„Snad nemyslíte, že je něco na tom vyplnění rodinné kletby?"

„Ano," řekl doktor, „věřím v jednu rodinnou kletbu, a to je rodinná povaha. Říkal jsem vám, že je to dědičnost, a oni jsou všichni poloblázni. Když zůstane rodina takhle stát a rozmnožuje se mezi sebou a brodí se ve vlastním bahně, musí zdegenerovat, ať chce nebo ne. Zákony dědičnosti se nedají obejít; vědecké pravdy se nedají popřít. Duše Darnawayů se rozpadly na kusy, jako se rozpadly na kusy jejich staré prohnilé trámy a zdi, rozhlodané mořem a slaným vzduchem. Sebevražda —

ovšem že spáchal sebevraždu; řekl bych, že i všichni ostatní spáchají sebevraždu. Snad je to to nejlepší, co mohou udělat."

Když lékař mluvil, objevila se náhle a s překvapující jasností v Paynově mysli tvář dcery Darnawayů, tragická bledá maska proti neproniknutelné černi, ale plná oslepující a více než smrtelné krásy. Otevřel ústa k řeči a shledal, že nemůže promluvit.

„Vida," řekl otec Brown doktorovi. „Tak vy tedy věříte přece jen pověrám?"

„Co tím chcete říci — že věřím pověrám? Věřím v sebevraždu jako součást vědecké nezbytnosti."

„Nu dobrá," odpověděl kněz. „nevidím ani chlup rozdílu mezi vaší vědeckou pověrou a druhou čarodějnou pověrou. Zdá se, že nakonec obě mění lidi v paralytiky, kteří nemohou hýbat vlastníma nohama nebo rukama nebo spasit vlastní život nebo duši. Verš pravil, že je kletbou Darnawayů dát se zabít, a vědecká příručka učí, že je kletbou Darnawayů zabít se. Oba způsoby z nich činí otroky."

„Ale myslím, že jste řekl, že věříte v rozumový názor na tyto věci," řekl doktor Barnet. „Nevěříte v dědičnost?"

„Řekl jsem, že věřím v denní světlo," odpověděl kněz hlasitě a jasně, „a nebudu volit mezi dvěma tunely podzemní pověry, které oba končí v temnotě. A důkaz toho je ten, že jste

úplně v temnotě o tom, co se skutečně stalo v tom domě."

„Myslíte sebevraždu?" zeptal se Payne.

„Myslím vraždu," řekl otec Brown; a ačkoli pozdvihl jen nepatrně hlas k hlasitějšímu zvuku, jakoby to znělo celým pobřežím: „Byla to vražda; ale vražda pochází z vůle, kterou Bůh stvořil svobodnou."

Payne nikdy nevěděl, co v tu chvíli řekli ostatní v odpověď na to. Neboť to slovo mělo na něho poněkud divný účinek; probudilo jej jako zvuk polnice a přece jej zarazilo. Stál tiše uprostřed písčité pouště a ostatní kráčeli před ním; cítil, jak mu krev kypí ve všech žilách a vlasy mu vstávají hrůzou; a přece jen cítil novou a nepřirozenou blaženost. Psychologický postup, příliš rychlý a složitý, než aby jej mohl sledovat, dospěl již k závěru, který nemohl analysovat; ale ten závěr byl ulehčením. Stál chvíli tiše, pak se obrátil a vracel se pomalu zpátky přes písčiny k domu Darnawayů.

Přešel příkop krokem, který otřásl mostem, sestoupil se schodů a přeběhl dlouhé pokoje dunivým krokem, až došel k místu, kde seděla Adéla Darnawayová ozářená nízkým světlem z oválného okna, skoro jako nějaká zapomenutá světice, opuštěná v říši smrti. Vzhlédla a výraz podivu ještě zkrásněl její tvář.

„Co to?" řekla. „Proč jste se vrátil?"

„Vrátil jsem se pro Šípkovou Růženku," řekl hlasem, ve kterém se ozýval smích. „Tento

starý dům dlouho spal, jak řekl doktor; ale je od vás pošetilé, že se pokládáte za starou. Pojďte na denní světlo a poslyšte pravdu. Přinesl jsem vám slovo; je to strašné slovo, ale zlomí kouzlo vašeho zajetí."

Nechápala ani slova z toho, co říkal; ale něco ji donutilo vstát a dát se jím vést dlouhou předsíní a nahoru po schodech a ven pod večerní oblohu. Zbytky mrtvé zahrady se táhly směrem k moři; a stará kašna se sochou tritona, zelená rezí, se tu ještě zachovala, ale nic nevytékalo z vyschlého rohu do prázdného basinu. Často vídal tyto nevlídné obrysy proti večerní obloze, když šel mimo, a připomínalo mu to mnohými rysy symbol zmařeného štěstí. Zanedlouho se patrně tyto prázdné fontány naplní, ale naplní se bledězelenou slanou vodou oceánu a květiny se potopí a podlehnou mořským chaluhám. Říkal si, že tak se také měla provdat dcera Darnawayů, ale měla se provdat za smrt a kletbu hluchou a nemilosrdnou jako moře. Ale nyní položil na bronzového tritona ruku, která se podobala ruce obří, a zatřásl jím, jakoby jej chtěl svrhnout jako bůžka nebo zlého ducha zahrady.

„Co tím chcete říci?" ptala se pevně. „Jaké je to slovo, které nás osvobodí?"

„To slovo je vražda," řekl, „a svoboda, kterou přináší, je svěží jako jarní květy. Ne; nechci tím říci, že jsem někoho zavraždil; ale už to, že může být někdo zavražděn, je dobrou

zprávou po zlých snech, ve kterých jste žila. Nechápete? V tom vašem snu přicházelo všechno, co se vám stalo, z vašeho nitra; kletba Darnawayů byla uložena v nitrech Darnawayů; rozvíjela se jako strašný květ. Nebylo vyhnutí ani šťastnou náhodou; všechno bylo nevyhnutelné; ať to byl Vine a jeho babské povídačky nebo Barnet a jeho nabubřelá dědičnost. Ale ten člověk, který zemřel, nebyl obětí kouzelné kletby nebo zděděného šílenství. Byl zavražděn; a pro nás je tato vražda pouze náhodou; ano, requiescat in pace, ale šťastnou náhodou. Je to paprsek denního světla, protože přichází zvenčí."

Ona se náhle usmála. „Ano, myslím, že rozumím. Zdá se mi, že mluvíte jako blázen; ale já rozumím. Ale kdo ho zavraždil?"

„Nevím," odpověděl klidně, „ale otec Brown to ví. A jak říká otec Brown, vraždu vykonává vůle, svobodná jako vítr od moře."

„Otec Brown je podivuhodný tvor," řekla po chvíli; „je to jediný člověk, který vůbec kdy nějak obveselil můj život, dokud — —"

„Dokud co?" ptal se Payne a udělal téměř dravý pohyb, nakláněje se k ní a odstrkuje bronzovou obludu, takže se otřásla na svém podstavci.

„Nu, dokud jste to neučinil vy," řekla a znovu se usmála.

Tak byl zakletý zámek probuzen, a není úkolem této povídky popisovat postup jeho probuzení, ačkoli se to většinou událo dříve, než

se večerní tma snesla na pobřeží. Když kráčel Harry Payne opět domů přes temné písčiny, které přecházel v tolika náladách, byl v nejvyšším stupni štěstí, jakého je schopen lidský život, a celé rudé moře v jeho nitru se prudce vzdouvalo. Bez obtíží by si mohl představit celé to místo znovu v květu a bronzového tritona jasného jako zlatého boha a fontánu přetékající vodou nebo vínem. Ale všechno to štěstí a jas v něm probudilo jediné slovo „vražda“, a bylo tu dosud slovo, které nechápal. Uvěřil mu a to bylo od něho moudré; neboť byl jedním z těch, kteří mají smysl pro zvuk pravdy.

Více než za měsíc se Payne vrátil do svého londýnského bytu, aby se tu setkal s otcem Brownem a přinesl mu žádanou fotografii. Jeho osobnímu románu se dařilo tak dobře, jak jen bylo možno ve stínu takové tragedie, a i ten stín mu proto připadal světlejší; ale bylo pro něho těžko pokládat jej za něco jiného než za stín rodinné osudovosti. Byl v mnohém směru velmi zaměstnán, a teprve až se rodina Darnawayů dostala opět do svých poněkud ponurých kolejí a portrét byl dávno vrácen na své místo v knihovně, udělal jeho fotografii při magnesiovém světle. Než ji poslal starožitníku, jak bylo původně smluveno, donesl ji knězi, který se jí tak naléhavě dožadoval.

„Nechápu vaše chování při tom všem, otče Browne,“ řekl. „Děláte, jakobyste již rozluštil problém nějakou vlastní cestou.“

Kněz potřásl smutně hlavou. „Ani zdání," odpověděl. „Musím být hrozně hloupý, ale jsem docela na holičkách. Nevím si rady s nejpraktičtější stránkou toho všeho. Je to podivný problém; tak prostý až do jistého bodu, a pak — ukažte mi na chvíli fotografii, prosím vás."

Přidržel si ji na chvíli těsně u přivřených krátkozrakých očí a pak řekl: „Máte lupu?"

Payne mu ji podal, a kněz se díval upřeně nějakou chvíli a pak řekl: „Podívejte se na titul té knihy na kraji přihrádky, vedle rámu; je to „Historie papežky Jany". To bych rád věděl — ano, od George; a ta nad ní je nějaká kniha o Islandu. Milý Bože! Jakým podivným způsobem to musím odhalit! Jaký jsem to byl hňup a osel, že jsem si toho nevšiml, když jsem tam byl."

„Ale co jste odhalil?" ptal se Payne netrpělivě.

„Poslední článek," řekl otec Brown, „a nejsem již na pochybách. Ano, myslím, že nyní vím, jak se ta nešťastná příhoda udála od začátku až do konce."

„Ale jak to?" vyzvídal druhý.

„Ale protože," řekl kněz s úsměvem, „knihovna Darnawayů obsahovala knihy o papežce Janě a Islandu nemluvě o jiné, z níž tu vidím začátek titulu, ‚Náboženství Bedřichovo', to není tak těžko doplnit." Pak, když viděl rozpaky svého společníka, zhasl jeho úsměv a on řekl vážněji:

„Víte, ačkoli je tento poslední bod také posledním článkem řetězu, není hlavním. V tomhle případě byly mnohem podivnější věci než tato. Jedna z nich je zřejmou kuriositou. Dovolte, abych začal něčím, co vás asi překvapí. Darnaway nezemřel toho večera v sedm hodin. Byl již mrtev celý den.“

„Překvapení je poněkud mírné slovo,“ řekl Payne zasmušile, „když jsme jej oba viděli, jak tam celý den pobíhá.“

„Ne, neviděli,“ odpověděl otec Brown klidně. „Myslím, že jsme jej oba viděli nebo se domnívali, že vidíme, jak tam upravuje svůj aparát. Což neměl hlavu pod černým plátnem, když jste prošel pokojem? A také když já tam byl. A proto jsem cítil, že je v tom pokoji a jeho postavě něco podivného. Ne že byla noha pokroucena, ale spíše že nebyla pokroucena. Byla oblečena v tytéž tmavé šaty; ale když vidíte něco, co pokládáte za člověka stojícího stejně jako jiný člověk, pomyslíte si, že stojí podivně a pokrouceně.“

„Myslíte opravdu,“ zvolal Payne s jistým zděšením, „že to byl nějaký neznámý člověk?“

„Byl to vrah,“ řekl otec Brown. „Zabil již Darnawaye za svítání a skryl tělo i sebe v temné komoře — výborném úkrytu, protože tam obvykle nikdo nechodí, a jde-li tam, nevidí mnoho. Ale upustil je na podlahu v sedm hodin, ovšem, aby se celá věc mohla vysvětlit kletbou.“

„Ale nerozumím,“ poznamenal Payne.

„Proč ho nezabil v sedm hodin, místo aby se obtěžoval mrtvolou celých čtrnáct hodin?“

„Dovolte mi jednu otázku,“ řekl kněz. „Proč nebyla udělána fotografie? Protože ho vrah zabil hned jak tam přišel a než ji mohl udělat. Bylo pro vraha důležité zabránit, aby se dostala fotografie znalci darnawayských starožitností.“

Na okamžik se rozlehlo náhlé ticho, a pak pokračoval kněz tišším hlasem:

„Nevidíte, jak je to prosté? Vždyť jste sám zahlédl jednu stránku možnosti: ale je to jednodušší, než jste si myslil. Řekl jste, že se může člověk připodobnit starému obrazu. Je to jistě jednodušší než aby se obraz připodobnil člověku. Zkrátka je tu jaksi speciálně pravda, že nebylo kletby Darnawayů. Nebylo starého obrazu; nebylo starého verše; nebylo legendy o muži, který zavinil smrt své ženy. Ale byl tu velmi zlý a velmi chytrý člověk, který chtěl zavinit smrt jiného člověka, aby mu uloupil jeho zaslíbenou ženu.“

Kněz se náhle na Paynea smutně usmál, jakoby ho uklidňoval. „Jste asi nyní přesvědčen, že míním vás,“ řekl, „ale vy jste nebyl jediný, který obcházel dům z citových důvodů. Znáte toho muže, nebo spíše myslíte si, že ho znáte. Ale byly hlubiny v muži zvaném Martin Wood, umělci a starožitníku, kterých nemohl uhodnout žádný z jeho čistě uměleckých přátel. Vzpomeňte si, že tam byl pozván, aby posoudil

a roztřídil obrazy; na to aristokratické smetiště, kde měl prostě za úkol říci Darnawayům, jaké mají umělecké poklady. Nebyli by bývali překvapeni, kdyby se přišlo na věci, kterých si nikdy dříve nepovšimli. Mělo se to vykonat dobře, a to se také stalo; snad měl pravdu, když řekl, že nebyl-li to Holbein, byl to někdo se stejným nadáním."

„Jsem úplně omráčen," řekl Payne, „a je tu dvacet věcí, které dosud nechápu. Jak věděl, jak Darnaway vypadá? Jak ho vlastně zabil; lékaři jsou až dosud zmateni."

„Viděl jsem fotografii, kterou poslal Australan slečně Darnawayové, než přijel," řekl kněz, „a je několik způsobů, jak se mohl o novém dědici poučit, když ho již znal. Nemůžeme znát tyto podrobnosti; ale není to nesnadné. Vzpomeňte si, že pomáhal zřizovat temnou komoru; zdá se mi to být ideální místo na bodnutí člověka otrávenou jehlou, když měl všechny jedy po ruce. Ne, povídám vám, že to nebylo nesnadné. Nepochopitelným mi připadalo, jak mohl být Wood najednou na dvou místech. Jak mohl vytáhnout mrtvolu z temné komory a hodit ji na aparát tak, aby spadl v několika vteřinách, aniž by šel nahoru, když hledal v knihovně knihu? A byl jsem takový blázen, že jsem si nikdy neprohlédl knihy v knihovně; a teprve na této fotografii velmi nezaslouženou šťastnou náhodou jsem zahlédl prostý fakt, že tam byla kniha o papežce Janě."

„Nechal jste si svou nejlepší hádanku na konec," řekl Payne zasmušile. „Co pro Boha s tím má co dělat papežka Jana?"

„Nezapomínejte na knihu o něčem v Islandě," upozornil kněz, „nebo náboženství někoho zvaného Bedřich. Zbývá jen otázka, jaký člověk byl zemřelý lord Darnaway."

„Jak to?" poznamenal Payne unaveně.

„Byl to vzdělaný, chytrý výstředník, myslím," pokračoval otec Brown. „Protože byl vzdělaný, věděl, že neexistovala osoba jako papežka Jana. Protože byl chytrý, věděl patrně, že ‚Hadi na Islandě' nebo něco podobného neexistuje. Odvažuji se doplnění třetího titulu ‚Náboženství Bedřicha Velikého', který také neexistoval. Nu, není vám nápadné, že to jsou tituly, jaké se dávají na hřbety knih, které neexistují; čili do knihovny, která není knihovnou?"

„Ah," zvolal Payne, „vím již, co chcete říci. Bylo tu nějaké skryté schodiště — —"

„Do pokoje, který sám Wood vybral za temnou komoru," řekl kněz s přikývnutím. „Je mi líto, ale nelze tu nic dělat. Je to strašně všední a hloupé, tak hloupé, jako jsem byl já sám v tomto tak všedním případě. Ale byli jsme zapleteni do skutečného zatuchlého starého románu rozpadajícího se šlechtictví a zříceného rodinného sídla; a nepřišli jsme na možnost uniknout odtud tajným vchodem. Bylo to vězení pro kněze; a zasloužím, abych tam byl uvržen."

VIII.

Duch Gideona Wisea.

Otec Brown pokládal vždycky tu věc za nejpodivnější příklad teorie alibi; teorie, která tvrdí navzdory irské pověsti o mythologickém ptáku, že nemůže nikdo být najednou na dvou místech. Abychom začali od začátku, James Byrne, irský žurnalista, se snad nejvíce podobal irskému ptáku. Dokázal lépe než kdokoli jiný být na dvou místech najednou; neboť byl na dvou místech opačných krajů společenského a politického světa v době dvaceti minut. První byly babylonské dvorany velkého hotelu, a bylo to místo schůzky tří obchodních velmožů, kteří smlouvali výluku v uhelných továrnách, aby podnítili uhelnou stávku; druhé místo bylo ve zvláštní krčmě s průčelím hokynářského krámu, kde se setkal nejpodzemnější triumvirát těch, kteří by byli velmi rádi zaměnili výluku za stávku a stávku za revoluci. Reportér přebíhal mezi třemi milionáři a třemi bolševickými vůdci s volností moderního hlasatele nebo novopečeného vyslance.

Nalezl tři uhelné velmože ukryté v džungli kvetoucích rostlin a lese rýhovaných a ozdob-

ných sloupů z pozlacené sádry; pozlacené ptačí klece visely vysoko pod malovanou klenbou mezi nejvyšším listovím palem; a v nich byli ptáci pestře zbarvení a různě pokřikující. Žádný pták v divočině nezpíval nikdy bezstarostněji a žádný květ nerozšiřoval nikdy svou svěžest vzduchem pouště dokonaleji, než jak ji rozšiřovaly květy těchto vysokých rostlin na prudké a bezdeché obchodníky, většinou Američany, kteří hovořili a přebíhali na tomto místě. A tady v tom nadbytku rokokové výzdoby, na kterou se nikdo nepodíval, a v tom štěbotu drahých cizokrajných ptáků, kterému nikdo nenaslouchal, a ve spoustě okázalých čalounů a bludišti přepychové architektury seděli tři muži a mluvili o tom, jak úspěch záleží na myšlení a hospodárnosti a hospodářské prozíravosti a sebeovládání. Jeden z nich však nemluvil tolik jako druzí; ale díval se velmi jasnýma a nehybnýma očima, které jakoby byly k sobě připoutány skřipcem, a vytrvalý úsměv pod jeho černým knírkem skoro se podobal vytrvalému pošklebku. Byl to slavný Jakub P. Stein, a nemluvil, dokud neměl co říci. Ale jeho společník, starý Gallup Pennsylvanský, ohromný tlustý muž s úctyhodným šedým vlasem, ale s tváří pěstního zápasníka, mluvil velmi mnoho. Byl v rozmarné náladě a napolo škádlil a napolo ohrožoval třetího milionáře, Gideona Wisea, drsného, suchého, hranatého starého ptáka toho typu, který jeho krajané přirovnávají k ořešáku, s tuhým šedým vousem

na bradě a s chováním a oblekem starého farmáře ze středních rovin. Byl starý spor mezi Wisem a Gallupem o slučování a soutěžení. Neboť starý Wise si dosud zachovával se způsoby starého zálesáka něco z názorů starého individualisty; náležel, jak bychom řekli v Anglii, k manchesterské škole; a Gallup se stále snažil přemluvit ho, aby zanechal soutěžení a čerpal ze světových zdrojů.

„Musíte k tomu dojít dříve nebo později, starý brachu," pravil Gallup bodře, právě když Byrne vešel. „Je to cesta, kterou postupuje svět, a my se nemůžeme nyní vrátit k soukromému obchodu. Musíme všichni stát při sobě."

„Dovolíte-li mi říci jedno slovo," řekl Stein svým klidným způsobem, „řekl bych, že je tu něco poněkud naléhavějšího, než abychom stáli obchodně při sobě. Musíme rozhodně stát při sobě politicky; a právě proto jsem dnes pozval mezi nás pana Byrnea. Na politickém poli se musíme spojit; z toho prostého důvodu, že všichni naši nejnebezpečnější nepřátelé jsou již spojeni."

„Oh, souhlasím docela s politickým spojením," bručel Gideon Wise.

„Podívejte se," řekl Stein žurnalistovi, „vím, že se vyznáte na těch podivných místech, pane Byrne, a přeji si, abyste učinil něco pro nás neoficiálně. Vy víte, kde se ti lidé setkávají; jsou to jen dva nebo tři z nich, kteří padají

v úvahu, John Elias a Jake Halket, který za všechny řeční, a snad ten básník Horne."

„Ale Horne býval přece Gideonovým přítelem," řekl posměvačný pan Gallup; „býval v jeho nedělní škole nebo něčem takovém."

„Tehdy to byl křesťan," řekl starý Gideon slavnostně, „ale když se někdo spustí s atheisty, nemůžete nikdy vědět. Dosud se s ním občas setkávám. Byl jsem docela ochoten chránit ho od války a odvodu a takových věcí, ovšem, ale když jde o všechny bolševiky ve vesmíru — —"

„Odpusťte," vskočil mu do řeči Stein, „věc je dosti naléhavá, doufám proto, že mne omluvíte, když to vyložím panu Byrneovi hned. Pane Byrne, chci vám důvěrně sdělit, že mám informace nebo spíše svědectví, které by mohlo na dlouho posadit do vězení alespoň dva z těchto lidí ve spojení se spiknutím za poslední války. Nechci použít toho svědectví. Ale chci, abyste k nim šel klidně a řekl jim, že ho použiji, a to hned zítra, nezmění-li své chování."

„Dobře," odpověděl Byrne, „to, co tady navrhujete, lze jistě nazvat smírnou dohodou a mohlo by se to také nazvat vyděračstvím. Nemyslíte, že je to poněkud nebezpečné?"

„Myslím, že je to poněkud nebezpečné pro ně," řekl Stein a luskl prsty, „a chci, abyste k nim šel a řekl jim to."

„Nu dobře," řekl Byrne vstávaje s polohumorným vzdechem, „to všechno záleží na věci

samé; ale dostanu-li se do úzkých, upozorňuji vás, že se pokusím vtáhnout vás do toho."

„Jen se pokuste, hochu," řekl starý Gallup se srdečným smíchem.

Neboť dosud ještě se udržuje tolik z velkého snu Jeffersonova a z věci, kterou lidé nazvali demokracií, že v jeho vlasti vládnou sice bohatí jako tyrani, ale chudáci nemluví jako otroci; je tu upřímnost mezi utlačitelem a utlačovaným.

Shromáždištěm revolucionářů bylo podivné, pusté, vybílené místo, na jehož stěnách byly jedna nebo dvě pokroucené neúhledné černobílé kresby ve slohu čehosi, co by se mohlo pokládat za proletářské umění, ale ani jeden proletář z milionu by z toho ani zbla nepochopil. Snad jediný společný bod obou poraden byl, že obě porušovaly americký zákon prodejem silných nápojů. Koktaily různých barev stály před třemi milionáři. Halket, nejprudší z bolševiků, pokládal za nejvhodnější pít vodku. Byl to dlouhý těžkopádný člověk, hrozivě nahrbený, profil měl útočný jako pes, se rty a nosem stlačenými k sobě, nad ústy měl rozcuchaný zrzavý vous a rty měl rozevřeny v stálém posměšku. John Elias byl tmavý bystrý muž s brýlemi, s černým špičatým vousem a v četných evropských kavárnách si oblíbil absinth. Prvním a posledním pocitem žurnalistovým bylo, jak jsou si přese vše velmi podobni John Elias a Jakub P. Stein. Byli tak stejní v tváři a chování a pohybech,

jakoby byl milionář zmizel padacími dvířky z hotelu Babylon a objevil se opět v pevnosti bolševiků.

Třetí muž měl také podivný vkus v nápojích; a jeho nápoj byl pro něho příznačný. Neboť před básníkem Hornem stála sklenice mléka, a její něžnost v tomto prostředí měla do sebe cosi zlověstného, jakoby neprůhledná a bezbarvá barva mléka byla z nějaké nakažlivé hmoty, jedovatější než mrtvolně zelená barva absinthu. Ale ve skutečnosti byla jeho něžnost dosti přirozená: neboť Henry Horne se dostal na revoluční pole velmi rozličnými cestami a z velmi rozličných začátků než sprostý pouliční kazatel Jake a mezinárodní politický pletichář Elias. Měl to, čemu se říká pečlivá výchova, chodil v dětství do kostela a držel se po celý život abstinence, kterou nemohl setřást, i když odhodil takové malichernosti jako křesťanství a manželství. Měl světlé vlasy a jemnou tvář, která by se podobala tváři Shelleyově, kdyby si nebyl zošklivil bradu poněkud cizokrajným zastřižením vousu. Ten vous jaksi působil, že vypadal spíše jako žena; jakoby těch několik zlatých vousů bylo vše, na co se zmohl.

Když žurnalista vstoupil, mluvil právě pověstný Jake, jak obyčejně činíval. Horne vyslovil nějakou náhodnou a všední větu jako „Bůh zabraň“, a to stačilo uvést Jakea do proudu rouhání.

„Bůh zabraň; vždyť také nedělá nic

jiného," řekl. „Nedělá nic jiného, než nám zabraňuje to, to a ono: zabraňuje nám stávkovat, zabraňuje nám bojovat a zabraňuje nám odstřílet prokleté lichváře a vyssavače s jejich míst. Proč jim Bůh trochu něco nezabrání? Proč nepovstanou vaši prokletí kněží a faráři a neřeknou pro změnu pravdu o těch zvířatech? Proč pak jejich vzácný Bůh ne — — —"

Elias vydal unavený slabý vzdech, aby mu unikl, a řekl:

„Kněží náleželi, jak ukázal Marx, k feudálnímu stavu hospodářského vývoje a nejsou proto již dávno skutečnou součástí problému. Úlohu, kterou kdysi hrál kněz, hraje nyní kapitalistický odborník a — —"

„Ano," přerušil ho žurnalista se svou krutou a ironickou nestranností, „a je na čase, abyste věděli, že někteří z nich jsou velmi zkušení v této úloze." A neodvraceje očí od lesklých, ale nehybných očí Eliasových, pověděl mu o Steinově hrozbě.

„Byl jsem připraven na něco podobného," řekl usmívající se Elias bez hnutí, „opravdu docela připraven."

„Špinaví psi!" vybuchl Jake. „Kdyby řekl něco takového chudák, dostal by doživotní vězení. Ale myslím, že se dostanou na ještě horší místo, než se nadějí. Nepůjdou-li do pekla, nevím skutečně, kam by u čerta mohli jít — —"

Horne udělal odmítavý pohyb, snad ani ne tolik na to, co ten muž říkal, jako na to, co

chtěl říci, a Elias ufal krátce řeč s chladnou přesností.

„Je pro nás docela zbytečno," řekl, pohlížeje vytrvale brýlemi na Byrnea, „vyměňovat hrozby s druhou stranou. Stačí docela, že jsou jejich hrozby docela bez účinku, pokud se nás týká. My také jsme zařídili všechno potřebné, a mnohé z těchto zařízení se ukáže teprve, až bude v činnosti. Pokud se nás týká, souhlasí bezprostřední roztržka a krajní změření sil docela s naším plánem."

Když mluvil docela klidně a důstojně, zmocňoval se žurnalisty slabý strach při pohledu na jeho nehybnou žlutou tvář a velké brýle. Halketova tvář vypadala snad poněkud drsně ve svých obrysech při pohledu se strany; ale tváří v tvář byla v doutnajícím vzteku jeho očí také jakási úzkost, jakoby etická a ekonomická hádanka byla pro něho přece jen trochu příliš vysoká; a Horne vypadal ještě více jakoby byl ovládán starostmi a sebekritikou. Ale na tom muži s brýlemi, který mluvil tak rozumně a prostě, bylo něco příšerného; jakoby mluvil u stolu mrtvý člověk.

Když Byrne vyšel s poselstvím o vyzvání a procházel velmi úzkým východem vedle hokynářského krámu, shledal, že je jeho konec zatarasen podivnou, ale podivně známou postavou; byla krátká a zavalitá a působila nezvykle temným obrysem kulaté hlavy a širokého klobouku.

„Otec Brown!“ zvolal udivený žurnalista. „Musil jste si splést dveře. Není možno, abyste byl v tomhle malém spiknutí.“

„Moje spiknutí je o něco starší,“ odpověděl s úsměvem otec Brown, „ale je to velmi rozšířené spiknutí.“

„Ale,“ odpověděl Byrne, „nemůžete se domnívat, že by některý z těch lidí tady byl na tisíc mil vašeho dosahu.“

„To nelze vždycky lehko říci,“ odpověděl mírně, „ale co se toho týče, je tu jeden člověk, který je na dosah ruky.“

Zmizel v temném vchodu a žurnalista odcházel velmi zmaten. Byl ještě zmatenější malou příhodou, která se mu stala, když se vrátil do hotelu, aby podal zprávu svým kapitalistickým přátelům. Zákoutí květů a ptačích klecí, ve kterém byli tito mrzutí staří pánové skryti, bylo umístěno vedle řady mramorových schodů, lemovaných pozlacenými nymfami a tritony. S těch schodů sbíhal bystrý mladík s černými vlasy, tupým nosem a květinou v knoflíkové dírce, který ho chytil a táhl ho stranou, než mohl vkročiti na schody.

„Povídám,“ šeptal mladík, „jsem Potter — tajemník starého Gidea, víte; mezi námi řečeno, tady se právě kuje nějaký blesk, viďte?“

„Přišel jsem k názoru,“ odpověděl Byrne opatrně, „že má Kyklops něco na kovadlině. Ale nezapomínejte, že Kyklops je obr, ale má jen jedno oko. Myslím, že bolševictví je — —“

Za jeho řeči poslouchal tajemník s tváří, která prozrazovala jistou, skoro mongolskou nehybnost, přes živost jeho nohou a jeho obleku. Ale když vyslovil Byrne slovo „bolševictví“, sklopil mladík své ostré oči a řekl klidně: „Co to má — — oh ano, takový blesk; lituji svého omylu. Je to tak lehké říci kovadlina, když chcete říci zátiší.“

Po těch slovech zmizel neobyčejný mladík dolů se schodů a Byrne šel po nich dále nahoru, a stále větší tajemství zatemňovalo jeho mysl.

Shledal, že skupina tří se rozšířila na čtyři přítomností osoby s tváří tvaru sekyry a s velmi jemným slámovým vlasem a monoklem, ve které se objevil jakýsi rádce starého Gallupa, snad jeho právní zástupce, ačkoli nebyl přesně tak nazýván. Jmenoval se Nares a otázky, které kladl Byrneovi, týkaly se hlavně z jakéhosi důvodu počtu těch, kteří snad jsou zapleteni do revoluční organisace. Protože o tom Byrne věděl málo, neřekl mnoho; a čtyři muži vstali již se svých sedadel, přenechávajíce poslední slovo tomu, který byl nejmlčelivější.

„Děkuji vám, pane Byrne,“ řekl Stein, skládaje skřipec. „Zbývá již jen říci, že je vše připraveno; v této věci docela souhlasím s panem Eliasem. Zítra před polednem zatkne policie pana Eliase na základě svědectví, které jí zatím podám, a alespoň ti tři budou do večera ve vězení. Jak víte, pokusil jsem se vyhnout tomuto postupu. Myslím, že je to vše, pánové.“

Ale pan Jakub P. Stein nepodal příštího dne svou formální zprávu z důvodu, jaký často přerušil činnost takových podnikavých povah. Neučinil tak, protože byl náhodou mrtev; a žádná z ostatních částí programu nebyla vykonána z důvodu, který četl Byrne vytištěný obrovskými písmeny, když otevřel svůj ranní list: „Hrozná trojnásobná vražda: tři milionáři zavražděni za jedinou noc.“ Další pobouřené věty následovaly menším písmem, jen asi pětkrát větším normálního typu, a všechny se zabývaly zvláštním rázem tajemství: tím, že ti tři muži byli zabiti nejen současně, ale na třech daleko odlehlých místech — Stein na svém uměleckém a přepychovém venkovském sídle sto mil ve vnitrozemí, Wise před malým bungalowem na pobřeží, kde žil na mořském vánku prostým životem, a starý Gallup v houštině právě před vjezdem do svého velkého domu na druhém konci země. Ve všech třech případech nemohlo být pochyby o násilných výjevech, které předcházely smrt, ačkoli tělo Gallupovo bylo nalezeno až druhého dne; viselo obrovské a strašné mezi ulámanými větvemi a klestím lesíka, kam zapadlo svou váhou jako buvol, který naběhl na kopí; kdežto Wise byl zřejmě vržen se skály do moře, ne bez boje, neboť bylo dosud znát jeho poškrábané a klouzavé stopy na samém okraji.

Ale prvním signálem tragedie byl pohled na jeho slaměný klobouk se širokou střechou, plující daleko po vlnách a zřetelný s vrcholu

úskalí. Steinovo tělo také nebylo možno hned nalézti, ač vedla slabá krvavá stopa slidiče k lázním starobylého římského slohu, které si zřídil ve své zahradě; neboť to byl muž se smyslem pro pokusy a pro starožitnosti. Ať si myslil cokoli, musil Byrne připustit, že tu nebylo zákonného svědectví proti nikomu, jak se věci měly. Motiv pro vraždu nestačil. Ani mravní sklon k vraždě nestačil. A nemohl si představit toho bledého mladého pacifistu Henry Hornea, jak vraždí druhého muže s hrubým násilím, ačkoli si dovedl představit, že je rouhavý Jake i posměvačný žid schopen všeho. Policie s mužem, který se jí zdál pomáhat (a nebyl to nikdo jiný než poněkud tajemný muž s monoklem, který byl představen jako pan Nares), si uvědomovala stav stejně jasně jako žurnalista. Věděli, že v tu chvíli nemohou být bolševičtí spiklenci pronásledováni a usvědčeni, a že by bylo sensačním nedopatřením, kdyby byli pronásledováni a usvědčeni.

Nares začal s obratnou upřímností tím, že je svolal na jakousi poradu, pozval je k soukromé schůzi a požádal je, aby svobodně vyjádřili své mínění v zájmu lidstva. Začal se svým pátráním na nejbližším místě tragedie, v bungalowu u moře; a Byrneovi bylo dovoleno účastnit se nezvyklého výjevu, který byl zároveň mírným vyjednáváním diplomatů a zahaleným výslechem nebo vyjádřením podezření v otázkách. K jistému Byrneovu překvapení zahrnovala

nestejnorodá společnost sedící kolem stolu na přímořské straně bungalowu také zavalitou postavu a soví hlavu otce Browna, ačkoli se jeho spojení s touto věcí projevilo až o nějaký čas později. Přítomnost mladého Pottera, tajemníka zemřelého muže, byla přirozenější; ale jeho chování jaksi nebylo docela tak přirozené. On jediný znal docela dobře jejich shromaždiště a byl dokonce v jistém příšerném smyslu jejich hostitelem: ale poskytoval málo pomoci nebo rady. Na jeho kulaté tuponosé tváři se odrážel spíše výraz nevrlosti než zármutku.

Halket mluvil jako obvykle nejvíce; a nemohlo se očekávat od muže jeho typu, že by udržel zdvořilý předpoklad, že on a jeho přátelé nejsou obviňováni. Mladý Horne se ho snažil svým jemnějším způsobem zkrotit, když začal tupit muže, kteří byli zavražděni; ale Jake byl vždycky ochoten překřičet své přátele stejně jako nepřátele. V záplavě nadávek ulevil své duši velmi neoficiální posmrtnou poznámkou o zemřelém Gideonu Wiseovi. Elias seděl docela tiše a zdánlivě lhostejně za brýlemi, které mu zakrývaly oči.

„Myslím, že by bylo zbytečné," řekl Nares chladně, „říkat vám, že jsou vaše poznámky neslušné. Snad se vás více dotkne, když vám povím, že jsou neopatrné. Přímo tím připouštíte, že jste zemřelého nenáviděl."

„A vy mne za to chcete zavřít do basy, že?" posmíval se demagog. „Nu dobrá. Jenže

budete musit postavit věznici pro milion lidí, budete-li chtít zavřít všechny ty ubožáky, kteří měli důvod nenávidět Gida Wisea. A víte, že je to boží pravda, stejně dobře jako já."

Nares mlčel; a nikdo nepromluvil, až když se do toho vložil Elias svým jasným, třebaže slabým šeplavým protahováním hlasu.

„Zdá se mi, že je tohle s obou stran naprosto bezúčelný rozhovor," řekl. „Pozvali jste nás sem buď proto, abyste se nás zeptali na informace, nebo abyste nás podrobili křížovému výslechu. Věříte-li nám, pravíme vám, že nemáme informací. Nevěříte-li nám, musíte nám říci, z čeho jsme obviněni, nebo být tak zdvořilí a nechat si to pro sebe. Nikdo nemohl najít nejmenší stopu důkazu, která by některého z nás zaplétala do těchto tragedií více, než do vraždy Julia Caesara. Neodvažujete se nás uvěznit a nechcete nám věřit. Proč bychom tady ještě tedy zůstávali?"

A vstal, zapínaje si klidně kabát, a jeho přátelé následovali jeho příkladu. Když kráčeli ke dveřím, obrátil se mladý Horne a ukázal svým vyšetřovatelům na okamžik bledou fanatickou tvář. „Rád bych vám řekl," pronesl, „že jsem byl po celou válku ve špinavém vězení proto, že jsem nechtěl zabít člověka."

S tím odešli, a zbylí členové skupiny pohlíželi mrzutě jeden na druhého.

„Ani se mi nezdá," řekl otec Brown, „že jsme to tak docela vyhráli, vzdor jejich ústupu."

„Nezáleží mi na ničem," řekl Nares, „vyjma

na tom, že nás ten rouhavý sprosťák Halket vodí za nos. Horne je alespoň gentleman. Ale ať říkají cokoli, jsem si naprosto jist, že něco vědí; jsou v tom zapleteni, nebo alespoň většina z nich. Vždyť to skoro připustili. Pošklebovali se nám daleko více proto, že nemůžeme dokázat svou pravdu, než proto, že máme nepravdu. Co o tom soudíte, otče Browne?"

Oslovená osoba pohlížela na Naresa pohledem tak něžným a přemýšlivým, že ho to téměř uvádělo do rozpaků.

„Je docela pravda," řekl, „že jsem si utvořil názor, že jedna osoba zvlášť ví více než nám řekla. Ale myslím, že bude dobře, když právě nyní nepřipomenu její jméno."

Naresovi spadl monokl s nosu a vzhlédl ostře. „To je tak dalece nesprávné," řekl. „Předpokládám, že víte, že bude vaše postavení vážné, nepodáte-li v pozdějším stadiu informace."

„Mé postavení je prosté," odpověděl kněz. „Jsem tu, abych zastával zákonité zájmy svého přítele Halketa. Myslím, že bude za těchto okolností v jeho zájmu, když vám povím, že rozváže zanedlouho spojení s touto organisací a přestane v tomto smyslu býti socialistou. Mám dokonce důvod k předpokladu, že patrně skončí jako katolík."

„Halket!" vybuchl druhý nedůvěřivě. „Ale vždyť proklínal kněze od rána do večera!"

„Nemyslím, že byste docela chápal tento druh člověka," řekl otec Brown mírně. „Pro-

klínal kněze proto, že po jeho názoru nevyzývali celý svět k spravedlnosti. Proč by očekával, že budou vyzývat celý svět k spravedlnosti, když by je již nezačal pokládat za — — za to, co jsou? Ale nesešli jsme se tady k hovoru o psychologii návratu k náboženství. Připomínám to jen proto, že to může zjednodušit váš úkol — snad omezit vaše pátrání."

„Je-li to pravda, omezí to naše pátrání krásně na toho omezeného ničemu Eliase — a nedivil bych se tomu, neboť jsem nikdy neviděl odpornějšího, chladnokrevnějšího, posměšnějšího tvora."

Otec Brown vzdechl. „Připomínal mi vždycky ubohého Steina," řekl, „myslím skutečně, že s ním byl nějak příbuzný."

„Ale poslyšte," začal Nares, když tu byl jeho odpor přerušen náhlým rozevřením dveří, ve kterých se opět objevila dlouhá, rozházená postava a bledá tvář mladého Hornea; ale vypadal, jakoby vedle obvyklé bledosti nabyla jeho tvář nové a nepřirozené zsinalosti.

„Hola," zvolal Nares, nasazuje si monokl. „Proč pak jste se zase vrátil?"

Horne přešel poněkud vrávoravě pokoj bez jediného slova a dosedl těžce na židli. Pak řekl, jako v omámení: „Ztratil jsem ostatní — — ztratil jsem cestu. Myslil jsem si, že se raději vrátím."

Zbytky večerního občerstvení ležely na stole, a Henry Horne, protialkoholik po celý

život, si nalil plnou vinnou sklenici pálenky a naráz ji vypil.

„Vypadáte vzrušeně," řekl otec Brown.

Horne si položil dlaně na čelo a mluvil jako z jejich stínu; mluvil tiše, jakoby jedině ke knězi.

„Proč bych vám to neřekl? Spatřil jsem ducha."

„Ducha!" opakoval udiveně Nares. „Čí ducha?"

„Ducha Gideona Wisea, pána tohoto domu," odpověděl Horne jistěji. „Stál nad propastí, do které spadl."

„To je nesmysl," řekl Nares; „nikdo rozumný nevěří v duchy."

„Není to tak doslova pravda," řekl otec Brown s nepatrným úsměvem. „Máme přece naprosté svědectví o mnohém duchu stejně jako o většině zločinů."

„Nu, dobrá, je mou věcí honit zločince," řekl poněkud příkře Nares, „a přenechám jiným, aby utíkali před duchy. Bojí-li se někdo v této denní době duchů, je to jeho věc."

„Neřekl jsem, že se jich bojím, ačkoli mohu říci, že bych se jich mohl bát," řekl otec Brown. „To nikdo neví, dokud to nezkusí. Řekl jsem, že v duchy věřím, v každém případě věřím tolik, abych chtěl vyslechnout něco více o tomto duchu. Co jste tedy přesně spatřil, pane Horne?"

„Bylo to tamhle na pokraji těch drolivých skal; víte, že tam je jakási puklina nebo otvor

právě u místa, kde byl svržen dolů. Ostatní šli přímo vpřed, a já jsem přecházel vřesoviště směrem ke stezce podél skal. Chodil jsem tou cestou často, protože jsem se rád díval, jak se mořské vlny tříští o úskalí. Nemyslil jsem na to příliš dnešního večera, jenom jsem se divil, jak může být moře tak bouřlivé za takové jasné měsíční noci. Viděl jsem, jak se objevují a opět mizí bledé okraje pěny, jak vyskakovaly velké vlny na úskalí. Třikrát jsem zahlédl okamžitý záblesk pěny v měsíčním svitu, a pak jsem spatřil něco nevyzpytatelného. Jakoby čtvrtá vlna stříbrné pěny zůstala trčet na obloze. Neklesla; čekal jsem se šíleným napětím, až klesne. Myslil jsem, že jsem šílený a že se mi čas nějak tajemně zastavil nebo prodloužil. Pak jsem přistoupil blíže, a pak jsem asi nahlas vykřikl. Neboť visící pěna jako nespadalé sněhové vločky utvořila postavu a tvář, bílou jako zářící malomocný v pověsti a hroznou jako ustrnulý blesk."

„A pravíte, že to byl Gideon Wise?"

Horne mlčky přikývl; ticho přerušil náhle Nares tím, že povstal; skutečně tak náhle, že překotil židli.

„Och, to je všechno nesmysl," řekl, „ale bude lépe, půjdeme-li ven a podíváme se."

„Já nepůjdu," řekl Horne s náhlou prudkostí. „Nepůjdu již nikdy tou cestou."

„Myslím, že musíme všichni jít dnes večer tou cestou," řekl kněz vážně, „ačkoli nechci ni-

kdy popřít, že to je nebezpečná cesta — pro více než jednoho člověka.“

„Nechci. — Bože, jak mne všichni týráte,“ vykřikl Horne a začal podivně koulet očima. Vstal s ostatními, ale nepokročil ke dveřím.

„Pane Horne,“ řekl Nares pevně, „jsem policejní úředník, a tento dům je obklíčen policií, třebaže to snad nevíte. Pokusil jsem se vyšetřovat smírně, ale musím vyšetřit všechno, i něco tak hloupého, jako je duch. Musím vás požádat, abyste mne zavedl na místo, o kterém mluvíte.“

Rozlehlo se opět ticho, zatím co Horne stál, oddychuje a chvěje se jako v nepopsatelném strachu. Potom náhle usedl znovu na svou židli a řekl docela novým a mnohem klidnějším hlasem:

„Nemohu. Řeknu vám ostatně proč. Dovíte se to stejně dříve nebo později. Já jsem ho zabil.“

V první chvíli bylo ticho jako v domě, do kterého uhodil blesk a který je plný mrtvol. Pak zazněl do toho strašného ticha hlas otce Browna podivně slabě jako myší zapištění.

„Zabil jste ho po zralé úvaze?“

„Jak lze odpovědět na takovou otázku?“ odpověděl muž v židli, ohryzávaje si vztekle prst. „Myslím, že jsem šílený. Vím, že byl nesnášelivý a drzý. Byl jsem na jeho půdě a on mne, myslím, uhodil; zkrátka dostali jsme se do zápasu a on spadl se skály. Když jsem opustil

místo výjevu, napadlo mě, že jsem spáchal zločin, který mne vylučuje z lidské společnosti; Kainovo znamení mne pálilo na čele i v samotném mozku; poprvé jsem si uvědomil, že jsem skutečně zavraždil člověka. Věděl jsem, že se k tomu budu musit přiznat dříve nebo později.“ Vzpřímil se náhle na židli. „Ale neřeknu nic proti nikomu jinému. Je zbytečno ptát se mne na spiknutí a spoluvinníky — neřeknu nic.“

„Vzhledem k ostatním vraždám,“ řekl Nares, „je těžko uvěřit, že byla ta půtka tak docela nepředložená. Jistě vás sem někdo poslal?“

„Neřeknu nic proti nikomu z těch, s nimiž jsem pracoval,“ řekl Horne pyšně. „Jsem vrahem, ale nebudu zrádcem.“

Nares pokročil mezi toho muže a dveře a zavolal úředním hlasem na někoho venku.

„Půjdeme přece jen všichni na to místo,“ řekl tiše tajemníkovi, „ale tento muž musí jít pod dozorem.“

Celá společnost cítila, že jít honit strašidla na mořském útesu je velmi hloupým postupem po zpovědi vrahově. Ale ačkoli byl Nares ze všech nejskeptičtější a nejzpupnější, pokládal za svou povinnost prohlédnout každý kámen; mohlo by se říci, i náhrobní kámen. Neboť přece jen byl tento drolivý útes jediným náhrobkem nad vodním hrobem ubohého Gideona Wisea. Nares zamkl dveře, když vycházel poslední z domu, a následoval ostatní přes vřesoviště

k úskalí; a podivil se, když spatřil mladého tajemníka Pottera, jak se k nim spěšně vrací s tváří bledou v měsíčním svitu jako měsíc sám.

„Proboha, pane," řekl, a byla to jeho první slova toho večera, „opravdu tam něco je. Je to — je mu to docela podobno."

„Ale vy jste se zbláznil," vydechl detektiv. „Všichni se zbláznili."

„Myslíte, že ho nepoznám, když ho vidím?" zvolal tajemník s podivnou zatrpklostí. „Mám také svoje důvody."

„Snad jste jedním z těch," řekl ostře detektiv, „kteří měli důvod nenávidět ho, jak řekl Halket."

„Snad," odpověděl tajemník; „zkrátka znám ho, a povídám vám, že ho vidím, jak stojí silný a nehybný pod tím pekelným měsícem."

A ukázal směrem k trhlině ve skále, kde již bylo vidět něco, co mohlo být měsíčním paprskem nebo pruhem pěny, ale co začínalo vypadat již poněkud hutněji. Připlížili se o sto metrů blíže a ta věc se stále nehýbala; ale vypadala jako stříbrná socha.

Sám Nares poněkud zbledl a stál tu, jakoby přemýšlel, co má dělat. Potter byl upřímně tak poděšen jako Horne sám; a i Byrne, který byl otužilým reportérem, váhal poněkud, je-li nutno, aby šel blíže. Nemohl se proto ubrániti jistému podivení, že jediný, kdo nevypadal poděšený duchem, byl muž, který otevřeně řekl, že by

mohl být poděšen. Neboť otec Brown se přiblížil tak srdnatě svým klopýtavým krokem, jakoby si šel přečíst výstražnou tabulku.

„Nezdá se, že by vás to příliš rozčilovalo," řekl Byrne knězi, „a přece jsem myslil, že jste jediný, který věří v strašidla."

„Co se toho týká," odpověděl otec Brown, „myslil jsem, že jste z těch, kteří v ně nevěří. Ale věřit v duchy je jedna věc, a věřit v jednoho ducha je něco docela jiného."

Byrne vypadal poněkud zahanbeně a pohlížel skoro pokradmu na drolivé pobřeží v chladném měsíčním svitu, které bylo skrýší zjevení a přeludů.

„Nevěřil jsem v něho, dokud jsem jej nespatřil," řekl.

„A já v něho věřil, dokud jsem jej nespatřil," řekl otec Brown.

Žurnalista se za ním vyjeveně díval, jak kráčí klopýtavě po velkém pustém pozemku, který se zdvihal směrem k rozštěpenému pobřeží jako srázná stráň pahorku, rozštěpená ve dví. Pod bezbarvým měsícem vypadala tráva jako dlouhé, šedé vlasy, sčesané jedním směrem větrem a ukazující na jedno místo, kde se na zubatých skalách leskly bledé pruhy křídy v šedozeleném drnu, a kde stála v třpytném stínu bledá postava, které dosud nikdo nechápal. Až dosud tyčila se tato bledá postava nad opuštěnou krajinou, která byla prázdná, kromě černé

plochy v pozadí a spěchající postavy knězovy, která se k ní osaměle blížila. Pak se náhle zajatý Horne vytrhl svým strážcům s pronikavým výkřikem a předběhl kněze a vrhl se na kolena před přízrakem.

„Přiznal jsem se," slyšeli jeho křik. „Proč jsi jim přišel říci, že jsem tě zabil?"

„Přišel jsem jim říci, že jsi to neučinil," řekl duch a vztáhl k němu ruku. Tu uskočil klečící muž s docela nezvyklým výkřikem; a oni viděli, že to je ruka z masa a krve.

Byl to nejpodivuhodnější únik před smrtí ze všech posledních událostí, jak řekl zkušený detektiv a neméně zkušený žurnalista. Ale v jistém smyslu byl přece jen velmi prostý. Úlomky a úštěpky padaly ustavičně ze skály, a některé z nich se zachytily v obrovské puklině, takže utvořily jakousi římsu nebo nános tam, kde všichni předpokládali holý sráz tmou k moři. Stařec, který byl velmi houževnatý a svalnatý, padl na toto nižší rameno skály a strávil strašné dvacetčtyři hodiny pokusy vyšplhat se nazpět po skalisku, které se ustavičně pod ním drolilo, ale konečně se utvořily z těchto odpadků jakési schody, kterými se mu podařilo vyváznout. To mohlo být vysvětlením Horneova optického přeludu bílé vlny, která se zjevovala a mizela a nakonec zůstala viset. Ale zkrátka byl tu Gideon Wise, pevný v nohou a svalech, se svými bílými vlasy a v bílém zaprášeném venkovském obleku a s drsnými venkovskými rysy, které byly však

nyní o mnohem méně drsné než obvykle. Snad to dělá milionářům dobře, stráví-li dvacetčtyři hodiny na okraji skály jen na krok od věčnosti. Pottera, tajemníka ne již zesnulého nebo (řekli bychom) oplakávaného pana Gideona Wisea.“ Zkrátka nejen že popřel jakoukoli zlobu proti zločinci, ale podal vysvětlení, které značně zmírňovalo zločin. Prohlásil, že ho Horne vůbec nesvrhl dolů; že pod ním povolila ustavičně se drolící půda a že Horne dokonce udělal pohyb, jakoby se ho pokoušel zachránit.

„Tady na tom prozřetelností nám poskytnutém kousku skály,“ řekl slavnostně, „jsem slíbil Pánu, že odpustím svým nepřátelům; a Pán by to jistě pokládal za nepoctivé, kdybych neodpustil takovou nepatrnou příhodu.“

Horne musil odejít pod policejním dozorem, ale detektiv před ním nesmlčel, že bude jeho vazba patrně krátká a trest nepatrný, bude-li vůbec jaký. Nestane se každému vrahu, aby mohl postavit zavražděného před soud a žádat na něm svědectví.

„Je to podivný případ,“ řekl Byrne, když spěchal detektiv s ostatními po skalní stezce k městu.

„Ba ano,“ řekl otec Brown. „Není to naší věcí; ale chtěl bych, abyste zůstal se mnou a pohovořil si se mnou o tom.“

Chvíli bylo ticho, a pak náhle svolil Byrne slovy: „Zdá se mi, že jste již myslil na Hornea,

když jste řekl, že někdo neřekl všechno, co věděl."

„Když jsem to řekl," odpověděl jeho přítel, „myslil jsem na nesmírně mlčelivého pana

„Víte, Potter mne oslovil jen jednou, a to jsem si pomyslil, že je to blázen," řekl Byrne se ztrnulým pohledem, „ale nikdy jsem nepomyslil, že by to byl zločinec. Řekl něco, jako že to všechno souvisí se zátiším."

„Ano, myslil jsem si, že o tom něco ví," řekl zamyšleně otec Brown. „Neřekl jsem nikdy, že by s tím měl co dělat — — Myslím, že je starý Wise opravdu velmi silný, když se mohl vyšplhat z té propasti."

„Co tím chcete říci?" ptal se udivený reportér. „Nu ovšem, že se dostal z té propasti; protože je nyní tady."

Kněz neodpověděl na otázku, ale otázal se náhle:

„Co myslíte o Horneovi?"

„Nu, nemůže se nazvat přesně zločincem," odpověděl Byrne. „Nikdy se nepodobal žádnému zločinci, kterého jsem kdy znal, a já mám jistou zkušenost, a ovšem že Nares má ještě větší. Nemyslím, že bychom ho kdy byli pokládali za zločince."

„A já ho nikdy nepokládal za něco jiného," řekl kněz klidně. „Měl byste vědět více o zločincích. Ale patrně je tu jedna třída lidí, o které

vím více než vy nebo dokonce Nares. Poznal jsem jich spoustu a znám jejich cestičky."

„Jedna třída lidí," opakoval zmateně Byrne. „Ale jakou třídu lidí to znáte?"

„Kajícníky," řekl otec Brown.

„Nerozumím vám docela," namítl Byrne. „Chcete tím říci, že nevěříte v jeho zločin?"

„Nevěřím v jeho zpověď," řekl otec Brown. „Slyšel jsem velmi mnoho zpovědí a žádná z nich nebyla tak důmyslná jako tato. Byla romantická; byla vyčtělá z knih. Vzpomeňte si, jak mluvil o Kainově znamení. To má z knih. To by nepocítil nikdo, kdo sám vlastnoručně udělal něco, co ho až dosud odstrašovalo. Dejme tomu, že byste byl počestným úředníkem nebo příručím a byl poděšen pocitem, že jste poprvé ukradl peníze. Uvažoval byste bezprostředně, že váš čin se přesně podobá činu Barabášově? Dejme tomu, že byste v nějakém hrozném hněvu zavraždil dítě. Probíral byste se potom dějinami, až byste mohl ztotožnit svůj čin s činem panovníka zvaného Herodes? Věřte mi, naše vlastní zločiny jsou příliš ohavně soukromé a prosaické, aby obracely naše první myšlenky na historické paralely, třeba byly sebe přilehavější. A proč se uchýlil od svého postupu a řekl, že neprozradí spoluvinníky? Již tím, že to říkal, je prozrazoval. Nikdo ho tak dalece nežádal, aby něco nebo někoho prozradil. Ne; nemyslím, že byl upřímný a nedal bych mu rozhřešení. Pěkný stav věcí, když dostávají lidé rozhřešení za to,

co nespáchali.“ A otec Brown odvrátil hlavu a pohlížel vytrvale na moře.

„Ale nechápu, nač narážíte,“ zvolal Byrne. „K čemu bzučet kolem něho podezřením, když je sproštěn? Je z toho v každém případě venku. Je docela v bezpečí.“

Otec Brown se otočil kolem své osy jako káča a chytil přítele za kabát v neočekávaném a nevysvětlitelném rozčilení.

„To je to,“ zvolal důrazně. „To je mi pěkná věc! Je docela v bezpečí. Je z toho venku. Proto je klíčem k celé záhadě.“

„Oh, pomoc,“ řekl Byrne zesláble.

„Chci říci,“ stál na svém kněz, „je tam, protože je z toho venku. To je celé vysvětlení.“

„A opravdu velmi jasné vysvětlení,“ řekl cituplně žurnalista.

Stáli a pohlíželi chvíli tiše na moře a pak řekl otec Brown vesele:

„A tak se vracíme k zátiší. Vy všichni jste se mýlili od začátku toho případu v tom, v čem se mýlí většina novin a veřejně činných lidí. To proto, že jste předpokládali, že není na celém moderním světě nic, proti čemu je třeba bojovat, vyjma bolševictví. Ale tenhle příběh nemá naprosto co dělat s bolševictvím; leda snad že mu sloužilo za záminku.“

„Nechápu, jak je to možno — —“ namítal Byrne. „Tady máte tři velké milionáře zavražděné v jediném případě — —“

„Ne!“ řekl kněz ostře znějícím hlasem. „Nemáte. To je právě to. Nemáte tu tři zavražděné milionáře. Máte dva zavražděné milionáře; a máte třetího milionáře velmi živého a zdravého a velmi výbojného. A máte tu toho třetího milionáře osvobozeného navždy od hrozby, která mu byla vržena na hlavu před vašima vlastníma očima hravými zdvořilými výrazy v tom rozhovoru, který jste popsal a který se konal v hotelu. Gallup se Steinem ohrožovali staromódnějšího a nezávislého starého pleticháře, že nevejde-li s nimi do spojení, že ho dostanou na klidné místo. Odtud ovšem to zátiší.“

Po chvíli pokračoval: „V moderním světě je nepochybně bolševické hnutí, a musí se nepochybně zdolávat, ačkoli nevěřím příliš ve váš způsob, jak je zdoláváte. Ale čeho si nikdo nevšímá, to je, že je tu jiné stejně moderní a stejně hybné hnutí: velké hnutí k monopolu anebo přeměně všech obchodů v trusty. To je také revoluce. To také vyvolává to, co vyvolává každá revoluce. Lidé se budou zabíjet pro to a proti tomu, jako činí pro a proti bolševictví. Má také své podmínky a své účinky. Tito trustoví velmoži mají své dvory jako králové; mají své tělesné stráže a své najaté vrahy; mají své zvědy v nepřátelském táboře. Horne byl jedním ze zvědů starého Gideona v jednom z nepřátelských táborů; ale bylo ho tam používáno proti jinému nepříteli; proti soupeřům, kteří ho nutili k povstání.“

„Nechápu dosud, jak ho používali," řekl Byrne, „nebo k čemu to bylo dobré."

„Což nevidíte," zvolal ostře otec Brown, „že si dokazovali navzájem alibi?"

Byrne na něho dosud pohlížel poněkud pochybovačně, ačkoli mu v obličeji svítalo pochopení.

„To míním tím," pokračoval druhý, „když říkám, že byli v tom, protože se z toho dostali. Většina lidí by řekla, že musí být venku z těch druhých dvou zločinů, protože byli v tom jednom. Ve skutečnosti byli v těch druhých dvou, protože byli venku z toho jednoho; protože se ten jeden vůbec nikdy nestal. Je to ovšem velmi podivné, pravděnepodobné alibi; pravděnepodobné a proto nepochopitelné. Většina lidí by řekla, že člověk, který se přizná k vraždě, musí být upřímný; člověk, který odpustí svému vrahu, musí být upřímný. Nikdo by nepomyslil na to, že se věc nikdy nepřihodila, takže jeden neměl co odpouštět a druhý čeho se obávat. Lživý příběh je postavil té noci tady na to místo bez jejich vědomí. Ale oni tu té noci nebyli: neboť Horne vraždil starého Gallupa v lese, zatím co Wise rdousil toho malého žida v jeho římské koupelně. Proto jsem se ptal, byl-li Wise skutečně dosti silný, aby podnikl to šplhavé dobrodružství."

„Bylo to docela dobré dobrodružství," řekl Byrne lítostivě. „Hodilo se do této krajiny a bylo opravdu velmi přesvědčivé."

„Příliš přesvědčivé, aby přesvědčilo," řekl otec Brown, potřásaje hlavou. „Jak příliš živá byla ta měsícem ozářená pěna, vystřikující a měnící se v ducha! A jak příliš literární! Horne je ničema a podlec, ale nezapomínejte, že jako mnozí jiní ničemové a podlci v dějinách je také básníkem."

ŽATVA

Řada druhá

Sv. I.

G. K. CHESTERTON:

NEDŮVĚRA OTCE BROWNA

Přeložila

Staša Jílovská

Vytiskla

Polygrafia v Brně

pro

nakladatelství Fr. Borový

v Praze

1927